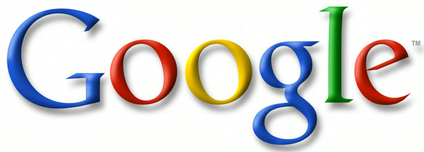
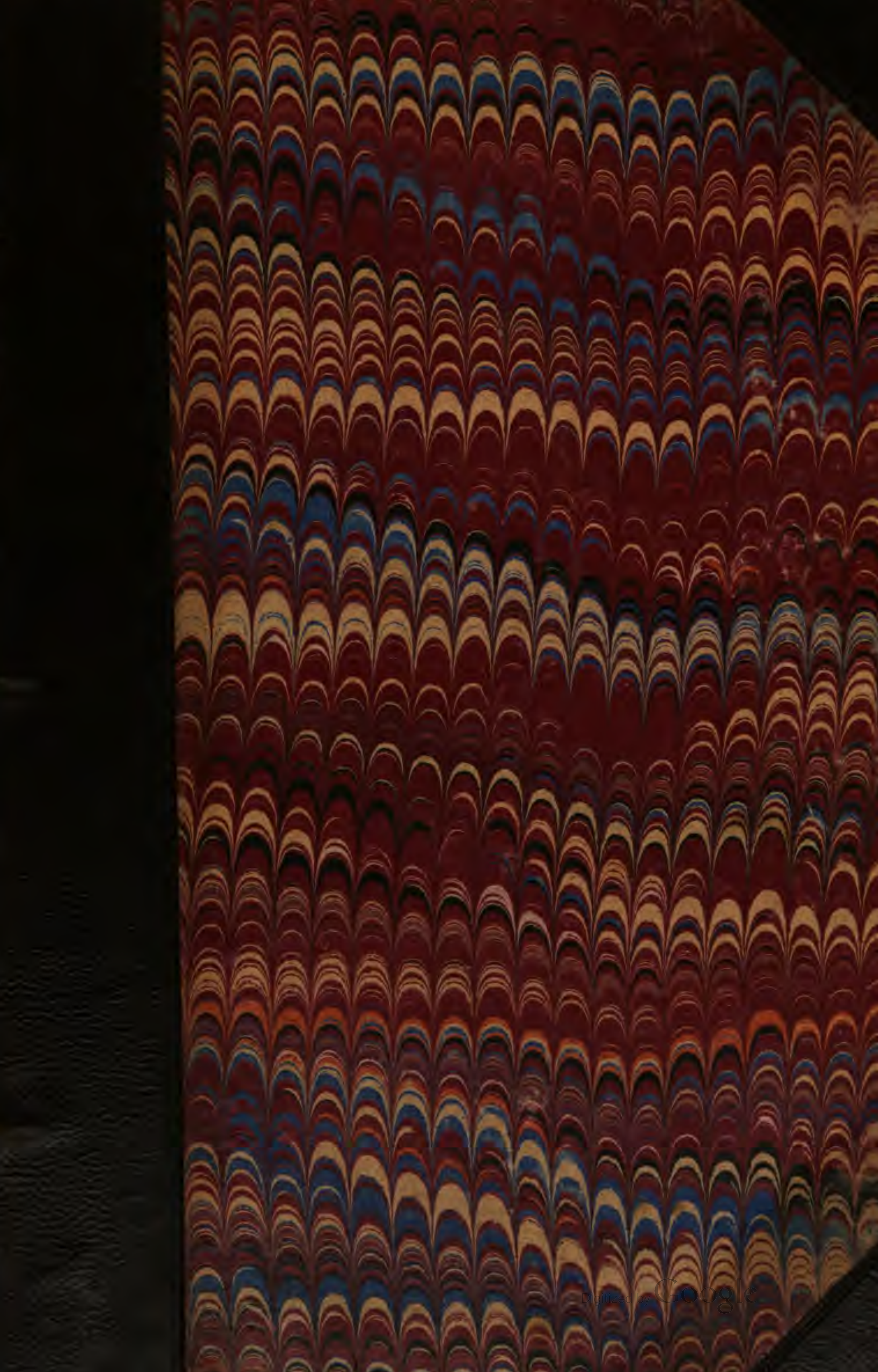

Google

ÆDES CHRISTI
in Academia Oxoniensi

E. d.

Karl Hammarskjeln.

Frederick York Powell.

1873 Mid: Temp:

KONUNGA-BOKEN

ELLER

SAGOR OM YNGLINGARNE OCH NORGES KONUNGAR INTILL ÅR 1177.

AF

SNORRE STURLESON.

ÖFVERSATT OCH FÖRKLARAD

AF

HANS OLÓF HILDEBRAND HILDEBRAND.

ANDRA DELEN.

ÖREBRO,
ABR. BOHLIN, 1869.

Olof den heliges Saga.

Denna är af alla Snorres sagor den utförligaste och derjämte den förnämsta. Hon är visserligen icke i alla delar fulländad; man finner stundom en ganska stor ojämnhet uti framställningen, hvilken tydligen till en stor del beror på rikedomen och arten af källor, som stodo författaren till buds. I hvilket förhållande jag anser denna saga stå till de öfriga i Konungaboken, är redan sagdt uti inledningen till första delen. Jag anmärker i det följande de likheter eller olikheter med andra redaktioner af samma saga, hvilka kunna kasta något ljus öfver Snorres källor och sagolitteraturen i allmänhet.

Vi finna Olofs saga behandlad i Ágrip, i Historia Norvegiæ, hos Tjodrek Munk, i den legendariska sagan och i Fagrskinna. Af Snorres framställning togs mycket tidigt en afskrift; man fick således en egen Olofs saga, som blifvit utgifven i Norge. Af denna upplaga, förtjenstfullt redigerad af Munch och Unger[1]), har jag vid utarbetandet af min öfversättning haft mycken hjelp. I Flatöboken finnes en bearbetning af Snorres Olofssaga, i hvilken hvarjehanda fragmenter ur andra redaktioner blifvit inflickade. För Olof helges tid och de mellan honom och Olof Trygvasons död regerande jarlarnes finnas mer och mindre vigtiga uppgifter i *Ares Isländingabok*, *Landnama*, *Kristni-* och *Biskops-sagorna* (del 1 af Vigfússons upplaga), sagorna om *Njål*, *Gunlög ormstunga*, *Björn Hitdalbokämpen*, *Örbyggarne*, *Viga-Styr*, *Laxdalborne*, *Fosterbröderne* (Torger Håvarson och Tormod Kolbrunsskald), *Hallfred vandrådeskald*, *Grette*, *Ljusvetningarne*, *Färöingarne* och *Orkenöingarne*. De vigtigare notiserna ur dessa sagor anföras i det följande, när de tjena till att belysa något i Snorres framställning.

[1]) Förut och sämre utgifven i Fornmanna-Sögur del. 4 och 5.

Med afseende på tideräkningen anser jag Vigfússon, i de punkter, der han afviker från Munch, hafva träffat det rätta. Grunddragen blifva då följande: Olof föddes 995, for tolfårig i viking 1007, vistas i England en sommar och tre vintrar 1009—1012, i Frankrike två somrar och en vinter 1012—1013, öfvervintrar i Normandie 1014; kommer samma år till Norge, blir allmänt erkänd konung efter slaget vid Näsja den 3 April 1015, flydde vintern 1028—29 från Norge, föll vid Stiklestad den 29 Juli 1030. Skälen, hvarföre jag fasthåller denna dag, med underkännande af Munchs åsigt, att Olof föll först den 31 Augusti, framläggas i det följande.

Uppsala-eddan nämner såsom skalder hos *Erik jarl* Hallfred vandrådaskald, Gunlög ormstunga, Ramn Anundsson, Tord Kolbensson, Haldor okristne; hos *Sven jarl* Öjulf dådaskald, Skule Torstensson, Berse Torfveson; hos *Olof helge* Sigvat skald, Torfinn munn, Ottar svarte, Berse Torfveson, Tord Kolbensson, Tormod Kolbrunsskald och Hofgårda-Räf.

Olofs barndom och person.

1. Harald gränskes son[1]) Olof uppföddes hos stjuffadren Sigurd syr och modren Åsta. Rane vidfarle var hos henne och uppfostrade konung Olof Haraldsson. Denne var tidigt duglig, frid i synen, medelmåttig till växten; klok var han tidigt och ordsnäll. Sigurd syr var en stor bosysleman och hade sine män i mycket arbete. Han gick ofta sjelf att se om åkrar, äng och fänad eller till smiden[2]) eller annars dit, der man arbetade.

2. En gång då han skulle rida från byn, var ingen man hemma och han tillsade sin stjufson Olof att sadla hästen åt sig. Olof gick till getahuset, tog der den störste bocken, ledde honom hem, lade konungens sadel på, gick sedan in och sade, att han nu hade tillredt gångaren. Konung Sigurd gick ut och när han såg, hvad Olof hade gjort, sade han: «tydligt är, att du vill afstyra mina tillsägelser; din moder månde det tyckas sömligt [passande], att jag icke ger dig några befallningar, som äro dig emot. Tydligt är, att vi icke äro lika till lynne, du månde vara mycket mer stormodig än jag». Olof svarade föga och gick bort leende[3]).

3. Olof Haraldsson var, då han växte upp, icke hög, medelstor, men starkbygd och kraftig, med ljusbrunt hår, bredt, ljust och rödt anlete, präktiga, fagra och snabba ögon, så att man fruktade att se honom i ögonen när han var vred. I många ting var han en idrottsman, skötte bågen väl, sköt

---

[1]) Jfr del I, s. 211, 227.

[2]) Smiden får här tagas i ordets gamla vidsträckta bemärkelse, då deri innefattades t. ex. husbyggnad o. d.

[3]) Berättelsen om bocken förekommer i Leg. kap. 7, men ordalagen äro icke så lika, att man kan med visshet anse Snorre hafva hemtat sin framställning derifrån.

bättre än andre med handskott, simmade väl, var händig och hade godt omdöme i alla smiden, både i hvad han och hvad andre gjorde. Han kallades Olof digre [1]), var djerf och snäll i mål, tidig i all utveckling, både styrkans och vettets, och hugtäck alle sine kände och frände, täflade gerna i lekar och ville vara före alle andre, som ock höfdes för hans tigns och börds skull.

Olofs vikingafärder [2]).

4. Han var tolf vintrar gammal, då han förste gången steg i härskepp [1007]. Hans moder Åsta satte Rane, som kallades konungsfostre, till förrådsman för folket på Olofs färd, ty Rane hade dessförinnan ofta varit i viking. Så snart Olof tog vid folk och skepp, gåfvo männen honom konungsnamn, ty det var sedvänja, att härkonungar, som voro i viking, buro, om de voro konungsborne, genast konungsnamn, ehuru de icke suto öfver riken. Rane satt vid styrehamlan, hvarföre någre säga att Olof var en håsete, men han var likväl konung öfver folket. De höllo öster med landet, först

---

[1]) Adj. diger betecknar i fornspråket icke allenast en kroppens, utan äfven en själens egenskap (öfvermodig o. s. v.).

[2]) Stommen till berättelsen om Olofs vikingafärder har Snorre tagit från «det qväde, der Sigvat skald förtalde konung Olofs strider», hvilket qväde åberopas äfven af Fagrskinna och den legendariska sagan. Den senare har uppgifter som afvika rätt mycket från Snorres. Hennes uppställning är följande: 1. strid vid Sotaskär i *Viken*. 2. vid Öysla. 3. i Finland, hvarefter Olof härjar Balagårdssidan «a Siolande». 4. vid Södervik i *England;* Olof är i förbund med Torkel höge. 5. vid Kinnlimasidan. 6. vid London, der Olof hjelper *Knut,* i hvars här äfven Erik jarl befann sig, att intaga staden. 7. på Ringmarahed. 8. vid Kantaraborg. 9. vid Nyamoda. 10. vid Hol i Ringsfjärden. 11. vid Gislapolla, der jarl Vilhelm blef tagen. 12. i Fetlafjärden. Derefter omtalas utan ordningsnummer striderna vid «Sæliuvallum», med Gerfinn jarl vid Gunvaldsborg i vestra Frankland, mot hedningarne vid Karlsån, i Svitjod, ytterligare i England, samt den tillämnade färden till Jerusalem. Sedan nämnes Varrandes förstöring såsom den trettonde striden. 14. vid Jungafurda. 15. vid Valde samt vikingsfärd vid Irland. Berättelsen om tilldragelsen mellan n:o 12 och 13 synes Leg:s författare hemtat från annat håll och fogat till sin framställning. Fagrskinna afviker visserligen i mycket från Leg., men på flera ställen äro ordställningarne så lika, att man måste antaga hos Fagrskinnas författare någon bekantskap kanske icke med Leg. men med någon dess källskrift.

till Danmark. Så säger Ottar svarte i sitt qväde om konung Olof:

Ung sköt du, vångvätskans,
vigstarke konung, hästar
— du hafver djerfhet stor — ut mot
Danmark — dig tillvant.
Vard nyttigast nordan
— nu är du stor af mod sådant —
färden din, förste; hur J
foren, noga jag sporde [1]).

Då det höstade, seglade han i öster framför Sveaväldet och tog då att härja och bränna landet, ty han tyckte sig vara skyldig Svearne full fiendskap, då de hade tagit hans fader Harald af lifvet. Ottar svarte säger med tydliga ord [2]), att han från Danmark for österut:

Jagade du med åror skeppen
öster i Salt, de prydda,
landets värn, från landet
lindsköld bar du i skeppet.
Drog du segel och stundom
sundklyfvarne bruktes.
Stor starkrodda åran
skar under dig mången bölja.

Skräck gaf väldig skaran
— stridsormens svan du gödde —
färden din; att färga
for du Svitjods-näsen [3]).

5. Den hösten slog Olof sitt första slag vid Soteskär, som ligger i Sveaskären [4]). Han slogs der med vikingar, för

[1]) Vigstark, stark i strid. Vångens (slättens) vätskas (eg. blods d. v. s. hafvets) häst, skeppet.

[2]) Härmed vill Snorre tydligen rättfärdiga sin afvikelse från de tidigare gängse berättelser, att Olof först vid ett senare tillfälle härjade Svitjod. Jfr den legendariska sagan kap. 15.

[3]) Sund- eller vattenklyfvarn, åran. Stridsormens (spjutets) svan, korpen. Du for att färga med blod Svitjods näs.

[4]) Den olika ortsuppgiften i Leg. är redan nämnd. Olofs förslagenhet omtalas, men der heter äfven, att Sote under den följande tiden deltog i Olofs färder.

hvilke rådde en, som het Sote; Olof hade mindre folk, men större skepp. Han lade sina skepp mellan några skär, så att det var svårt för vikingarne att anfalla, och hans folk fäste stamliar vid skeppen, som kommo närmast. drogo dem till sig och afrödde dem. Vikingarne lade bort efter stor manspillan. Sigvat skald[1]) säger om denna strid i qvädet, der han förtalde konung Olofs strider:

Sjöträt ut den unge
jofvursson på hafvet
bar — fruktade folket
förstens vrede sedan.
Känner jag månget minne —
mannen högste färgat
först den ädle, i östern
ulffot vid Soteskäret[2]).

6. Konung Olof höll sedan österut framför Svitjod, lade in i Lagen och härjade å båda landen. Han for ända upp till Sigtuna och låg vid Fornsigtuna. Svearne säga, att der ligga ännu de stenhögar, som Olof lät uppföra under sine bryggändar. Om hösten sporde Olof Haraldsson, att Sveakonungen Olof drog samman en stor här, samt att han lagt jernkedjor för Stocksund och satt folk der att vaka. Sveakonungen trodde, att konung Olof skulle få der han var afbida kölden, och tycktes honom Olof Harldsson här föga värd, ty han hade icke mycket folk. Konung Olof for då ut till Stocksund, men kom icke ut der; vester om sundet var en kastal och i söder en här. Då nu konung Olof sporde, att Sveakonungen var kommen på sina skepp och hade många skepp ute och mycket folk, lät han gräfva igenom Agnefit ut till hafvet. Det föll den tiden mycket regn. I hela Svitjod faller hvart rinnande vatten ut i Lagen och från denne går ut till hafvet allenast en mynning, som är så smal, att mången å är bredare. Då det regnar mycket och töar, faller vattnet så häftigt, att det är fors i Stocksund, och Lagen stiger så mycket upp på landen, att det är stor öfversvämning. Så snart grafven nådde sjön, lopp vattnet och strömmen ut. Konung Olof lät då å alla skeppen

[1]) Om Sigvats härkomst och öden jfr kap. 41.

[2]) Sjöträdet, skeppet.

lägga styrena ur lag och hissa seglen i topp, det var blåsande vind, de styrde med årorna, skeppen gingo med fart ut öfver grundet och kommo alla hela i hafvet[1]).

Svearne foro då till Olof Sveakonung och sade honom att Olof digre var kommen ut på hafvet, och de som skulle vakta, att Olof icke komme ut, fingo mycket åtal. Man har sedan kallat detta utlopp Konungssund; man kan icke fara med storskepp derigenom annat än när vattnen äro stridast. Somlige säga, att Svearne vordo varse, att Olofs män hade gräft igenom näset och vattnet föll ut, och att de då kommo dit med hären, för att hindra Olof från att komma ut, men att vattnet grof ut å båda sidor, så att strandbackarne rasade med folket och många omkommo. Men Svearne tala deremot och säga det vara lögn, att några der förfarits.

Samme höst seglade konung Olof till Gotland och redde sig att härja der. Men Gutarne hade folk samladt och sände till konungen för att bjuda honom gäld af landet. Det täcktes honom, han tog gäld och satt der om vintern[2]). Ottar svarte säger:

> Härens herre, skatt du
> hemtade lätt af Gutar.
> Kraft ej, konung, fans att
> kämpa med svärd för landet.
> Sprang Ösysles skara.
> Sällan yngling eger

---

[1]) Leg. låter härnaden i Svitjod inträffa mycket senare. Hon nämner icke Lagen (Mälaren), utan Skarfven, viken utanför Sigtuna. Man torde kunna med visshet antaga, att Stocksund är en förvexling med Steksund (Stäksund) och att således hela tilldragelsen passerat vid det norra Stäket, der utloppet är smalt, vårfloden ännu besvärlig och der för öfrigt finnes vid sidan af den n. v. farleden en annan kortare, igenvallad. Det synes som om Agnefit skulle hafva legat der uppe, och icke på det nuvarande Stockholms plats; det nordligare läget har ock största sannolikheten för sig. Det är bibliotekarien Styffe som först fästat uppmärksamhet vid detta. Leg. talar för öfrigt om underverk vid näsets genombrytande samt låter Sveakonungen vara närvarande.

[2]) Leg. talar intet om besöket på Gotland. Hist. Norv. berättar deremot om härjningar på Gotland och Öland (Eynorum insula) samt hos Kurerne.

— ulfvens hunger i östern
upphört — mera raskhet[1]).

7. Här säges att konung Olof, när det vårade, for österut till Ösysla och härjade; då han gjorde landgång, kommo Ösyslarne ned och stridde mot honom. Der fick konung Olof seger, dref dem på flykten, härjade och ödde landet. Det berättas, att först då konung Olof kom till Ösysla, bödo bönderne honom gäld. Då denna skulle föras ned, gick han till möte med fullväpnadt följe, hvilket var annat än bönderne önskade, ty de kommo icke ned med gälden, utan med härvapen. De stridde då med konungen, såsom nyss sades[2]). Sigvat skald säger:

Det var se'n att andra
udda-tinget — sveket
yppas — Olof på härjad
Ösysla gick att höja.
Lifvet med föttren löste
— lyste ej mången att såras —
alle som undan sprungo,
enherrskare, af bönders skara.

8. Sedan seglade han åter till Finland och härjade; när han gick upp i land flydde allt folk till skogarne och ödde bygden på allt gods. Konungen gick långt upp i landet och gick igenom några skogar, till några dalbygder, som heta Härdalar[3]). Der togo de något gods, men inga menniskor. Dagen led fram och konungen vände åter ned till skeppen. När de då kommo i skogen, strömmade folk mot dem från alla håll och sköt på dem under hårdt anfall. Konungen bad

---

1) Härens herre, egentl. soldgifvare. Den sjette och sjunde raden torde återgifva meningen i den något otydliga isländska texten.

2) Striden på Ösysla, men inga närmare detaljer omtalas i den legendariska sagan samt i Hist. Norv. (s. 17).

3) Jag har nyligen sett ett försök att tolka Härdalarne som Härjedalen, hvilket dock icke kan anses annat än som misslyckadt, då man icke kan söka Finland vester om Bottniska viken, då Olof föröfrigt måste hafva gått dit upp genom den tidigt af nordisk stam befolkade Helsinglands-Medelpadskusten och då man näppeligen kan antaga, att Olof skulle vilja på vikingavis förhärja ett land, som han räknade till sitt hemlands område.

männen värja sig och kämpa emot så godt de kunde komma åt, men det var icke lätt, ty Finnarne läto skogen skydda sig. Innan konungen kom ur skogen, miste han många män och många sårades; först om qvällen kom han till sina skepp. Finnarne gjorde om natten med trolldom storm och svår sjö, men konungen lät taga upp ankarne och hissa segel samt kryssade under natten framför land. Konungens lycka hade då, såsom ofta, mer makt än Finnarnes trolldom; det lyckades honom nämligen att om natten kryssa förbi Balagårdssidan[1]) och sedan ut på hafvet. Men Finnarnes här följde till lands allt som konungen seglade derutanför. Sigvat säger:

Svår vard konungasonens
stålekamp i vilda
Finländingafejden
på Härdala-färden — den tredje.
Men sjön till östra Saltet
skepp för vikingar frälste.
Brusskider borden viste
Balagårdens sida[2]).

9. Derefter seglade konung Olof till Danmark, hvarest han fann Torkel höge[3]), Sigvalde jarls broder, och förente Torkel sig med honom, ty han var redan förut färdig att fara i härnad. De seglade då söderut längs Jutlandssidan till Södervik[4]), der de vunno många vikingaskepp. Vikingar,

---

[1]) Det låter på Snorres framställning, som om Balagårdssidan legat i Finland. Leg. bifogar uppgiften, att denna kuststräckning låg á Sjolandi och menar dermed tydligen Danmark. Munch antager detta bero på en förvexling med Sjölandet eller Roden i Uppland.

[2]) Östra Saltet, eg. hafvet i öster. Brus (eg. skum), skider kallas skeppen.

[3]) Om honom se I, s. 199 f. Han kom till England med en flotta år 1009, gjorde ett fruktlöst anfall på London mot slutet af samma år, kämpade mot Ulfcytel på Ringmarahed Maj 1010, vann Canterbury Sept. 1011, trädde i Etelreds tjenst 1012 och tyckes hafva varit honom trogen, äfven då Etelred lemnat England, stod efter hans död på Knut stores sida, förvisades från England Nov. 1021. Tidsuppgifterna, som i flera afseenden afvika från Munchs, äro tagna ur Freemans Norman Conquest. Enligt Hist. Nov. drog Olof till England i sällskap med kon. Sven och hans son Knut, vände efter ett härtåg till Spanien åter till Danmark och följer derifrån ånyo Knut till England, då Londonsbelägringen inträffar.

[4]) Enligt Leg. låg Södervik i England.

som jämnt lågo ute och rådde för mycket folk, läto kalla sig konungar, fast de icke egde land att styra[1]. Konung Olof anföll, striden vard stor, men han fick seger och mycket gods. Sigvat säger:

Se'n säges Gun-galder
gramen hafva uppväckt
— heder de som väl sig värjde
vunno — fjerde gången,
då när oliten ute
jofrars folk i mellan
frid gick sönder i svåra
Södervik, som Daner känna[2].

10. Derefter seglade konung Olof i söder till Frisland och låg i hvasst väder utanför Kinlimasidan. Han gick i land med sin här, men landsfolket red ned emot honom och stridde[3]. Så säger Sigvat skald:

Slag slog du, röfvarkrossar',
svårt för hjelmar, det femte;
hård strid hade borden
vid höga Kinnlimasidan,
då när mot förstens fartyg
for hären ned med mandom,
men mot kämpar i kampen
kraftigt gick hilmens skara.

11. Konung Olof seglade sedan i vester till England. Der var då ställningen sådan, att Danakonungen Sven tjufveskägg var den tiden i England med Danahären; han hade sutit der en tid och härjat konung Etelreds land. Danerne hade då gått vida öfver England och det var kommet derhän, att konung Etelred hade flytt ur landet och farit i söder till Valland. Samma höst som konung Olof kom till England, vard konung Sven Haraldsson bråddöd derstädes en natt uti

---

[1]) Denna anmärkning, som efter hvad redan blifvit sagdt i kap. 4 synes temligen öfverflödig, har tydligen afseende på det i visan förekommande uttrycket «jofrars».

[2]) Guns, stridsgudinnans, galder, vapenbuller. Oliten frid gick sönder, det vard en stor strid.

[3]) Samma uppgift finnes i Legendariska sagan.

sin säng[1]) och säga Engelsmännen, att Edmund helge hade dräpit honom sammaledes som den helige Mercurius drap nidingen Julianus[2]). När Anglerkonungen Etelred sporde detta i Flämingaland, vände han genast åter till England och sände, så snart han kommit öster i landet, bud till alle dem, som ville mot lön vinna landet med honom. En stor myckenhet strömmade då till honom och kom då till hans hjelp konung Olof[3]) med ett stort Nordmannafölje.

De anföllo då först London och styrde med skeppshären in i Temps, men Danerne innehade borgen. På andra sidan ån är en stor köpstad, som heter Södervirke, och der hade Danerne stor ombonad: de hade grafvit stora diken och derinnanför uppfört en mur af trä, sten och torf, och hade derinne mycket folk. Konung Etelred gjorde der ett stort anfall, men Danerne värjde sig och Etelred uträttade intet.

---

[1]) Konung Sven kom i Juli 1013 till England, der han till sist erkändes som Konung. Etelred flydde i Januari 1014 till Normandie och i Februari dog Sven i Gainsborough. — Snorres uppgift att Sven dog samma höst, som Olof kom till England, är oriktig. Det är fullt säkert, att Torkel, i hvars sällskap Olof skall hafva kommit, anlände redan år 1009. Om Olof började sina färder vid 12 års ålder, d. v. s. år 1007 måste han han hafva tillbragt vintrarne som inledde åren 1008 och 1009 under sina färder i östern. Den förra var han på Gotland (kap. 6). Munch antager, att han tillbragte den andra i Kurland. Snarare var han då i Danmark eller trakten deromkring, ty han var före Augusti månad 1009 i England och hade dessförinnan härjat i Frisland.

[2]) Då Julianus affällingen kom till Persien ville han förstöra Basilii stad och kyrkan i hvilken martyren Mercurii ben förvarades. Vår fru sände Mercurius att döda Julianus. Ben och vapen försvanno plötsligt ur kistan. Fem dagar derefter kommer en okänd riddare ridande till Juliani läger och genomborrar den sofvande kejsaren. Fornsv. legend. s. 601, 602. — Edmund, konung i Ost-Angeln, föll ett offer för härjande Daner 870 och ansågs sedan som helgon.

[3]) Anledning till denna berättelse har tydligt gifvits af Torkels (och Olofs) angrepp på London mellan Martinsmessan och julen 1009, hvilka angrepp likväl misslyckades. Denna belägring har således blifvit sammanblandad med någon annan, sannolikt med Knut den stores af år 1016, som dock ej heller slutades med något intagande, mindre sannolikt med Olof Trygvasons och Svens anfall år 994. Leg. låter Olof helge hjelpa Knut vid belägringen. Ifall Snorre kände denna uppgift, torde han hafva ogillat den och antog den i hans ögon sannolikare, redan i Ottars qväde förekommande uppgiften om förbund med Etelred, men då denne återvände från Normandie år 1014 förekom ingen belägring af London. Den af Snorre omtalade belägringen måste också hafva inträffat före 1010 (jfr kap. 13).

Mellan borgen och Södervirke gingo bryggor öfver ån, så breda att vagnar der kunde köra förbi hvarandra. Bryggorna voro befästade, både med kastaler och brädbord på utsidan, så höga att de räckte en man till midjan; under bryggorna voro pålar, som stodo i åns grund. När anfall gjordes, stod hären öfverallt på bryggorna och värjde dem.

Konung Etelred var mycket hugsjuk, hur han skulle vinna bryggorna, och kallade till sig alle härhöfdingarne, för att rådslå, hur de skulle få ned dem. Då sade konung Olof, att han ville fresta med sitt folk, om äfven de andre höfdingarne ville anfalla. Det bestämdes å denna målstämma, att de skulle föra fram sina skepp tätt under bryggorna; hvar och en af dem rustade folk och skepp.

12. Konung Olof lät göra stora skärmar af rottågor och böjligt trä [grenar], hvarföre han tog i sönder några af sådant virke uppförda hus, och satte dem öfver sina skepp, så vidt att de gingo utom borden. Under dem satte han stafvar så tjockt och så högt, att det både var lätt att derunderifrån kämpa och mycket fast mot sten, ifall man kastade uppifrån. Då hären var beredd, rodde de upp efter ån och när de kommo nära bryggorna, kastade man ned på dem både skott och stenar så stora, att hvarken hjelmar eller sköldar höllo och sjelfva skeppen skadades mycket. Då lade månge ifrån. Men Olof och Nordmannahären med honom rodde ända upp inunder bryggorna och förde kablar om pålarne, som uppehöllo bryggorna; sedan rodde de alla skeppen utför strömmen med så mycken kraft de kunde. Pålarne drogos längs bottnen, tills de lossnade under bryggorna, och som på dessa stod helt tätt en väpnad här och der dessutom fans mycket både sten och härvapen, så brusto bryggorna ned, då pålarne brötos bort, och mycket folk föll ned i ån, alle andre flydde från bryggorna, somt in i borgen, annat till Södervirke. Derefter gjorde de anfall mot Södervirke och togo det. Då borgmännen sågo, att ån Temps var vunnen, så att de icke kunde hindra skeppen från att fara upp i landet, räddes de och gåfvo upp borgen samt mottogo konung Etelred. Derom säger Ottar svarte:

Se'n bröt der Yggs-stormens
stridsdjerfve kännare bryggor

i London — ormens land det
lyckas dig att vinna.
Hade hårdt krigslagne
— hilden växte — sköldar
gång och gamle sprungo
guntingens jernringar [1]).

Och vidare qvad han detta:

Kom du i land och lade
land under Etelrede,
dig njöt kämpakungen,
kämpstarke! i sådant.
Hårdt, då Edmunds ättling
återkom, herre, du stridde;
hade förste-ätten fordom
fridland der att värja [2]).

Vidare säger Sigvat härom:

Rätt är, att strid var sjette
— snar försten böd Angler
Yggs storm — der Olof
anföll Londons bryggor.
Svärd beto välska och värjde
vikingar der dike;
hade somt i släta
Södervirke folk bodar [3]).

13. Konung Olof var om vintern med konung Etelred och derunder hade de en stor strid å Ringmarahed i Ulfkels land, som Ulfkel snelling den tiden innehade [4]). Der fingo konungarne seger. Sigvat skald säger:

---

[1]) Yggs (Odins) storm, striden. Ormens land, guldet. Gång betyder ljud, enligt Egilsson buller. Guntingens (stridens) jernringar, de af jernringar bildade brynjorna.

[2]) Dig njöt, din hjelp åtnjöt. Edmund, se s. 11, anm. 2.

[3]) Yggs, Odins storm, striden. Välsk, fransk. Dike, grafvar vid ett fäste. Somt, biord till folk. — Sigvats visa innehåller ingen uppgift om bundsförvandskap med Etelred; han behöfver icke afse mer än hvad verkligen inträffade: Torkels och Olofs misslyckade anfall.

[4]) Ostanglernes earl (?) Ulfcytel hade alltsedan år 1004 tagit en verksam del i striderna mot de härjande nordboarne. I följd af ett förräderi förlorade han slaget vid Ringmere den 18 Maj 1010.

Än lät svärdens stämma
sjunde gången höja
åter i Ulfkels-landet
Olof, som jag nu förtäljer.
Hela Ringmaraheden
— härfall var der — fyllde
Ellas slägt, men släpet
skaffade Haralds arfving [1]).

Om samma strid säger Ottar så:

Hör jag, herre, att täte
högar af lik, från skeppen
fjerran, föllo — bloden
flöt på Ringmaraheden.
Fick för eder folket
falla i skölde-gnyet,
Anglers hopar — till jorden —
ängslige sökte flygten [2]).

Då lades landet åter vida under konung Etelred, men tingmännen och Danerne höllo många borgar och innehade ännu landet vida.

14. Konung Olof var höfdinge för hären när de höllo till Kantarabyrge [3]), der de slogos, tills de vunno staden, dråpo mycket folk och brände borgen. Så säger Ottar svarte:

Ätt siklingars, Yngve,
anföll du mäkta våldsamt,
blide förste, tog du breda
borg Kantara en morgon.
Rök och flammor rände
— rådde du, ättstor, för segern —
hårdt kring husen; du släckte,
hör jag, menskors ålder [4]).

---

1) Ellas slägt, engelsmännen. Släpet, den hårda striden. Haralds arfving, Olof.

2) «Till jorden» föres till «falla».

3) Canterbury intogs, genom förräderi, den 29 Sept. 1011 efter 20 dagars belägring.

4) Ordet Kantaraborg är i originalet omkastadt på samma sätt som här. Yngve, konung.

Sigvat räknar denna som den åttonde af konung Olofs strider:

Vet jag, att vigamötarn,
Venda-ödarn, striden
— gick hirdens starke herre
— höjde åttonde — till fästet.
Ej kunde byn bevara
borg Kantara, för Olof
grefvar; präktige Perter
portar till sorg vordo[1]).

Konung Olof hade sedan landvärnet för England[2]) och for med sina härskepp fram för landet och lade upp i Nyamoda. Der fann han tingmannahären[3]), stridde och fick seger. Derom qväder Sigvat skald:

Klöf ung konung på Angler
omödd röda hjessor,
åter kom brunt på bränder
blod i Nyamoda;
nu har jag örlig, östan
orädde, nio uppräknat.
Dansk här föll, der flögo
flenar mest mot Olof[4]).

Sedan for konung Olof vida kring landet, tog skatt af folket och der sådan vägrades, härjade han. Så säger Ottar:

---

[1]) Vigemötarn, den som söker strider (en*vigen*). Gick till fästet. Perter tolkas som inbyggare i Perth, men hvad desse hade att göra i Canterbury är icke lätt att förstå. Portarne vordo dem till sorg, när de skulle fly eller göra utfall.

[2]) Han skulle således hafva trädt i Etelreds tjenst, sannolikt samtidigt med Torkel år 1012. Det tyckes dock snarast vara en gissning af Snorre, ty Sigvats visor omtala allenast strider *mot* Engelsmännen. Olof måste för öfrigt hafva lemnat England år 1012 (jfr slutorden i kapitlet), kanske just när Torkel trädde i Etelreds tjenst.

[3]) Tingmannalid kallades vid denna tid de engelska konungarnes stående här, som till en god del bestod af Nordbor.

[4]) Bränder betydde i fornspråket äfven svärd. Östan, d. v. s. östan komne. Flenar, kastvapen. De två sista raderna tala om strid med Danskar. Sven tjufveskägg hade ock kommit i Juli 1013 att begynna sin slutliga eröfring af England.

Kunde Angle-ätten
icke — der du upptog skatter
skoningslösa, store
stridsfräjdade, dig motstå.
Gåfvo gummar ej sällan
guld åt daglingen hulde;
stundom foro till stranden
stora ting, hör jag, ofvan [1]).

Der dvaldes konung Olof den gången i tre vintrar [1010, 1011, 1012].

15. Tredje våren dog konung Etelred [2]) och hans söner Edmund och Edvard togo konungadömet [3]). Då for konung Olof [1012] söder öfver hafvet och stridde i Ringsfjärden och vann en borg vid Holar, som vikingar suto i; han bröt ned borgen. Så säger Sigvat skald:

Tian i Ringsfjärd fagre
fyldes af stridens väggars
stormar; hären höll, som
hilmen sade, ditåt.
Bol lät han vid Höle
högt — vikingar egde —
bryta; de bådo sig sedan
slik träffning aldrig [4]).

16. Derpå höll konung Olof med sin här till Grislapolla och stridde der med vikingar för Vilhemsby och fick han der seger. Så säger Sigvat:

Olof, vann du, elfte
— jofrar föllo — striden.
Ung trädde du från tinget
träd, i Grislapolla.

---

[1]) Gummar, kämpar, män (brud*gumme*). Dagling, konung.

[2]) Konung Olof kunde icke lemna England, för att begynna sin härfärd i Frankrike, först vid Etelreds död, ty denna inföll år 1016 och Olof återkom till Norge redan året 1014, hvars inledande vinter han säges hafva tillbragt i Rouen.

[3]) Den manlige Edmund valdes till konung i April 1016, måste dela riket med Knut och dog den 30 Nov. 1016. Hans halfbroder Edvard (son af Emma) blef konung först i Juni 1042.

[4]) Stridsväggens (sköldens) stormar, strider. Sade, böd.

Der med brak brusto för Vilhelms
by i den striden hjelmar
— minst af tal är det att tälja —
trogne jarlens, hör jag [1]).

Derefter stridde han vesterut i Fetlafjärden [2]), såsom Sigvat säger:

Ulftänder tolfte, att kämpa
trägen, gång du färgat,
vard i Fetlafjärden
farlig striden för männen.

Dädan for konung Olof i söder ända till Seljupolla och hade der en strid. Der vann han ett fäste vid namn Gunvaldsborg, stort och fornt, och der tog han jarlen Gerfinn, som rådde för borgen. Konung Olof hade då tal med borgmännen, han lade skatt på borgen och å jarlen till lösen, tolf tusen guldskillingar [3]). Hvad han ålade, betaltes honom ock af borgen. Så säger Sigvat:

Trettonde vann Tronders
— tid att fly feltes — drotten
snar i Seljupolla
söderut kända segern.
Upp lät gramen i gamla
Gunvaldsborg en morgon
storma snart och taga
store jarlen Gerfinn [4]).

17. Derefter höll konung Olof med sin här vesterut i Karlsån, härjade der och stridde. Under det han låg i Karlsån och bidde vind, för att segla ut till Nörvasund och dädan till Jorsalahem, drömde han en märkelig dröm. Till honom kom en gäf man, täckelig, men dock agelig [fruktansvärd],

---

[1]) Ting, strid. Träd, kämpe. Ordalagen i visan äro sådana, att man knappast kan antaga Vilhelmsby vara något verkligt ortnamn (jfr ofvanför Ulfkels land); så tages det ej heller i Leg.

[2]) Striden omtalas i Leg., med uppgift, att Olof der kämpade mot hedningar.

[3]) Summan och myntsorten nämnas i Leg.

[4]) Gerfinns storhet får sättas på öfversättarens räkning, icke på Sigvats.

och bad honom uppgifva denna afsigt att fara ut i landen. «Far åter till ditt odal», sade han, «ty du skall vara konung öfver Norge för evigt». Han tydde denna dröm så, att han skulle vara konung öfver landet och hans ättmän lång tid.

18. I följd af denna vitran [uppenbarelse] vände han om, styrde till Peituland, härjade der och brände en köpstad, som hette Varrande. Derpå tänker Ottar:

Nådde du ung att öda,
jofvur stridsglade, Peta.
skar du, sikling, bjerta
sköldar i Tuskalandet [1]).

Och vidare säger Sigvat så:

Möre-försten, malmens
munfärgare, sunnan kommen,
gick, der gamle sprungo
gerar, upp i Lera.
Vard af vige-njärden
Varrande, från sjön fjerran,
bränd; å bygda landet
by heter så i Peta [2]).

19. Konung Olof hade varit i härnad vesterut i Valland två somrar och en vinter [3]); från Olof Trygvasons fall voro då tretton vintrar gångne. Den tiden hade jarlar rådt för Norge, först Håkanssönerne Erik och Sven, sedan Erikssönerne Sven och Håkan; Håkan var systerson till konung Knut Svensson [4]). Den tiden funnos i Valland tvenne jarlar, Vilhelm och Robert, söner af Rikard Rudejarl; de rådde för Normandi. Deras syster var drottning Emma, enka efter

---

[1]) Sikling; isländska texten har ett annat konunganamn, ræsir.

[2]) Malmens mun, svärdseggen. Striden var så hård, att äfven gamla, bepröfvade spjutskaft brusto. Vige-njärden, stridsguden eller -mannen (en*vige*).

[3]) Sommaren 1012, vintern och sommaren 1013. Enligt Snorre skulle denna sommar samt den följande vintern läggas till Etelreds dödsår. Således skulle Olof icke återvändt till Norge förr än år 1018; då skulle, likaledes enligt Snorre, fjorton vintrar vara gångne efter Svolderslaget, således blir 1018 = 1014, hvilket är orimligt. Jfr ofvan det som blifvit sagdt i föregående anmärkningar.

[4]) Att kalla både Håkan och Sven Erikssöner är oriktigt; det bör heta Sven Håkansson och Håkan Eriksson. Erik jarl hade till hustru Sven tjufveskäggs dotter Gyda.

Anglerkonungen Etelred; de hade sönerne Edmund och Edvard gode, Edvig och Edgar. Rikard Rudujarl var son af Rikard, son af Vilhelm långspjut, som var son af jarl Gånge-Rolf, som vann Normandi; han var son af Mörejarlen Ragnvald store, såsom förr är skrifvet[1]). Från Gånge-Rolf äro Rudujarlarne komne och de räknade sedan länge frändskap med Norges höfdingar och aktade det länge, så att de voro alltid Nordmännens störste vänner och läto alltid dem hafva fridland i Normandi, hvilke det ville täckas. Om hösten [1013] kom konung Olof till Normandi, dvaldes der öfver vintern [1014] i Signa [Seine] och hade der fridland[2]).

Jarlarne i Norge.

20. Efter Olof Trygvasons fall gaf Erik jarl grid åt Enar tambskälfvarn, son af Endride Styrkårsson. Enar for med jarlen till Norge och det säges, att Enar hade varit starkare än andre och den bäste bågskytt i Norge; han sköt hårdare än alle andre. Med en backekolf [pil] sköt han igenom en fuktad oxhud, som hängde på en ås[3]). På skider gick han bättre än hvarje annan. Han var den störste idrottsman och den manligaste, ättstor och rik. Jarlarne Erik och Sven gifte honom sin syster Berglyt Håkansdotter, en mycket duglig qvinna; de fingo en son, som het Endride. Jarlarne gåfvo Enar stora vetslor i Orkadalen och vard han rikast och gäfvast i Trondalagen och var jarlarnes bästa stöd och deras käre vän.

21. Då Olof Trygvason rådde för Norge, gaf han sin svåger Erling hälften af landskylderna med sig och hälften

---

[1]) Rolf 912—927, hans son Vilhelm långspjut eller långsvärd 927—943, hans son Richard orädd 943—996. Denne hade dottern Emma, Etelreds och sedan Knuts maka, samt sonen Richard den gode (996—1026); efter honom kommo hans söner, först Richard III (1026—1028), sedan Robert djefvulen, Vilhelm eröfrarens fader. Snorres uppgifter äro således felaktiga. — Edmund, Edvig och Edgar voro Etelreds söner i hans förra gifte. Emma, hans andra hustru, födde honom, utom Edvard confessor, en Alfred.

[2]) Franska källor (Vilhelm af Jumièges, Roman de Rou) tala om härjningar, som en konung Olof utförde i samband med Richard II i Normandie. Hos honom kunde Olof således öfvervintra.

[3]) Jfr del I sid. 300.

af öfriga konungsintägter mellan Lidandesnäs och Sogn. Sin andra syster gifte konung Olof jarlen Ragnvald Ulfsson, som länge rådde för Vestergötland. Ulf, Ragnvalds fader, var broder till Sigrid storråda, Sveakonungen Olofs moder. Erik jarl lät sig illa lika, att Erling Skälgsson hade så stort välde, och tog han under sig alla konungsegor, som konung Olof hade skänkt Erling. Men Erling tog jämnt som förr alla landsskylder i Rogaland och guldo landsboarne ofta dubbla landsskylder, ty i annat fall ödde han bygden. Af sakören fick jarlen föga, ty syslomännen kunde icke hålla sig der och jarlen for aldrig der på vetslor, om han icke hade mycket folk med sig. Derom säger Sigvat:

Erling gaf så jarlars
ätt, som en sköldung ej kunde,
ängslan, svågern Olofs
ädle Trygvasonens.
Näst gaf sin syster
snar bo-tegnars herre
andra — Ulfs fader var det
ålderlycka — åt Ragnvald [1]).

Erik jarl kom sig icke till att strida med Erling, emedan denne var frändstor och frändrik, mäktig och vänsäll, satt dessutom jämnan med mycket folk, som vore der en konungs hird. Om somrarne var Erling ofta i härnad och fick sig gods, ty han höll i med sin prakt och stormenska [2]), ehuru han hade mindre och icke så goda vetslor nu som under sin svåger konung Olofs dagar. Erling var fridare än andre, större och starkare, stridsdugligare och i alla idrotter likast konung Olof Trygvason, en klok man, driftig i allt och den störste härman. Derom säger Sigvat:

Mer än Erling ingen
annan af lände männen
— fattig mot förr, dock gifmild —
flera strider egde.

---

[1]) Sköldung, konung. Näst, dernäst. Bo-tegnar, bönder. Ålderlycka, lifslycka. Ragnvald och Ingeborg hade en son med namnet Ulf, jfr kap. 95.

[2]) Uppförande, som anstår en storman.

Mod bar mannen till striden
mycket, ty främst han ingick,
mild, i många strider,
mest dock sist utur dem[1]).

Det har alltid varit menniskors sägen, att ingen lände man i Norge varit gäfvare än Erling. Med Estrid hade han barnen Åslak, Skälg, Sigurd, Luden, Tore och Ragnhild, som egdes af Torberg Arneson[2]). Erling hade jämnan hos sig nittio frälsingar[3]) eller flere; både vinter och sommar var hos honom måldrickande vid dagvardsbordet, men vid nattvarden drack man omåldt[4]). Då jarlarne voro i närheten hade han 200 män [240] eller flere. Aldrig for han fåtaligare än med en fullrustad tjugosessa. Han hade äfven en stor skejd med 32 rum, dock stor dertill; henne hade han i viking eller stämmeledung[5]) och voro i henne tvåhundra män eller flere.

22. Han hade alltid hemma trettio trälar och annat trälfolk dessutom. Han bestämde åt sine trälar visst dagsverk och gaf dem sedan lof och stunder, hvem som ville, att arbeta för egen räkning i mörkret eller om natten. Han gaf dem åkerland att så sig korn och tillegna sig åväxten. Han satte på hvar af dem värde och lösen. Månge löste sig första eller andra året, alle, öfver hvilke det var någon trefnad, löste sig på tre vintrar. Med detta lösegodset köpte Erling sig nye trälar och sine lösingar viste han somme till sillfiske, somme till annan godsfångst; somme rödde marken och gjorde sig der bo; alle kom han till någon bergning.

23. Då Erik jarl hade rådt för Norge i tolf vintrar, kom till honom ordsändning från hans svåger Danakonungen Knut, att han skulle deltaga med sin här i en härfärd till England, ty Erik var mycket fräjdad af sin härnad, då han hade burit seger ur två de skarpaste strider som stått i Nordlanden,

---

1) Fattig o. s. v. hör till Erling. Mild, d. v. s. gifmild.

2) Alla dessa, utom sonen Luden, nämnas i det följande.

3) Frälsinge kan betyda såväl fri man som särskildt frigifven (lösinge).

4) Vid dagvarden fick hvar och en sin vissa portion att dricka, men vid aftonmåltiden drack man efter behag.

5) När landsherren begärde ledungsskeppen.

den ena, då Håkan jarl och Erik slogos med Jomsvikingarne, den andra, då Erik jarl slogs mot konung Olof Trygvason [1]). Derom säger Tord Kolbensson:

Se'n höjer jag lofvet, då lofdar
lofkände hör jag sände
till jarlen örligsamme,
odaldrottnars hilme,
att skyldigast skulle
— ser jag, hvad gramen ville —
Erik åter till mötes
ila dem att finna [2]).

Jarlen ville ej lägga konungens ordsändning under hufvudet, utan for ur landet. Han satte efter sig att vårda Norge sin son Håkan jarl, hvilken han fick i händerna på sin svåger Enar tambskälfvarn, att han skulle hafva landråd [regeringen] för Håkan, som icke var äldre än sjutton vintrar [3]). Erik kom till konung Knut i England och var med honom, när han vann Lundunaborg. Erik jarl slog vestanför Lundunaborg och fällde der Ulfkel snelling [4]). Så säger Tord Kolbensson:

Guldkännarn lät kämpar
koppla vestan före
Lundun, hafvets lofvade
löpar-Tund vann landen.
Sköldars skurdjerfve kämpar
skaka väldigt de blåa
eggar; hugg fick Ulfkel
agliga af tingamännen [5]).

---

[1]) Snorre förråder således stor obekantskap med det af senare häfdatecknare mycket omordade Bråvallaslagets storhet.

[2]) Lofdar, kämpar. Odal i stället för originalets hjarl, land. Skyldig, pligtskyldig. Gramen, Knut store, de lofvade kämparne Knut och hans höfdingar.

[3]) Grettes saga (kap. 19) omtalar Eriks afresa och lagstiftning, som han före färden företog. Der heter dock, att Sven skulle styra för den unge Håkan.

[4]) Konung Knut kom sommartiden 1015 till England och började der genast fiendligheter. Knut började sin första belägring af London d. 7 Maj 1016. Det var icke vid London utan i årets sista slag som Ulfcytel föll.

[5]) Hafvets löpares (skeppets) Tund (eller Odin), Erik jarl. Sköldens skurs djerfve, de modige stridsmännen. Agelig finnes i folkspråket med betydelsen förskräcklig.

Erik jarl var i England en vinter och hade der några strider. Hösten derefter ämnade han sig i Romfärd, men andades då af åderlåtning i England [1]).

24. Konung Knut hade många strider i England med Anglerkonungen Etelreds söner och hade de ömsevis bättre. Han kom till England samme sommar som Etelred dog. Han gifte sig sedan med drottning Emma och hade med henne barnen Harald, Hardaknut och Gunhild [2]). Konung Knut förliktes med konung Edmund, de skulle hafva hälften af England hvardera. I samme månad draps konung Edmund af Henrik stryna, hvarefter konung Knut dref alle Etelreds söner ur England [3]). Så säger Sigvat:

Och samman slog
söner alle
Etelreds eller
ut dref dem Knut.

Olof far till Norge och blifver konung.

25. Etelreds söner kommo från England till sine morbröder i Ruda i Valland samme sommar, som Olof Haraldsson kom vestan ur viking. De voro alle den vintern i Normandi [4]) och förbundo sig med det vilkor, att konung Olof skulle hafva Northumberland, om de togo England från Danerne. Konung Olof sände om hösten sin fostre Rane till England, att der samla folk, och Etelreds söner sände med

---

1) Erik jarl mottog Northumberland i förläning. Han nämnes aldrig efter år 1023.

2) Knut kom till England sommaren före det år då Etelred dog. Han gifte sig med Emma i Juli 1017. Harald var icke son af Emma, utan af Knuts frilla Elgifva. Gunhild blef gift med kejsar Henrik III och dog 1038.

3) Genom fördraget i Olney af år 1016. Edmund dog d. 30 Nov. 1016; man kan icke ur engelska källor afgöra om det var en naturlig död eller ej. Med Henrik menas Edrik streona, som alltsedan Etelreds dagar utmärkt sig för grymhet och trolöshet.

4) Konung Etelred kom Jan. 1014 till Normandie, flyktig från England. Det torde vara detta som föresväfvat Snorre. Att hans uppgifter icke i detta få tagas såsom fullgod historia finner man af sammanhanget samt af de föregående anmärkningarna.

honom järtecken till sine vänner och fränder. Olof gaf honom mycket lösgods till att draga folk under dem. Rane var om vintern i England och fick löften af månge stormän; landets män ville hellre hafva samlände konungar öfver sig, men Danernes makt var så stor vorden i England, att allt landsfolket var brutet under dem.

26. Om våren [1014] foro konung Olof och alle Etelreds söner vestan, de kommo till England vid Jungufurda, stego der i land med sitt folk och gingo till borgen. Der utanför lågo månge de män, som lofvat dem hjelp, de vunno borgen och dråpo månge. Då konung Knuts män vordo detta varse, samlade de i hast en stor här, så att Etelreds söner icke voro dem starke nog, utan togo det beslut, att hålla bort i vester, tillbaka till Ruda. Konung Olof ville icke fara till Valland och skildes ifrån dem. Han seglade norrut med England allt till Northumberland, lade till i hamnen som kallas Vald, hvarest han slogs med bymännen och köpmännen. Han fick der seger och mycket gods.

27. Konung Olof lemnade der qvar långskeppen och for derifrån på två knarrar med 220 [260] [1]) fullbrynjade och utvalde män. Han seglade till hafs norrut om hösten [1014]. De fingo hårdt väder på sjön, så att det var fara, men som de hade mycket folk och konungens lycka, gick det väl. Ottar säger:

Valelds vädergode,
vestan for du med knarrar
två; sköldungars tofte,

[1]) Tvenne storhundraden och dessutom tjugo. Fagrskinna kap. 89 m. fl. sagor omtala blott ett hundrade. Från början af detta kapitel till och med orden «Håkan jarl dröjde nu länge hos Knut», i kap. 29 är öfverensstämmelsen stor mellan Snorres framställning och Fagrskinnas. Då man derjemte finner i den motsvarande delen af den legendariska sagan en sammanslagning af tvenne olika redaktioner, af hvilka särskildt den ena har stor likhet med Snorres och Fagrskinnas skildring, ligger det nära till hands, att anse denna redaktion, som möjligen är Styrmes Olofssaga, hafva begagnats af Snorre och Fagrskinnas författare. Legend. kap. 20—22. Der finnes mycket som alls icke förekommer hos Snorre. Om bevisen för de två redaktionerna se del I s. XXXVI. Ágrip omtalar detta mycket kort kap. 20, men låter Olof vid skilsmessan gifva Orkenöarna som län åt Håkan jarl. Äfven hos Tjodrek munk finnes en mycket liknande berättelse om hela förloppet (kap. XV). Der talas intet om Orkenöarna.

träget gick du i faran.
Torde strömmen starke
skada köpskepp kunnat
på våg, om folket varit
värre inom borden[1]).

Och vidare:

Icke skrämmer Öge
er, for du sjön store,
ej enherrskare får sig,
aldrig, bättre drängar.
Fick du ofta farkost
— forsen branta bröt den —
röna, förrn hamn du hunnit,
Haralds son, i midt af Norge.

Här säger han, att konung Olof kom vid midten af Norge; ut ifrån Stad ligger en ö, som heter Säla, der de landade. Då sade konung Olof, att det månde vara en lyckodag, då de hade landat vid Säla i Norge, och kallade det godt tecken, att det burit så till[2]). De gingo upp på ön. Konungen steg med ena foten i en lerpöl, och stödde sig med andra benets knä. «Nu föll jag», sade konungen. Rane svarade: «Icke föll du, konung, du tog bara fotfäste i land». Konungen log deråt och sade: «Så kan vara, om Gud vill». De gingo sedan ned till skeppen och seglade söderut till Ulfvasund. Der sporde de, att Håkan jarl var nere i Sogn och att man väntade honom norrut, så snart han finge vind. Han hade bara ett skepp.

28. Konung Olof höll in från farleden med sina skepp, när han kom i söder förbi Fjälarne, vände in till Södungssund och lade sig der. Ett skepp låg vid hvar sin sida af sundet och hade de en tjock kabel emellan sig. I samma stund rodde jarlen Håkan Eriksson in i sundet med en rustad skejd. De trodde, att det var två köpskepp, som lågo i sundet, och rodde fram emellan dem. Då drogo Olofs män kabeln upp midt under kölen på skejden och vindade med

[1]) Valeldens (svärdets) väders (stridens) gode d. ä. gifmilde, Olof. Tofte kallades den som hade säte på en toft (roddarbänk). Sköldungars tofte är den som satt med konungar.

[2]) Öns namn betyder «den sälla».

vindåsar [vindspel]. Så snart skejden fastnade, gick bakdelen upp och framstammen stupade ned, så att sjön föll in i saxarne och fyllde henne, så att hon hvälfde. Konung Olof tog upp ur vattnet Håkan jarl och alle de hans män, som de kunde nå; de dråpo några, andre sjönko. Ottar säger:

Sårens svartfalks mättare
skattrik, tog du Håkans
skejd med skön utrustning,
sjelfve jarlen äfven.
Trotts tings-mås gödare,
trängde ung du hit till
ättland, som du egde;
ej kunde jarlen hindra [1]).

Håkan jarl leddes upp på konungens skepp, den fridaste, männen hade sett, med långt hår, fagert som silke och bundet om hufvudet med ett guldband [2]). Han satte sig i förrummet, hvarpå konung Olof sade: «icke har man ljugit på dig och dine fränder, att J ären fride, men faren är nu eder lycka». Håkan svarade: «icke är det olycka, som händt oss, länge har det varit så, att ömse [3]) besegrats. Så har ock varit mellan oss fränder och eder, att ömse haft bättre. Jag är föga kommen ur barnåldern och icke voro vi nu väl vidkomne att värja oss, visste vi nu ej af någon ofrid. Kan vara, att det går oss bättre en annan gång». Då svarade konung Olof: «fruktar du icke, jarl, att det nu kommit med dig derhän, att du hädanefter aldrig får seger eller oseger?» Jarlen säger: «du må råda, konung, denne gång». Då sade konung Olof: «hvad vill du göra, jarl, för att jag må låta dig fara nu hvart du vill, hel och oskadad?» Jarlen sporde, hvad han önskade, och konungen svarade: «intet annat än att du

[1]) Trotts (Odins) ting, striden.

[2]) Hurudant utseende detta guldband (gullhlað) hade, är icke lätt att föreställa sig. Af alla den yngre jernålderns smycken känner jag intet, som tydligen är afsedt att bäras på hufvudet. Att dock några af de otalige silfverringar, som hittats i vår jord, kunnat användas såsom prydnad för hufvudet är visserligen icke omöjligt. Jarlens guldring torde hafva varit af samma sorts arbete som de vanlige silfverringarne.

[3]) Ordet är adjektiv; det torde böra upptagas i stället för det längre «än en än en annan».

far ur landet, uppgifver ert rike och svär att aldrig härefter strida mot mig». Jarlen sade sig vilja göra så och lofvade nu konung Olof med ed, att aldrig strida mot honom, icke värja Norge för honom med ofrid eller anfalla honom. Derefter gaf konung Olof grid åt jarlen och alle hans män. Jarlen tog vid skeppet, som han hade haft dit, och de rodde sin väg. Derom säger Sigvat:

Hög sade hederslystne
herrskarn nödigt vara
att i gamla Södungssundet
söka Håkans möte.
Ung fann ädle tengeln
jarlen der, som vard af
män den andre uti fräjd och
ätt af danske tungan [1]).

29. Efter detta for jarlen som skyndsammast ur landet [1014] och seglade till sin morbroder konung Knut, hvilken han sade, hur det gått med honom och konung Olof. Konung Knut tog mot honom högeligen väl, satte honom i sin hird och gaf honom stort välde i sitt rike. Håkan jarl dröjde nu länge hos Knut [2]). Då Sven och Håkan rådde för Norge, ingingo de förlikning med Erling Skälgsson, och stadfäste denna dermed, att Åslak Erlingsson fick Sven jarls dotter Gunhild; Erling och Åslak skulle hafva alla de vetslor, som konung Olof Trygvason hade gifvit Erling. Denne blef då fullkommen vän till jarlarne och de besvuro detta sinsemellan.

30. Konung Olof digre vände nu öster med landet och hade vida ting med bönderne; månge gingo honom tillhanda, några, som voro Sven jarls fränder eller vänner, talade emot. Konung Olof for derföre skyndsamt österut till Viken, höll med sitt folk in i Viken, satte upp sina skepp och drog inåt land. När han kom i Vestfold, fägnades han väl af månge män, som hade varit hans faders vänner eller bekante; han hade ock månge slägtingar.

---

[1]) Tengeln, konungen.

[2]) Håkan vistades hos sin fader Erik jarl i Northumberland. Om hans planer på Norge o. s. v. jfr det följande kap. 39.

Om hösten [1014] for han upp i landet[1]) till konung Sigurd, sin stjuffader, och kom dit tidigt en morgon. Då konung Olof kom nära byn, lupo tjenstesvenner i förväg till byn och in i stugan. Konung Olofs moder Åsta satt der inne med några qvinnor, då svennerne berättade henne om konung Olofs färd och att han snart vore framme. Åsta stod genast upp och tillsade karlar och qvinnor att tillreda der på bästa sätt. Hon lät fyra qvinnor taga stugans bonad och i hast upphänga tjällen[2]) och breda på bänkarne. Tvenne karlar buro halmen på golfvet, två satte fram trapesan och skaftkaret, två framsatte borden, två maten, tvenne sände hon bort från byn, två buro in ölet; alle andre, både karlar och qvinnor, gingo ut på gården. Sändemän foro till konung Sigurd der han var, och förde till honom hans tignekläder och hans häst med förgyld sadel och helförgyldt betsel med smälte stenar[3]). Fyra män sände hon åt fyra håll i bygden och bjöd till sig alle stormän till vetsla, ty hon gjorde välkomstöl mot sin son. Alle andre, som voro der, lät hon taga den bästa bonad de hade, och de som icke sjelfve egde kläder fingo låna af henne.

31. Konung Sigurd syr var ute på åkern, då sändemännen kommo till honom och sade dessa tidender samt alla Åstas tillrustningar i byn. Han hade der många män, några skuro korn, några bundo, några körde hem kornet, andre lade det i hjelmar och lador; konungen och två män med honom gingo stundom på åkern, stundom dit der kornet lades in. Så är sagdt om hans bonad, att han hade en blå kjortel och blå hosor, höga skor, bundna om benet, grå kappa och en vid grå hatt, url [skärm] om anletet, staf i handen, upptill försedd med en förgyld silfverholk, i hvilken satt en silfverring. Så är sagdt om konung Sigurds kynne, att han var en stor sysloman och bonadsman om gods och bo och rådde sjelf för bonaden [hushållningen], icke var han någon fåfäng man och temligen fåordig, klokare än alle, som den ti-

---

[1]) Till Ringarike, enligt Legend. och Fagrskinna.

[2]) Tjäll (tjald) hade i det äldre språket betydelse icke allenast af tält, utan äfven af tygstycke, som användes att bekläda väggar, säten eller bäddar.

[3]) De smälte stenarne voro förmodligen inlagda glasbitar.

den lefde i Norge, och rikast i lösegendom, fridsam och förnöjsam. Åsta, hans hustru, var rask och storsint. Deras barn hette, Guttorm, den äldste, Gunhild, Halfdan, Ingrid och Harald [1]).

Då sade sändemännen: «Åsta bad oss föra dig de ord, att henne tycktes det vara af stor vigt, att J förhållen Eder stormanligen, och bad hon att du skulle mer likna i ditt lynne Harald hårfagers ätt, än Rane smalnäsa, din morfader, eller Nered [2]) jarl den gamle, fast de hafva varit mycket vise män». Konungen svarar: «Stora tidender sägen J och framfören dem dessutom med all ifver; Åsta hafver förr låtit mycket öfver de män, som voro henne mindre skylde, och ser jag, att hon har samma skaplynne ännu. Hon tager detta med mycken ifver, om hon får sin son så utledd med samma stormenska, som hon nu leder honom in. Synes mig, om så skall varda, att de som våga något i detta mål få hvarken tänka på gods eller lif. Denne konung Olof har att kämpa mot mycken öfvermagt och om han håller i härmed, framkalla hans rådslag både Dana- och Sveakonungens vrede».

32. Då konungen hade sagt detta, satte han sig ned och lät draga af sig skoklädena, samt satte på sina fötter karduanshosor och band på dem förgylde sporrar, sedan tog han af sig kåpan och kjorteln och klädde sig i pellkläder samt ytterst en skarlakanskåpa, omgjordade sig med ett smyckadt svärd, satte en förgyld hjelm på sitt hufvud och steg å sin häst. Han sände verkmännen i bygden och tog med sig trettio män väl redde, att rida hem med honom. När de redo upp i gården framför stugan, såg han, hur konung Olofs märke kom fram med hast, åtföljdt af honom sjelf och hundra man med honom, alle väl redde. Då voro äfven män uppställde mellan husen. Konung Sigurd helsade genast från hästen sin stjufson konung Olof och hans folk, samt böd honom in till dryckeslag med sig. Åsta gick fram, kysste sin

---

[1]) Harald blef sedan Norges konung med tillnamnet hårdråde. Gunhild blef gift med konung Olofs vän Ketil kalf på Ringenäs. De öfriga barnen tyckas hafva varit af mindre betydelse.

[2]) Denne Rane är i öfrigt okänd. En Nered jarl den rådvise var farfader till en af Harald hårfagers motståndare i Hafversfjärdslaget och farfarsfar till en af Islands landnamsmän (Landnáma).

son och böd honom dväljas hos sig och hafva som sitt allt hvad hon kunde gifva honom, land och folk. Konung Olof tackade henne väl för hennes ord, hvarpå hon tog honom i hand och ledde honom efter sig i stugan till högsätet. Konung Sigurd fick män till att taga vara på deras klädnad och gifva korn åt deras hästar, sjelf gick han till sitt högsäte och den vetslan hölls med största ifver.

33. Konung Olof hade icke varit der länge, då han en dag hemtade till tals med sig och till målstämma konung Sigurd, sin frände, och sin moder Åsta och sin fostre Rane. Då tog konung Olof till orden: «Eder är kunnigt, att jag kommit hit till lands efter att i lång tid hafva varit utomlands, under hvilken tid jag och mine män haft till uppehälle allenast hvad vi sökt i härnad, mångenstädes med fara för lif och själ. Mången saklös man, som kommit ut för oss, har fått mista gods, somlige äfven lifvet. Men öfver de egor, som min fader egde och hans fader och hvar efter annan af oss fränder och till hvilka jag är odalboren, sitta nu utländingar. Och låta de sig icke nöja härmed, utan hafva de tagit under sig allt hvad vi fränder, som i långfedga tal äro komne ifrån Harald hårfagre, hafva egt. Åt några dela de med sig något litet, men andre gifva de allsintet. Nu vill jag yppa för eder, hvad jag länge haft i sinnet, att jag ämnar kräfva mitt fäderne, och månde jag gå hvarken till Dana- eller Sveakonungen att bedja dem om det minsta, fast de hafva nu kallat sin egendom det, som är Harald hårfagres arf. Hellre vill jag, för att säga eder sanningen, med egg och udd söka mitt frändearf och dertill bruka alle mine fränder och vänner och alle dem, som vilja förena sig med mig till detta råd. Så skall jag ock höja detta tillkall [fordran] att antingen skall jag tillegna mig allt det rike att råda för, som de fällde ifrån konung Olof Trygvason min frände, eller ock skall jag falla här inom mitt frändearf. Nu väntar jag af dig, Sigurd stjuffader, och af de andre män i landet, som äro odalborne till konungsdöme efter de lagar, som Harald hårfager gaf, att det icke skall så mycket fattas uti, att J viljen resa eder till att vräka från edra händer denna frändeskam, att J icke viljen alle styrka den, som vill vara föregångsman i att höja vår ätt. Viljen J visa någon mandom

i denna sak, då vet jag allmogens sinne vara sådant, att alle vore det kärt att komma från träldomen under utländske höfdingar, så fort de hade någon att lita till. För den skull har jag icke yppat detta för någon förr än för dig, att jag vet dig vara en klok man, som väl kan tillse, huru man skall från begynnelsen taga upp denna sträfvan, om man först skall i tysthet tala med några få eller genast bringa det uppenbarligen inför allmogen. Nu har jag äfven färgat deras tänder röda, då jag tog Håkan jarl till fånge och han nu är faren ur landet, hvarförinnan han med ed lemnade mig den lott af riket, som han hade egt. Nu menar jag det skola falla sig lättare att hafva med Sven jarl ensam att göra, än om de voro här båda att värja landet».

Härpå svarade konung Sigurd: «Icke har du litet i sinnet, konung Olof, men denna ämnan vitnar mer om ifver än förtänksamhet, efter mitt sätt att döma, men jag förmodar, att skilnaden är stor mellan min litenmenska och desse dine store föresatser, som du månde hafva. Ty du var knappt kommen ur barnåldern, förrn du var full af öfvermodig ifver i allt hvad du kunde. Nu är du ock mycket pröfvad i strider och har fogat dig efter utländske höfdingars sedvänja. Nu vet jag, att så fast torde du hafva upptagit detta, att det icke lönar sig att afråda, är det ock förklarligt, att slikt går dem synnerligen när, som äro mera hugstore, att all Harald hårfagers ätt och konungsdöme ligger nere. Men jag vill icke binda mig med några löften, förr än jag vet, hvad de andre konungarne i Upplanden ämna eller taga sig till. Du har gjort väl deri, att du lät mig veta denna afsigt, innan du bar den högljudt för allmogen. Lofva deremot vill jag min inverkan på konungarne, på andre höfdingar och annat landsfolk, likaledes har du, konung Olof, att förfoga öfver mitt gods dig till hjelp. Men först då vill jag, att vi bringa detta inför folket, när jag ser, att det kan hafva någon framgång eller att man kan få någon hjelp till detta stor-råd. Ty du skall komma ihog, att mycket är i fånget taget, om du vill äflas med att strida mot Olof Sveakonung eller med Knut, som nu är konung både i England och Danmark [1]), och behöfver man starka stöttor att sätta emot, om

[1]) När detta hände var Knut ännu icke konung i England.

det skall gå. Men icke synes det mig olikligt, att du får godt om folk, ty allmogen är fiken efter nytt; gick så förr, när konung Olof Trygvason kom i landet, att alle vordo glade deröfver, men likväl fick han icke länge njuta konungsdömet».

Då man kommit hit i samtalet, tog Åsta till orden: «Så är det mig gifvet, sonen min, att jag är glad åt dig, gladare, ju större din framgång månde varda; jag vill dertill icke spara något, som jag förfogar öfver. Litet rådstöd finnes hos mig, men hellre ville jag, äfven om man skulle välja deremellan, att du vorde öfverkonung i Norge, äfven om du icke lefde längre i konungsdömet än Olof Trygvason, hellre än att du icke vore större konung än Sigurd syr och doge af ålderdom». Derefter upplöste de målstämman.

Konung Olof dröjde der en tid med allt sitt folk. Konung Sigurd gaf dem till kost hvarannan dag fisk och mjölk, hvarannan kött och mungåt[1]).

34. Den tiden funnos månge Uppländingakonungar, som rådde för fylken och voro de fleste komne af Harald hårfagers ätt. För Hedmarken rådde bröderne Rörek och Ring, i Gudbrandsdalarne Gudröd. I Römarike var ock en konung. En konung hade Toten och Hadaland, en annan fans i Valdres[2]).

Konung Sigurd syr hade en sammankomst med fylkeskonungarne uppe i Hadaland och var Olof Haraldsson på stämman. Då bar Sigurd fram för de konungar, som han hade ditkallat, sin stjufson Olofs afsigt och bad dem om hjelp, både i folk, råd och samtycke; han uppräknar, hvilka bindande skäl de hade att vräka af händerna det öfvervälde, under hvilket Daner och Svear hade lagt dem, han sade, att nu månde den man finnas, som kunde gå främst i detta, och han uppräknar de många storverk, som konung

---

[1]) Dessa sista ord återfinnas i Fagrskinnas ena handskrift och är allt, hvad man i denna saga finner om Olofs besök hos modern. Äfven Legend. är här kortfattad. Uppgiften om kosthållet hos Sigurd förekommer i Legend. fördelad på kap. 23 och 25, hvilket sannolikt kan tagas som en antydan om tillvaron af tvenne tidigare redaktioner.

[2]) Dessa konungar voro, såsom Munch säger, snarare konungar *i* än *öfver* ett område. Deras konungsliga makt kan icke gerna hafva varit större än Sigurd syrs, den siste småkonungens i Norge.

Olof hade gjort i sina härnadsfärder. Då sade konung Rörek: «Sant är det, att konung Harald hårfagers rike är mycket nedfallet, då ingen af hans ätt är öfverkonung i Norge. Nu har man här i landet frestat på hvarjehanda. Håkan Etelstansfostre var konung och alle voro nöjde dermed; men då Gunhilds söner rådde för landet, voro alle lede vid deras öfvervåld och obillighet, så att de ville hellre hafva utländske konungar öfver sig och vara sjelfrådigare, alldenstund de utländske höfdingarne alltid voro längre bort och brydde sig litet om folkets seder och hade af landet sådan skatt, som de bestämde åt sig. Men då Danakonungen Harald och Håkan jarl vordo ovänner, härjade Jomsvikingarne i Norge, men då gick emot dem hela folket och dref dem med ofrid ifrån sig. Man eggade Håkan jarl till att hålla landet mot Danakonungen och värja det med udd och egg, men då han tycktes med landsmännens hjelp hafva fullkommet välde, vard han så hård och lysten mot landsfolket, att man icke tålde honom, utan Tronderne sjelfve dråpo honom och togo till konung Olof Trygvason, som var odalboren till konungsdömet och uti alla afseenden väl fallen till höfdinge. Då stormade allt folket till att vilja hafva honom till konung öfver sig och man upprättade ånyo det rike, som Harald hårfager hade tillegnat sig. Men då konung Olof tycktes fullkommen i makt, var ingen man sjelfråde för honom; han gick med snikenhet mot oss småkonungar att hemta under sig alla de utskylder, som Harald hårfager hade tagit här och somt ännu sniknare. Så mycket mindre var man för honom sjelfråde, att ingen fick bestämma, å hvilken gud han skulle tro. Sedan han vard tagen från landet, hafva vi hållit vänskap med Danakonungen och haft af honom mycket stöd i allt, hvari vi behöft kräfva, men sjelfrådighet och behagligt lif inomlands och allsintet öfvervåld. Nu är det att säga om mitt skaplynne, att mig synes väl som det nu är; icke vet jag äfven om min frände är konung öfver landet, huruvida min rätt dervid blir något förbättrad. Annars vill jag icke hafva någon lott i detta råd».

Då sade hans broder Ring: «Jag vill yppa mitt skaplynne. Bättre synes det mig, äfven om jag har samma rike och egor, att min frände är konung öfver Norge, än att ut-

ländske höfdingar äro det, och att han än vidare upphöjer vår ätt här i landet. Men det är min tro om denne Olof, att hans öde och lycka månde råda, om han skall få riket eller icke. Men om han varder envåldskonung öfver Norge, då månde den tyckas hafva bättre, som har mera anspråk på att räkna vänskap med honom. Nu hafver han ingalunda bättre kost än någon af oss, snarare mindre, då vi hafva några land och riken att råda för, men han har allsintet, äro vi ock icke mindre odalborne till konungsdömet. Likväl vilja vi varda honom så store hjelpare, att vi unna honom den högsta värdigheten här i landet och följa honom dertill med all vår styrka. Hvi skulle han icke löna oss det väl och länge minnas det i godo, om han är så stor mandomsman, som jag menar och alle säga? Derföre skola vi nu fatta det beslut, om jag får råda, att vi ingå vänskap med honom». Derefter uppstod hvar efter annan och talade; slutet vard, att de fleste voro benägne att ingå förbund med konung Olof. Han lofvade dem sin fullkomna vänskap och rättsbättring[1]), om han blefve envåldskonung öfver Norge. De bundo denna öfverenskommelse med ed.

35. Efter detta stämde konungarne ting och Olof bar fram för allt folket detta råd och det tillkall han gjorde till riket, bad bönderne taga sig till konung öfver landet, lofvade dem att deremot hålla forna lagar och att värja landet för utländsk här och höfdingar. Han talade länge och snällt och fick godt bifallsrop till sitt tal. Konungarne stodo då upp och talade hvar efter annan och understödde alle detta mål och ärende för folket. Vard så till sist, att man gaf Olof konungsnamn öfver allt land och tilldömde honom landet efter uppländsk lag [1014].

36. Konung Olof begynte genast sin färd[2]) och lät han bjuda vetslor å konungsgårdarne. Han for först genom Hada-

---

[1]) Rätt betyder i isländskan ofta inbegreppet af en menniskas rättigheter, hennes samfundsställning o. d.

[2]) Om denna konung Olofs färd norrut och hans uppträdande mot Sven jarl i Trondhem, känner Legend. intet. Hon låter, sedan förhållandet till Uppländingakonungarne blifvit omtaladt och kosthållet hos Sigurd, Sven jarl rusta och draga ned till Viken, der slaget vid Näsar inträffar (kap. 26 f.). Ágrip är i detta afseende lik Legend.

land och drog sedan norrut i Gudbrandsdalarne. Gick det så, som Sigurd syr hade tänkt, att folk strömmade till honom i sådan myckenhet, att han tyckte sig icke behöfva hälften; han hade då nära 300 [360] män. Då räckte icke vetslorna efter som påbudet var, ty det hade varit sed, att konungarne foro kring i Upplanden med 60 eller 70 män, aldrig med fler än hundrade [120]. Konungen for då hastigt fram och var blott en natt på hvart ställe. Då han kom i norr till fjället, börjar han sin färd, kom norrut öfver fjället och for till dess han kom norr derom. Han kom ned i Uppdal och dvaldes der om natten. Sedan for han genom Uppdalsskogen och kom fram till Medeldal, der han krafde ting och stämde bönderne till sig. Sedan talade konungen å tinget och bad bönderne taga vid sig; han böd dem deremot rätt och lag så som konung Olof Trygvason hade budit. Bönderne hade icke makt att börja strid med konungen, hvadan det slutades så, att de togo vid honom och bekräftade det med ed. Dock hade de förut gjort nys ned i Orkadal och vidare i Skön, der de låtit säga allt hvad de visste om konung Olofs färd.

37. Enar tambskälfvarn hade bo på Husaby i Skön. Så snart nys kom till honom om konung Olofs färd, skar han genast upp här-arv [härpil] och sände åt fyra håll, stämde samman tegn och träl med full beväpning, och följde med budet, att de skulle värja landet mot konung Olof. Arvbudet for till Orkadal och vidare till Göldalen; allestädes samlades der hären.

38. Konung Olof drog med sitt folk ned till Orkadalen stillsamt och med frid. Då han kom ut till Gryta, mötte han bondahären, som bestod af mer än sjuhundra [840] män. Konungen fylkte då sin här, ty han trodde, att bönderne ville strida. När de sågo detta, började de fylka, men det vard för dem mycket omjukare, ty de hade icke i förväg bestämt, hvem som skulle vara höfdinge för dem. Då konung Olof såg, att det gick utan reda för bönderne, sände han till dem Tore Gudbrandsson, hvilken, då han kom, sade, att konung Olof ville icke strida med dem; han nämnde tolf de mest framstående männen i flocken att komma till konungen. Bönderne antogo detta och gingo fram öfver en höjd, som

der var, dit der konungens fylking stod. Då sade konung Olof: »J bönder hafven nu gjort väl, att jag fått tillfälle att tala med eder, ty jag vill säga eder om mitt ärende hit till Trondhem, det först, att jag vet eder hafva sport, att jag sammanträffade förleden sommar med Håkan jarl och att vårt skifte lyktades så, att han gaf mig allt det rike, som han hade här i Trondhem, d. ä. såsom J veten, Orkdalbo- och Göldalbo-, Strinda- och Önafylkena. Jag har vitnen här, som voro der, sågo mitt och jarlens hand-sal, som hörde orden, ederne och alla vilkor, som jarlen gaf mig. Jag vill nu bjuda eder lag och frid, såsom före mig budit konung Olof Trygvason.» Han talade länge och snällt och kom det derhän, att han böd bönderne tvenne koster, att gå honom till handa och bevisa lydnad eller att strida med honom.

Bönderne foro då åter till de sine, sade sina ärender och letade råd hos allt folket, hur de skulle bestämma. De knotade en stund öfver detta sins emellan, men valde dock att gå konungen tillhanda, hvilket sedan besvors å böndernes sida. Konungen ordnade då sin färd och bönderne gjorde vetslor emot honom. Han for sedan ut till sjös och gick ombord; han hade ett tjugosessa-långskepp af Gunnar på Gelmin, en annan tjugosessa hade han från Luden på Vigg, en tredje tjugosessa hade han från Ånger på Näs; Håkan jarl hade egt den gården, som nu styrdes af en årman vid namn Bård hvite. Konungen hade äfven fyra eller fem skutor och for skyndsamt in efter fjärden.

39. Sven jarl var då på Stenker[1]) inne i Trondhem och lät der tillreda julavetsla [1015, vintern]; det var en köpstad. Enar tambskälfvaren sporde, att Orkdalborne hade gått konung Olof till handa och sände då nysmän till Sven jarl. De foro först till Nidaros, der de togo en roddskuta, som Enar egde, foro sedan in efter fjärden och kommo sent en dag till Stenker och buro fram för jarlen dessa ärender och sade allt om konung Olofs färd. Jarlen hade ett långskepp, som flöt tältadt vid byn. Han flyttade genast om aftonen sitt lösgods ombord på detta jämte männens kläder, dryck

[1]) Kap. 39, 40 och 42 förekomma i Fagrskinna (kap. 91, 92), ehuru endast i sammandrag. Der tillägges dock, att Olof, när han tog jarlens julvetsla, höll ting med bönderne och af dem antogs till konung.

och mat, så mycket skeppet rymde. De rodde genast om natten och kommo i ljusningen till Skarnsund. Der sågo de konung Olof ro in efter fjärden med sitt folk och vände då jarlen till land in för Masvik; der var tjock skog och de lade sig så nära berget, att löf[1]) och grenar sträckte sig utanför skeppet. De höggo äfven stora träd, som de satte ned i sjön på yttersidan, så att man icke kunde se skeppet för löfvet; det var ej heller fullt ljust, då konungen rodde förbi dem inåt. Det var lugnt väder och konungen rodde in om ön. Så snart de icke kunde se hvarandra, rodde jarlen ut på fjärden och ända till Frosta, hvarest han lade i land. Det hörde till hans rike[2]).

40. Han sände då män ut i Göldalen efter sin svåger Enar och då denne kom, berättade han om mötet med konungen och likaledes, att han ville samla en här, för att möta konung Olof och strida med honom. Enar svarade: «Vi skola använda försigtighet, hålla nys efter hvad konung Olof ämnar, och icke låta höra om oss annat än att vi äro stilla. Om han icke spörjer vårt härsamlande, sätter han sig kanske på Stenker öfver julen, eftersom der är väl tillrustadt. Men om han spörjer, att vi samla en här, torde han styra hit ur fjärden och då hafva vi honom icke i händerna». Man gjorde som Enar sade, och jarlen for på vetslor hos bönderne i Styradalen.

Då konung Olof kom till Stenker, tog han vetslan, förde henne ombord på sina skepp, skaffade dessutom bördingar och hade med sig både vist och dryck. Han for bort som hastigast ut till Nidaros, hvarest konung Olof Trygvason hade börjat anlägga en köpstad och bygga en konungsgård. Dessförinnan hade varit ett enböle på Nidnäset, såsom förr är skrifvet[3]). Men då Erik jarl kom öfver landet, började han en anläggning på Lade, der hans fader hade haft sin hufvudby, men de hus, som Olof låtit göra vid Nid, brydde han sig

---

[1]) Då detta sker vid jultiden, torde man få antaga, att löf här nämnes i stället för barr.

[2]) Om så var, kunde Frosta den tiden icke räknas till Strindafylke, såsom det åtminstone mot slutet af medeltiden gjorde, ty detta fylke hörde till det område, som Håkan jarl hade afträdt åt konung Olof.

[3]) Jfr Inledningen, del I s. 2 samt s. 299.

icke om. Nu voro somma nedfallna, andra stodo, men voro nästan obeboeliga.

Konung Olof styrde upp i Nid och lät genast reda till i de hus, som ännu stodo uppe, och reste upp de nedfallna. Han hade der mycket folk och flyttade upp i husen både drycken och maten, för att sitta der öfver julen. Men då Sven jarl och Enar sporde detta, förändrade de sina råd.

41. Det var en isländing, vid namn Tord Sigvaldeskald. Han hade länge varit med Sigvalde jarl och sedan med hans broder Torkel höge; efter jarlens fall var Tord köpman. Han sammanträffade med konung Olof, då denne var i vesterviking, blef då hans man och följde honom sedan. Han var hos konungen, när detta hände.

Tords son Sigvat fostrades af Torkel på Apavatten. Då han var nästan vuxen, for han utan [utifrån][1]) från Island med köpmän; skeppet kom om hösten till Trondhem och folket vistades i häradet [bygden]. Samma vinter kom konung Olof till Trondhem, såsom nyss är skrifvet. Såsnart Sigvat sporde, att hans fader Tord var hos konungen, for han till honom, hittade sin fader och dvaldes der en tid. Sigvat var tidigt god skald; han hade gjort ett qväde om konung Olof och bad honom lyssna till det, men konungen sade, att han icke ville låta dikta om sig, han kunde icke höra skaldskap. Då qvad Sigvat:

Hör min sång, du höge,
hästens mörkblå tältens
skade, skall du en dock
skald i hirden ega.
Fast du aktar intet
andre skalders qväden,
få du skall till fyllest,
förste, af mig din heder[2]).

Konung Olof gaf Sigvat i skaldelön en guldring, värd en half mark. Sigvat vard hans hirdman; då qvad han:

---

[1]) Man for från Norge *ut* till Island, och från Island *utan* (utifrån) till Norge.

[2]) Skeppen kallades tälthästar, emedan man uppspände tält på dem, då de lågo stilla.

Jag tog lysten, ej jag det lastar
— lofvad id är det — sedan,
svärdet ditt, du strids-Njärd,
sådan är min vilje.
Ormens broders bäddträd,
oss det lyckats båda,
fick du huldan huskarl,
herre fick jag godan [1]).

Sven jarl hade om hösten [1014] tagit halfva landörar af Islandsfärden, så som förr var vanligt [2]), ty Erik jarl och Håkan jarl hade dessa inkomster som andra till hälften der i Trondhem. Men då konung Olof var ditkommen, sände han för att hemta halfva landörarne af Islandsfärderna, men Isländingarne kommo till konungen och bådo Sigvat om hjelp. Då gick han fram för konungen och qvad:

Girig månd jag, gunnens
gamfröjdare, heta
— nyss fick jag Öges-elden —
önskar nu jag fällar.
Landören låt du, landfisks
läger-minskare halfva
skänkas efter för skeppet,
skalden beder dig, konung [3]).

42. Sven jarl och Enar tambskälfvarn samlade en stor här och foro landvägen ut till Göldalen, stämde sedan ut till Nidaros med nära tjugo hundrade [2400] män. Någre konung Olofs män, som höllo hästvård ute på Gölåsen, varseblefvo, huru hären drog ned ur Göldalen, och buro konungen bud vid midnatt. Han stod genast upp och lät väcka folket, de gingo genast till skeppen och buro på dem alla sina kläder och vapen och allt hvad de kunde få med, och rodde ut ur ån. I det samma kom jarlsfolket till byn, tog der all jul-

[1]) Ormens broders (ormens) bädds (guldets) träd, den guldrike fursten.

[2]) Landörar kallades en afgift, som allraförst Harald hårfager upptog af hvarje norrman som drog till Island. Sedan förändrades det så, att dermed förstods en afgift, som betalades af hvarje Isländing vid ankomsten i Norge. Jfr Ares Islendingabok kap. 1 samt för öfrigt i det följande kap. 71.

[3]) Ögeselden, guldet. Landörarne betaltes med skinn.

visten och brände husen. Konung Olof for ut efter fjärden till Orkadal och steg der af skeppen, for sedan upp genom Orkadal till fjällen och österut öfver dem till Dalarne. Om detta, att Sven jarl brände Nidaros, är sagdt i flocken, som gjordes om Kläng Bruseson[1]:

Brunno herrskar-husen
— hör jag att elden sal fattade,
askan höljde hären —
halfgjorda vid Nids flöde.

43. Konung Olof for då [1015, vintern] söderut efter Gudbrandsdalarne och sedan ut i Hedmark, for på vetslor om högvintern, men samlade, när våren kom, en här och for ut i Viken; från Hedmark fick han af konungarne mycket folk. Derifrån foro månge ländemän och store bönder, bland dem Ketil kalf på Ringenäs. Äfven från Römarike hade konung Olof folk. Hans stjuffader Sigurd syr kom honom till hjelps med en stor myckenhet män. De gingo till sjön, stego om bord och gingo ut ur Viken, med fridt och mycket folk. När hären var redo, lade de ut till Tunsberg.

44. Genast efter julen [1015] samlar Sven jarl all hären i Trondhem, bjuder ut ledung, tillreder ock sina skepp. I den tiden funnos i Norge månge ländemän, månge af dem voro mäktige och så ättstore, att de voro på nära håll komne af konunga- eller jarlaätter, voro äfven storrike. Konungar och jarlar, som rådde för landet, hade i dem stort stöd, ty i hvart fylke var som ländemännen rådde för bondehopen. Sven jarl stod sig väl med ländemännen och hade derföre godt om folk. Enar tambskälfvaren, hans svåger, var med honom jämte månge andre ländemän och månge, som vintern förut hade svurit konung Olof trohetsed, både ländemän och bönder. Så snart de voro redo, foro de ut ur fjärden, höllo söderut med landet och drogo till sig folk ur hvart fylke. Utanför Rogaland mötte dem Erling Skälgsson med mycket folk och månge ländemän med honom. De höllo så med all hären österut till Viken; det led på långfastan[2], när Sven

[1]) Af Tord Sjöreksson. Se del I, sid. 133, anm. 2.

[2]) Den stora fastan före långfredag, i motsats till den kortare fastan före jul.

jarl sökte ditin. Han höll med hären in om Grenmar och lade sig vid Näsar [1015].

45. Konung Olof höll då med de sine ut efter Viken, tills han kom fienden helt nära. De visste om hvarandra lördagen före palmsöndag[1]). Konungen hade då ett skepp, som kallades Karlshöfde; på framstammen hade han sjelf skurit ett konungshufvud. Man hade sedan länge i Norge det hufvudet på skeppen, som höfdingarne styrde.

46. Så fort söndagsmorgonen grydde, stod konung Olof upp och klädde sig, gick sedan i land och lät blåsa för all hären till landgång. Derefter talade han till folket och sade sig hafva sport, att de icke hade långt till Sven jarl. «Vi skola nu», sade han, «reda oss till, ty det torde icke dröja länge, innan vi mötas. Väpnen eder nu och tillrede hvar och en sig och sitt rum, der som förr är skipadt, så att alle äro redo, när jag blåser till affärd. Ron sedan jämnt, ingen fare före den öfriga flottan, ingen dröje heller efter, när jag ror ur hamnen, ty vi kunna icke veta, om vi skola möta jarlen, der han nu ligger, eller om han ämnar uppsöka oss. Mötas vi och striden börjar, skola vi sammanhemta våra skepp och vara redo att binda dem. Till en början skole vi skydda oss och taga vara på våra vapen, att vi icke tappa dem i sjön eller kasta dem i hafvet[2]), men när striden är fästad och skeppen äro sammanbundna, gören då striden så hård som möjligt och hvar man hålle sig väl».

47. Konung Olof hade på sitt skepp hundra [120] män, försedde med ringbrynjor och välske hjelmar; de fleste hade hvite sköldar och på dem det helga korset lagdt med guld,

---

[1]) Hvilken det året inföll på den 3 April. Fagrskinna anför en del af Sigvats visor om slaget, men är mycket kortfattad i skildringen af striden. Legend. omtalar (kap. 26, 27) striden med hvarjehanda uppgifter, som i fall de funnos i Snorres och Fagrskinnas källskrift, af båda författarne ansetts vara alltför osäkra för att upptagas. Hit förlägges, från Svolderslaget, Enars tre bågskott och hans kraftiga svar «Norge ur dina händer». Berättelsen, att Enar kastade sina ankaren å Svens skepp, för att draga det med sig, förekommer äfven i Legend. och Ágrip samt hos Tjodrek munk (kap. XV).

[2]) Det förra uttrycket bör tagas efter orden, det senare åter bildligt i betydelsen «förspilla». I en handskrift af Laxdœla-sagan heter det t. ex. «Det kallar man i sjön kastadt, när någon låter sin ega och tager intet deremot».

eller de voro öfverdragne med röd eller blå färg. Kors lät han ock måla framtill på alle hjelmar med hvit färg. Han hade ett hvitt märke, en orm. Han hörde då tiderna, gick derpå ombord och bad de sine äta och dricka något. Sedan lät han blåsa härblåsning och lägga ut ur hamnen, rodde sedan för att leta jarlen. När de kommo utanför hamnen, der jarlen hade legat, var dennes här väpnad och skulle just ro ut ur hamnen, men då de sågo konungens här, började de binda skeppen, satte upp märken och lagade sig i ordning. Då konung Olof såg det, påskyndade han rodden och lade sig vid jarlens skepp, hvarpå striden började. Så säger Sigvat skald:

Väckte skarpa striden
sikling, der han anföll
— blod flöt rödt på Rodes
ren — Sven i hamnen.
Kungen snar framstyrde,
samman visst de foro,
Svens kämpar skeppen
samman bundo hastigt [1]).

Han säger här, huru konung Olof gick till striden, och att Sven låg förut i hamnen. Sigvat skald var med i striden. Han diktade samme sommar genast efter striden en flock, som kallades Näsavisorna, hvari han talar utförligt om dessa tidender:

Karlshöfde lät kännarn
— kändt är det mig — af uddars
frost vid jarlen, östan
Agder, nära lägga.

Striden var mycket hård och varade det länge, innan man kunde märka, åt hvilket håll segern skulle komma att luta. Mänge föllo å hvardera sidan och massor sårades. Så säger Sigvat:

Går ej att i segermåns-stormen
Sven frånkänna modet,

[1]) Rodes (vikingens) ren, skeppet.

örligsglade Olof
ej i svärdsgnystormen,
ty att qvistnings koster
— kom ej här i strid värre —
hvardera egde, der härar
höllo kampen samman[1]).

Jarlen hade mera folk, men konungen hade å sitt skepp utvaldt manskap, som hade följt honom i härnad, och det var utmärkt rustadt, ty hvar man hade, såsom förr är sagdt, ringbrynja; de sårades ej heller. Sigvat säger:

Glad jag såg kring skuldror
svala brynjor glida
— kraftigt svärden klungo —
å konungs hjeltar gode.
Men min svarte skalle
skyldes i välske hjelmen,
i flenars flygt, jag vet vi
förde slikt värn, broder[2]).

48. Då folket började falla å jarlens skepp och somme sårades och manskapet förtunnades å borden, redde sig konungens män till uppgång. Hans märke bars då upp på skeppet, som var närmast jarlens, och konungen följde sjelf märket. Så säger Sigvat:

Gingo Gandul-särkens
gnys väckare under
märken med fräjdad förste;
fram gick gylde stången.
Då ej var å denna
dragare af rep, som bure
mö — för malmers helsning —
mjöd åt tengils soldmän[3]).

Der var en skarp strid och å Svens sida föllo många, andre lupo öfver bord. Så säger Sigvat:

---

[1]) Går ej, man får ej. Qvistningskoster, tillfälle att qvista, fälla. Segermåne, sköld.

[2]) Broder, egentligen sesse d. v. s. säteskamrat.

[3]) Ganduls särks (brynjans) gny, striden. Stången, som uppbar märket. Gyld, förgyld. Repdragaren, skeppet. Malmer, svärden.

Vi gingo hårdt, der som höra
högt vapenbrak man kunde,
sköldar klöf svärdet röda,
skejder att vrede bestiga.
Bönder sårade sprungo,
— skeppen redda vi fingo —
i sjö — af liken skaror
summo ut vid landet.

Fort vi fingo sköldar
färgade, som dit hvite
kommit, vänta kunde
klingbullrarne sådant.
Der tror jag äntrade unge
jofvurn — stridsfogel törsten
släckte i blod, der svärden
slöddes — han, som vi följde.

Manfallet blef då stort i jarlens här. Konungsmännen anföllo då jarlens skepp och det var nära, att de skulle gå upp derpå. Men då jarlen såg, i hvilket oämne det var kommet, böd han frambyggarne att afhugga banden och lösa skeppen, hvilket de gjorde. Konungsmännen fäste då stamliar vid skejdklubborna och höllo på sådant sätt skeppet. Jarlen sade då, att stamboarne skulle hugga af klubborna och de gjorde så. Sigvat säger:

Sjelf böd Sven de klubbor
svarta krafteligt att hugga.
Redan i vild förvirring
var han bragt af kampen,
der det goda vi gåfvo
gladan — kring skejders stammar
högar af lik der hären
högg åt Yggsfogeln svarta[1]).

Enar tambskälfvarn hade lagt sitt skepp å andra sidan af jarlens och kastade nu ankaren i dettas framstam och drogo de sig så tillsammans ut på fjärden, hvarefter allt jarlens

[1]) Ygg, Odin.

folk flydde och rodde ut på fjärden. Berse Skaldtorfveson[1]) var i förrummet å Sven jarls skepp. Då skeppet flöt fram utmed flottan, sade Olof högt, då han igenkände Berse, som var ödkänd såsom vänare än andre och synnerligen väl redd med vapen och kläder: «far väl, Berse». Han svarade: «Må väl, konung». Berse talar härom i flocken, som han gjorde, då han hade kommit i konung Olofs våld och satt i fjättrar:

Lofvets bad du lycklig fara
lagkännare denne,
men stridsfrämjarn svara
slikt jag fick, den raske.
Att dröja sen, jag sålde
skeppets landselds herre
den ättstores ord för samma
just som brynjeträt gaf mig.

Svens pröfning har jag skådat
— skarpt der klingors bjärta
svala tungor söngo,
samman foro vi — stora.
Ingen än jag följer
ut, som i något fall är
bättre än han som böd oss
böljors elgars väder.

Kryper jag icke så, svängare
sårormens — i år jag
bor på oliten Ates
ander — dig till handa,
att jag, här-styrar' höge,
hatar eller icke aktar
— ung fienden din jag följa
fick — huldvänner mina[2]).

---

[1]) Han var Isländing till födseln och var god vän till Sven jarl (jfr Grettes saga kap. 23).

[2]) Lofvets, lofsångens. Skeppets lands (hafvets) eld, guldet. Den senare vishalfvan kan enklast återgifvas med en annan bild, lämpad efter skaldens tankegång: jag betalte honom (för helsningen) med samma mynt. — Böljors elgars (skeppens) väder, striden. — Sårens orm, svärdet. Ates (vikingens) ander eller skid, skeppet.

49. Några af jarlens män flydde i land, andre togo grid. Sven jarl roddé då ut med de sine på fjärden, de lade sina skepp samman och talades vid; jarlen sporde ländemännen om råd. Erling Skälgsson tillstyrkte, att de skulle segla i land norrut, få sig folk och å nyo strida med konung Olof. Men eftersom de hade förlorat mycket folk, voro alle mycket fuse [benägne], att jarlen fore ur landet till sin svåger Sveakonungen[1]), att hos honom få hjelp. Enar tambskälfvarn understödde detta, ty det syntes honom icke möjligt att då strida mot konung Olof. De skildes nu; jarlen seglade söderut öfver Folden och Enar tambskälfvaren med honom. Erling Skälgsson och månge andre lände män, som icke ville fly sina odal, foro norrut till sina hem. Erling hade om sommaren mycket folk hos sig.

50. Då konung Olof och hans män sågo, att jarlen hade lagt samman sina skepp, eggade konung Sigurd syr, att de skulle anfalla jarlen och fila stålet[2]). Men konung Olof sade, att han ville först se, hvilket råd jarlen tager, om de höllo sig samman eller om hären skildes ifrån honom. Sigurd bad honom råda; «men det anar mig», sade han, «med ditt skaplynne och egensinnighet, att sent gör du storbockarne dig trogne, så som de äro hittills vane att stå emot höfdingarne[3]). Något anfall skedde icke, ty de sågo brådt, att jarlens folk skildes.

Konung Olof lät då ransaka valen. De lågo der några nätter och skifte sitt härfång. Då qvad Sigvat skald dessa visor:

Det tror jag mer, att mister
mången, som for nordan,
kampens svan i skarpa
striden denna hemkomst.
Sjönko månge sunda-
solens män till grunden,

---

1) Sven jarl var gift med Olof svenskes syster Holmfrid.

2) D. v. s. låta det gå till det yttersta.

3) Legend. kap. 28 omtalar konung Sigurds maning till ett grundligt nedgörande af motståndarne, men orden der äro icke de samma som här. Det för Sigurd karakteristiska i hans yttrande saknas alldeles i Legend.

sant är att Sven vi mötte
— af samknutahästen — ute.

Hånar oss icke i år en
introndsk mö, för feghet
— så tror jag striden gjord — fast
skaran var mindre för kungen.
Bruden må hellre till hånet
hålla drotten den, som fram sökte
— skärgrund vi färgat — med skägget,
skall det ske med någon.

Öktes kraften för Olof,
Uppländingar styrka
— Sven det sett — nu ville
sändarn af tiljehästen,
Rön är här, att Hener
— höjde de flygt för likens
orm — till mera äro dogse
än öl hos fylkarn dricka [1]).

Konung Olof gaf vid skilsmässan sin frände konung Sigurd syr och de andre höfdingar, som bistått honom, goda gåfvor. Ketil från Ringenäs gaf han en femtonsessekarfve, som Ketil förde uppför Römelfven ända upp i Mjörs.

51. Konung Olof höll nys efter jarlens färder. Så snart han sporde, att han var faren ur landet, for han i vester efter Viken [1015]. Folk strömmade till honom och han togs då till konung å tingen. När han kommit allt till Lidandesnäs, sporde han, att Erling Skälgsson hade mycket folk samladt. Konungen dvaldes då icke i Nordagder, ty han fick god vind, och for som skyndsammast norrut till Trondhem, der landets styrka tycktes vara, för att lägga detta under sig, medan jarlen var ur landet. Då han kom till Trondhem, gjordes ingen resning emot honom, utan han togs till konung och satte sig om hösten i Nidaros [1015]. Han redde der till

[1]) Sundens sol, guldet. Samknuta-hästen, skeppet. Drotten, best. form af drott, skara. Skärets grund, hafvet. Söka fram med skägget, falla framstupa. Tiljornas häst, skeppet. Likens orm, svärdet.

vintervist [1016], bygde der kungsgården och uppförde Clemens-kyrkan på det ställe der hon nu står. Han utmätte tomter till gårdar och gaf dem till bönder och köpmän eller andre, såsom honom tycktes och som ville bygga. Han satt der med mycket folk, ty han litade icke mycket på Tronderernes trohet, i fall jarlen komme åter i landet. Uppenbarast i detta voro Intronderne, ty af dem fick han inga landskylder.

52. Sven jarl for först till Svitjod, till sin svåger Olof Sveakonung[1]) och sade honom sitt möte med Olof digre samt sporde honom om råd, hvad han skulle företaga. Konungen bad honom vara hos sig, om han ville, och hafva att styra för sådant rike, som kunde synas honom sömeligt. «Vill du det icke», sade han, «skall jag gifva dig styrka nog för att vinna landet af Olof». Jarlen valde det senare, ty det ville helst alle hans män, af hvilke månge hade stora egor i Norge. Då de suto öfver denna rådslagning, kommo de öfverens, att de skulle längre fram på vintern fara landvägen genom Helsingaland och Jämtaland och så ned i Trondhem, ty Sven jarl litade bäst till Intronderne i afseende på stöd och hjelp, om han komme till dem. Derjämte beslöto de, att dessförinnan under sommaren fara uti härnad i Österväg och förvärfva sig gods.

53. Sven jarl for ock med sitt folk i öster till Gårdarike [1015] och härjade der. Han dvaldes der om sommaren, men när hösten kom vände han åter med sitt följe till Svitjod. Då feck han sot, som ledde honom till döden. Efter hans bortgång vände folket, som hade följt honom, åter till Svitjod och någre gingo till Helsingaland, derifrån till Jämtaland och vidare östan om Kölen till Trondhem, der de sade allt som timat i deras färd. Så blef det sannspordt om Sven jarls död [1016].

54. Enar tambskälfvaren och den svejt, som följt honom, for om vintern till Sveakonungen och var der i bäste fägnad, jämte månge andre, som hade följt jarlen. Sveakonungen behagade det storilla, att Olof digre hade satt sig

[1]) Enligt Fagrskinna for jarlen till Danmark, innan han uppsökte Olof svenske. Der omtalas sedan hans färd i Kirjalaland och Gårdarike. Hon följer i detta afseende Legend. kap. 27, till hvilken hennes författare hållit sig mera troget än Snorre.

i hans skattland och drifvit bort Sven jarl, och han hotade derför Olof med största våld, när han kunde komma åt. Olof månde icke, sade han, vara så djerf, att han tager under sig det välde, som jarlen egt, och häri instämde alle Sveakonungens män. Men då Tronderne vordo visse, att Sven jarl var död och att man således icke kunde vänta honom i Norge, vände de sig alle till konung Olof. Månge foro då ut ur Trondhem till konungen och vordo hans män, andre sände ord och järtecken, att de ville tjena honom. Om hösten [1015] for han då in i Trondhem, hade ting med bönderne och togs då till konung i hvarje fylke. Sedan for han till Nidaros och lät dit flytta alla konungsskylder och redde der till vintersittning [1016] [1]).

55. Han lät der i Nidaros bygga en konungsgård. Deri var en stor hirdstuga med dörr i båda ändarne. Konungens högsäte var midt i stugan; innanför satt hans hirdbiskop Grimkel [2]) och dernäst andre hans kännemän, utanför suto hans rådgifvare. I andra högsätet, midt emot honom, satt hans stallare Björn digre och der näst gästerne [3]). Om gäfve män kommo till konungen, skipades dem väl. Vid eldar skulle man dricka öl. Han skipade sine män i tjenster efter konungars sed. Han hade hos sig sextio hirdmän och trettio gäster och satte dem lön och lag. Äfven hade han trettio huskarlar, som skulle arbeta i gården hvad som behöfdes; han hade äfven månge trälar. I gården var ock en stor skåle, i hvilken hirdmännen sofvo; der var ock en stor stuga, i hvilken konungen hade hirdstämmor.

---

[1]) Munch söker bevisa (*b.* sid. 538, anm.) att Snorre tagit miste i denna uppgift samt att konung Olof redan före vinterns inbrott lemnat Trondhem och tillbragt vintern i Sarpsborg. Men bevisen äro mindre goda. Utslaget fälles enligt Munch, deraf att Fagrskinna icke vet något om denne vinter i Trondhem. Fagrskinna var i hans ögon ett norskt arbete och på grund deraf synnerligen trovärdig. Snorres beräkning af Olofs regeringsår stöder sig på Are frodes och andre «väl underrättades» uppgifter (kap. 260) och styrkes för öfrigt af alltför mycket, för att man skulle få på endast lösliga skäl förkasta den. Jfr t. ex. uppgiften i kap. 72 om hvart *tredje* år återkommande resor genom Upplanden.

[2]) Grimkel nämnes i den äldre Gulatings- (och, synes det, äfven i den äldre Frostatings-) lagen såsom deltagande i konung Olofs kristna lagstiftning Han öfverlefde konungen ganska länge.

[3]) En särskild grupp af husmännen.

56. Det var konungens sed att stiga tidigt upp om morgnarne. Sedan han klädt sig och tvagit händerna, gick han till kyrkan att höra ottesång och morgontider; sedan höll han stämma, att förlika män eller tala annat, som syntes honom nödigt. Han kallade till sig mäktige och oansenlige och alle de klokaste. Ofta lät han tälja för sig de lagar, som Håkan Etelstansfostre hade satt i Trondhem. Han skipade lagarne efter råd af de visaste män, tog af eller lade till, der det syntes honom så. Kristen-rätt satte han efter råd af biskop Grimkel och andre kännemän och lade sig mycken vinn, att taga af hedendom och forna vanor, i hvilka han såg något för kristendomen skadligt. Och bönderne sade ja till alla de lagar, som konungen gaf. Så säger Sigvat:

Du som bor i böljans
blackes loft, du mäktar
lägga landsrätt den, som
lydas skall af alla [1]).

Konung Olof hade goda seder och mycken besinning, han var fåordig, rask och ville gerna ega mycket.

Sigvat skald var den tiden hos konung Olof, såsom förr är sagdt, och flere isländske män. Konungen efterspordе noggrant, huru kristendomen hölls på Island, och tycktes honom mycket fattas uti att det vore väl, ty de sade, med afseende på iakttagandet af kristendomen, att det var medgifvet i lagarne att äta hästar och bära ut barn, såsom hedne män gjorde, och ännu mera, som var emot kristendomen [2]). De sade konungen äfven om månge stormän, som den tiden voro på Island; Skafte Toruddsson hade då lagsaga i landet [3]). Om sederne i fjerran land sporde han de män, som bäst kände dem och ransakade mest om kristendomen, huru han hölls såväl på Orkenöarne, som på Hjältland och Färöarna,

---

[1]) Böljans blackes (hästs, d. v. s. skeppets) loft, lyfting.

[2]) Man «bar ut» barnen, för att döda dem eller låta dem omkomma, när husfadren af ett eller annat skäl vägrade att upptaga dem och dermed åtaga sig skyldigheten att fostra dem. Enligt kap. 133 afskaffades de af konung Olof öfverklagade missbruken.

[3]) Skafte var lagsagoman under åren 1004—1030.

och tyckte han sig märka som om det vida fattades mycket i att det var väl. Sådant tal hade han oftast i munnen eller ock om lagar och landets rätt.

Olof digre och Olof svenske [1]).

57. Samme höst [1016] kommo östan ur Svitjod sändemän från Sveakonungen Olof svenske, bröderne Torgöt skarde och Åsgöt årman med 24 män. När de kommo östan om Kölen i Veradalen stämde de bönderne till ting, talade med dem och fordrade der skyld och skatt åt Sveakonungen. Men bönderne rådslogo och kommo öfverens, att de skulle gälda hvad Sveakonungen bad, om Olof Norges konung icke krafde af dem några landskylder för sig, ty icke ville de gifva begge. Sändemännen foro bort utefter dalen och i hvart ting, de hade, fingo de af bönderne samma svar, men intet gods, foro sedan ut i Skön, höllo ting och krafde äfven der skatter, men allt gick sammaledes som förut. Derpå foro sändemännen till Styradal och kallade der till ting, men bönderne ville icke komma. När sändemännen då sågo, att deras ärende icke kunde utföras, ville Torgöt vända om österut. Men Åsgöt sade: «icke tyckes mig, att vi hafva utfört konungens ärende; jag vill fara till konung Olof digre, bönderne skjuta saken till honom». Nu rådde han, de foro till byn och togo der härberge.

De gingo dagen derefter till konungen, som då satt till bords, helsade honom och sade, att de foro i Sveakonungens ärenden. Konungen bad dem komma till sig dagen derefter. Följande dagen, då han hade hört tiderna, gick han till sitt tingshus, lät dit kalla Sveakonungens män och bad dem föra fram sina ärenden. Då talade Torgöt och sade först, i hvilka ärenden de voro sände och sedan, hur In-Tronderne hade talat, hvarefter han bad, att konungen skulle afgöra, hvad utgång deras ärende dit skulle få. Konungen sade: «medan jarlar rådde här för landet, var det icke underligt, att lands-

[1]) Striderna mellan de två konungarne, som Snorre berättar med sådan utförlighet, upptaga icke fullt tvenne sidor i den tryckta upplagan af Fagrskinna. Utförligare är Legend. kap. 42 f. Likheter och olikheter med Snorres framställning utpekas i det följande.

folket var dem lydskyldt, ty de voro ättborne till rike här, hellre än det underkastade sig utländske konungar. Äfven var det rättare, att jarlarne beviste lydnad och tjenst mot de konungar, som voro rättkomne till rike här, hellre än de lydde utländske konungar och reste sig med ofrid mot de rätte konungarne och drefvo dem ur landet. Men med afseende på konung Olof svenskes tilltal på Norge inser jag icke, hvad rätt han kan hafva, men det torde vi minnas, hvilken skade vi haft af honom och hans fränder.» Då sade Åsgöt: «icke är underligt, att du kallas Olof digre, ty mycket stort svarar du på en sådan konungs bud och föga vet du, hur tung konungens vrede torde blifva för dig; så har gått dem, som hade mera kraft än du synes mig ega. Men om du vill stadigt hålla riket, då har du den utvägen att fara till honom och göra dig hans man; vi skola då bedja med dig, att han gifver dig detta rike till lån»[1]). Då svarade konungen och tog helt saktmodigt till orden: «jag vill gifva dig ett annat råd, Åsgöt, faren J åter till eder konung och sägen honom att tidigt i vår vill jag reda mig till att fara i öster till landamäret, der af gammalt skilnad varit emellan Norges konungs och Sveakonungens rike; han må då komma dit, om han vill, att vi må förlikas och att hvar och en må hafva det rike, till hvilket han är odalboren.» Då vände sändemännen bort, gingo åter till härberget och redde sig till att fara, men konungen gick då till bords. Sändemännen gingo då in i kungsgården och då dörrvårdarne sågo det, tillsade de konungen, som bad dem icke inlåta sändemännen, han ville icke tala vid dem. De foro då bort; Torgöt sade att han ville vända om med sine män, men Åsgöt, att han ville utföra konungens ärende. De skildes då, Torgöt for in i Strind, men Åsgöt och hans tolf vände sig upp till Göldalen och sedan ut till Orkadalen; han ärnade fara i söder till Möre och der utföra Sveakonungens sysla. Då konung Olof varseblef detta, sände han ut gästerne efter dem, som funno dem ute på Näset vid Sten, togo dem till fångar och bundo dem. Sedan de fört dem till Gölåsen, reste de der

[1]) Lån får här tagas liktydigt med län och är ganska betecknande. Ordet synes haft samma betydelse i medeltidssvenskan, ty man torde böra sätta det i något sammanhang med uttrycket lanardrotten i motsats till landbo.

galgar och hängde dem, så att man kunde se dem från allmänna farleden i fjärden. Torgöt hörde detta, innan han lemnade Trondhem, och for sedan sin väg tills han kom till Sveakonungen och sade honom allt, som hade skett i deras färd. Konungen vard mycket vred då han hörde detta och fattades då icke stora ord.

58. Våren derefter [1016] böd konung Olof Haraldsson ut hären ur Trondhem och redde sig att fara öster i landet. Islandsfararne redde sig då att lemna Nidaros och konung Olof sände med dem bud och järtecken till Hjälte Skäggeson [1]) att komma till sig, samt sände bud till lagsagomannen Skafte och andre, som mest rådde för lagarna på Island, att de skulle taga ur lagarne det som tycktes honom mest strida mot kristendomen; derjämte sände han vänliga ord till allt folket.

Konungen for söderut med landet, dvaldes i hvart fylke och tingade med bönderne. På hvart ting lät han uppläsa kristen lag och dermed sammanhängande bud och aftog då genast många ovanor och hedendom, ty jarlarne hade väl hållit gammal lag och landsrätt, men med afseende på kristendomshållandet läto de en hvar göra som han ville. I sjöbygderna var folket vidt och bredt döpt, ehuru kristen lag var okänd för de fleste, men i uppdalar och fjällbygder var det vida fullt hedniskt, ty så snart folket var sjelfrådigt fäste sig helst i deras minne hvad de hade lärt i barndomen. Men de män, som icke ville rätta sig efter konungens bud att hålla kristendomen, hotade han, både mäktige och oansenlige. Olof togs till konung öfver allt landet på hvart lagting och ingen talade emot honom.

Då han låg i Karmtsundet, gingo bud emellan honom och Erling Skälgsson om förlikning och skulle de för sådant ändamål komma tillsammans på Hvitingsö. När de möttes talade de sjelfve om förlikningen och tyckte Erling sig finna annat i hans ord än man hade sagt honom. Han begärde

[1]) Enligt Legend. kap. 42 kallade konung Olof till sig Hjälte från Island, för att få råd, hur han skulle bete sig mot Olof svenske. Hjälte undrar, med rätta, att *han* skall till Norge för att råda i detta. Det är Hjälte, som är hufvudman för beskickningen till Sverige, det är han, som anmodar Björn stallare att följa sig.

att få alla de vetslor, som konung Olof Trygvason och sedan jarlarne Sven och Håkan hade gifvit honom, «då skall jag blifva din man och vara dig en huld vän», sade han. Konungen svarade: «Så synes mig, Erling, som om det icke vore dig värre att få af mig lika stora vetslor, som du tog af Erik jarl, en man, som hade gjort dig den största manskade. Jag vill låta dig vara den gäfvaste ländman i landet, fast jag vill bestämma vetslorna efter mitt behag, och icke låta det vara som om ländemännen vore odalborne till mitt arf och jag skulle köpa eder tjenst med mångfaldigt värde.» Erling hade icke skaplynne till att bedja konungen ändra det minsta häri, ty han såg, att han var icke lätt att leda, och han märkte, att han här hade två koster, antingen att icke förlikas med konungen och försöka huru det ginge, eller ock att låta konungen ensam råda. Han valde detta, ehuru det var honom mycket emot, och sade till konungen: «Sådan tjenst af mig torde vara dig bäst, som jag gifver dig sjelfvilligt.» Sedan skildes de åt. Derefter gingo Erlings fränder och vänner till och bådo honom gifva vika och bruka vett, icke öfvermod; «du skall», sade de, «alltid vara den gäfvaste af ländemännen i Norge, både genom din duglighet, dine fränder och din rikedom.» Erling fann detta vara godt råd och välment af dem som gåfvo det, han gjorde så, gick konungen tillhanda med den öfverenskommelsen att konungen fick bestämma. Derefter skildes de förlikte och Olof for sin väg österut med landet [1016].

59. Så snart konung Olof kommit i Viken och detta blifvit kändt, foro Danerne, som der haft syslor af Danakonungen, bort till Danmark, de ville icke afbida konung Olof. Han for in efter Viken och höll ting med bönderne och gick allt folket under honom; han tog upp alla konungsskylder och var den sommaren [1016] i Viken. Han höll österut ur Tunsberg öfver Folden ända till Svinasund. Der vidtog Sveakonungens område; han hade der satt till syslomän Elif götiske öfver norra delen, Roe skälge öfver den östra ända till Elfven. Han hade ätt å Elfvens båda sidor; stort bo hade han på Hising samt var en mäktig och mycket rik man. Elif var ock storättad.

Då konung Olof kom med sin här i Ranrike, kallade han folket till ting och de som bodde på öar eller nära kusten infunno sig. Då tinget var satt, talade konungens stallare Björn och bad bönderne taga vid konung Olof, såsom man annorstädes i Norge hade gjort. Då uppstod en gäf bonde Brynjulf ulfvalde och sade: «Vi bönder veta, hvad af gammalt är rättast landaskifte mellan Norges konung samt Svea- och Danakonungarne, att Götaelf har bestämt från Vänen till sjön, norr derom markerna till Edaskog och dädan Kölarne i norr ända till Finnmarken. Äfven veta vi, att de ömsevis gått å hvarannans land. Svearne hafva länge haft välde ända till Svinasund, men likväl, att säga eder sanningen, vet jag månges vilje vara sådan, att dem synes bättre tjena Norges konung, men man har ingen utväg dertill, då Sveakonungens rike är både öster och söder och allt ofvanför oss, och det är vån, att Norges konung brådt far norr i landet, der landets styrka är större, och hafva vi då icke makt att strida med Götarne. Om konungen ville finna ett godt råd för oss, voro vi benägne att blifva hans män.»

Om qvällen efter tinget var Brynjulf buden hos konungen och äfven dagen derefter och de talade mycket sins emellan i ensamhet. Konungen for sedan österut efter Viken.

Då Elif sporde, att konungen var der, lät han göra nys om hans färder. Elif hade trettio män sine svejtungar[1]) och var i den öfre bygden vid Markerna, der han hade bönderne samlade. Många bönder foro till konung Olof och somlige sände vänskapsbud till honom. Då foro män emellan konung Olof och Elif och bönderne bådo hvardera länge att de skulle mötas och sörja för frid på något vis; de sade Elif att de kunde vänta af konungen, om man icke rättade sig efter hans ord, att lida öfvervåld af honom, och sade att icke skulle Elif sakna hjelp. Det beslöts då, att Elif och hans män skulle komma ned och hålla ting med bönderne och konungen. Konung Olof sände då fem män med Tore långe, sin gästhöfdinge till Brynjulf, de hade brynjor under kjortlarne och hattar öfver hjelmarne.

---

[1]) Personer, som hörde till hans svejt eller följe.

Följande dagen kommo bönderne i stor mängd ned med Elif, Brynjulf var då med honom och i hans svejt Tore. Konungen lade in med sina skepp vid en bergklint, som sköt ut i sjön, steg der i land och satte sig med sitt folk å klinten. Ofvanför var en slätt och der var bondehären; Elifs män stodo i en sköldborg före honom. Björn stallare talade länge och ledigt å konungens vägnar. Då han satte sig stod Elif upp och tog till orden. I det samma stod Tore långe upp, drog sitt svärd och högg Elif i halsen, så att hufvudet gick af. Då lupo alle bönderne upp, de götske skyndade undan och Tore med sine män drap några af dem. Då hopen stadnade och sorlet upphörde, stod konungen upp och sade, att bönderne skulle sätta sig ned. De gjorde så och efter mycket talande, gingo bönderne konungen till handa och lofvade honom lydnad och han lofvade deremot att icke skiljas ifrån dem, utan vara der till dess Olof Sveakonung på något sätt slöte tvisten. Derefter lade konung Olof under sig hela norra syslan och for om sommaren ända till Elfven i öster samt upptog alla konungsskylder utmed sjön och på öarna [1016].

Då sommaren led fram, vände han åter norrut i Viken och lade upp efter Römelfven. Der är en stor fors, som heter Sarp. Norr derom går ut i ån vid forsen ett näs, tvärt öfver hvilket konungen lät uppföra ett värn af sten, torf och trä; derutanför grof han ett dike och gjorde der en stor jordborg och derinne anlade han en köpstad. Han husade der en kungsgård och bygde en Mariakyrka samt utmärkte tomter till andre gårdar, som han lemnade andre att husa [bebygga]. Om hösten [1016] flyttade han dit hvad han behöfde till vintervist och satt der om vintern [1017] med en stor mängd och hade sine män i alla syslor. Han förböd att föra något ur Viken upp i Götaland, såväl sill som salt, hvarförutan Götarne hade svårt att lefva. Konungen hade ett stort julbud, till hvilket han böd månge storbönder ur häraden [bygderna].

60. Från Österagder var en man vid namn Övind urhorn [uroxhorn], en stor och ättstor man, som hvar sommar for i härnad, stundom öfver vesterhafvet, stundom i österväg, eller i söder till Frisland; han hade en välrustad snäcka, en

tjugosessa. Han hade varit vid Näsar och hulpit konung Olof, som vid skilsmessan lofvat honom sin vänskap. Övind hade deremot lofvat konungen sin hjelp, när helst han behöfde styrka. Övind var om vintern [1017] i konungens julabud och fick då goda gåfvor af honom.

Brynjulf ulfvalde var då äfven hos konungen och fick i julgåfva af konungen ett guldprydt svärd samt byn Vettaland, som är en stor hufvudby. Brynjulf gjorde en visa om gåfvorna med omqvädet:

Bragning gaf mig
brand och Vettaland[1]).

Konungen gaf honom vid detta tillfälle ländsmans namn och Brynjulf var alltid konungens störste vän.

61. Den vintern [1017] for Trond hvite ur Trondhem i öster till Jämtaland att hemta skatt åt konung Olof digre; men då han hade sammandragit skatten, kommo Sveakonungens män och dråpo Trond och hans tolf män samt togo skatten, hvilken de förde till Sveakonungen. Detta sporde konung Olof och likade det honom illa.

62. Konung Olof lät bjuda kristen lag i Viken såsom norr i landet och det gick väl fram, ty Vikverarne kände kristne seder mycket bättre än folket norr i landet, ty der voro både vinter och sommar månge köpmän, både från Danmark och Saksland. Vikverarne voro ock mycket i köpfärder till England och Saksland, Flämigaland eller Danmark; somlige voro i viking och tillbragte vintrarne i kristna land.

63. Om våren [1017] sände Olof bud, att Övind skulle komma till honom, och de talade länge ensamt. Derefter redde Övind sig brådt till viking. Han seglade söderut efter Viken och lade till vid Ekeröarna utanför Hising. Der sporde han, att Roe skälge hade farit i norr till Ordust och der sammandragit ledung[2]) och landskylder för Sveakonungens räkning och att man då kunde vänta honom norrifrån. Övind rodde då in i Högasund och när Roe rodde nordan möttes de i sundet och slogos. Föll der Roe hvite med nära 30 män

[1]) Bragning, konung. Brand betyder i det gamla språket ofta svärd.

[2]) Utan tvifvel icke ledung in natura, utan afgifter för uteblifven ledung.

och Övind tog allt gods, som Roe hade haft. Han for sedan i österväg och var der i viking om sommaren.

64. Från Agder var en man, som het Gudlek gärdske, en stor farman och köpman och rik; han for i köpfärder till många land och for ofta till Gårdarike, hvaraf han kallades den gärdske.

Denne vår [1017] redde Gudlek sitt skepp, för att om sommaren fara till Gårdarne. Konung Olof sände honom bud, att han ville träffa honom, och sade, när Gudlek kom till honom, sig vilja göra bolag med honom. Han bad honom köpa sig sådane dyrgripar, som voro svåre att få i Norge, och Gudlek sade, att detta skulle vara efter konungens vilje, hvarefter konungen lät lemna i hans händer så mycket gods, som honom syntes för godt. Om sommaren for Gudlek i österväg. Han låg någon tid vid Gotland och var, då, som ofta sker, att icke alle voro tystlåtne, utan landsfolket förnam, att der på skeppet var en Olof dignes bolagsman. Gudlek for till Holmgård och köpte der herrliga pellvaror, som han ämnade konungen till tignkläder samt dyrbara skinn och en förträfflig bordbonad.

Om hösten [1017], då Gudlek for östan, fick han motvind och låg mycket länge vid Öland. Torgöt skarde hade om hösten haft nys om Gudleks färd och kom nu till honom med långskepp och slogs med honom. Gudlek försvarade sig länge, men som skilnaden i styrka var stor, föll Gudlek och månge af hans manskap och månge sårades. Torgöt tog allt deras gods och konung Olofs dyrbarheter; han skifte hela bytet i lika lotter, men sade, att dyrbarheterna skulle Sveakonungen hafva. «Det är», sade han, «en del af den skatt, som han har att taga i Norge.» Torgöt for sedan i öster till Svitiod och dessa tidender spordes snart.

Övind urhorn kom litet sedan till Öland och när han sporde detta, seglade han åt öster efter Torgöt, hittade honom i Sveaskären och slogs. Torgöt föll och större delen af hans folk föll med honom eller sprang i sjön; Övind tog allt det gods, som de hade tagit från Gudlek, samt konung Olofs dyrbarheter, återvände till Norge om hösten och förde dyrbarheterna till konungen, som tackade honom väl för hans färd och lofvade honom ånyo sin vänskap.

Då hade konung Olof i tre vintrar varit konung öfver Norge [1015, 1016, 1017].

65. Samma sommar [1017] hade konung Olof ledung ute och for då åter öster till elfven, der han låg länge om sommaren. Ordsändningar gingo då mellan konung Olof samt Ragnvald jarl och hans hustru Ingeborg Trygvadotter, hvilken med all makt ifrade att man skulle hjelpa konung Olof i Norge. Hon var mycket enträgen i detta mål och kom det deraf, dels att nära slägtskap var emellan henne och konung Olof, dels att hon icke kunde förlåta Sveakonungen, att han hade varit med vid hennes broder Olof Trygvasons fall samt att han, på grund deraf, ansåg sig hafva tilltal att råda för Norge. Jarlen vard af hennes intalande mycket benägen för vänskap med konung Olof och de mötte hvarandra vid Elfven, då de talade om många saker, mycket om tvisten mellan konungarne i Sverige och Norge, och sade båda, såsom sanning var, att såväl för Vikverar som Götar föröddes landet på värsta sätt, derigenom att det icke skulle vara köpfrid mellan landen. De gjorde till sist förlikning och frid mellan sig till följande sommar samt gåfvo hvarandre vid skilsmessan gåfvor och vänskapsförsäkringar.

66. Konungen for derefter norrut i Viken och hade då alla konungsintägter till Elfven, ty allt landsfolket hade då gått under honom. Konung Olof svenske bar sådan harm till Olof Haraldsson att ingen skulle våga nämna honom med rätt namn, så att konungen hörde. De kallade honom den digre mannen och gjorde honom hårdt åtal, så ofta man talte om honom.

67. Bönderne i Viken talade sinsemellan om nödvändigheten, att konungarne gjorde förlikning och frid emellan sig, och sade sig vara illa vidkomne om konungarne härjade; men ingen tordes bära detta knot öppet inför konungen. De bådo då Björn stallare, att han skulle bära fram för konungen en bön, att han sände till Sveakonungen att bjuda honom förlikning. Björn var obenägen härför och talade undan, men då månge hans vänner bådo, lofvade han till sist att nämna detta för konungen, men sade sig ana, att konungen skulle omjukt upptaga förslaget att i något vika för Sveakonungen.

Den sommaren [1017] kom Hjälte Skäggesson in från Island på konung Olofs bud och for genast till konungen, som tog väl emot honom, böd honom vara hos sig och visade honom till säte hos Björn stallare. De voro tillsammans i maten och brådt uppstod god vänskap emellan dem.

En gång då konung Olof hade stämma med sitt folk och med bönderne i landets ärender, sade Björn stallare: «Hvad ämnen J konung med afseende på den ofrid, som är emellan Olof Sveakonung och eder? J hafven båda mist månge män, men det är nu icke mera afgjordt än förr, hvad hvardera skall hafva af riket. J hafven nu sutit här i Viken en vinter och tvenne somrar och vändt ryggen till allt landet norr härom, men nu ledas de män, som hafva egor eller odal norrut, att sitta här längre. Nu är det derföre ländemännens och de andre följemännens äfvensom böndernes vilje, att man på något vis skär ut, men då nu förlikning och frid är ingången med jarlen och Vestgötarne, som bo här närmast, synes det männen bäst, att J sänden till Sveakonungen att bjuda honom förlikning och torde månge, som äro hos honom, understödja detta, ty det är gagn för båda folken, som bebygga landen både här och der.» Vid Björns tal gåfvo männen ett godt bifallssorl. Då sade konungen: «Med afseende på detta råd, Björn, som du här har framburit, är det mest passande, att du gjort det för dig, och skall du fara denna sändefärd. Är rådet godt njuter du det, men kommer deraf farlighet, så är du synnerligen mycket sjelf vållande dertill; det är föröfrigt din tjenst att i folkförsamlingar tala det jag vill hafva sagdt.» Derefter stod konungen upp, gick till kyrkan, der han lät sjunga högmessan för sig och gick sedan till bords. Dagen derefter sade Hjälte till Björn: «Hvi är du oglad, karl? Är du sjuk eller vred på någon?» Björn omtalade sitt samtal med konungen och sade detta vara en försändning[1]). Hjälte svarade: «Så är det med dem som följa konungar, att de hafva mycken heder och anses mer värde än andre, men ofta komma de i lifsfara; det gäller att finna sig i båda delarne. Mycket förmår konungens lycka och nu månde man få mycken befrämjan af fär-

[1]) En sändning som bringar förderf.

den om den går väl.» Björn svarade: «Lätt talar du om färden. Du vill kanske fara med mig, ty konungen sade att jag skulle hafva med mig mine svejtungar.» Hjälte sade: «Jag skall visst fara, ty jag torde hafva svårt att få en annan säteskamrat, om vi skiljas.»

68. Då konung Olof få dagar senare var på stämma, kom Björn sjelf tolfte och sade konungen, att de voro redde att fara sändefärden och att deras hästar stodo utanför sadlade. «Vill jag veta», sade Björn», med hvilka ärender jag skall fara eller hvad råd du förelägger oss.» Konungen sade: «J skolen föra till Sveakonungen det bud, att jag vill sätta frid mellan våra land till de landamärken, som Olof Trygvason hade före mig, och skall fast öfverenskommelse ingås, att ingen öfverskrider dem. Men om manspillan är det icke värdt att tala, om förlikning skall ingås, ty Sveakonungen kan icke med gods bota den manskade, vi fått af Svearne.» Derefter stod konungen upp och gick ut med Björn och tog ett svärd med tillbehör och ett fingerguld, hvilka han lemnade Björn, sägande: «Jag gifver dig detta svärd, som Ragnvald jarl gaf mig förleden sommar. Till honom skolen J fara och säga honom, att han lägger till sitt råd och sin hjelp, att du kan utföra ärendet. Det synes mig väl sysladt, om du får höra Sveakonungen säga antingen ja eller nej. Men detta fingerguld lemnar du Ragnvald jarl; han torde känna dessa järtecken.» Hjälte gick då till konungen och helsade honom: «vi behöfva nu högeligen, att du lägger din hamingja [1]) till denna färd», samt önskade ett godt återseende. Konungen sporde, hvart han skulle fara. «Med Björn», sade han. Konungen sade: «Förbättra månde det färden, att du far med dem, ty du har ofta blifvit rönd att hafva hamingja. Visst må du veta, att jag skall lägga all hog dertill, om det väger något, och lägga min hamingja till med dig och eder alle.»

Björn och hans män reste nu bort sin led och kommo till Ragnvald jarls hird, der de blefvo väl mottagne. Björn var en fräjdad man och känd af månge både till utseende

[1]) Hamingjan eller lyckan fattades vanligen som en personen åtföljande skyddsande, i gestalt af menniska eller djur. Jfr Petersens mythologi 2:a uppl. s. 142 (den svenska öfversättningen s. 113).

och mål, af alle, som hade sett konung Olof, ty Björn stod upp å hvart ting och talade konungens ärenden. Jarlens hustru Ingeborg gick till Hjälte och såg på honom, hon kände honom, ty hon var hos sin broder Olof Trygvason, då Hjälte var hos honom och räknade hon slägtskap mellan konungen och Hjältes hustru Vilborg. Vikingakåre, en ländman i Vörs, hade nämligen tvenne söner, Erik bjudaskalle, fader till Estrid, konung Olof Trygvasons moder, och Bödvar, fader till Oluf, Gissur hvites moder och Vilborgs farmoder.

En dag gick Björn att tala med jarlen och Ingeborg samt frambar då sitt ärende och viste jarlen järtecknen. Då sade jarlen: «Hvad har händt dig, Björn, att konungen vill din död? Så mycket mindre skulle du kunna utföra denna ordsändning, tänker jag, som ingen kan efter att hafva talat slika ord inför Sveakonungen komma bort onäpst, ty Olof Sveakonung är alltför skapstor, att man skulle kunna komma inför honom sjelf med sådant tal, som är emot honom.» Björn svarade: «Icke har något händt mig, hvaröfver konung Olof vredgats, men många äro de råd [planer], som han gör både för sig och sine män, i hvilka de, som äro små att finna utvägar, torde se fara, men hittills hafva alla hans råd haft lycka och vi vänta, att så skall gå äfven nu. Nu vill jag säga er det för sant, jarl, att jag vill fara till Sveakonungen och icke vända åter, förr än jag låtit honom höra alla de ord, som konung Olof bad mig föra till hans öron, så vida icke döden förbjuder mig eller jag blir hindrad, så att jag icke kan komma fram. Så skall jag göra, vare sig J viljen lägga någon hog vid konungens ordsändning eller icke.» Då sade Ingeborg: «Snart vill jag yppa min hog. Jag vill, jarl, att J läggen all hog vid att stöda Norges konungs ordsändning, så att detta ärende kommer fram för Sveakonungen, huru han än vill svara. Blir än Sveakonungen vred och all vår ega eller rike beror derpå, vill jag mycket hellre hätta [riskera] det, än att det skall spörjas, att du af räddsla för Sveakonungen lägger under hufvudet konung Olofs ordsändning. Du har dock börd, frändastyrka och all åtfärd att vara här i Sveaväldet fri att tala ditt tal, som väl höfves och alle tycka sig kunna höra på, om månge höra eller få, store eller små, ja äfven om konungen sjelf hör derpå.»

Jarlen svarade: «Icke är det svårt att se hvartill du eggar. Må nu så vara, att du råder häri, att jag lofvar konungsmännen att följa dem, så att de kunna framföra sitt ärende för Sveakonungen, han må tycka väl eller illa derom, men jag vill råda hur vi skola fara fram dermed. Icke vill jag löpa efter Björns eller någon annans ifver i en så vansklig sak. Min vilje är att de dröja hos mig till dess det synes mig likligast, att detta ärende kan få framgång.

Då jarlen sålunda hade uppenbarat, att han skulle hjelpa dem häri med sin makt, tackade Björn honom och sade sig vilja följa hans råd. Björn dvaldes nu mycket länge med sine män hos jarlen.

69. Ingeborg gynnade dem synnerligen mycket. Björn talade med henne och klagade att färden skulle så länge fördröjas och de talade ofta med Hjälte härom. Då sade Hjälte: «Jag skall fara till konungen, om J viljen. Jag är ingen Norrman, mig månde Svearna intet skylla och jag har sport, att hos Sveakonungen äro i bäste fägnad tvenne isländske män som jag känner, konungens skalder Gissur svarte och Ottar svarte[1]. Då kan jag se till att finna af Sveakonungen, om detta mål är så orimligt, som det föregifves, eller om det finnes någon annan utsigt. Till ärende kan jag påfinna hvad som synes mig lämpligt.» Detta tycktes Ingeborg och Björn det bästa råd och de kommo öfverens härom[2].

Ingeborg tillredde Hjältes färd och sände med honom tvenne götske män, hvilke hon böd att följa honom och gå

---

[1]) Gissur omtalas annars icke. — Ottar svarte, en systerson till Sigvat skald (se kap. 92), vistades länge hos Olof svenske, efter hvars död han uppsökte Olof helge (kap. 120) och vistades äfven hos Knut den store, bland hvars skalder han uppräknas. Af hans dråpa om Olof helge äro flera visor i det föregående anförda. Hans dråpa om konung Knut anföres kap. 160. FmS. V. s. 173 f. är intagen en berättelse om förhållandet mellan Ottar skald och Olof helge, der det talas om ett hans kärleksqväde till Estrid, konungens maka, samt ett qväde, kalladt Hufvudlösen, med hvilket han från sig afvände konungens af det förra qvädet framkallade vrede.

[2]) Leg. talar visserligen om Björns och Hjältes färd, men vet intet om besöket hos Ragnvald och afviker i öfrigt mycket från Snorres framställning (kap. 42, 43). Fagrskinna är om hela förhållandet till Olof svenske mycket kortfattad (kap. 95—97). Ágrip har allenast en antydan om en bruten förbindelse med Ingegerd (Ingirid, kap. 22).

honom tillhanda med tjenst samt äfven om han ville sända dem. Hon gaf honom i tärpenningar 20 mark vägna[1]) och sände med honom till konung Olofs dotter Ingegerd ord och järtecken, att hon skulle på allt sätt befrämja hans sak, om han komme i behof af hennes hjelp. Hjälte for så snart han var färdig.

När han kom till konung Olof fann han snart skalderne Gissur och Ottar, som vordo glade och genast gingo med honom inför konungen. De sade denne, att här var en deras landsman kommen, som i deras land var högt värderad och bådo de att konungen skulle väl emottaga honom. Konungen bad då Hjälte med sina följeslagar vara i sin svejt. Då Hjälte hade varit der någon tid och lärt känna folket, var han väl omtyckt af alle. Skalderne voro ofta inför konungen, ty de voro fritalige. De suto ofta om dagarne framför konungens högsäte och Hjälte med dem; han hedrades mest i allt. Då vard han talkunnig för konungen, som ofta ordade med honom och sporde om Island.

70. Innan Björn for hemifrån hade han bedt Sigvat skald, som då vistades hos konung Olof, fara med sig[2]), men till en sådan färd voro männen icke lystne. Det var vängodt mellan Björn och Sigvat. Han qvad:

Förr har jag godt med gode
gramens stallare alle
haft, som för vårom vise,
vapendjerf, för knän stånda.
Björn, fick du ofta böner
bringa för mig till stridens
isfärgare, allt väl kan du;
är du af god-råd mäktig[3]).

---

[1]) Tjugo mark silfver efter vigt. Motsats bildades af en räknad mark, när så och så många penningar ansågos tillsammans utgöra en mark. Från början torde den räknade marken hafva varit lika mycket värd som den vägda, men genom silfrets försämring blef under tidernas lopp skilnaden allt större.

[2]) Berättelsen om Sigvat synes Snorre hafva lagt till det öfriga, hvarigenom man i början af kap. 70 föres tillbaka till det som skildras i kap. 68. Det är på samma sätt i den särskilda Olofssagan. Deremot i FlB är berättelsen om Sigvat inflätad i sammanhang med den tidigare berättelsen.

[3]) Stridens is, svärdet.

Då de redo upp genom Götaland, qvad Sigvat dessa visor:

Glad var jag ofta, när ute
urigt väder å Strindens
fjärd i stormen skafde
segel vindblåset för kungen.
Köl riste Listers-ringen,
rände hafsgångarn framåt,
der vi skrida å sundet
skejderna läto undan.

Snälle läto vi sköldungs
skepp, de tjällade, glida
vid skäret, i sommarens början,
sågo det herrliga landet.
Men i höst der hästar
hagtornens moar trampa
— olika idrott jag visar
enkorna — får jag rida [1]).

Då de redo sent en afton genom Götaland, qvad Sigvat:

Ök löper i aftonskymning
allsvångt gator långa
till hallen, slätt får hofven
— hafva vi liten dag — slita.
Blacken nu öfver bäckar
bär mig fjärran från Daner.
Häst steg drängens i dike,
dagen mötes med natten [2]).

Då redo de in i köpstaden vid Skara och fram genom gatan till jarlens gård. Sigvat qvad:

Ut månde enkor skåda
älskliga mycket, mörna
sågo rök der vi redo
Ragnvalds by igenom.

---

1) Ringen kring Lister, hafvet. Hagtornens moar förklaras som den hagtornvuxna slätten. Enkorna, qvinnorna.

2) All-svång, mycket hungrig. Blacken, hästen. Drängens, den dugtige mannens, Sigvats. Diket var måhända en graf, som omgaf staden Skara.

Jagom springarn, så att spörjer
snart och långt i gården
hästars traf ur husen
hugsnäll qvinna innan[1]).

71. En dag gick Hjälte fram för konungen och skalderne med honom. Han tog då till ord: «Det är eder kunnigt, konung, att jag kommit till dig efter en lång och besvärlig färd, ty sedan jag kommit öfver hafvet och sport edert anseende, syntes det mig ovist att vända åter utan att hafva sett eder och er heder. Det är nu mellan Island och Norge den lag, att Isländingar gälda, när de komma i Norge, landörar[2]), och då jag kom öfver hafvet, upptog jag landörarne af alle mine följeslagar å skeppet. Men som jag visste rättast vara, att J egen det välde, som i Norge är, for jag till eder för att lemna landörarne». Han viste då konungen silfret och hällde i skötet på Gissur svarte tio marker silfver. Konungen sade: «Få män hafva en tid fört oss slikt ur Norge. Eder, Hjälte, vill jag gifva tack och erkänsla, då J hafven lagt eder så mycken vinning om att föra oss landörarne hellre än gälda dem åt våre ovänner, men jag vill dock, att du tager af mig detta gods med min vänskap». Hjälte tackade konungen med många ord och kom deraf i största kärlek med konungen och var ofta i tal med honom; konungen tyckte, som sanning var, att han var en klok man och ordsnäll.

Hjälte sade Gissur och Ottar, att han är sänd med järtecken att utbedja sig Ingegerd konungsdotters hjelp och vänskap, och beder, att de skulle föra honom till samtal med henne. De sade det vara liten möda och de gingo en dag till husen hennes[3]), der hon satt och drack med månge män. Hon fägnade skalderne väl, ty hon kände dem; Hjälte frambar till henne helsningen från jarlens hustru Ingeborg och

---

[1]) Innan, inifrån.

[2]) Se förut sid. 39.

[3]) «Hennes» är satt efter på det hus må få flertalsform. Det synes underligt, att Ingegerd icke hade ett hus i fadrens gård, utan flera hus d. v. s., som det synes, en egen gård; jfr hvad längre fram säges om hennes gård vid Ulleråker. «Det synes nästan som om hon varit enka» (Munch). Hennes samtal med Hjälte, då denne bringar giftermålet med norske konungen på tal, synes dock tala emot detta antagande.

sade, att hon hade sändt honom dit efter hjelp och vänskap, och bar fram järtecknen. Konungsdottern mottog det väl och sade, att han skulle hafva hennes vänskap. De suto der länge om dagen och drucko; konungsdottern sporde Hjälte om många tidender och bad honom ofta komma till samtal med sig. Han gjorde så, kom ofta dit och talade med konungsdottern, sade henne sanningsenligt om Björns och sin färd, samt sporde, hur hon trodde Sveakonungen skola upptaga målen om förlikning mellan konungarne. Konungsdottern svarade sig tro, att man icke kunde föreslå konungen göra förlikning med Olof digre, ty han var så vred på denne, att han icke kunde höra honom nämnas.

Det hände en dag, att Hjälte satt inför konungen och talade med honom; konungen var storglad och mycket drucken. Då sade Hjälte till konungen: «stormycken ståt må man här se af mångahanda slag och har jag här fått se, hvad jag ofta hört omtalas, att ingen konung i Nordlanden är gäf som du. Stormycken harm är det, att vi hafva så lång väg hit och så menfört, först är hafssträckan stor och sedan är det icke fridsamt att fara genom Norge för de män, som vilja färdas hit i vänskap. Letar man icke till att bära förlikningsmål mellan eder och Olof digre? Mycket hörde jag det sägas i Norge och likaledes i vestra Götalandet, att alle voro begärlige efter frid, och sades mig med sanning, att Norges konung sagt sig vara benägen att förlikas med eder. Jag vet, att det torde komma derhän, att han inser sig hafva mindre styrka än I. Så sades ock, att han ämnade bedja om din dotter Ingegerd, hvilket bäst skulle åvägabringa en god förlikning, och är han en synnerligen stor märkesman, efter hvad jag hörde rätt-talige män säga». Derpå svarade konungen: «du skall icke tala sådant, Hjälte, men jag vill icke vredgas på dig för dessa orden, ty du vet icke hvad du har att undvika. Man skall icke här i min hird gifva den digre mannen konungsnamn. Till honom har man mycket mindre att skjuta[1]) än månge låta påskina, och du torde finna, om jag säger dig, att det mågskapet icke är makligt,

[1]) Ordspråkslikt uttryck, något tvetydigt (skjuta eller hänskjuta), betydande: han är mycket mindre utmärkt än man låter påskina.

ty jag är den tionde konung i Uppsala, så att hvar af oss fränder tagit arf efter annan och varit envåldskonung öfver Sveavälde och många andra storland, och hafva vi alle varit öfverkonungar för andre konungar i Nordlanden[1]). Men i Norge är bygden liten och dertill styckad; der hafva varit småkonungar, men Harald hårfager, den störste konung der i landet, som hade skiften med fylkeskonungarne och bröt dem under sig, han såg det vara sin fördel att icke hafva begär till Sveakonungens välde[2]). Derföre läto Sveakonungarne honom sitta i frid; också var det frändskap mellan dem. Då Håkan Etelstansfostre var i Norge, satt han i frid tills han härjade i Götaland och Danmark; derefter bildades en flock mot honom och han fäldes från landen. Gunhilds söner togos ock af lif, så snart de vordo Danakonungen olydige, och lade då Harald Gormsson Norge under sitt välde och tog skatter; oss tycktes dock konung Harald Gormsson vara mindre stor än Uppsala konungar, ty vår frände Styrbjörn kufvade honom, så att Harald vard hans man, men Erik segersäll, min fader, steg dock öfver Styrbjörns hufvud, när de pröfvade hvarandres styrka. Men då Olof Trygvason kom i Norge och kallades konung, läto vi det icke lyckas för honom, utan jag for med Sven Danakonung och togo vi honom af lifvet. Nu har jag tillegnat mig Norge och icke med mindre makt än du måtte nu höra och icke har jag sämre åtkomst, än att jag sökte med strid och besegrat den konung, som förr rådde derför. Det kan du, som är en klok man, inse, att det är långt ifrån, att jag lösslåpper detta rike för

---

1) Att konungens uppgift om öfverkonungskapet är öfverdrifven, är tydligt. Af största vigt vore hans sifferuppgift, såvida man icke vore nödsakad anse den snarare uttrycka Snorres än Olofs åsigt. De tio Uppsalakonungarne torde enligt Snorre hafva varit: 1. Björn jernsida. 2. Erik Björnsson. 3. Erik Refvilsson. 4. Emund och 5. Björn vid Hög (!) — desse alle efter Långfedgatalet. 6. Erik Emundsson. 7. Björn Eriksson. 8. Erik Björnsson segersäll och 9. hans broder Olof. 10. Olof svenske — de fem siste efter Långfedgatalet och Snorres Konungabok (se Har. hårf. kap. 28, 29 o. s. v.).

2) Detta kan icke förlikas med berättelsen om Harald hårfagers begär efter Vermland o. s. v. Se hans saga kap. 14, 15. Om man antager att Snorre allraförst skref sagan om Olof helge, kunde hans saga om Harald hårfager lätteligen komma att innehålla en uppgift, som var honom obekant, när Olofssagan skrefs.

den digre mannen. Det är underligt, att han ej minnes, hur han med stor nöd kom ut ur Lagen, då vi hade stängt honom inne. Jag tänker, att han då hade annat i hogen, ifall han komme bort med lifvet, än att oftare ligga i dela med oss och Svearne. Nu skall du, Hjälte, icke oftare hafva detta tal i munnen för mig». Det syntes då Hjälte olikt, att konungen skulle lyssna till någon letan om förlikning, tog sig derföre till vara och begynte tala om annat. Något senare, då Hjälte talade med Ingegerd konungsdotter, berättade han för henne hela sitt samtal med konungen och hon sade sig då hafva väntat slikt af honom. Hjälte bad henne lägga några ord för konungen och sade det skola hjelpa mest. Hon sade att konungen icke skulle höra, hvad hon än sade, «men jag skall nämna det», sade hon, «om du vill». Hjälte tackade henne.

Ingegerd konungsdotter var en dag i tal med sin fader konung Olof. Då hon fann konungen vara lätt till sinnes, sade hon: «hvad har du för afsigt med delan mellan dig och Olof digre? Månge klaga öfver denna svårighet, några säga sig hafva mist gods, andre fränder för Nordmännen, och alle fridland, ej heller kan någon af edre män komma, när så är, till Norge. Det var till föga gagn, som J krafden rike i Norge, ty landet är fattigt och ondt att färdas i, folket derjämte opålitligt; man vill der i landet hellre hafva hvilken annan än dig till konung. Om jag finge råda, skulle du afstå från krafven på Norge och hellre bryta under dig det rike i Österväg, som de förre Sveakonungar innehade och som vår frände Styrbjörn nyligen lade under sig [1]). I stället kan du låta Olof digre hafva sitt frände-arf och göra förlikning med honom». Konungen svarade med vrede: «Det är ditt råd, Ingegerd, att jag afstår från riket i Norge och gifter dig med Olof digre. Nej, annat skall förr ske. Hellre vill jag i vinter å Uppsalatinget uppenbara för alle Svear, att allmänningshären skall ut förr än isarne gå af vattnen. Jag skall fara till Norge, öda landet med udd och egg, bränna öfver-

---

[1]) Om Styrbjörns eröfringar i «österrike», som slutades med intagandet af Jomsborg, talas äfven i Flatöbokens (icke i allt trovärdiga) þáttr Styrbjarnar Svíakappa (Fl.-B. II, s. 70). Om hans eröfring af Jomsborg talas äfven i Eyrbyggja Saga.

allt och så låta dem gälda sin otrohet». Konungen vard då så rasande och vred, att man icke kunde svara honom något. Hon gick då bort.

Hjälte hade gifvit akt och gick då genast till henne och sporde, hur det vard med hennes ärende till konungen. Hon sade, att så gick som hon vänte, att man icke kunde få säga konungen ett ord, och att han hade i stället hotat. Hon bad Hjälte aldrig komma med detta mål för konungen.

Då Ingegerd och Hjälte talades vid, föllo orden ofta på Olof digre. Han berättade henne ofta om honom och hans skick, lofvade så godt han kunde och sade det sannaste. Hon lät det väl behaga sig. En gång då de talade, sade Hjälte: «Får jag, konungsdotter, lof att säga dig hvad jag har i sinnet?» «Tala du», sade hon, «så att jag ensam hör det». Då sade Hjälte: «Hur skulle du svara, om Olof, Norges konung, sände män till dig för att bedja att få dig?» Hon rodnade, svarade långsamt och stilla: «Icke har jag gjort upp i mitt sinne att svara härpå, ty jag tror mig aldrig skola behöfva svara på denna fråga, men är Olof sådan i alla afseenden, som du säger, då kunde jag icke önska mig hafva min man annorledes; men kanske du har farit med lof i många fall». Hjälte svarade, att han hade icke låtit något hos konungen vara bättre än det var. De talade nu mycket ofta härom. Ingegerd bad Hjälte taga sig till vara att icke nämna detta för andre, «ty om konungen får veta detta, blir han dig vred». Hjälte berättade det dock för skalderne Gissur och Ottar, som sade det vara det lyckligaste råd, om det finge framgång.

Ottar var en taldjerf och höfdingakär man; han talade snart härom med konungsdottern och ordade för henne om konungens egenskaper detsamma som Hjälte. De talade ofta alle samman om detta. När de nu jämnan talade och Hjälte var viss om utgången af sitt ärende, sände han de götske männen, som hade följt honom dit, åter till jarlen med bref, som Ingegerd konungsdotter och han sände jarlen och Ingeborg. Hjälte lät ock komma väder för dem om det tal, han burit fram för Ingegerd och om hennes svar. Sändemännen kommo till jarlen något före jul.

72. Då konung Olof hade sändt Björn i öster till Götaland, sände han andre män till Upplanden att påbjuda vets-

lor åt honom, ty han ämnade den vintern fara på vetslor genom Upplanden; det hade nämligen varit de förre konungarnes sed att fara hvar tredje vinter på vetslor i Upplanden[1]). Om hösten började han färden från Borg och for först till Vingelmark. Han stälde så med färden, att han tog vetslor i närheten af markbygden och stämde der till sig alle bygdmännen, dem mest, som bodde längst från hufvudhäraden [hufvudbygderna]. Han ransakade om folkets kristnehållande och der det syntes honom bristfälligt, lärde han dem rätta seder och när han fann några, som icke ville låta af hedendomen, straffade han så hårdt, att några dref han bort ur landet, somme lät han stympa till händer och fötter eller stack ut deras ögon, somme lät han hänga eller hugga — ingen lät han vara onäpst, som icke ville tjena Gud. Så for han genom hela det fylket och näpste mäktige och oansenlige. Han gaf dem lärare och satte desse så talrikt i häraden, som han såg bäst vara. På det sättet for han genom detta fylke. Han hade tre hundraden stridsduglige män, då han for upp i Römarike. Han fann der kristnehållandet mindre, ju längre upp i landet han drog, men fortfor likväl på samma sätt och vände allt folket till den rätta tron. De som icke ville lyda hans ord, fingo stor näpst.

73. När konungen, som då rådde för Römarike, sporde detta, syntes det honom ett stort våndamål, ty hvar dag kommo till honom månge män, som klagade öfver sådant, stormän och små. Han tog då det rådet att fara upp i Hedmark till konung Rörek, som var den klokaste af alle de konungar, som då voro der. Då konungarne samtalade, kommo de sams att sända norr i Dalarne till konung Gudröd och vidare till konungen i Hadaland, att bedja dem komma till konung Rörek i Hedmark. Desse lade icke färden under hufvudet, och de fem konungarne möttes på Ringesåker i Hedmark. Röreks broder Ring var den femte konungen[2]).

---

[1]) Detta var vintern 1018. Olof var i Upplanden vintrarne 1015 (en del), 1022 och 1025. Endast en gång var således under Olofs regering tiden mellan tvenne besök i Upplanden längre än tre år.

[2]) Antingen fans det nu ej längre någon konung i Valdres (jfr kap. 34) eller ock ville han icke hafva del i de andres råd. I Ottars visor, som längre fram citeras af Snorre, heter det bestämdt, att konungarne voro fem. Leg. talar

Konungarne gingo först ensamme till samtal. Han, som kommen var från Römarike, tog först till orden och sade om konung Olof digres färd och ofriden, som han åstadkom genom att dräpa och stympa folk; några vrok han ur landet, tog bort gods för alle dem, som sade honom något emot, och for genom landet med en här, icke med så månge som lagen stadgade. För den ofriden sade han sig hafva flytt dit och månge andre stormän hade flytt från sina odal i Römarike. «Men om än detta våndamål är oss närmast, torde det icke dröja länge innan J varden utsatte för sådant, hvarföre det är bättre, att vi allesamman rådslå, hvad vi skola taga oss till».

När han lyktat sitt tal, vände konungarne sig till Rörek efter svar. Han sade: «Nu är det framkommet, som jag misstänkte skulle komma, då vi hade stämma i Hadaland och J voren alle så hete, att vi skulle lyfta Olof öfver våra hufvud, nämligen att han skulle blifva hård för oss att taga i hornen, så snart han fått envälde öfver landet. Nu hafva vi två koster [alternativer] för handen: antingen må vi alle fara och låta honom skära och skapa allt oss emellan — och menar jag det vore oss bäst att välja — eller ock må vi resa oss nu till motvärn, innan han far längre öfver landet. Äfven om han har tre eller fyra hundraden män är han oss icke för stark, om vi alle hafve ett råd, men ofta går det i striden värre för den sidan, der flere lika store äro samman, än den, der det finnes en uddvite [anförare] för hären och är det derföre mitt råd att icke försöka täfla med Olof Haraldsson i lycka». Derefter talade hvar och en af konungarne såsom honom syntes, några höllo tillbaka, andre eggade

om *elfva* «konungar eller konungsborne män» och förlägger hela tilldragelsen till Olofs första besök i Upplanden (kap. 24). Udd munk omtalar, att Olof Haraldsson tog nio konungar i sitt våld och kristnade Upplanden (kap. 39). I Fl.-B. II s. 118 nämnas likaledes nio konungar på Styrme frodes hemul, men detta torde bero på ett skriffel (IX för XI), alldenstund s. 67, 68 uppgifves, att Styrme talar om elfva konungar och denna siffra derjämte sönderdelas i 5 + 6, hvilke sex icke skulle hafva omkommit vid samma tillfälle. Fagrskinna talar om nio konungar, fälde en morgonstund (kap. 95). Udds och Fagrskinnas uppgifter torde hafva stått i sammanhang med hvarandra. Den legendariska sagans elfva torde bero på bekantskapen med Styrmes arbete — jfr i första delen om «Snorres litterära verksamhet» — och de elfva låta, som Fl.-B. visar, ganska väl förena sig med Snorres fem, hvilken siffra torde qvarstå som det rätta.

och intet afgjordes, ty de sade sig se fel i begge förslagen. Då tog Gudröd Dalakonung till orden och sade: «Underligt synes mig, att J så mycket vänden och vriden på afgörandet af denna sak; J ären rädde till gagns för Olof. Här äro vi fem konungar, ingen af sämre ätt än Olof. Nyss gåfvo vi honom hjelp att strida mot Sven jarl och hafver han med vår makt tillegnat sig detta land. Men vill han nu förmena hvar och en af oss det lilla välde, som vi hittills haft, samt pina och kufva oss, då säger jag det om mig, att jag vill draga mig undan konungens öfvervåld, och håller jag icke för att vara en man den af eder, som är ovillig, att vi taga honom af lifvet, om han drager hit upp i Hedmark emot oss, ty det mån J veta, att aldrig stryka vi ett fritt hufvud[1]) så länge Olof är i lifvet». Efter detta eggande togo alle det rådet, hvarefter Rörek sade: «Min tanke om detta är, att vi behöfva sluta oss fast tillsamman, så att ingen sviker den andre. Nu ämnen J anfalla Olof, då han kommer hit i Hedmark, på den utsatta stämman, men då vill jag icke hafva sådan tillit till eder, att icke några äro norrut i Dalarne, några ute i Hedmark. Skall detta råd stadfästas emellan oss, vill jag att vi äro tillsamman dag och natt, till dess det fullbordas». Konungarne jakade härtill och drogo sedan tillsammans, de läto reda vetsla åt sig på Ringesåker och drucko der hvirfving[2]), under det de hade nys uti Römarike. Så snart några nysmän kommo åter, sände de genast ut andre, så att de visste dag och natt, hur Olof färdades och huru många han hade hos sig.

Konungen Olof for på vetslor in genom Römarike på det sätt som förr är omtaladt. Då vetslorna icke räckte till för följets talrikhet, lät han bönderne öka dem, der det syntes honom nödigt att dröja, men sommestädes höll han sig kortare än ämnadt, så att han kom tidigare upp till vattnet än det var tillsagdt.

Då konungarne hade fattat sitt beslut, sände de ut och kallade till sig ländemännen och storbönderne ur alla sina fylken. När de kommo, hade konungarne en stämma med

---

[1]) Bildligt talesätt, liktydigt med «vara frie».

[2]) Drucko, sittande i en hvirfving eller krets.

dem ensamme, yppade sin afsigt och utsatte stämmodag, då den skulle utföras; de bestämde, att der skulle hvar konung hafva tre hundraden män. Derefter sände de tillbaka ländemännen att samla folk och möta sig på utsatt ställe. Detta likade de fleste väl, men det var dock nu som det heter: hvar man har bland ovännerne någon vän.

74. På denna stämma var nämligen Kettil från Ringenäs. Då han kommit hem om qvällen, klädde han sig efter nattvarden jämte sine huskarlar; de gingo ned till vattnet[1]), togo karfven, som Kettil hade fått af konung Olof, och framsatte honom. Hela reden var i nöstet [båthuset], de togo honom, satte sig till årorna och rodde ut efter vattnet. Kettil hade fyratio män, alle väl väpnade. De kommo tidigt på morgonen till vattenänden, hvarest Kettil lemnade tjugo att vakta skeppet, under det han tog de andre tjugo med sig.

Konung Olof var då på Ed i öfre delen af Römarike. Kettil kom dit, då konungen gick från ottesången, och vard han väl mottagen. Han sade sig genast vilja tala med konungen och de gingo för sig. Han sade då Olof konungarnes förehafvande och all deras afsigt, om hvilken han hade blifvit förvissad. När konungen hörde detta, kallade han till sig sine män, sände några i bygden att skaffa hästar, andre till vattnet att taga alla roddskepp, de kunde få, och möta honom; sjelf gick han i kyrkan och lät messan sjungas för sig, hvarefter han genast gick till bords. Efter maten redde han sig som hastigast och for upp till vattnet, der skeppen kommo honom till mötes. Sjelf steg han i karfven med så månge män, som denne rymde, de andre togo hvilka skepp de fingo. När det led på qvällen lade de från land, vädret var lugnt och de rodde upp efter vattnet; konungen hade då nära fyra hundraden män.

Före dagningen kom han upp till Ringesåker, der vårdmännen intet märkte, förrän folket kom upp till byn. Kettil och hans män visste väl, i hvilka härbergen konungarne sofvo, och dessa lät konung Olof taga och vakta, så att ingen kom-

---

[1]) «Vatten» begagnades i Norge på samma sätt som «sjö» i svenskan. Fl.-B. II s. 327 heter det: «der låg före dem ett vatten, hvilket Svearne kalla sjö, det är osalt vatten». I betydelse salt vatten, haf, är ordet sjö vanligt i isländskan. Insjönamn slutande på «sjö» förekomma endast i Norges östra landskap (Fritzner).

me bort. Så afbidde de gryningen. Konungarne hade icke folk att värja sig, utan togos alle och leddes inför konung Olof. Konung Rörek var en mångklok man och våldsam. Konung Olof ansåg honom vara opålitlig, äfven om de ingingo förlikning; han gjorde honom derföre blind på båda ögonen och hade honom hos sig. På Gudröd Dalakonung lät han skära ut tungan, Ring och de andre två lät han svärja sig eder, att de skulle fara bort ur Norge och aldrig återvända. Af ländemännen och bönderne, som öfverbevisades om detta svek, drefvos somlige ur landet, andre stympades, med några ingick han förlikning. Om detta säger Ottar svarte:

Ödarn höka-jordens
eldars lönat hafver
rike-rådande alle
ränker deras ondo.
Hafva lät du hedske jofrar,
härstödjande, fordom
skaplig lön dem som svikligt
sökte dig, gram du store.

Bort har du, brand-färgar',
bragt daglingar ur landet
— större än deras spordes
styrkan din, kampfrämjar'.
Foro, som folket känner,
fjärran från dig kungar.
J ha'n efteråt skurit
ordrör hans, som satt nordligst.

Styr du, store, alla
— styrker Gud dig med mycken —
fält, som fordom höllo
fem konungar — hugnad.
Breda äro öster till Eda
ättland under dig, Ganduls
eld-svängare ingen
annars satt öfver sådant[1]).

[1]) Hökjordens (handens) eld, guldet. Hedske, från Hedemarken. Ondo, med ondt. Brand, svärd. Ordrör, tunga. — Ganduls eld, svärdet. Annars, förut.

Konung Olof lade då under sig det rike, som desse fem konungar hade haft, och tog gislar af ländemän och bönder. Han tog vetslogäld [1]) nordan ur Dalarne och vidt omkring i Hedmark och vände sedan ut igen i Römarike och sedan åt vester till Hadaland. Samme vinter [1018] dog Sigurd syr, hans stjuffader. Konung Olof drog då till Ringarike, der hans moder Åsta gjorde en stor vetsla emot honom. Då bar Olof ensam konungsnamn i Norge.

75. Det berättas, att då konung Olof var på vetslan hos sin moder Åsta, ledde hon fram sina barn och viste honom. Konungen satte sin broder Gutorm å ena knät och sin broder Halfdan å det andra. Han såg på svennerne, förvred ansigtet och antog en vredgad uppsyn. Då blefvo svennerne skrämde. Åsta bar då fram sin yngste son Harald, som då var tre vintrar gammal. Konungen förvred ansigtet mot honom, men han såg upp på honom. Då tog konungen svennen i håret och ryckte, svennen tog i konungens skägg och drog. Då sade konungen: «hämnesam månde du blifva, frände».

En annan dag vandrade konungen ute kring byn och hans moder Åsta med honom. Då gingo de till en tjärn. Der voro Åstas söner, Gutorm och Halfdan, och lekte. Der hade de gjort store byar och stora kornlador, många nöt och får; det var deras lek. Litet derifrån midt emot tjärnen vid en lervik var Harald och hade der månge träspåner, som flöto vid land. Konungen sporde, hvad det skulle vara. Han sade det vara sina härskepp. Då log konungen och sade: «Kan vara, frände, att det kommer dertill, att du råder för skepp». Då kallade konungen dit Halfdan och Gutorm och sporde då Gutorm: «hvad vill du helst ega, frände?» «Åkrar», sade han. Konungen sade: «huru store åkrar månde du vilja ega?» Han svarade: «så store, att hela näset, som går ut i sjön, såddes hvar sommar». På det näset stodo tio byar. Konungen svarade: «mycket korn kan växa derpå». Sedan sporde konungen Halfdan, hvad han helst ville ega. «Kor», sade han. Konungen sporde: «hur många kor ville du ega?»

---

[1]) Att taga vetslogäld betyder här uppenbarligen att mottaga vetslor, icke någon deras aflösning.

Halfdan sade: «då de gingo till sjön, skulle de stå som tätast rundtomkring honom». Konungen svarade: «stora bon viljen J ega, det är likt eder fader». Sedan sporde han Harald: «hvad vill du helst ega?» «Huskarlar», svarade han. Konungen sade: «huru månge ville du ega?» «Det ville jag, att de åte i ett mål min broder Halfdans kor». Konungen log häråt och sade till Åsta: «här torde du uppföda en konung[1]), moder». Mer är icke berättadt om deras samtal[2]).

76. I Svitjod var det under hedna tiden gammal sed, att hufvudbloten skulle hållas i Uppsala i goe[3]) och skulle man då blota till frid och seger åt sin konung. Dit skulle man söka från allt Sveavälde, der skulle samtidigt vara alla Svears ting samt marknad och köpstämma, som stod en vecka. Men när kristnan infördes i Svitjod, höll man der likaväl lagting och marknad. Nu sedan kristnan var på alla håll i Svitjod och konungarne försummade att sitta i Uppsala, flyttades marknaden till kyndelsmessa; så har det sedan alltid hållits, men varar nu icke längre än tre dagar. Der äro Svearnes ting och man söker dit från hela landet.

Sveaväldet ligger i månge lotter. En lott är det vestra Götalandet med Vermaland och Markerna och dertill liggande områden, ett rike så stort, att under den biskop, som är deröfver, äro elfva hundrade kyrkor[4]).

En annan lott är östra Götalandet, också ett biskopsdöme; dit ligger nu Gotland och Öland och är det alltsamman ett mycket större biskopsvälde.

I sjelfva Svitjod är en landslott, som heter Södermannaland, ett biskopsdöme. Vidare Vestmannaland eller Fjädrundaland, ett biskopsdöme[5]). Den tredje lotten af Svitjod

---

[1]) Denne Harald blef sedan Norges konung («den hårdråde»).

[2]) En jemförelse med Leg:s framställning af denna tilldragelse är gjord del. I s. XLV.

[3]) Tiden emellan 20 Februari och 20 Mars.

[4]) Denna uppgift, som förekommer äfven i Rimbegla, är tydligen öfverdrifven. I en codex af Vestgötalagen från slutet af 1300-talet omnämnas 595 kyrkor. Styffe uppräknar för Unionstiden 631. Schlyter har antagit att XI hundra uppkommit genom misskrifning af VI hundra.

[5]) Detta «eller» är oriktigt. I det under medeltiden s. k. Fjädrunda fans mer än fyra hundaren, men man kan spåra, huru detta mångtal utgått från fyra.

heter Tiundaland, den fjerde Attundaland, den femte Sjöland och det som ligger dertill, i öster vid hafvet. Tiundaland är bäst och gäfvast bygdt i Svitjod. Dit lutar allt riket, der äro Uppsalarne, der är konungens stol och der är erkebiskopens stol och derefter har Uppsala öd fått sitt namn; Svearne kalla så Sveakonungens egor, Uppsala öd.

Hvar sådan del af landet har egna lagting och egen lag i många fall. Öfver hvar lag är en lagman, som har mesta inflytandet hos bönderne, ty det skall vara lag, som han råder att qväda. Men om konung eller jarl eller biskopar fara öfver landet och hålla ting med bönderne, då svarar å deras vägnar lagmannen och honom följa alle så, att svårligen våga stormaktsmän komma å deras allting, om bönder och lagman icke medgifva[1]). Men i allt, der lagarna äro oense[2]), skall man rätta sig efter Uppsalalagen och de öfrige lagmännen skola vara under den, som är i Tiundaland.

77. Den tiden var i Tiundaland en lagman, som het Torgny; hans fader hette Torgny Torgnyson. De hade i många led varit lagmän uti Tiundaland, i månge konungars tid[3]). Torgny var då gammal. Han hade om sig mycken

---

Lägger man dertill Vestmanlands gamla 8 hundaren, blir namnet Fjädrunda ett oting. Att Snorre gör sig skyldig till en förvexling, synes dessutom deraf, att han låter «Vestmanland eller Fjädrundaland» bilda Vesterås stift, under det de svenska medeltidshandlingarnas Fjädrunda hör till erkestiftet.

[1]) Hörde Snorre lagman Eskil tala om Ragvald knaphöfdes «sidvördnad mot alle Vestgötar» och hans olyckliga öde? Jfr V.-G.-L. I s. 36, 37. — Lagmansförteckningen s. 295 f.

[2]) Min öfversättning följer här den vanliga, ehuru denna snart sagdt ger ømening, ty en sådan jämförelse mellan tvenne olika områdens lagar kunde näppeligen komma i fråga. Till stöd för den i texten gjorda öfversättningen, som gifver dålig mening, kan hänvisas till Fritzners ordbok under ordet *skilja*, sid. 572 *b* nederst. Jfr i det följande kap. 96.

[3]) Den i Flatöboken intagna berättelsen om Styrbjörn Sveakappe omtalar detsamma. Den Torgny, som der omnämnes — med hvilken förmodligen menas fadren till Ragnvalds fosterfader — säges, när slaget stod på Förèsvallarne, hafva varit nästan blind. Fråga blir dock, huruvida den nämnda berättelsen är så trovärdig i detalj, att den bör sammanställas med Snorres. Af kap. 81 tyckes det deremot, som om konung Olofs samtida Torgny borde hafva deltagit i Föresvalla-slaget. Det torde kanske vara rådligast att icke fästa mycken vigt vid den först nämnda berättelsen. Om den Torgny, som var jarlens fostre, och hans fader är en annan berättelse intagen i Flatöboken (Hróa þáttr).

hird och sades vara den klokaste i Sveaväldet. Han var Ragnvald jarls frände och fosterfader.

78. Nu är att berätta, att till Ragnvald jarl kommo de män, som Ingegerd konungsdotter och Hjälte hade sändt östan. De buro fram sitt ärende för jarlen och hans hustru och sade, att konungsdottern hade ofta talat med Sveakonungen om förlikning med konung Olof digre, men Sveakonungen vard vred hvar gång hon talade om Olof, och när så var, hade hon intet hopp om förlikning. Jarlen sade Björn, hvad han hade sport östan, men Björn sade detsamma, att han skulle icke förr vända åter, än han sett Sveakonungen, och påminte, att jarlen hade lofvat att följa honom till Sveakonungen. Nu lider vintern fram och genast efter jul reder jarlen sin färd med sextio män; Björn stallare och hans följeslagar voro med honom.

Jarlen for österut ända till Svitjod. Då han drog upp i landet, sände han sine män i förväg fram till Uppsala med ord till Ingegerd konungsdotter, att hon skulle fara ut på Ulleråker emot honom[1]); hon hade der en stor gård. Då hon fick jarlens bud, lade hon denna färd icke under hufvudet, utan redde sig med många män. Hjälte redde sig till färd med henne, men innan han for bort, gick han inför konung Olof och sade: «sitt du lyckosammast af konungar. Det är sant, att ingenstädes, der jag kommit, har jag sett sådan tign som hos dig. Derom skall jag tala, hvar jag härefter kommer. Jag beder dig, konung, att du är min vän». Konungen svarar: «hvi låter du så farlysten? hvart skall du färdas?» Hjälte sade: «jag skall rida ut till Ulleråker med din dotter Ingegerd». Konungen svarade: «Far då väl. Klok man är du och har goda seder. Du kan väl vara bland tigne män». Hjälte gick bort.

Ingegerd konungsdotter red ut till sin gård på Ulleråker och lät der reda en stor vetsla mot jarlen. Då denne kom dit, fägnades honom väl och han dvaldes der några nätter. De talade mycket, mest om Sveakonungen och Norges ko-

[1]) Ragnvald kom förmodligen med de sina tjodvägen (tjóðleið, Fl.-B. II, s. 72) till Uppsala (d. v. s. *gamla* Uppsala). Han bad Ingeborg möta sig på Ulleråker, d. v. s. vid det nuvarande Uppsala, der måhända de till Uppsala färdande plägade draga upp sina skepp.

nung; Ingegerd sade jarlen, att det syntes henne se illa ut för friden. Då sade jarlen: «Hvad är ert sinne, frändqvinna, ifall Olof Norges konung beder om dig? Det synes oss allrabäst skola hjelpa till förlikning, om sådan slägtskap kunde ingås mellan konungarne. Men jag vill icke gå med sådant mål, om jag vet det vara tvärt mot din vilje». Hon svarade: «min fader må bestämma för mig, men af alle andre mine fränder är du den, under hvilken jag helst vill hafva sådana mina angelägenheter, som synas mig vara af stor vigt. Hur synes dig detta?» Jarlen eggade henne mycket och nämnde många storpräktiga saker till beröm för konung Olof; han sade henne äfven noga om det som allrasist hade tilldragit sig, att konung Olof hade tagit fem konungar till fångar på en morgon, bragt dem alle om riket och lagt deras egor och rike under sitt välde. Mycket talade de om detta och vordo alltid öfverens. Jarlen for bort, när han var dertill redd, och Hjälte for med honom.

79. En qväll kom Ragnvald jarl till Torgny lagmans gård, en stor och välförsedd by[1]). Månge män voro ute, som fägnade jarlen väl samt togo vid deras hästar och rede. Jarlen gick in i stugan, der det fanns en stor mängd menniskor. I högsätet satt en gammal man. Björn och hans män hade aldrig sett någon så stor. Skägget var så sidt, att det låg på hans knän och bredde sig öfver hela bröstet, det var en vän och gäf man. Jarlen gick fram för honom och helsade. Torgny fägnade honom väl och bad honom gå till sitt vanliga säte. Han satte sig på andra sidan gent mot Torgny.

De dvaldes der några nätter, förr än jarlen bar fram sitt ärende. Han bad Torgny gå i sin målstuga, dit Björn och hans män följde jarlen. Denne tog då till orden och nämnde, att Olof Norges konung hade sändt några män hit österut till fridgörande; han talade ock länge om den olägenhet, Vestgötarne hade deraf, att det var ofrid mellan dem och Norge. Han sade, att Olof Norges konung hade sändt dit män, som voro der när varande, och han sade sig hafva lofvat följa dem till Sveakonungen, men att denne tog detta

---

[1]) Hvar denna gård varit belägen, känner man icke. Sägner finnas visserligen derom, men ingen, som har minsta hemul.

så tungt, att han sade det icke skulle lyckas för någon att komma med detta mål. «Nu är det så, fostre», sade jarlen, «att jag icke kan gå i land med detta, hvarföre jag har kommit till dig, att här få goda råd och hjelp». Då jarlen slutat sitt tal, teg Torgny en stund, men när han tog till orden sade han: «Underligt beten J eder, fiken efter tign-namn och kunnen icke råda eller tänka för eder, så snart J kommen i någon vånde. Hvi skulle du icke tänka derpå, innan du lofvade denna färd, att du icke hade rike att tala mot konung Olof? Mig synes det icke ovärdigare att räknas bland bönder och vara fri till sina ord att säga hvad man behagar, äfven om konungen är när. Nu skall jag komma till Uppsala ting och gifva dig den hjelp, att du kan utan räddsla tala inför konungen, hvad dig täckes». Jarlen tackade mycket för detta löfte och dvaldes hos Torgny, tills han med honom red till Uppsala-tinget. Der var synnerligen mycket folk; konung Olof var der med sin hird.

80. Förste dagen, som tinget var satt, då satt konung Olof å stol och hirden omkring. Å andra sidan af tinget suto å en stol [säte] Ragnvald jarl och Torgny; före dem suto jarlens hird och Torgnys huskarlasvejt[1]). Bakom hans stol stod bondehopen och vidare allt omkring; somlige gingo på höjder och högar, att derifrån höra till.

När man hade talat de konungens ärenden, som man var van att tala å tingen, och hade slutat, stod Björn stallare upp vid jarlens stol och sade högt: «Konung Olof sände mig hit att bjuda Sveakonungen förlikning och det landaskifte, som af gammalt varit mellan Norge och Svitjod». Han talade högt, så att Sveakonungen hörde väl[2]). I början, då denne

[1]) Det finnes i Sverige åtminstone en gammal tingsplats bevarad, nämligen det i medeltidshandlingar citerade Lundboaberg vid Lundby i Tortuna socken i Vestmanland. En stenmur, mycket låg och föga bred, 315 steg lång, omsluter ett ovalt rum uppå en större bergyta. I denna mur torde de stafvar, som uppburo de heliga banden, varit fästade och inom inhägnaden torde plats varit beredd för de dömande och för de tvistande. Vid detta rådplägande Uppsala-ting torde, ifall platsen var på samma sätt begränsad, konungen med sin hird intagit kretsens ene ände, Ragnvald och Torgny den andre. Folket stod utanför.

[2]) Att han behöfde tala högt för att höras väl af konungen, visar att afståndet mellan konungens och lagmannens stolar icke var så obetydligt.

hörde nämnas konung Olof, trodde han, att mannen hade något hans ärende att utföra, men när han hörde talas om förlikning och landaskifte mellan Svitjod och Norge, förstod han, från hvilken sida det kom. Han lopp då upp och ropade högt, att mannen skulle tiga, detta skulle tjena till intet. Björn satte sig då. När ljud ficks, stod jarlen upp och talade, om Olof digres ord och förlikningsbud till Olof Sveakonungen och derom, hur Vestgötarne sände konung Olof alla ord, att man skulle förlikas med Norges konung. Han räknade upp alla svårigheter, som Vestgötarne hade deraf, att de måste umbära allt det från Norge, som var dem till någon nytta[1]), under det de i stället måste vara utsatte för inlopp och härnad, om Norges konung samlade här och anföll dem. Jarlen sade ock, att Olof Norges konung hade sändt män dit att bedja om hans dotter Ingegerd.

Då jarlen slutat tala, stod Olof Sveakonung upp. Han svarade om förlikningen tungt och gjorde jarlen tungt och stort åtal om hans djerfhet att hafva gjort grud och frid med den digre mannen och ingått vänskap med honom. Han sade honom vara förvunnen till landsförräderi mot sig och sade det vara tillbörligt, att Ragnvald drefs ur riket. Slikt finge han af sin hustru Ingeborgs eggan och detta vore det oklokaste råd, som han kunnat taga i följd af sådan qvinnas lystnad. Han talade länge och hårdt och vände till slut talet mot Olof digre. Då han hade satt sig, var det i början tyst.

81. Då stod Torgny upp. Men när han stod upp, då uppstodo alle de bönder, som förr hade sutit, och de som hade varit annorstädes rusade till, ty de ville höra, hvad Torgny sade. Först var då mycket gny af mängden och vapnen och när ljud ficks, talade Torgny:

«Annorlunda är nu Sveakonungarnes skaplynne än det varit hafver. Min farfader Torgny mindes Uppsalakonungen Erik Emundsson och berättade han om honom, att medan han var i sin lättaste ålder, hade han hvar sommar ledung ute och for till ömse land, lade under sig Finland, Kirjalaland, Estland och Kurland samt vida i Österlanden. Ännu

---

[1]) Den isländska texten har «årbot», förbättring af äringen.

kan man se de jordborgar och andra storvirken [1]), han gjorde. Och derunder var han icke så stormodig, att han icke lyssnade till sine män, när de hade att tala något af nöden. Min fader Torgny var i lång tid hos konung Björn och kände hans sed. I Björns tid stod riket väldeligen och utan minskning; lätt var det för hans vänner att umgås med honom [2]). Jag kan minnas konung Erik segersäll och var med honom i många härfärder. Han ökte Svearnes rike och värjde det hårdeligen; godt var det för oss att gifva honom råd. Men den konung, som nu är, vill icke låta någon man våga tala med sig annat än det han sjelf vill hafva. Derpå lägger han all makt, men sina skattland låter han gå ifrån sig af brist på företagsamhet och kraft. Han åstundar att hålla under sig Norges välde, efter hvilket ingen Sveakonung förr begärat, och gör det månge oro. Nu vilja vi bönder, att du, konung Olof, gör frid med Olof digre, Norges konung, och gifter honom med din dotter Ingegerd. Men vill du åter vinna under dig de riken i Österväg [3]), som dine fränder och förfäder haft der, dertill vilja vi alle följa dig. Vill du icke antaga det vi säga, torde vi gå emot dig och dräpa dig och icke tåla af dig ofrid och olag. Så hafva de förre våre förfäder gjort. De stöpte fem konungar i en källa på Mulating [4]), som förut varit fulle af öfvermod som du mot oss. Säg nu hastigt, hvilket du vill välja». Folket gjorde genast vapenbrak och mycket gny.

Konungen stod då upp och sade, att han ville låta allt vara som bönderne ville; «så hade alle Sveakonungar gjort,

---

[1]) Stora befästningar.

[2]) Alltid torde Björn dock icke varit angenäm för sin omgifning, ty nästan det enda man känner från hans långa regering, är den omständigheten, att han en gång vredgades på sin skald Brage, så att denne endast genom att på en natt dikta en lång dråpa kunde rädde sitt hufvud (Egils saga kap. 62).

[3]) Att närmare utreda Sveriges förhållande till östern är ännu icke möjligt. Att beröringarne voro talrika, är dock visst. Det bevisas deraf, att en svensk dynasti kunde halftannat århundrade före Olofs tid blifva rådande i Ryssland samt af runstenarnes vitnesbörd om en mängd österfarare, som lefde under den första kristna tiden.

[4]) Det är skada, att man icke kan återfinna namnet på det ställe, der fem konungar varit församlade. Rimligast synes vara att antaga *Mula* vara en förvrängning af *Mora*.

att de låtit bönderne råda med sig i allt hvad de ville». Då stadnade böndernes knot, höfdingarne talade, konungen, jarlen och Torgny, och gjorde frid och förlikning för Sveakonungen, efter hvad Norges konung förut hade föreslagit. Å det tinget bestämdes ock, att Ingegerd, konung Olofs dotter, skulle giftas med konung Olof Haraldsson. Konungen gaf jarlen i händer hennes fästar[1]) och gjorde honom till sin ombudsman i detta giftermålsförslag. Sedan målen så slutats på tinget, skildes de.

När jarlen for hem, besökte han Ingegerd konungsdotter och de talade sinsemellan om detta mål. Hon sände till konung Olof guldsömmade slädor[2]) af pell och silkebindlar. Jarlen for åter till Götaland och Björn med honom. Sedan Björn uppehållit sig der någon tid, vände han åter till Norge med sitt följe, och när han kom till konung Olof och sagt honom ärendets utgång, tackade konungen honom väl för färden och sade, som sanningen var, att Björn hade haft lycka i att utföra ärendet uti denna ofrid.

82. När det vårade [1018], for konung Olof ut till sjön, redde sina skepp, stämde till sig folk och for om våren allt ut efter Viken till Lidandesnäs och vidare i norr till Hördaland. Han sände då ord till ländemännen och kallade alle de störste männen ur häraden, han redde sin färd på det yppersta, då han skulle fara mot sin fästqvinna. Vetslan skulle om hösten stå i öster vid Elfven, vid landamäret.

Konung Olof hade med sig den blinde konung Rörek. Då dennes sår voro grodda, satte Olof två män att tjena honom och lät honom sitta i högsätet hos sig, han höll honom i dryck och kläder ingalunda värre än han förr hade hållit sig sjelf. Rörek var fåordig och svarade sträft och kort, när man talade till honom. Det var hans sed att låta sin skosven leda sig om dagarne ute bort från andra menniskor och slog han då knapen. Så snart då denne lopp ifrån honom, sade han konung Olof, att den svennen ville icke tjena honom. Konung Olof skifte då tjenstemän hos honom, men allt gick som förr, att ingen tjensteman höll ut hos konung Rö-

[1]) Han trolofvade henne med Olof genom dennes ombud Ragnvald.

[2]) Se uppsatsen vid delens slut om klädedrägten.

rek. Då satte konung Olof att följa och vakta honom en man vid namn Sven, som var Röreks frände och förut hade tjent honom. Rörek fortfor på gammalt sätt med sin sträfhet och sina ensliga vandringar. Men så snart han var ensam med Sven, var han glad och språksam. Han påminte sig då många saker, som förr hade varit och tilldragit sig under hans konungsdömes dagar, han påminte sig sitt förra lif och äfven ho den var, som satt slut på hans rike och sällhet och gjort honom sjelf till en allmoseman. «Det tyckes mig dock allratyngst», sade han, «att du och andre mine fränder, som voro manväne, skola nu vara så vanslägtade, att J icke hämnens någon skymf, som är gjord vår ätt». Slike harmtal förde han ofta. Sven svarade, att de hade då att skifta med store öfverväldsmän, och egde sjelfve den tiden ringa förmåga. Rörek sade: «hvi skola vi länge lefva i skam och stympade? Om icke så bär till, att jag fast blind måtte besegra dem, som segrade öfver mig sofvande. I en god stund må vi nu dräpa Olof digre, som intet fruktar. Jag skall sätta till rådet och icke ville jag spara händerna, om jag kunde nyttja dem, men det går nu icke för min blindhets skuld, derföre skall du bära vapen på honom. Men så snart Olof är dräpen, då skall, det vet jag af spå-förmåga, riket komma under hans ovänner. Då kan det hända att jag varder konung, och då skall du vara min jarl». Dertill kom han med sitt intalande, att Sven lofvade följa detta råd. Det var då så ämnadt, att när konungen redde sig att gå till aftonsången, stod Sven ute i svalen med ett draget kortsvärd (sax) under öfverkappan. Men konungen gick ur stugan hastigare än Sven tänkte och kom han då att se konungen i anletet, hvarvid han bleknade och vard hvit som ett lik och hans armar sönko ned. Konungen fann, att han var rädd, och sade: «hvad är det nu, Sven, vill du svika mig?» Sven kastade kappan ifrån sig och kortsvärdet, föll till konungens fötter och utbrast: «allt i Guds våld och edert, konung!» Konungen böd då sine män taga Sven och han sattes i jern.

Efter detta flyttade konungen Röreks säte till den andre långbänken, men Sven gaf han grud och lät honom fara ur landet. Åt Rörek gaf han ett annat härberge att sofva i än

det han sjelf hade och i det härberget sofvo månge hirdmän. Tvenne hirdmän, som han hade länge haft hos sig och hvilkes trohet var bepröfvad, satte han att följa Rörek dag och natt; det är icke sagdt, att de voro ättstore män. Än teg konung Rörek månge dagar, så att ingen fick ett ord af honom, än var han så lustig och glad, att de funno gamman i hvart ord han sade, än talade han föga och ondt. Stundom drack han hvar man från stocken och gjorde alle oföre, som voro honom när, men oftast drack han endast litet. Kcnung Olof gaf honom rikliga tärpenningar. Ofta gjorde han så, när han kom till härberge och innan han lade sig till sömn, att han lät taga in några byttor mjöd och gaf alle härbergesmännen dricka. Af sådant vard han omtyckt.

83. Det var en uppländsk man, som het Finn litle — andre säga, att han var af finsk ätt — mindre än andra menniskor och fotsnabbare, så att ingen häst sprang om honom; skid och båge kände han bättre än någon. Han hade länge varit konung Röreks tjensteman och hade ofta farit i sådana hans ärenden, som kräfde trohet; han kände vägarne i alla Upplanden och var målkunnig med alle stormännen derstädes. Då konung Rörek var i fångenskap, slöt Finn sig till dem och for vanligen i följe med knapar och tjenstemän, men så ofta han kunde, tjente han konung Rörek och samtalade ofta med honom. Endast korta stunder ville konungen tala med honom och ville ej låta någon få aning om deras samtal. När våren led på och de sökte ut efter Viken, försvann Finn från de andre några dagar, kom sedan åter och var med dem en tid. Så gick det ofta och ingen gaf akt derpå, ty månge voro de, som rände kring med konungens följe.

84. Före påsk [1018] kom konung Olof till Tunsberg och var der mycket länge om våren. Till byn kommo då många köpskepp, både Saksar och Daner, östan ur Viken och nordan ur landet; der var mycket folk. Äringen var god och dryckeslagen stora.

Då hände en qväll, att konung Rörek kom väl sent till härberget. Han hade druckit mycket och var mycket glad. Der kom då Finn litle med en bytta mjöd, kryddadt[1]) och

[1]) Efter ordet «gräsadt», d. v. s. tillsatt med starka örter.

mycket starkt. Konungen gaf då alle, som voro derinne, att dricka, tills de somnade hvar på sitt rum. Finn hade då gått bort och ljus brann i härberget.

Något senare väckte Rörek de män, som voro vane att följa honom, och sade, att han ville gå på gården. De hade skridljus[1]) med sig, ty ute var nedmörkt. Ett stort salerne stod i gården på stolpar och en trappa förde upp till dörrarna. Då Rörek och männen voro derinne, hörde de någon säga: «hugg du fienden» [djefvulen] och derefter brak och buller, som om något fölle hårdt. Då sade konung Rörek: «fulldruckne torde de vara, som der slåss, skynden er ut och skiljen dem». De redde sig fort och lupo ut, men när de kommo på trappan, fick den som gick efterst ett hugg och de vordo båda dräpne. Dit hade nämligen kommit Sigurd hit, konung Röreks märkesman, med fjorton andre hans män; der var äfven Finn litle. De drogo liken upp mellan husen, men togo konungen med sig, lupo på en skuta, som de hade, och rodde bort.

Sigvat skald sof i konung Olofs härberge. Han stod upp om natten och gick med sin skosven ut till det stora salernet. Då de skulle vända åter och utför trappan, halkade Sigvat; han föll på knä och stack ned händerna, som kommo i något vått. «I qväll tror jag», sade han och log, «att konungen gifvit många af oss karfvefot»[2]). Men när de kommo i härberget, der det brann ljus, sporde skosvennen: «har du rifvit dig eller hur är du alldeles blodig?» «Icke har jag rifvit mig», sade han, «detta torde betyda något». Han väckte då Tord Foleson, märkesmannen och sin sänglage, hvarpå de båda gingo ut med skridljus och funno snart bloden. De letade då och funno brådt liken, som de kände igen, sågo ock, att der låg en stor trästubbe med stora hugg uti. Man fick sedan veta, att detta var gjordt på svek, för att locka ut dem, som sedan dråpos.

---

[1]) Skridljus förklaras vanligen som lykta, utan att jag vågar afgöra, huruvida man bör tänka sig detta portativa ljus som täckt eller bart. Vid högtidliga tillfällen buros under medeltiden, ljus fästade i toppen af långa s. k. ljusstafvar. Ett annat isländskt ord ljósker, ljuskar, svarar fullkomligt mot vår lykta, men jag känner icke hur tidigt det begagnas.

[2]) Fötter lika stadiga som under en karfve eller skuta.

Sigvat och Tord sade mellan sig, det vara nödigt, att konungen med det första finge veta detta. De sände svennen till härberget, der konung Rörek hade varit; der sofvo alle männen, men konungen var borta. Svennen väckte då dem derinne och sade hvad hade skett. De stodo upp och gingo genast ut på gården till liken, men fast det ansågs nödvändigt, att konungen med det första finge veta dessa tidender, tordes ingen väcka honom. Då sade Sigvat till Tord: «Hvilket vill du hellre, lagsman, väcka konungen eller säga honom nyheten?» Tord svarade: «för ingen mon vågar jag väcka honom, men underrätta honom kan jag». Då sade Sigvat: «mycket är ännu qvar af natten och det händer lätt, förrän dag kommer, att Rörek fått sådant gömsle, att han ej blir lättfunnen. Ännu äro de icke långt komne, ty liken voro varma. Aldrig skall sådan skam hända oss, att vi icke låta konungen veta detta svek. Gå du, Tord, upp i härberget och vänta mig der». Sigvat gick då till kyrkan, väckte klockaren och bad honom ringa för konungens hirdmäns själar; han nämnde männen, som voro dräpne. Klockaren gjorde som han bad.

Vid ringningen vaknade konungen och satte sig upp. Han sporde, om det var ottesångsmål. Tord svarade: «värre än så, stora tidender hafva skett. Konung Rörek är försvunnen och två af edre hirdmän dräpne». Konungen sporde då närmare, hur det hade tillgått, och Tord sade, hvad han visste. Då stod konungen upp och lät blåsa till hirdstämma. När folket kommit samman, nämnde han män, som skulle fara alle vägar från byn att leta efter Rörek till sjös och lands. Tore långe tog en skuta och for med trettio män och när det grydde, såg han två små skutor fara före sig. När de fingo hvarandre i sigte, rodde de å båda sidor som starkast. Der var konung Rörek med trettio män. När de drogo samman, vände Rörek mot land och de lupo alle i land, utom konungen, som satt i lyftingen. Han bad dem fara väl och önskade ett godt återseende. Strax derefter rodde Tore till land. Då sköt Finn litle en pil, som träffade Tore i midjan och gaf honom bane. Sigurd och hans folk lupo alle in i skogen. Men Tores män togo hans lik samt konung Rörek och förde båda till Tunsberg. Konung Olof tog då vid Rörek

och lät noga akta honom, vakade väl mot hans svek och satte män att dag och natt hafva akt på honom. Konung Rörek var som gladast och ingen kunde finna, att detta icke likade honom på bästa sätt.

85. På himmelsfärdsdagen[1]) bar det sig så, att konung Olof gick till högmessan. Biskopen gick med procession kring om kyrkan och ledde konungen; när de åter kommo in i kyrkan, ledde biskopen konungen till hans säte nordanför i koret. Närmast honom satt konung Rörek, såsom han var van; han hade öfverkappan för anletet. Då konung Olof hade satt sig ned, tog Rörek med handen på hans axel och tryckte. «Pell-kläder har du nu, frände», sade han. Konung Olof svarade: «nu hålles stor högtid till minne af att Jesus Krist steg till himlarne ifrån jorden». Konung Rörek svarade: «icke förstår jag, så att det hugfästes i mig, hvad J sägen om Krist. Mycket deraf tyckes mig hellre otroligt; men mycket har dock skett i forntiden». Då messan begyntes, stod konung Olof upp, höll händerna upp öfver sitt hufvud och lutade sig mot altaret, hvarvid öfverkappan for bakåt från hans axlar. Konung Rörek spratt då upp, fort och hårdt, och lade till Olof med en saxknif, en så kallad rytning. Hugget kom i öfverkappan vid axlarne, när han hade lutat sig undan; kläderna skuros mycket sönder, men konungen sårades icke. Då konung Olof märkte detta, lopp han fram å golfvet, hvarvid Rörek lade till honom för andre gången; men miste honom. Han sade då: «flyr du nu, Olof digre, för mig blinde?» Konungen böd sine män taga och föra honom ut ur kyrkan, hvilket skedde.

Efter dessa åtbörder eggade man konung Olof att låta dräpa Rörek. «Det är det största lyckofrestande, konung», sade man, «att hafva honom i eder närhet och skona honom, hvilket ofog han än företager; dag och natt ligger han efter edert lif. Men så snart J sänden honom bort från eder, veta vi ingen man, som kan så vakta honom, att man icke kan vänta, att han skall komma bort. Varder han lös, torde han genast samla en flock och göra mycket ondt». Konungen svarade: «J sägen med rätt, att mången har fått döden för min-

[1]) Himmelsfärdsdagen inföll det året den 15 Maj.

dre tillgöranden än Rörek, men jag är ovillig att skämma min seger, då jag på en morgon tog fem Uppländinga konungar och så fick alla deras riken, utan att jag behöfde blifva någons baneman, ty de voro alle mine fränder. Men nu har jag svårt att se, om Rörek skall få mig nödgad eller icke att låta dräpa honom». För den skuld hade Rörek tagit med handen på konung Olofs axel, att han ville veta, om han var i brynja.

86. Det var en man, som het Torarin Näfulfsson, en isländing, nordan ur landet. Ättstor man var han icke, men klokare och ordvisare än andre. Han var djerfmält med tigne män, var en stor farman och vistades länge utomlands. Torarin var den fulaste man och var det märkligast, hur vanskaplige hans lemmar voro; händerna voro stora och fula, men fötterna ännu mycket fulare.

När det nu berättade tilldrog sig, var Torarin i Tunsberg; han var målkunnig konung Olof. Han redde då ett köpskepp, som han egde, och skulle till Island om sommaren. Konung Olof hade Torarin till gäst några dagar och talade mycket med honom. Torarin sof i konungens härberge.

Tidigt en morgon vaknade konungen, men de andre sofvo i härberget, solen var nyss uppstigen och det var mycket ljust derinne. Konungen såg, att Torarin hade räckt fram foten undan kläderna och han såg på foten en stund. Sedan vaknade männen i härberget och konungen sade till Torarin: «jag har vakat en stund och dervid sett en syn, som tyckes mig mycket värd, en menniskofot nämligen sådan, att jag icke tror det skall finnas någon fulare i köpstaden». Han bad de andre se till, om så syntes. Alle som sågo, sannade att så var. Torarin förstod, hvarom man talade, och svarade: «få ting äro sådana, att man icke kan vänta sig finna ett annat likadant; sannolikast är, att här månde vara så». Då sade konungen: «hellre vill jag påstå det, att ingen lika ful fot står att finna, skulle jag än slå vad derom». Torarin sade: «jag är färdig att slå vad med er derom, att jag skall finna i köpstaden en fulare fot». Konungen sade: «då skall den, som har rätt, göra en bön af den andre». «Så skall vara», sade Torarin. Han drog då undan kläderna från den

andre foten och var denna uti intet afseende fagrare, men der var minsta tån af. Då sade Torarin: «se här nu, konung, en annan fot, som är så vida fulare, att här är en tå af, och har jag således vadgodset». Konungen sade: «den förra foten är fulare, ty derå äro fem vanskapliga tår, men här äro allenast fyra, och är det således jag, som har att göra bönen». Torarin sade: «dyrt är drottens ord; hvilken bön vill du göra af mig?» Han svarar: «att du för konung Rörek till Grönland, till Lef Eriksson» [1]). Torarin svarar: «aldrig har jag varit till Grönland». Konungen sade: «för en sådan farman som du är det skäl att nu fara till Grönland, om du icke förr kommit dit». I början svarar Torarin föga härtill, men då konungen höll i med sin begäran, drog han sig icke med allo undan, utan sade: «jag vill låta eder höra, konung, hvilken bön jag hade tänkt bedja, om vadgodset hade tillfallit mig; jag ville bedja er om hirdvist [plats i hirden]. Beviljen J mig det, blir jag skyldigare att icke lägga under hufvudet hvad J viljen fordra». Konungen jakade och Torarin vard hans hirdman. Han redde sedan sitt skepp och när han var färdig, tog han mot konung Rörek.

När Torarin skildes vid konung Olof, sade han: «nu bär så till, konung, som icke är otroligt och ofta händer, att vi icke komma fram med Grönlandsfärden, utan vi komma till Island eller andra land. Hur skall jag då göra med denne konung, så att det synes eder godt?» Konungen sade: «om du kommer till Island, skall du lemna honom i händer på Gudmund Öjulfsson [2]) eller Skafte lagsagoman [3]) eller andre höfdingar, som vilja mottaga af mig vänskap och järtecken. Men om du drifves till andra land, som äro oss närmare, laga då så, att du med visshet vet, att Rörek aldrig derefter kommer till Norge. Gör det allenast, om du icke ser någon annan utväg». När Torarin var färdig och fick vind, seglade han utleden utanför öarna och norr om Lidandesnäs, hvar-

[1]) Om Lef se del I s. 256, 277 f.

[2]) Gudmund dog år 1025 efter att ungefär 40 år hafva varit en af sin ös förnämste män. Om honom handlar Ljusvetningasagan.

[3]) Skafte Toruddsson blef lagsagoman år 1004 och omvaldes 8 gånger, så att hans embetstid utgick först år 1030, då han dog. Han förekommer i de flesta isländska sagor.

efter han styrde ut i hafvet. Det dröjde, innan han fick vind, men han aktade sig väl, att han icke skulle komma vid land. Han seglade sunnanför Island och hade landkänningar, sedan for han vester om landet in på Grönlandshafvet, der skeppet drefs och kringkastades mycket. När sommaren led på, sökte han Island i Bredefjärden. Torgils Areson[1]) kom då först dit af de ansenligare männen[2]) och Torarin sade honom konung Olofs ordsändning, vänskapsbud och järtecken, som följde med mottagandet af Rörek. Torgils tog det väl upp och böd konung Rörek till sig, som var hos honom den vintern [1019]. Han trifdes der icke, utan bad, att Torgils ville låta följa honom till Gudmund, ty han tyckte sig hafva sport, sade han, att hos Gudmund skulle största ståten finnas på Island; till honom vore han också sänd. Torgils gjorde som han bad, och sände några män med honom till Gudmund å Madrovalla, som tog väl mot Rörek för konungens ordsändnings skuld. Hos Gudmund var nu Rörek den andre vintern [1020], men trifdes icke heller der. Då lät Gudmund honom vistas å en liten by, som hette Kalfskinn, hvarest det fans föga folk. Der var Rörek den tredje vintern [1021], och sade han, att sedan han mist konungsdömet, hade han bäst trifts der, ty der hedrades han mest af alla. Följande sommar [1021] fick han sot, som ledde honom till döden. Han är den ende konung, heter det, som hvilar på Island.

Torarin Näfulfsson var sedan länge i färder och var stundom hos konung Olof.

87. Samme sommar [1018], som Torarin for med Rörek till Island, for Hjälte Skäggeson likaledes till Island. Konung Olof ledde honom bort med vängåfvor vid skilsmessan. Samme sommar for Övind urhorn i vesterviking. Om hösten

---

[1]) Torgils, son af Amerikafararn Are Mårsson, en ansedd man, stor välgörare mot sådana personer, som voro dömde till förvisning från menniskors umgänge, lefde vid temligen framskriden ålder ännu 1024.

[2]) Så fort ett skepp landade, plägade folket samlas, för att köpslå om varorna. Vanligen lät man de ansenligare männen i nejden först göra sina köp, en förmon, hvilken mången stor man fordrade såsom sin rättighet, hvarigenom flera strider vållades.

kom han till Irland, till Konofogor[1]) Irakonung. Den hösten möttes de i Ulfreksfjärd, Irakonungen och Enar jarl från Orkenöarna. Striden vard stor, konung Konofogor hade mycket mera folk och fick seger, men Enar jarl flydde med ett skepp och kom så om hösten åter till Orkenöarna efter att hafva mist största delen af sitt folk och allt bytet, som han tagit. Jarlen tyckte mycket illa om sin färd och skyllde sin oseger på Nordmännen, som i striden varit på Irakonungens sida.

88. Nu är att tala om det, från hvilket nyss afveks, att konung Olof digre for sin brudfärd att hemta sin fästeqvinna Ingegerd, Olof Sveakonungs dotter. Konungen hade mycket och så utvaldt folk, att honom följde alle stormän, som han kunde nå, och hvar storman hade med sig ett valdt följe, både till ätt och duglighet. Detta folket var redt på bästa sätt såväl till skepp som vapen och kläder.

De foro i öster till Konungahälla, men när de kommo dit, sporde de icke till Sveakonungen och inge män voro ditkomne å hans vägnar[2]). Konung Olof dvaldes vid Konungahälla länge om sommaren [1018] och eftersporde flitigt, hvad folk kunde säga om Sveakonungens färder och afsigt, men ingen hade något visst att säga honom. Då sände han upp i Götaland till Ragnvald jarl och sporde, om han visste hvad vållade, att Sveakonungen icke kom till stämma, såsom sagdt var. Jarlen sade sig icke veta det, «men blir jag det varse, skall jag genast sända till konung Olof och låta honom veta, om anledningen till dröjsmålet är annat än de många bestyr, som ofta kunna vålla, att Sveakonungens färder fördröjas mer än han ämnar».

89. Sveakonungen Olof Eriksson hade först en frilla, som het Edla, dotter till en jarl af Vendland; hon hade blifvit härtagen och kallades derföre konungens trälqvinna. De-

[1]) Konofogors isländska namn var Connor. Om Övinds vidare öden se kap. 103.

[2]) Enligt Leg. kap. 45 möttes konungarne verkligen, hvarvid frieriet aftalades. Historia Norv. låter Ingegerd heta Margareta och vara Olof svenskes syster.

ras barn voro Emund, Estrid, Holmfrid[1] — — — — —[2]. Sedan fingo de en son, som föddes Jakobs vakodag och när svennen skulle döpas, kallade biskopen honom Jakob[3]), men det namnet likade Svearne illa, som sade, att aldrig hade en Sveakonung hetat Jakob. Alla konung Olofs barn voro frida till utseende och väl begåfvade med vett. Drottningen var stormodig och icke god mot sina stjufbarn. Konungen sände då sin son Edmund till Vendland, der han uppföddes hos sine moderfränder. Kristendomen höll han icke lång tid. Estrid konungsdotter uppföddes i vestra Götalandet hos en gäf man, som het Egil; hon var den fridaste qvinna, lade sina ord väl, gladspråkig och vänlig och gifmild. Då hon var fullvuxen, var hon ofta hos sin fader och täcktes hvar menniska väl.

Konung Olof var stormodig och i sitt tal ovänlig. Det likade honom stor-illa, att landshären hade gjort upplopp mot honom å Uppsala-tinget och hotat honom med våld; skulden härför sköt han mest på Ragnvald jarl. Ingen tillredelse gjorde han till brudfärden, efter hvad sagdt var om vintern, att han skulle gifta sin dotter Ingegerd med Olof digre Norges konung och fara sedan om sommaren lill landamäret. När sommaren led på, voro månge mycket förvetne, hvad konungen ämnade, om han skulle hålla fördraget med Norges konung eller bryta det och dermed friden. Månge

---

[1]) Emund blef sedan Sveriges konung. Estrid blef Olof digres maka. Holmfrid var redan gift med Sven jarl.

[2]) Professor Rygh i Christiania har fästat uppmärksamheten vid den lucka i handskrifterna, som måste antagas finnas efter namnet Holmfrid. Der skulle nämligen omtalas hvad Olofs drottning och hvad hans första barn med henne hette. Enligt mäster Adam från Bremen (Gesta lib. II kap. 37) och Leg. kap. 46 hette drottningen Estrid och var af vendisk börd, men jämförelsen med kap. 96 i det följande visar att denna uppgift icke gerna kan vara riktig. Den torde bero på en förvexling med konungens vendiska frilla. Olofs drottning var kristen före honom, enligt erkebiskop Brunos bref till Henrik II af år 1008 (Giesebrecht, Kaisergeschichte, II, s. 670).

[3]) Vakodag kallades dagen före en stor festdag. Jakobsdagarne voro under medeltiden flera. Sannolikt menas här Jakob d. ä:s dag (den 25 Juli), före hvilken en vigiliedag är utmärkt i ett gammalt svenskt calendarium från år 1198. Anund måste vara född 1008 eller kanske snarare 1009, ty konung Olof döptes 1008 och Anund var år 1019 »tio eller tolf år» (se i det följande kap. 96).

voro hugsjuke för detta, men ingen var så djerf, att han tordes fråga konungen härom. Månge klagade detta för Ingegerd konungsdotter och bådo henne förvissa sig om hvad konungen månde vilja. Hon svarade: «ohogad är jag att tala med konungen om hans skifte med Olof digre, ty ingendera är den andres vän. Han har redan en gång svarat mig illa, då jag förde Olof digres talan». Ingegerd konungsdotter fick af detta mycket bekymmer, hon var hugsjuk och oglad och mycket förveten, hvad konungen månde taga förė. Hon anade det snarare, att han icke skulle hålla sina ord mot Norges konung, ty man fann, att han vard vred hvar gång Olof digre kallades konung.

90. Tidigt en dag red konungen ut med sine hökar[1]) och hundar och med honom hans män. När de kastade hökarne, fälde konungens hök i en flygt två orrar och strax derefter flög han ånyo fram och drap ännu tre orrar. Hundarne lupo under och togo hvar fogel, som föll till jorden. Konungen skyndade efter och tog sjelf sin fångst och skröt mycket deröfver, sägande: «långt torde det blifva för de fleste af er, innan J jagen så». De sannade det och sade sig mena, att ingen konung kunde hafva så stor lycka med sina jagter. Konungen red sedan hem och de allesamman; han var storglad. Ingegerd konungsdotter gick då ut ur härberget, men när hon såg, att konungen red in i gården, vände hon dit och helsade honom. Han fägnade henne leende och bar genast fram foglarne, berättade om sin jagt och sade: «vet du någon konung, som fått så mycket villebråd å så liten stund?» Hon svarade: «god morgonjagt är detta, herre, att J hafven fält fem orrar, men mera var det, när Olof Norges konung tog på en morgon fem konungar och underlade sig deras riken». Och när han hörde detta, lopp han af hästen, vände sig mot henne och sade: «vet du det, Ingegerd, att hur mycket kärlek du än fäst vid den digre mannen, skall du intet njuta deraf, ej heller någon af er den andre, ty jag skall gifta dig åt någon höfdinge, med hvilken jag kan ega vän-

[1]) Hök- eller falkjagt måtte hafva varit ganska mycket idkad i norden. Konung Magnus Eriksson hade en plan att exportera falkar. Fagrskinna talar kap. 95 om konung Olofs jagt, men låter honom fälla fem tranor. Leg. kap. 45 nämner ej villebrådets art. Båda afvika äfven i andra detaljer.

skap. Men aldrig kan jag vara vän till den man, som tagit mitt rike till byte och gjort mig mycken skada med rån och mandråp». De slöto så sitt tal och hvardera gick sin led.

91. Då Ingegerd konungsdotter således var viss vorden om konung Olofs verkliga afsigt, sände hon till Ragnvald jarl i vestra Götalandet och lät säga honom, hur det då stod med Sveakonungen, att han hade brutit all öfverenskommelsen med Norges konung, och hon bad jarlen och öfrige Vestgötar akta sig, ty de torde icke hafva att vänta sig frid af Norges män. Så snart jarlen sporde dessa tidender, sände han bud kring allt sitt rike att man skulle taga sig till vara, om Norges män ville härja på dem. Han sände ock till konung Olof digre och lät säga honom hvad han sport, samt det, att han ville hålla förlikning och vänskap med konung Olof; han bad äfven, att konungen icke skulle härja på hans rike.

När denna ordsändning kom till konung Olof, vard han mycket vred och hugsjuk, och det var några dagar som ingen menniska fick ett ord af honom. Derefter hade han husting med sitt folk. Då uppstod först Björn stallare, begynte först omtala, hur han förut om vintern farit öster ut till fridsingående, och sade, hur Ragnvald jarl hade fägnat honom väl samt derjämte, hur tvärt och tungt Sveakonungen hade i början upptagit dessa mål. «Men», sade han, «den förlikning, som uppgjordes, åstadkoms mer af allmogens kraft, Torgnys välde och Ragnvald jarls hjelp, än af Sveakonungens godvilje, och derföre tycka vi oss veta, att konungen månde vålla, att fördraget är brutet, och att man icke kan kasta skulden derför på jarlen, som vi funno vara konung Olofs sanne vän. Nu vill konungen veta af höfdingarne och andre lidsmän [1]), hvilket råd han skall upptaga, om han skall gå upp i Götalandet att härja med den här, som vi nu hafva, eller om det synes eder godt att upptaga något annat råd». Han talade länge och väl. Derefter talade många stormän och till slut gick det allt nästan ut på ett, att de afstyrkte

---

[1]) Lid svarar mot (och öfversättes af mig vanligen med) följe, de män, som hörde till konungens eller höfdingens närmaste omgifning. Det gjordes derföre skilnad mellan lidsmännen och ledungsmännen i allmänhet.

härnaden, sägande: «vi hafva väl mycket folk, då store och gäfve män äro här samlade, men till härfärder äro icke sämre fallne unge män, hvilke det synes godt att förvärfva gods och heder. Det är ock stormäns sed, när de skola i kamp eller strid, att hafva med sig månge män till att gå framför och skydda sig. Ofta slåss de män icke sämre, som ega litet gods, än de som äro uppfödde i rikedom». I följd af deras intal beslöt konungen att upplösa ledungen och gaf han hvar man hemlof samt pålyste, att näste sommar skulle han hafva ledung ut från allt landet, för att gå mot Sveakonungen och hämna denna löstalighet. Detta likade alle väl. Konung Olof for derefter norrut in i Viken och satte sig om hösten i Borg, dit han lät föra allt hvad han behöfde till vintervist. Der satt han med mycket folk om vintern [1019].

92. Folk talade mycket olika om Ragnvald jarl. Somme sade honom vara konung Olofs sanne vän, men andre tycktes detta icke troligt, de sade, att han skulle kunnat förmå Sveakonungen att hålla sitt ord och förlikningen med konung Olof digre. Sigvat skald var i sina ord en stor vän af Ragnvald jarl och talade ofta derom med konung Olof. Han erböd sig att fara till jarlen och söka nys om Sveakonungen samt fresta, om han kunde bringa å väg någon förlikning. Detta likade konungen väl, ty han fann ett nöje i att ofta tala med sine tromän om Ingegerd konungsdotter.

I början af vintern [1019] for Sigvat skald med två män från Borg i öster till Markerna och vidare till Götaland. Innan han skildes vid konung Olof, qvad han följande visa:

Nu sitt du säll, tills å nyo
salen din jag gästar,
Olof kung, och åter
oss förunnas möte!
Skalden hoppas, att håller
hjelmdrifveträdet lifvet
— lofvet lyktas — och detta
landet; nu visan jag ändar.

Nu är sagdt af saker,
— större än detta min kunskap —
hvad oss högsta vigten

hafva, konung, tyckes.
Gud att värna dig gifve,
gunglade konung, jorden
din, ty att dertill är boren
du; visst sådant jag önskar[1]).

Sedan foro de i öster till Eda, der de fingo dålig farkost öfver ån, en ekekarfve, och kommo de med nöd öfver. Sigvat qvad då en visa:

Lät jag till Ed — var oviss
återkomsten — ranke karfven
draga våt — så i våda
vi å båten kommo.
Hafve ynkeskepp högars
här! Såg icke jag skepp värre.
Fara oss böljans bagge
bragte; gick bättre än jag vänte[2]).

Sedan foro de genom Edaskog[3]). Sigvat qvad denna visa:

Var ej ljuft att vandra raster
vred i skog från Eda
— menskor veta, att jag mötte
men der — tolf och en till.
Tror jag — å fot i fläckar
föllo sår å hvar sula —
hårdt gingo dock dit bort
den dag konungsmännen.

Sedan foro de genom Götaland och kommo om qvällen till en by, som hette Hof. Dörren var stängd och de kommo icke in.

---

[1]) Hjelmens snödrifvas (stridens) träd, krigarn. Visst, med allvar.

[2]) Högars här. Svårligen får man här tänka på de högar, i hvilke förfädren hvilade. Skalden förbannar och framkallar då snarast ur de naturliga kullarne de i dem boende illasinnade naturandarne. Hafvets bagge, båten.

[3]) Då Sigvat öfver Markerna kom till Eda, ligger det närmast till hands att tänka sig ån vara Götaelf; trakten mellan Vatsbotten och nedanför Trollhättan kallades fordom Stora Edet. Men hur skall man då förklara de 13 rasternas skog, som skulle tillryggaläggas under vägen till Skara? Möjligen voro gränstrakterna mellan Väne och Viste härad skogbevuxna och då kunna dessa åsyftas. Men i sådant fall färdades Sigvat icke raka vägen till byn Hof, så vida dermed menas Stora Hof i Skånings härad, nära östra stranden af Lidan. En rast var ungefärligen en svensk fjerdingsväg.

Hjonen derinne sade, att der var heligt[1]). Bort gingo de dädan och Sigvat qvad:

Red jag Hof att hinna
hastig. Stängd var dörren.
Satte in näsan sänkta,
sporde dem utan före.
Svar gaf mig folket föga
— finna dem bad jag trollen —
hän drefvo mig hedne männen,
heligt sade de vara.

Han kom då till en annan gård. Husfröjan stod i dörren och bad honom icke komma in der, de hade elfvablot[2]). Sigvat qvad:

Gack du in, qvad enkan,
arme dräng, ej längre.
Rädes jag för Odins
— äro hedne vi — vrede.
Qvinnan sade sig inne ega,
otäck, hon som mig bortdref,
elfvablot — som ulfven —
ättvän, i husen sina[3]).

En annan qväll kom han till tre bönder, som alle hette Alve och alle drefvo de honom ut. Då qvad Sigvat:

Bort de vroko mig, vände
— voro de samnamner trenne;
äran bryngolfs askar
akta ej — mot mig nacken.

---

[1]) Hof kallades våre hedne förfäders tempelbyggnader. Utan tvifvel voro i Sverige såsom på Island hofven af tvenne slag, enskilda och offentliga. Hvar och en hade rätt att för egen räkning uppföra ett hof, men det är sannolikt att det oberoende häraf fans i hvart härad ett för dess inbyggare gemensamt heligt ställe. Det är möjligt, att detta Hof var en sådan religiös medelpunkt för hela Skånings härad, ehuru liggande temligen nära häradets gräns. Heligt skulle det vara derinne till följe af någon gudstjenstlig förrättning.

[2]) Elfvarne (Alfverne), hvilka här blotades (dyrkades) voro just det högafolk, åt hvilket skalden förut öfverlemnat den rankiga farkosten.

[3]) Arm i fornspråket betyder olycklig, brottslig o. s. v. Hon, som mig bortdref som en ulf. Ättvän, konung.

Lär, tror jag, hvarje, som lastar
lagskider hädan efter,
ut, när Alve han heter,
alle gäster drifva [1]).

De foro vidare om qvällen och funno en fjerde bonde, som sades vara den bästa tegnen af dem. Han dref ut dem. Då qvad Sigvat:

For jag att finna sedan
— frid vänte jag mig — brytarn
bölje-blinkets; den sade
bragnar ypperst vara.
Sköne spade-vaktarn
såg på mig — då är ond den värste
— likväl jag folkets last fram-
lägger — är han den bäste!

Miste jag östan före
Edaskog i leden
älskogsbo, när jag äskad'
okristen man om visten.
Saxes son jag fann ej
— skälighet fans ej någon
inne der — ut man dref mig
en qväll fyra gånger [2]).

Men när de kommo till Ragnvald jarl, sade denne, att de hade haft en mödosam färd. Sigvat qvad då:

Fått hafva sig de som sökte,
sändemännen, för räkning
Sygnagramens, med siklings-
sändning, dryga färden.
Sparde oss minst vi, männen
måste färden utstå.

---

[1]) Brynets golfs (svärdets) askar, männen; originalet har «träden». Det är mannen som lastar lagens eller hafvets skid, skeppet.

[2]) Frid, vänligt mottagande. Böljans blinks (guldets) brytare, den gifmilde. Sköne, eg. fullkomne. Spadevaktarn, jordbrukarn. Älskogsbo, ett efterlängtadt hviloställe. Vist, underhåll. Saxe är ett binamn på ulfven och Saxes son är jarlen Ragnvald *Ulfs*son.

Norges nytte-konung vållat
nordan att dit vi foro.

Dryggången var för drängar
— drängen höjer lof tengilns —
öster till jofrakufvarn,
Edaskog å leden.
Skulle ej mig, förrn milde
min drotten jag kom att finna,
hilmens rulle-raders
rödlågs trän hafva bortvist[1]).

Ragnvald jarl gaf Sigvat en guldring, hvarvid en qvinna sade, att han hade dock kommit till något med sina svarta ögon. Sigvat qvad då:

Oss hafva ögon dessa
isländska, qvinna, de svarta,
branta stigen till bjärte,
böjde ringen visat.
Min, du mjödets nanna
— mannen din dem ej funnit —
fot å forna stigar
fullmanligen gångat[2]).

Sigvat skald var lång tid i god fägnad hos jarlen. Derunder sporde han af Ingegerd konungsdotters skrifsändningar[3]), att till Olof Sveakonung hade kommit, östan ur Holmgård, sändemän från konung Jarislef att bedja för konungens räkning om Ingegerd, Olof Sveakonungs dotter, och derjämte att konung Olof upptog detta mycket väl. Den tiden kom ock till Ragnvald jarls hird Estrid, konung Olofs dotter, och då gjordes en stor vetsla. Sigvat vard snart talkunnig för konungsdottern; hon kände till honom och hans ätt, ty Ot-

---

[1]) Sygnernes konung, Olof helge. Sökte, gingo. Drängar, kraftfulle män. Jofrakrossarn, jarlen. Skeppsrullarnes (bänk-) raders (skeppets) röda (eg. herrliga) låges (sköldens) trän, krigarne. Hilmens kan icke hafva afseende på Olof, ty Sigvat befann sig icke längre inom hans område, utan måste föras till jarlen.

[2]) Mjödets nanna eller gudinna, omskrifning för en qvinna.

[3]) Skrifva heter í det gamla språket «rita».

tar skald, Sigvats systerson, hade länge varit i kärlek hos Olof Sveakonung. Man talade då mycket och sporde jarlen Sigvat, om Olof Norges konung månde vara villig att få Estrid konungsdotter; «om han vill det», sade han, «väntar jag, att vi icke spörja Sveakonungen om detta råd» [parti]. Detsamma sade Estrid konungsdotter. Derefter for Sigvat med de sine hem och de kommo litet före jul till konung Olof i Borg.

När Sigvat kom hem till konung Olof och gick in i hallen, såg han på väggen och qvad:

Reda hilmens sal med hjelmar
hirdmän, de som svanen göda
sårens, och sköna brynjor;
ser jag dem rikligt å väggar;
ty ung konung icke
— ostridligt är det — bättre
husbonad har att rosa;
hallen är skön med allo [1]).

Sedan talade han om sina färder och qvad dessa visor:

Hugstore ber jag höra
hirdmän hos raske jofvurn
hur dessa visor jag diktat
— drogs med möda — om färden.
Sänd var jag öster upp från
Anderna å svane-vångar
till Svitjod — jag sedan
sof föga — höstfärden långa [2]).

Vidare qvad han, när han talade med konungen:

Lät jag mot eder, du ädle
Olof, löftena mina
rätt — när rike jag mötte
Ragnvald — konung, hålla.
Sporde jag mål om milde
malmvårdarn i Gårdar

[1]) Sårens svan, korpen. Gödare, eg. hungerväckare.

[2]) Ander (skider) å svanens vångar eller fält, skeppen på hafvet.

hårda många, ej jag hörde
hedmäns ord mer klara.

Renflod-sole-sänkar',
sine huskarlar alle
ber dig jarlars ättman
akta, hitåt komne.
Och hvar, som öster vandrar
— jämnvist är det — Listars
tengil, af dine drängar,
der har skydd af Ragnvald.

Folket tänkte det flesta,
fylkare, när jag kom vestan,
att Eriks ättling mot dem
öfvat sveket detta.
Men endast, säger jag, jarlars
jord af Sven du tagit,
när dig broders bistånd
bars af Ulfs frände [1]).

Spak lät Ulf [2]) mellan, Olof,
eder begge taga
fridsord — ficks det svaret:
fällen tvist mellan eder.
Ragnvald, som rånar-flocken
rifvit, dig sade gifvet,
att för orden brutna icke
uppstå låta hämnden [3]).

Brådt säger Sigvat konung Olof de tidender, som han hade hört. Konungen var först mycket oglad, när Sigvat omtalade konung Jarislefs frieri, och sade sig icke kunna vänta

---

[1]) I hvad mon Olof helge af Ragnvald jarl fått bistånd vid eröfrandet af Norge, är annars icke kändt.

[2]) Jarlens fader Ulf synes således ännu hafva varit i lifvet.

[3]) Lät hålla, höll. Rik tages här i ordets gamla bemärkelse = mäktig. Ganska många ord om o. s. v. Malmvårdarn, guldegarn. Hedman, soldman (hirdman). Den gifmilde fürsten sänker, förstör utdelar Renflodens eld, guldet. Spak, klok. Du kan underlåta att taga hämnd (underlåt att o. s. v.).

annat än ondt af Sveakonungen, «när helst vi kunna gälda honom med någon hemsökelse». Men när tiden led, sporde konungen Sigvat om många tidender östan ur Götaland och Sigvat talade för honom mycket om Estrid konungsdotters fridlek och talsnällhet, samt nämnde, att alle män der sade henne i intet vara sin syster underlägsen. Konungen föll detta väl i örat och Sigvat sade honom allt, hvad han och Estrid talat mellan sig. Konungen fäste sig mycket härvid och sade: «icke torde Sveakonungen tro, att jag skulle töra taga hans dotter utan hans vilje.» Detta bars icke för flere män, men konung Olof och Sigvat skald talade ofta härom och konungen sporde honom noga, hvad han tänkte om Ragnvald jarl. «Är han vår vän?» sade han. Sigvat svarade, att han var konungens störste vän och qvad:

Fast skall du rike med rike
Ragnvald, konung, hålla
friden — söker han städs din
sällhet natt och dagar.
Der vet jag, tinga-drotten,
dig bäste vännen vida
å östervägar ega
allt med gröna saltet [1]).

93. Efter julen [1019] foro Tord skotakull, Sigvat skalds systerson, och en annan hans skosven lönligen från hirden; de foro i öster till Götaland, der de förr om hösten hade varit med Sigvat. Då de kommo till Ragnvald jarls hird, buro de fram för honom de järtecken, som han och Sigvat hade öfverenskommit vid skilsmessan, och gåfvo jarlen äfven järtecken, som konung Olof sjelf hade sändt honom i vänskap. Genast redde sig då jarlen till färd med Estrid konungsdotter och nära hundra [120] män, valde både ur hirden och bland mäktige bondasöner; allt tillbehör var på det bästa, både vapen, kläder och hästar. Redo de så norrut till Sarpsborg i Norge och kommo dit vid kyndelsmessan [2]).

---

1) Rik, mäktig. Tingadrotten, eg. tingsbesökare.

2) Den 2 Februari. Berättelserna om detta äro högst olika. Ágrip (kap. 22) låter Olof helge fria till Estrid (hos fadren). Enligt Fagrskinna (kap. 96) sände Olof helge vid underrättelsen om löftesbrottet, bud till Olof svenske, som

94. Konung Olof hade der låtit tillreda; der fans allsköns dryck, den bäste man kunde få, och allt annat var på det yppersta. Ur häraden hade han ock stämt till sig många stormän.

Då jarlen kom dit med sitt följe, fägnade konungen honom synnerligen väl och jarlen fick stora och goda härbergen, på det yppersta tillredda, samt derjämte tjenstemän och dem som tillsågo, att intet fattades, som kunda pryda vetslan. När denna hade stått några dagar, hade konungen, jarlen och konungsdottern en målstämma och vid deras samtal afgjordes, att Ragnvald jarl fäste Olof Sveakonungs dotter Estrid åt Olof Norges konung, med den hemgift, som var bestämd att följa hennes syster Ingegerd. Konungen skulle ock gifva Estrid sådan tillgift [brudgåfva], som han skulle hafva gifvit hennes syster Ingegerd. Vetslan vard så tillökt och man drack der med mycken heder konung Olofs och drottning Estrids bröllop. Derefter for Ragnvald jarl åter till Götaland. Han fick vid skilsmessan af konungen goda och stora gåfvor; de skildes de käraste vänner och fortforo så medan de lefde båda.

95. Följande vår [1019] kommo till Svitjod östan ur Holmgård konung Jarislefs sändemän, för att få afgjordt det, som konung Olof sommaren förut lofvat, att gifta sin dotter Ingegerd med konung Jarislef. Konung Olof talade härom med Ingegerd och sade det vara sin vilje, att hon gifte sig med konung Jarislef. Hon svarade: «om jag skall giftas med konung Jarislef, vill jag hafva som tillgift Aldegjoborg och det jarlsrike, som ligger derunder». De gärdske sändemännen lofvade detta å sin konungs vägnar, hvarpå Ingegerd sade: «om jag skall fara öster i Gårdarike, vill jag välja ur Sveaväldet den man, som synes mig bäst fallen att fara med

---

vägrade att lemna honom Ingegerd, men erböd Estrid. Sigvat skulle tagit del i denna beskickning till Sveakonungen. Man tillstyrkte Olof helge att antaga det något hånande tillbudet, emedan man fruktade för Danernes planer. Legend. (kap. 46) låter Estrid på det envisaste fria till Olof helge, föregifvande sig vara sänd af sin syster att gifva honom någon ersättning. Snorres berättelse har den största sannolikheten; dock må anmärkas, att Sigvat (s. 102) säger sig hafva farit till Svitjod, hvilket enligt det vanliga språkbruket icke sades om en resa endast till Skara.

mig, och vill jag ock hafva den bestämmelsen, att han der i öster icke har mindre värdighet än här, och uti intet sämre eller mindre rätt eller anseende än han har här.» Detta jakade konungen och sändemännen och gåfvo sin tro till detta. Derefter sporde konungen Ingegerd, hvilken man i hans rike hon ville välja till sin följeslage. Hon svarade: «den mannen är min frände jarlen Ragnvald Ulfsson.» Konungen svarade: «annorledes har jag i sinnet att löna Ragnvald för hans drottens-svek att fara till Norge med min dotter och unna henne till frilla åt den digre mannen, som han visste vara vår störste ovän; för den saken skall han i sommar hänga.» Ingegerd bad då fadren hålla sin tro, som han gifvit henne, och kom det så af hennes bön, att konungen sade, att Ragnvald skulle få i frid fara bort ur Sveaväldet, men han skulle icke komma i konungens ögonsyn eller i Svitjod, medan Olof vore konung. Ingegerd sände då män till jarlen att säga honom dessa tidender och utsatte, när de skulle mötas. Jarlen redde genast sin färd, red upp i östra Götalandet, der han fick sig skepp, och for sedan med sitt följe att möta Ingegerd konungsdotter. De foro om sommaren alle samman öster till Gårdarike och Ingegerd giftes med konung Jarislef. De hade sönerne Valdemar, Vissivald och Hulte frökne[1]. Drottning Ingegerd gaf Ragnvald jarl Aldegjoborg och det jarlsrike, som följde dermed. Han var der länge och hade stort anseende. Han hade med Ingeborg sönerna Ulf jarl och Elif jarl[2].

---

[1]) Jarislef, son af Ruriks sonsons son Vladimir, vann år 1019 en seger öfver sin envise motståndare, brodren Svjetopolk. Han hade redan tidigare stått i nära förbindelse med Varägerne å andra sidan hafvet, d. v. s. med Svenskarne. Såsom hans söner nämner Nestor i sin krönika Vladimir (född 1020), Izjeslav (född 1024), Svjetoslav (född 1027), Vsevolod (född 1030), Igor och Vjesceslav. För Hulte finnes således ingen plats, såvida han icke hade dubbla namn. Dottern Elisif omtalas i det följande. Om tvenne andra döttrar se Munch *b*. 567. Jarislef afled år 1054, hans maka 1050.

[2]) Ulf nämnes icke sedan i nordiska källor. Elif deremot förekommer åter i Harald hårdrådes saga kap. 2. Påståendet, att Ragnvald jarl haft en tredje son, den sedan konung vordne Stenkel är nyare uppfinning. En annan nordbo, som uppehöll sig hos Jarislef, var Emund Ringsson, om hvilken en lång episod förekommer i Flatöboken.

96. Det var en man, som het Emund[1]) af Skara[2]), lagman i vestra Götalandet, klokare och ordsnällare än andre, ättstor och frändrik och storrik; han ansågs hafva baktankar och vara medelmåttigt pålitlig. I vestra Götalandet var han den mäktigaste, sedan jarlen farit bort. Samme vår, som Ragnvald jarl for från Götaland [1019], hade Götarne ting och kärade ofta mellan sig, hvad Sveakonungen skulle taga sig till. De sporde, att han var dem vred, derföre att de hade ingått vänskap med Olof Norges konung hellre än de hade delor med honom, han bar ock sak mot de män, som hade följt hans dotter Estrid till Norge. Någre sade då, att de skulle söka stöd hos Norges konung och bjuda honom sin tjenst, andre afstyrkte detta, sägande, att Vestgötarne icke hade styrka att hålla dela mot Svearne; «och Norges konung varder oss fjärmare», sade de, «ty hans största land är oss fjärmare; först hafva vi derföre att sända till Sveakonungen och fresta att komma i förlikning med honom. Men går det icke, då hafva vi den utvägen att söka stöd hos Norges konung.» Bönderne bådo Emund fara denna sändefärd, hvilket han jakade, och for med trettio män. Han kom fram i östra Götalandet, der han fann mänge fränder och vänner, och vard väl mottagen. Han talade der med de klokaste män om detta kinkiga mål och kommo de öfverens att anse det för

---

[1]) Då Snorre vistades hos lagman Eskil i Vestergötland, torde han hafva hört denna episod, som annars saknas i de nordiska sagorna. Då en sådan källa för hans uppgifter är sannolik, måste man antaga namnet vara riktigt. Men å andra sidan hafva vi för Vestergötland hvad vi icke ega för något annat landskap, en lagmanslängd, skrifven något efter Snorres besök hos lagman Eskil, men likväl utan tvifvel före Snorres död. I denna längd, hvilken man borde kunna anse som tillförlitlig, nämnes ingen Emund. Då man icke gerna kan antaga att en för lagsagan så vigtig man som Emund skulle vara utglömd, återstår intet annat än att med Rabenius (de antiquis Vestrogothiæ legiferis s. 28 f.) taga sin tillflykt till det i lagmanslängden två gånger förekommande underliga namnet Önder. Om man besinnar, att mellan denne Emund och Eskil ligger en tid af inemot 200 år, kan man icke tänka på någon annan än den förre Önder, den sjette af lagmännen.

[2]) Den ene Önder, som omtalas i förra noten, den sjette lagmannen, var från Essunga i Barne härad, den andre, bland lagmännen den trettonde, var från Grolanda i Frökinds härad. «Från Skara» torde dock hvilken som helst af lagmännen i Vestergötland kunnat kallas, då Skara redan hade blifvit landskapets hufvudort.

sed- och laglöshet, som konungen gjorde dem. Emund for sedan upp i Svitjod och talade der med många stormän och kom der allt på ett ut. Han höll då fram med sin färd till dess han en afton kom till Uppsala, der de togo sig ett godt härberge, och de voro der om natten[1]).

Dagen derefter gick Emund till konungen, som satt i stämma, omgifven af mycket folk. Emund gick fram, bugade sig för honom och helsade. Konungen såg på honom, helsade och sporde efter tidender. Emund svarade: «små äro tidenderna hos oss Götar, men det tyckes oss vara något nytt, att Atte dölske[2]) i Vermaland for i vinter uppåt markerna med skider och båge; honom anse vi vara den störste jägare. Han hade då å fjellet fått så många gråvaror, att han hade fyllt sin skidsläde med så mycket som han kunde draga efter sig. När han då vände hem ur marken, såg han i skogen en ekorre, sköt på honom och miste, hvarpå han i vredesmod lät släden lös och rände efter ekorren. Men denne for jämnt der skogen var trängst, stundom bland trädrötterna, stundom upp i grenarne och flyttade sig då mellan grenarne öfver i andra trän. Så ofta Atte sköt på honom, flög det antingen öfver eller under, men aldrig for ekorren så, att Atte icke såg honom. Så mycken ifver lade han på denna jagt, att han gick derefter hela dagen, men ändock kunde han icke fälla honom. När det mörknade, kastade han sig efter sin vane ner på snön och låg der om natten, men yrväder var det. Dagen derpå gick Atte att leta sin skidsläde, men fann honom aldrig och återvände med så förrättadt ärende. Slika äro mina tidender, herre.» Konungen sade: «små tidender, om icke mer är att säga.»

Emund svarade: «för kort tid sedan hände, hvad man väl må kalla tidender, att Göte Tofveson for med fem härskepp utefter Götaelfven och när han låg vid Ekeröarna, kommo der Daner med fem stora köpskepp. Göte vann snart

---

[1]) Det låter på de sista uttrycken, som om det redan hade funnits någon stadslik anläggning med flera byggnader vid Uppsala. Jfr hvad i kap. 57 säges om främlingars ankomst till Nidaros (s. 51).

[2]) Det isländska ordet dœlskr har dubbel betydelse: det kan vara adjektiv till ett substantiv Dœlir, dalbor, eller ock samma ord, som vårt adjektiv dolsk. Då det senare uttalas med *o* kan likheten icke i svenskan blifva lika fullkomlig.

de fyra skeppen utan manspillan och fick mycket gods, men det femte skeppet kom undan ut på hafvet och folket satte till seglet. Göte for efter dem med ett skepp och närmade sig först, men så började vädret växa och köpskeppet gick mera undan, så att de kommo till hafs. Göte ville då vända, men då var en sådan storm, att han bröt skeppet vid Läsö, miste allt godset och större delen af folket. Men hans följeslagar skulle bida honom vid Ekeröarna. Då kommo mot dem Daner med femton köpskepp, dråpo dem alle och togo allt gods, de förut fått. Så gick dem för deras snikenhet.»

Konnngen svarade: «detta var stora tidender och värda att nämnas. Hvad är ditt ärende hit?» Emund svarade: «jag kommer, herre, att få besked i sådana svåra mål, der det skiljer mellan vår lag och Uppsalalagen»[1]). Konungen sporde: «hvad har du att kära?» Emund svarade: «det var två män, ädelborne, like i ätt, men olika i egor och skaplynne. De tvistade om jord och gjorde hvarandre skade, den mer, som mäktigare var, till dess deras tvist afgjordes och dömdes å allhärstinget[2]). Den, som förut var mäktigare, skulle gälda, men första gången gaf han en gäsling för en gås, en gris för ett gammalt svin, och i stället för en mark guld gaf han en half mark guld, men den andra halfva marken i ler och hösmulor, och dessutom hotade han honom som tog detta gods såsom ersättning. Hvad dömen J härom,

---

[1]) Detta synes tala för det i kap. 76 (sid. 78) förekommande och af mig i anm. 2 klandrade uttrycket; men särskildt med tanke på detta ställe vågar jag påstå, att Snorre tagit miste och att han bort säga icke: «der lagarne äro oense», utan «der man är oense om lagen». I det senare fallet gick man helt naturligt till konungen för att få en förklaring af lagen eller en lex in casu. Så gjorde Emund här. Han nämnde intet ord om olika stadganden i Vestgötarnes lag och den vid Uppsala gällande, utan han framhåller helt enkelt, hur dom (enligt Vestgötalag) blifvit fäld samt hur den dömde kringgått utslaget, och då detta var ett fall, om hvilket Vestgötarnes lag intet stadgade och om hvilket tingsmenigheten icke kunde förena sig i ett beslut, hänsköt han saken till konungens dom. Så uppfattade ock konungen saken, ty han fälde helt enkelt ett utslag.

[2]) Med «hele härens ting» kan här icke menas det så kallade, som plägade hållas vid Uppsala, utan man torde få tolka det såsom «alle Götars ting» vid Skara, då Emund icke hade att befatta sig med något annat. Namnet kunde naturligtvis i dessa tider, då landskapen ännu i fullt mått egde en viss sjelfständighet, gifvas med samma rätt åt det ena som åt det andra tinget.

herre?» Konungen svarade: «han gälde fullt det som dömdt var, och konungen tre gånger så mycket. Men om det icke är gäldadt inom året, fare han utlag [förvisad] från all sin ega, hälften af hans gods falle i konungens gård och hälften tillfalle honom, hvilken han hade sak att böta.» Emund hänsköt detta utslag under alle de mäktigaste män, som voro der, och till de lagar, som gingo å Uppsalatinget[1]). Derefter helsade han konungen och gick ut. Då kommo andre med sina käromål inför konungen och han satt den dagen länge öfver männens angelägenheter.

Då konungen kom till bordet, sporde han, hvar lagman Emund vore, och man sade, att han var hemma i härberget. Då sade konungen: «gån efter honom, han skall vara min gäst i dag.» Derefter kommo in maträtterna och lekare med harpor och gigor och sångredskap och derpå skänkte man i. Konungen var mycket glad, han hade månge stormän i sitt gästabud och tänkte då icke på Emund. Konungen drack hele den dagen och sof natten derefter.

Om morgonen, då konungen vaknade, kom han ihog hvad Emund hade sagt dagen förut, och när han var klädd, kallade han till sig sina spakingar. Han hade nämligen jämnt hos sig tolf de spakaste [visaste] män, som suto med honom öfver domarne, och rådde i svåra mål[2]), hvilket icke var lätt, ty det likade konungen illa, om domarne veko af från det rätta, men icke dugde det att säga honom emot. Vid denna stämma tog konungen till orden och bad, att man skulle kalla

---

[1]) Tog männen till vitnen af utslaget och ville att det skulle ega den gällande kraft, som Uppsalalagarna kunde gifva. Det senare står i sammanhang med Snorres uppfattning af det hela. Det var icke Uppsalalagen, utan konungen, som fällde utslaget.

[2]) Vågar man äfven här anse Snorre vara väl underrättad? Får man tro det, egde Olof svenske hvad Sveriges konungar först efter flera århundraden återfingo, ett permanent råd. I sig har saken så som den af Snorre framställes, intet orimligt. Konungens vise män intogo till honom samma förhållande, som «hemmamännen» till en vanlig husbonde. Endast tolftalet synes betänkligt, alldenstund deri synes ligga ett vitnesbörd om en bestämdt reglerad institution. Mot detta kunde man derföre vara berättigad att uttala någon misstänksamhet såsom mot en genom senare konstruktion tillkommen siffra. Såsom en slags konstruktion kunde man ock vara frestad att betrakta de tre brödernes namn och i all synnerhet deras lyten.

lagman Emund. Men när sändemannen kom åter, sade han: «herre, lagman Emund red bort i går, så snart han hade ätit.» Då sade konungen: «sägen mig det, gode höfdingar, hvart syftade den lagfråga, som Emund gjorde i går?» De svarade: «herre, J månden sjelf hafva betänkt det, om det gick ut på annat än han sade.» Konungen svarade: «de två ädelborne männen, om hvilkes split han talade, af hvilke dock den ene var mäktigare, och som gjorde hvarandre skade, med dem menade han mig och Olof digre.» «Så är, herre», sade de, «som J sägen.» Konungen svarade: «dom fäldes i vår sak å Uppsalatinget. Men hvad åsyftade han, när han sade, att böterna voro illa gifna, gäsling för gås, gris för gammalt svin och hälften lera i guldet?» Arnvid blinde svarade: «herre, intet är olikare, än rödt guld och ler, men större är dock skilnaden mellan konung och träl. I lofvaden Olof digre er dotter Ingegerd, som är konungaboren i alla leder, af Uppsala-ätten, den högsta i Nordlanden, ty den ätten är kommen från sjelfve gudarne, men nu har konung Olof fått Estrid, som väl är en konungs barn, men hennes moder är en trälqvinna, på köpet en vendisk. Stor skilnad är mellan konungarne, om den ene tager sådant med tack, och är det som vån var, att icke en nordman kan jämnföras med Uppsalakonungen. Derföre må vi alle tacka, att så är, ty gudarne hafva länge haft stor rykt med sine ättmän, fastän månge nu öfvergifva denna tro»[1]).

Der voro tre bröder. En het Arnvid blinde; han såg så litet, att han knappt var härför, men han var den snarfyndigaste man. Den andre het Torvid stamme, han kunde icke säga mer än två ord i sänder, men var den djerfvaste och ståndaktigaste man. Den tredje het Frövid döfve, han hörde illa. Alle desse bröder voro mäktige, rike, slägtstore och mycket kloke samt alle konungen mycket käre.

Då sade konung Olof: «hvarpå syftar det, som Emund sade om Atte dölske?» Ingen svarade, de sågo på hvarandre. Konungen sade: «sägen nu.» Då svarade Torvid stamme: «Atte — grälig — sniken — ondsint — dolsk — dum». Då

---

[1]) Var Arnvid ännu en hedning? Konung Olof hade nu i elfva år varit kristen.

sade konungen: «hvem gäller den slängen?» Då svarade Frövid döfve: «herre, man kan tala tydligare, om det sker med edert lof.» Konungen sade: «tala nu, Frövid, med mitt lof hvad du vill säga.» Frövid tog då till orden: «min broder Torvid, som är klokast af oss, kallar det ett, atte och argsint[1]), dolsk och dum; den kallar han så, hvilken friden är led, så att han kappas efter smått utan att få det, men släpper för den skuld stora fördelar. Väl är jag döf, men så månge hafva nu talat, att jag kunnat förstå, att det likar illa både de store och allmogen, att J, herre, icke hållen ert ord till Norges konung, men ännu värre det, att J bryten all härens dom, som gjordes å Uppsala-tinget. Icke behöfven J rädas Norges eller Danernes konung och ingen annan, så länge Sveahären vill följa er, men om landsfolket endrägtigt vänder sig emot er, då se vi, edre vänner, intet råd, som man kan vara viss skola duga.» Konungen sporde: «hvilke äro hufvudmän för att draga landen undan mig?» Frövid svarar: «alle Svearne vilja hafva gammal lag och sin fulla rätt. Sen nu på det, herre, huru månge af edre höfdingar sitta här vid rådplägningen hos er. Jag menar, sant att säga, att vi äro nu här sex, som J kallen edre rådgifvare, men alle de andre menar jag vara bortridne, farne i häradet [bygden], der de hafva ting med landsfolket, och att säga er sant, så är här-arv uppskuren och sänd kring allt landet och räfseting[2]) instämdt. Alle vi bröder hafva varit ombedde att hafva lott i detta rådslag, men ingen af oss ville bära namnet drottensvike, ty så var icke vår fader.» Konungen tog då till orden: «hur skola vi komma härur? Stor vånde är nu för handen, gifven nu råd, gode höfdingar, att jag må behålla konungsdömet och mitt fadersarf, men icke vill jag försöka min styrka mot all Sveahären.» Arnvid blinde svarade: «herre, mig synes det bäst, att J riden ned till Åros med det folk, som vill följa er, att J tagen era skepp och faren så ut i Lagen och så stämmen till er folket. Faren nu icke med styfsinthet, bjuder folket lag och landets rätt, fällen ner här-

---

[1]) Argsint heter i isländskan «atsamr». Der är således likheten med Atte i ögonen fallande.

[2]) Extra ting, som skulle hållas med anledning af den olydnad, som blifvit visad det ordinarie tingets dom.

arven. Ännu kan hon icke hafva farit öfver landet, ty tiden är ännu kort. Sänden sådane män, som J tron, att möta dem, som hafva detta under händer, och försöka, om icke detta knot kan dämpas.» Konungen sade, att han ville antaga detta råd. «Vill jag», sade han, «att J bröder faren denna färd, ty jag tror er bäst af mine män.» Då sade Torvid stamme: «jag är qvar, men Jakob fare, det behöfs.» Då sade Frövid: «görom så, som Torvid säger, han vill icke skiljas från er i denna fara, men jag och Arnvid fara.» Detta rådslag utfördes, så att konung Olof for till sina skepp och höll ut i Lagen, då han snart fick mycket folk. Men bröderne Frövid och Arnvid redo ut till Ulleråker [1]) med konungssonen Jakob, men höllo hans färd hemlig. Snart vordo de varse, att der var en samling och härsammanlopp, då bönderne hade ting dag och natt. Men när de der funno sine fränder och vänner, sade de, att de ville sluta sig till flocken, och det upptogo alle med mycken glädje. Man sköt genast rådslagen till bröderne och till dem samlades mängden. Alle talade dervid ett och sade, att de skulle aldrig längre hafva Olof till konung öfver sig, icke ville de tåla af honom olag och sådant öfvermod, att han icke ville lyda någons ord, äfven om storhöfdingarne sade honom sanningen. Då Frövid märkte mängdens ifver, insåg han, i hvilket dåligt skick saken var, och höll då stämmor med landshöfdingarne och sade: «så synes det mig, om detta storverk skall gå fram, att taga Olof Eriksson af riket, som skulle vi Uppsvear stå före det. Så har det alltid varit, att ehvad Uppsvea-höfdingarne stadfäst mellan sig, det hafva de andre landsmännen lydt. Icke behöfde våre fäder taga råd af Vestgötarne i landets styrelse och icke skola vi så vanslägtas, att Emund behöfver gifva

[1]) Konungen steg ombord å skeppen vid Åros, östra Aros, d. v. s. vid det nuvarande Uppsala. Enligt Styffe (Skandinavien under Unionstiden s. 270) låg Ulleråker på det nuvarande Uppsalas plats. Sammanhanget här synes dock tvinga till antagandet, att det var något afstånd mellan åmynningen och tingsplatsen, åtminstone så stort, att man icke kunde beqvämligen se eller höra från det ena till det andra stället, ty svårligen låter det sig antagas, att Olof skulle vilja i snöplighet begifva sig af, knappast att han kunde det, inför den upproriska menighetens ögon. Att tänka på Ulleråker i Simtuna härad är omöjligt. Man kommer då rent af bort ur Tiundaland.

oss råd. Min vilje är, att vi förena våra råd, fränder och vänner.» Härtill jakade alle och tyckte det vara väl taladt och derefter vände sig hela folkmängden till det förbund, som Uppsveahöfdingarne ingingo. Höfdingar för folket voro då Frövid och Arnvid.

Då Emund märkte detta, misstänkte han, hvad utgång det skulle få, och uppsökte derföre bröderne. De talade samman och Frövid sporde Emund: «hvad ämnen J dermed, om Olof Eriksson tages af lifvet, hvilken konung viljen J då hafva?» Emund svarade: «den som tyckes oss bäst, han må vara af höfdingaätt eller icke.» Frövid svarade: «icke vilja vi Uppsvear, att konungsdömet går ur de forne konungarnes långfedga-ätt i våra dagar, då så godt ämne finnes. Konung Olof har tvenne söner och en af dem vilja vi hafva till konung. Dock är skilnaden mellan dem stor, ty den ene är ädelboren och svensk till all sin ätt, men den andre är trälqvinneson och till sin halfva ätt vendisk.» Vid detta utslag vard ett stort rop och alle ville hafva Jakob till konung. Då sade Emund: «J Uppsvear hafven våld att råda denne gång, men det säger jag eder, hvad hädanefter månde hända, att några af dem, som nu icke vilja höra annat, än att konungsdömet i Svitjod går i långfedga-ätt, skola sjelfve lefva och jaka, då konungsdömet kommer i andra ätter, hvilket torde lyckas bättre»[1]. Derefter läto bröderne Frövid och Arnvid leda fram på tinget konungssonen Jakob och läto gifva honom konungsnamn, hvarvid Svearne tillade honom namnet Anund, såsom han sedan kallades, medan han lefde. Då var han tio eller tolf vintrar.

Konung Anund tog sig derefter hird och valde höfdingar till sig; när de hade allesamman så mycket folk, som det tycktes honom nödigt, gaf han bondehopen lof att fara hem. Derpå gingo sändemän mellan konungarne och det uppgjordes så, att de möttes sjelfve och förliktes. Olof skulle vara konung öfver landet, medan han lefde; han skulle ock hålla frid och sämja med Norges konung samt med alle de män,

[1]) Emund var klarsynt nog att inse, att det gick mot slutet med den gamla konungaätten, sedan kristendomen borttagit en del den myndighet, som den hedne konungen haft öfver de olika stammarne. Konung Olofs söner efterträddes af en Vestgötsk ätt.

som varit invecklade i detta rådslag. Anund skulle ock vara konung och hafva af landet, hvad han och fadren kommo öfverens om, men vara skyldig att följa bönderne, om konung Olof gjorde något, som bönderne icke ville tåla af honom.

97. Sedan foro sändemän till konung Olof i Norge med ärende, att han skulle fara i stämmoledung till Konungahälla att möta Sveakonungen, samt att denne ville, att de skulle betrygga sin sämja. Då konung Olof hörde detta, var han än som förr villig till frid och for med sitt folk, som sagdt var. Dit kom då Sveakonungen och när fränderne möttes, bundo de mellan sig sämja och frid. Olof Sveakonung var då god att tala vid och mjuklynt.

Torsten frode [1]) säger, att på Hising ligger en bygd, som ömse hört till Norge eller Götaland. Konungarne aftalade, att de skulle lotta mellan sig om denna bygd och kasta med tärningar; den skulle få, som fick det större kastet. Sveakonungen kastade då två sexor och sade, att konung Olof behöfde icke kasta. Men han svarade, skakande tärningarne i handen: «ännu äro två sexor å tärningarne och för Gud min drotten är det ännu litet att låta dem komma upp.» Han kastade och fick två sexor upp. Då kastade Olof Sveakonung och fick åter två sexor. Då kastade Olof Norges konung och var då på den ene tärningen sex, men den andre brast i sönder och voro på honom sju [2]). Han underlade sig då bygden. Mer hafva vi icke hört om deras möte. De skildes i sämja.

98. Efter de tidender, som nu äro omtalade, vände konung Olof med sitt folk åter till Viken. Han for först till Tunsberg och dvaldes der en liten tid; sedan for han norrut i landet, om hösten ända till Trondhem. Der redde han vintervist och satt der öfver vintern [1020].

Då var konung Olof Haraldsson envåldskonung öfver allt det rike, som Harald hårfager hade haft, och så vida mer, som han var ensam konung öfver landet. Han hade då fått med frid och sämja den del af landet, som Olof Sveakonung

[1]) Hvem denne Torsten var, känner man icke.

[2]) Konungarne använde således endast två tärningar. Eget nog förekomma de i fynden vanligen tre och tre.

förut hade haft, men den del af landet, som Danakonungen hade haft, tog han med våld och rådde för den delen alldeles som annorstädes i landet. Knut Danakonung rådde den tiden både för England och Danmark. Sjelf satt han längst i England och satte höfdingar att styra landet i Danmark. Den tiden gjorde han ingen fordran på Norge[1]).

Jarla-sagan[2]).

99. Så är sagdt, att i Harald hårfagers, Norges konungs, dagar bebygdes Orkenöarna; dessförinnan var der ett vikingatillhåll. **Sigurd** het den förste jarlen på Orkenöarna; han var en son af Östen glumra och broder till Ragnvald Mörajarl. Efter Sigurd hans son **Gutorm**, en vinter[3]). Efter honom tog Ragnvald jarls son **Torf-Enar** jarlsdömet; han var länge jarl och en mäktig man. Halfdan höglägg, Harald hårfagers son, for mot Torf-Enar och dref honom från Orkenöarna, men Enar kom åter och drap Halfdan på Rinansö. Derefter for konung Harald med här till Orkenöarna. Enar flydde då upp i Skottland. Konung Harald lät Orkenöingarne svärja sig all sin odal. Derefter förliktes konungen och jarlen; jarlen vard hans man och tog landet i län af konungen, men han skulle

---

1) Ordalagen antyda en viss afslutning af den tidigare delen af Olof helges saga, hvilket äfven stadfästes deraf, att det följande bildar ett helt för sig.

2) Denna rubrik är icke såsom de öfriga afdelningsrubrikerna af mig tillsatt, utan finnes i handskrifterna. Uti Orkenöinga-sagan, hvilken det icke lyckats mig få se i Stockholm — hon finnes icke i kongl. bibliotheket — skall, enligt Petersen, s. 227, början ordagrant öfverensstämma med kap. 99—109 (med undantag af det sistnämndas slut) här. Då Orkenöingasagan citerar Snorre, är det mycket troligt, att hon lånat dessa kapitel direkte ur hans arbete, ehuru man också skulle kunna antaga, att hennes förf. haft tillgång till de «jarlasagor», hvilka Snorre begagnat (återgifvit) och kap. 109 citerat. Att denna episod icke är att anse som ett senare tillägg, utan blifvit af Snorre sjelf här intagen, synes ganska väl af öfvergången till det följande i kap. 110 samt i de gång efter annan förekommande hänvisningarna till episodens tidsuppgifter. Att denna episod icke är skrifven af Snorre sjelf, kan jag visserligen icke fullt bevisa, ehuru jag är för egen del öfvertygad derom, icke minst på grund af den svårighet den erbjuder öfversättaren, under det Snorres text i allmänhet är vida lättare.

3) Jfr delen I, s. 85.

icke lemna någon skatt derifrån, ty de voro mycket härskadade. Jarlen gaf konungen sextio marker guld[1]). Då härjade konung Harald i Skottland, såsom det säges i Glymdråpan[2]).

Efter Torf-Enar rådde för landen hans söner **Arnkel, Erland** och **Torfinn hjessklyfvarn.** I deras dagar kom Erik blodyx från Norge och jarlarne voro då honom lydskylde. Arnkel och Erland föllo i härnad, men Torfinn rådde för landen och vard gammal[3]). Hans söner voro **Arnfinn, Håvard, Lödve** [Ludvig], **Lyt** och **Skule.** Deras moder var Grelad, dotter af Dungad jarl på Katanäs, och hennes moder var Groa, dotter af Torsten röde[4]). Sent i Torfinn jarls dagar kommo Blodyxes söner från Norge, de hade flytt för Håkan jarl, och stort var deras öfvermod på Orkenöarna[5]). Torfinn jarl vard sotdöd.

Efter honom rådde för landen hans söner och om dem äro stora sägner. Lödve lefde längst af dem och rådde då ensam för landen. Hans son **Sigurd digre** tog jarlsdömet efter honom, mäktig och en stor härsman. I hans dagar for Olof Trygvason ur vesterviking med sitt följe och lade till vid Orkenöarna. Han tog då till fånge Sigurd jarl, som låg med ett skepp vid Ragnvaldsö. Konung Olof böd då jarlen att lösa sitt lif med att taga dop och den rätta tron samt blifva hans man och påbjuda kristnan på alla Orkenöarna. Konung Olof tog som gisel hans son Hunde eller Hvalp. Derifrån for Olof till Norge och vard der konung[6]). Hunde

---

1) I Harald hårfagers saga kap. 27 nämnes äfven om jarlen Hallad. Om Torf-Enar jfr del I, s. 89, 91, 92 (der framställningen något afviker).

2) Denna Skottlandshärfärd är i Harald hårfagers saga (kap. 22) skild från Orkenöfärden och förlagd till ett tidigare skede, del I, s. 84, der äfven en visa ur Torbjörn hornklofves Glymdråpa citeras. Olikheterna i uppgifter förråda en viss skilnad mellan sagornas nedskrifningstid, äfvensom att åtminstone den mekaniska delen af deras sammanförande till ett helt i konungaboken varit anförtrodt åt en skrifvare, som icke tilltrott sig att göra de smärre förändringar, som å sina ställen varit behöfliga.

3) Jfr del I, s. 110 f. 116.

4) Om honom se del I, s. 85.

5) OT kap. 16 nämner icke Torfinn vid detta tillfälle, utan sönerne, bland hvilka någon Håvard icke förekommer.

6) Jfr del I, sid. 214.

var några vintrar hos honom och dog der, hvarefter Sigurd jarl icke gaf konung Olof några lydskylder. Han gick att ega en dotter af Melkolm Skottakonung och hade med henne sonen Torfinn. Hans äldre söner voro Sommarlide, Bruse och Enar vrångmun. Fem vintrar eller fyra[1] efter Olof Trygvasons fall for Sigurd jarl till Irland, och satte då sine äldre söner att råda för landet, men sände Torfinn till Skottakonungen, hans morfader. I den färden föll Sigurd jarl i Brjans-slaget.

När detta spordes till Orkenöarna, togos **Sommarlide, Bruse** och **Enar** till jarlar och de skifte landet mellan sig i tredingar. Torfinn Sigurdsson var fem vintrar då fadren föll, och då hans fall spordes af Skottakonungen, gaf han sin frände Torfinn Katanäs och Söderland med jarlsnamn och satte några män att styra riket med honom. Torfinn jarl var genast i uppväxten snar i all färdighet, storvuxen och stark, men en ful man. När hans ålder växte, var det tydligt, att han var en sniken man, vredsint och mycket klok. Derom säger Arnor jarlaskald[2]:

Mer sades marken att värja
modig och ny att söka
yngre än Enars broder
ingen man under skyhus[3]).

100. Bröderne Enar och Bruse voro till sitt skaplynne olike. Bruse var saktmodig, en stor samsman [lefde sams

---

[1]) Detta är oriktigt, ty Olof Trygvason omkom år 1000 och Sigurd jarl föll i striden mot konung Brjan år 1014. År 1013 kom Bränne-Flose till jarlen, som då ännu vistades å Orkenöarna, och var ännu hos honom, när han år 1014 drog till Irland. (Njåls saga, kap. 154, 158; berättelsen om Torsten Sido-Hallsson.)

[2]) Arnor jarlaskald, son af skalden Tord Kolbensson, var en af sin tids ypperste skalder. Han sjöng om Orkenöjarlarne omkr. år 1045, två drapor om Magnus gode och Harald hårdråde år 1047 (FmS. VI, s. 195 f.). Den förra kallades Hrynhenda eller Hermandin (jfr Magnus godes saga i FmS. VI, s. 23 och den särskilda Olof helges saga s. 235), den senare hette Blágagladrápa (FmS. VI, s. 197). Om Magnus diktade han dessutom en Magnusdråpa samt om Harald en ärfvedråpa. Ännu så sent som 1073 diktade han en arfdråpa efter Gelle Torkelsson (Laxdœla).

[3]) Skyns hus, himmelen.

med andre], klok, målsnäll och vänsäll. Enar var styfsint, fåordig och ovänlig, sniken, godskär, en stor härman. Sommarlide var lik Bruse till sitt skaplynne, äldst af bröderne och lefde kortast; han vard sotdöd. Efter hans död gjorde Torfinn anspråk på en del af Orkenöarna. Enar svarade, att Torfinn hade Katanäs och Söderland, ett rike, som deras fader Sigurd förut hade innehaft, och sade det vara mycket mer än en treding af Orkenöarna; han ville icke unna Torfinn något skifte. Men Bruse erböd skifte för sin del; «jag vill icke», sade han, «fika efter att hafva mer af landen än den treding, som jag har med frihet [rätta]». Då tog Enar under sig två tredjedelar af öarna och vard då en mäktig man med stort följe, var ofta i härnad och hade stort utbod i landet, men ojämnt var det med bytet i vikingen. Då begynte bönderne ledas vid detta arbete, men jarlen höll envist i med alla pålagor och lät det icke duga för någon att tala emot. Han var den störste öfversittare. Då vard i hans rike nöd af det arbete och de utgifter, som bönderne hade, men i den landsdelen, som Bruse hade, var äringen god och böndernes trefnad. Han var vänsäll.

101. På Rossö, på Löpandesnäs i Sandvik, bodde en mäktig och rik man, Åmunde. Hans son Torkel var af alle på Orkenöarna den dugligaste. Åmunde var den klokaste man och mer än andre på öarna ansedd. En vår, då Enar jarl å nyo efter sin vane hade utbod, knorrade bönderne illa och buro det inför Åmunde, med bön, att han skulle tala med jarlen för dem. Han svarade: «jarlen är oefterrättlig och anser jag det icke skola gagna att bedja honom en enda bön härom. Under dessa förhållanden är vänskapen mellan mig och jarlen god, men mig tyckes det med bådas vårt skaplynne vådligt, om vi varda söndrade. Jag vill icke taga mig af något». Då talade de härom med Torkel, som ock var trög härtill, men omsider lofvade sin hjelp på folkets eggan. Åmunde tyckte honom hafva varit alltför snar att lofva. Då jarlen hade ting, talade Torkel för bönderne och bad jarlen gifva efter med pålagorna och uppräknade folkets behof. Jarlen svarade väl och sade sig skola lägga mycken vigt vid Torkels ord; «jag hade nu ämnat hafva sex skepp ur landet, men skall nu icke taga mer än tre. Men du, Tor-

kel, bed icke oftare slika böner». Bönderne tackade Torkel mycket för hans hjelp. Jarlen for i viking och kom åter på hösten. Följande vår hade han ute samma bud, som han var van, och hade ting med bönderne. Torkel talade då å nyo och bad jarlen lindra för bönderne, men då svarade denne i vrede och sade, att böndernes lott skulle förvärras genom hans förord. Han gjorde sig så rasande och vred, att han sade, att icke skulle de båda en annan vår komma vid helsa på tinget. Så upplöste han tinget, men när Åmunde fick veta om ordvexlingen mellan Torkel och jarlen, bad han Torkel fara bort och han for öfver till Torfinn jarl på Katanäs. Der var han sedan länge och uppfostrade jarlen i hans ungdom. Han kallades sedan Torkel fostre och var en ansedd man.

102. Flere voro de stormän, som flydde från sina odal på Orkenöarna för Enar jarls öfvervälde, de fleste till Torfinn jarl på Katanäs, somlige till Norge, andre till ömse land. Då Torfinn jarl vard vuxen, sände han bud till sin broder Enar och bad af honom det rike, som han ansåg sig ega på Orkenöarna, en tredjedel af dem. Enar tog det sent att minska sitt rike, men då Torfinn sporde det, böd han ut här från Katanäs och for ut till öarna. Då Enar jarl förnimmer detta, samlar han folk för att värja landen; Bruse jarl samlade ock folk, for dem till mötes och bar mellan dem ord om förlikning. Sådan ingicks ock, så att **Torfinn** skulle hafva en tredjedel af Orkenöarna, såsom hans rätt var, men Bruse och Enar lade samman sine lotter och skulle Enar ensam styra för dem; doge endera, skulle den som lefde längre öfvertaga den andres land. Denna öfverenskommelse syntes dock icke billig, ty Bruse hade en son, som het Ragnvald, men Enar var sonlös. Torfinn jarl satte sine män att sköta det rike, han hade på Orkenöarna, men var sjelf oftast å Katanäs. Enar jarl var om sommaren oftast i härnad kring Irland, Skottland och Brittland.

103. En sommar [1018] då Enar jarl härjade på Irland, stridde han i Ulfreksfjärd med Konofogor Irakonung, såsom förr är skrifvet, och Enar jarl blef der slagen och led stor manspillan. Följande sommar [1019] for Övind urhorn vestan från Irland på väg till Norge, men då vädret var hvasst och

strömmarne ofarbare[1]), vände han in i Åsmundsvågen och låg der någon tid väderfast. Då Enar jarl fick veta detta, höll han dit med mycket folk, tog Övind och lät dräpa honom, men gaf de fleste af hans män grid. De foro om hösten till Norge, der de kommo till konung Olof och sade honom om Övinds aflifvande. Konungen svarade föga och man märkte, att det tycktes honom vara stor manskade och gjordt honom mycket till trots; han talade vanligen föga om det som tycktes honom mot hans hog.

Torfinn jarl sände Torkel fostre ut på öarna att hemta samman skatterna. Enar jarl skyllde mycket Torkels eggan, att Torfinn hade kommit med fordran på öarna, och derföre for Torkel skyndsamt från dem och öfver till Katanäs, der han sade Torfinn jarl sig vara förvissad, att Enar jarl hade ämnat honom döden, om icke hans fränder och vänner burit honom nys. «Nu torde jag», sade han, «hafva det på ringen[2]) att låta mitt och jarlens möte varda sådant, att det blir afgjordt mellan oss, eller ock den kosten att fara längre bort, dit hans välde icke sträcker sig». Jarlen eggade honom till att fara öster till konung Olof i Norge. «Du skall mycket aktas», sade han, «hvar du kommer bland tigne män, men jag känner begges edra lynnen, ditt och jarlens, att kort stund måtten J»[3]). Torkel redde sig då och for om hösten till Norge och sedan till konung Olof, hos hvilken han var den vintern [1020] i stor kärlek. Konungen talade ofta med Torkel och tyckte, såsom verkligen var, att han var en klok och dugtig man; konungen fann af hans ord, att han gjorde stor skilnad i sina berättelser om jarlarne, att han var stor vän till Torfinn, men lade tungt på Enar jarls sida. Tidigt om våren [1020] sände konungen ett skepp i vester till Torfinn jarl och bud, att han skulle komma öster till honom. Och

---

[1]) Här förekommer således alldeles samma uttryck som del I, s. 214 (OT kap. 52): «Petlandsfjärden var icke farbar». Då här talas om sommaren, måste hindret hafva legat i strömsättningen. Dermed förfaller ock Munchs åsigt, att Olof Trygvason fann Petlandsfjärden ofarbar i följd af is, och dermed bortfaller ett stöd för hans åsigt, att Olof kom vintertiden till Norge.

[2]) Bildligt talesätt, som synes lånadt från seden att bära saker fästade på en ring.

[3]) Nämligen innan J skjuten af, gån till anfallet.

jarlen lade icke den färden under hufvudet, ty med budet följde vänskapsord.

104. Torfinn jarl for öster till Norge och kom till konnung Olof, af hvilken han vard väl mottagen; han dröjde hos honom länge om sommaren. Då han redde sig till vesterfärd, gaf konungen honom ett stort och godt långskepp med all utrustning. Torkel fostre redde sig till färd med jarlen, som gaf honom det skepp, som han hade haft med sig vestan om sommaren. Konungen och jarlen skildes i stor kärlek.

Torfinn jarl kom om hösten till Orkenöarna, men då Enar jarl sporde det, samlade han mycket folk och låg på skeppen. Bruse jarl for då till sine två bröder att komma åstad sämja och bragte det åter derhän, att de ingingo edlig förlikning. Torkel fostre skulle vara i sämja och vänskap med Enar jarl och det stadgades, att hvardera skulle gifva den andre en vetsla; jarlen skulle först komma till Torkel i Sandvik. Då jarlen var der på vetsla, hölls denna på det yppersta, men jarlen var icke glad. Der var en stor skåle med dörr i båda ändar.

Den dag jarlen skulle fara bort, skulle Torkel fara med honom på vetsla. Torkel sände män på nys utåt leden, som de skulle fara om dagen, men när nysmännen kommo åter, sade de honom, att de funnit tre bakhåll med väpnade män; «och tro vi», sade de, «att det är svek». När Torkel sporde detta, uppsköt han tillredelserna och kallade sine män till sig. Jarlen bad honom rusta sig, ty det var tid att rida. Torkel sade sig hafva mycket att bestyra; han gick stundom ut och stundom in, Eldar voro på golfvet. Då gick han in genom ena dörren och efter honom en isländsk man Hallvard, från Östfjärdarne; han stängde igen dörren. Torkel gick in mellan elden och stället der jarlen satt. Jarlen sporde: «är du ännu icke färdig?» Torkel svarar: «nu är jag färdig» och högg till jarlen i hufvudet. Jarlen föll till golfvet. Då sade isländingen: «aldrig har jag sett menniskor så rådlöse; hvi dragen J icke jarlen ur elden?» Han körde till jarlen med en sparda [yxa], som han satte under hans nacke, och ryckte upp honom på bänken. Torkel och hans följeslage gingo skyndsamt ut genom den andra dörren och der ute stodo hans män fullväpnade. Jarlens män togo upp sin

herre, men han var redan död och för alle föllo händerna till hämnden; allt gick ock så brådt och ingen väntе detta verk af Torkel, ty de trodde alle, att så var som det var sagdt, att det var vänskap mellan jarlen och honom. Äfven voro de fleste männen derinne vapenlöse och månge redan gode vänner till Torkel. Dertill bidrog äfven ödet, att Torkel var beskärdt ett längre lif, och när han kom ut, hade han icke mindre styrka än jarlsmännen.

Torkel gick då till sitt skepp och jarlsmännen foro bort. Han seglade genast öster om hafvet, efter vinternätterna, och kom lyckligt till Norge, der han som skyndsammast uppsökte konung Olof, som tog emot honom väl. Konungen talade godt om detta verk och Torkel var hos honom öfver vintern [1021].

105. Efter Enar jarls fall tog Bruse jarl den del af landet, som Enar förut haft, ty månge voro vitnen till den öfverenskommelse, med hvilken Enar och Bruse hade ingått förbund. Men Torfinn tycktes det rättast, att hvardera hade hälften af öarna. Den vintern hade Bruse likväl två tredjedelar af landet, men följande vår [1021] gjorde han fordran hos Bruse på landen, så att han ville hafva hälften med honom. Men Bruse jakade icke dertill. De hade ting och stämma härom och gingo då deras vänner att sämja detta, men kom det så, att Torfinn lät sig intet annat lika än att han fick hälften af öarna; Bruse behöfde icke, sade han, hafva mer än en tredjedel, med det skaplynne som han hade. Bruse svarade: «jag var nöjd, när jag hade den treding af landet, som jag tog i arf efter min fader, och ingen fordrade den heller af mig, men nu har jag tagit en annan treding i arf efter min broder, efter rätt öfverenskommelse. Men äfven om jag är vanför att täfla med dig, broder, i våld, skall jag dock försöka annat än jaka riket undan mig, under dessa förhållanden». De upplöste så denna stämma. Men när Bruse såg, att han icke skulle hafva kraft att stå jämnfots med Torfinn, ty denne hade mycket större makt och hjelp af sin morfader Skottakonungen, tog Bruse sig för att fara ur landet i öster till konung Olof med sin son Ragnvald, som då var tio vintrar gammal. När jarlen kom till konungen, vard han väl mottagen och bar fram sitt ärende, sade konungen

hela växten af målet mellan sig och brodern samt bad konungen styrka sig att behålla riket, hvaremot han böd sin fullkomna vänskap. Konungen svarade och talade först derom, huru Harald hårfager hade tillegnat sig alla odal på Orkenöarna och hur jarlarne allt sedan haft landet som län, aldrig som egendom; till järtecken derpå är, sade han, att då Erik blodyx och hans söner voro på Orkenöarna, voro jarlarne dem lydskylde, och när min frände Olof Trygvason kom dit, vard din fader Sigurd jarl hans man. Nu har jag tagit arf efter konung Olof och vill nu göra dig den kost, att du varder min man, i hvilket fall jag vill gifva dig öarna som län. Skola vi då fresta, hvilket bättre förslår, att jag gifver dig min hjelp eller Skottakonungen sitt stöd åt din broder Torfinn. Men om du icke vill antaga detta, skall jag taga de egor och odal, som våre fränder och förfäder haft der i vestern». Dessa ord lade jarlen på sinnet och bar dem fram för sine vänner, af hvilke han sökte råd, om han skulle gå in på att förlikas med konung Olof och göra sig hans man. «Men det är mig oberäkneligt, hurudan min lott varder, när vi skiljas, om jag säger nej, ty konungen har uppenbarat den fordran han tycker sig hafva till Orkenöarna; men så storrådig som han är, i synnerhet då vi kommit hit, torde det vara litet för honom att göra med vår kost hvad honom synes». Ehuru jarlen fann att anmärka å båda delarne, valde han likväl att lägga allt i konungens våld, både sig och sitt rike. Konung Olof tog då af jarlen välde och för-råd öfver alla hans arfland, jarlen vard hans man och band det med ed.

106. Torfinn jarl sporde, att hans broder Bruse hade farit öster att söka stöd hos konung Olof, men då han sjelf förut varit hos konungen och kommit i hans vänskap, trodde han sig ega allt der i godt skick, och visste, att der skulle månge främja hans sak; dock vänte han, att de skulle varda flere, om han komme dit sjelf. Han gjorde derföre det råd, att han redde sig som skyndsammast och for öster till Norge; han tänkte, att tidsskilnaden mellan hans och Bruses resor skulle vara som minst och att brodern icke skulle hinna föra sitt ärende till slut, förrän han komme till konungen. Men det gick annorledes än Torfinn tänkte, ty när han kom till konung Olof, var allt afslutadt och afgjordt med afseende på

sämjan mellan denne och Bruse jarl. Ej heller visste Torfinn jarl, att Bruse hade uppgifvit sitt rike, förrän han kom till konungen.

Genast de möttes, Torfinn jarl och konung Olof, upphof konungen samma åkall på rike öfver Orkenöarna, som han hade gjort med Bruse jarl, och bad Torfinn om detsamma, att han skulle gifva konungen den lott af landet, som han förut egt. Jarlen svarade på konungens ord väl och stilla och sade, att honom vore konungens vänskap mycket värd, «och om du, herre, tycker dig behöfva min hjelp mot andre höfdingar, då hafven J redan gjort till fyllest derför, men det är mig icke görligt att gå eder till handa, då jag förut är Skottakonungens jarl och honom lydskyldig». Men då konungen fann undanflykter i jarlens svar angående den af honom gjorda fordran, sade han: «om du, jarl, icke vill blifva min man, har du den kosten, att jag sätter öfver Orkenöarna den man jag vill, och vill jag, att du då aflägger ed att icke göra kraf på dessa landen och låta den, som jag sätter öfver dem, vara i frid för dig. Men vill du intetdera välja, torde den som råder för landen, anse sig hafva att vänta ofrid af dig, och må du då ej finna det underligt, om dal möter höjd»[1]). Jarlen svarade och bad konungen gifva sig frist att öfvertänka detta, hvilket konungen gjorde, gifvande honom tid att öfverlägga om detta val med sine män. Då bad han att få frist till näste sommar, att han skulle få fara öfver hafvet, ty hemma voro hans rådgifvare och sjelf var han till åldern ett barn, men konungen bad honom välja nu. Torkel fostre, som då var hos konung Olof, sände lönligen en man till Torfinn jarl och bad honom, hvad han än hade i sin hog, icke tänka på att nu skiljas från konung Olof i osämja, så som han nu var kommen i hans händer. Af dylika påminnelser insåg jarlen, att han icke hade annat än att låta konungen råda, ty oantagligt syntes honom vara att sjelf uppgifva allt hopp om sitt arf och derjemte svärja att låta dem, som icke hade bördsrätt dertill, hafva riket i ro. Då hans bortfärd annars tycktes honom oviss, valde han att gå konungen till handa och blifva hans man, så som Bruse hade gjort.

---

[1]) Ordspråkslikt talesätt af samma betydelse som hårdt mot hårdt.

Konungen fann Torfinn vara mycket mera stormodig än Bruse och att han hade svårare fördraga denna pina. Han trodde också Torfinn sämre än Bruse, ty han insåg, att Torfinn kunde tycka sig hafva hjelp att förbida af Skottakonungen, om han bröte denna öfverenskommelse. Konungen var vis nog att inse, att Bruse gick trögt till hvarje öfverenskommelse, men ej heller sade annat än han ämnade hålla, men att Torfinn deremot, så snart han bestämt, hvad han ville göra, gick med gladt mod till alla bestämmelser utan att draga sig det minsta för konungens första fordran. Men det anade konungen, att jarlen ämnade bevisa något af öfverenskommelsen den sista hedern [låta det förfalla].

107. Då konung Olof hade öfvertänkt allt detta, lät han sammanblåsa en manstark stämma, till hvilken han kallade jarlarne. Konungen sade då: «öfverenskommelsen mellan mig och Orkenöinga-jarlarne vill jag nu yppa för allt folket. De hafva nu jakat till min egendomsrätt öfver Orkenöarna och Hjältland och båda blifvit mine män, hvilket de bundit med ed, och vill jag nu gifva dem det till län, Bruse en treding, Torfinn en annan, såsom de förut hade. Men den tredingen, som Enar vrångmun hade, anser jag hafva fallit i min gård [1]), derföre att han drap Övind urhorn, min hirdman och bolagsman och käre vän; för den delen af landet vill jag bestämma hvad mig synes. Det vill jag ock bestämma för eder, mine jarlar, att jag vill att J tagen sämja af Torkel Åmundeson for er broder Enars död; jag vill att den domen är under mig [2]), om J viljen jaka dertill». Här som annars gick det så, att jarlarne jakade till allt det, som konungen sade. Derpå gick Torkel fram och gaf konungen dom i denna sak, hvarefter tinget upplöstes. Konung Olof dömde böter för Enar jarl som för tre ländemän, men för hans brott skulle tredjedelen af böterna falla ned.

Torfinn jarl bad då konungen om lof att fara bort, och genast han fick det, redde han sig som hastigast. När han var färdig, satt han en dag på skeppet och drack; då kom Torkel Åmundeson helt oförmodadt och lade sitt hufvud i

[1]) Tillfallit mig i följd af förre innehafvarens brott.

[2]) Att J låten mig fälla domen derom.

jarlens knä samt bad honom göra dermed hvad han ville. Jarlen sporde, hvi han gjorde så; «vi äro ju redan förlikte genom konungens dom, stå du upp, Torkel». Han gjorde så och sade: «med förlikningen, som konungen gjorde, kan jag nöja mig i afseende på mig och Bruse, men i hvad dig tillkommer, skall du allena råda. Äfven om konungen bestämt mig egor eller bostad på Orkenöarna, känner jag ditt skaplynne vara sådant, att jag icke kan vara på öarna utan edert löfte, jarl; derför vill jag lofva eder att aldrig komma till dem, hvad konungen än kan säga derom». Jarlen teg och tog sent till orden: «vill du hellre, Torkel, att jag dömer om målet mellan oss, hellre än nöja dig med konungens dom, då vill jag hafva det till upphof af vår sämja, att du skall fara med mig till Orkenöarna, vara hos mig och icke skiljas från mig utan mitt lof. Du skall vara skyldig att värja mitt land och utföra allt det, som jag vill låta göra, medan vi båda äro i lifvet». Härpå svarade Torkel: «det skall vara i ert våld, jarl, som allt annat, hvaröfver jag kan råda». Torkel gick då fram och fäste jarlen allt detta, som han yrkade, och denne sade sig senare skola bestämma om böterna, hvarpå han tog ed af Torkel. Torkel redde sig då genast att färdas med jarlen, som for när han var färdig. Han och konung Olof sågo hvarandre aldrig mer.

108. Bruse jarl dröjde qvar och tillredde sig mera i mak. Innan han for bort, hade konung Olof stämmor med honom och sade: «det synes mig, jarl, att jag kan hafva dig till troman vestanför hafvet. Ämnar jag derföre så, att du skall hafva två tredingar af landet att råda för, såsom du förut haft. Jag vill icke, att du skall vara mindre eller svagare, då du nu är mig till handa gången, än du var förut. Men jag vill befästa din trohet dermed, att jag vill hafva qvar hos mig din son Ragnvald. Tänker jag då, om du har mitt stöd och två tredjedelar af landet, att du skall kunna väl behålla med rätt hvad ditt är för din broder Torfinn». Bruse tog med tack två tredingar för en och dröjde der sedan icke länge, innan han for bort och kom om hösten [1021] till Orkenöarna. Hans son Ragnvald var qvar i östern hos konung Olof; han var den fridaste man, med håret rikt och gult som silke, han var tidigt stor och stark, den dugligaste

man i klokhet och höfviskhet. Han var sedan länge hos konung Olof.

Om detta säger Ottar svarte i dråpan, som han gjorde om konung Olof:

Tappre, äro dine tegnar
— tjodsköldungars gode
hållen hårdt å väldet —
Hjältländingar vordne;
icke fans på jorden
öster, innan dig vi fingo,
Yngling, som orädd vestan
öarna under sig trängde[1]).

109. Då bröderne Torfinn och Bruse kommo i vester till Orkenöarna, tog Bruse de två delarne af landet att råda för och Torfinn en treding. Han var jämnt på Katanäs och i Skottland; öfver öarna satte han några sine män. Bruse hade ensam landvärnet för öarna; i den tiden härjades de mycket, ty Nordmän och Daner voro då mycket i vesterviking och kommo ofta vid Orkenöarna, när de foro vester eller vestan, och togo nästag[2]). Bruse förebrådde sin broder Torfinn att han icke hade några utgärder [rustningar] för Orkenöarna och Hjältland, under det han tog skatter och skylder fullt inom sin del. Torfinn böd honom då hafva en treding och han sjelf skulle hafva två, men då ensam hafva landvärn för begge. Och om än detta skifte icke gick för sig i brådkastet, säges det i Jarlasagorna, att det företogs, så att Torfinn hade två lotter och Bruse en treding, när Knut den store hade lagt under sig Norge och konung Olof hade farit ur landet. Torfinn Sigurdsson har varit den gäfvaste jarlen på ön och af alle Orkenöjarlarne haft den största makten; han underlade sig Hjältland, Orkenöarna och Söderöarna samt hade äfven ett stort rike i Skottland och Irland. Härom qvad Arnor jarlaskald:

---

[1]) Hårdt, eg. på rätt sätt. Å gode folkhöfdingarnes välde. — Denna visa förekommer äfven i Fagrskinna kap. 98 jämte uppgiften, att Olof tog skatt af Orkenöarna, «Hjatland» och Färöarna. Här är ett stycke i Fagrskinna ordagrant lånadt ur Leg. kap. 48.

[2]) Plundrade näsen.

Ringhatarn var hörsam
hären; från Tursaskären
— rätt säger jag tjoden — hvar tycktes
Torfinns till Dyflin [1]).

Torfinn var den störste härman. Han mottog jarlsdömet fem vintrar gammal och rådde mer än sextio vintrar; han vard sotdöd i slutet af Harald Sigurdssons dagar. Men Bruse dog i Knut den stores tid, kort efter konung Olof helges fall.

Konung Olof och Norrmännen.

110. Nu fortgå tvenne sagor och skola vi nu taga vid der vi veko af, der vi sade, hur konung Olof Haraldsson hade gjort frid med Olof Sveakonung och hur konung Olof samme sommar [1019] for norrut till Trondhem. Han hade då varit konung i fem vintrar [1015—1019].

Den hösten redde han sig till vintersittning i Nidaros och satt der öfver vintern [1020]. Den vintern var Torkel Åmundeson fostre hos konung Olof, såsom redan är berättadt.

Konung Olof ransakade då kristnehållandet i landet och spordes honom så, som hölles kristnan icke, när man kom norrut i Hålogaland, äfvensom att mycket feltes i att vara väl i Nömedal och inne i Trondhem.

Det var en man, som het Hårek, son af Övind skaldespillarn; han bodde på ön Tjotta i Hålogaland [2]). Övind var ättstor och mycket duglig, men var icke storrik. På Tjotta bodde icke få småbönder. Hårek köpte der först en by, som icke var mycket stor, och bosatte sig der, men inom få år hade han undanrödt alle bönderne, som förut bodde der, så att han ensam egde hela ön, och bygde han der då en stor hufvudby. Han vard snart mycket rik, han var vis och en

[1]) Den gifmilde höfdingen hatade guldringarne d. v. s. ville icke behålla dem för sig, utan skänkte bort dem. Hären, folket. Tjoden, för folket. Hvar man tycktes. Torfinns, d. v. s. hans undersåte.

[2]) Hårek införes här såsom en för läsaren okänd person, ehuru han redan i Olof Trygvasons saga spelar en betydande rol. Det synes ej troligt, att ordalagen här skulle blifvit sådana de äro, om de nedskrifvits *sedan* Olof Trygvasons saga blifvit skrifven.

framgångsman. Han hade länge haft mycken heder af höfdingarne. Han räknade frändskap med Norges konungar och för den sakens skuld hade han mycket anseende af landshöfdingarne. Håreks farmoder Gunhild var dotter af Halfdan jarl och Harald hårfagers dotter Ingeborg. Hårek var vid denna tiden temligen gammal. Han var den mest ansedde mannen i Hålogaland samt hade länge Finnköp och konungens sysla i Marken[1]), stundom ensam, stundom tillsammans med andre. Han hade aldrig uppsökt konung Olof, men bud och sändemän hade gått mellan dem och allt var vänligt. Den vintern, som konung Olof satt i Nidaros [1020] foro ännu män mellan dem. Då lyste konungen på, att han följande sommar ämnade fara till Hålogaland och i norr ända till landsänden. Hålögerne tänkte mycket olika om denna färd.

111. Konung Olof redde sig nu om våren [1020] med fem skepp och hade nära tre hundraden män. När han var färdig, började han sin färd norrut med landet och när han kom i Nömdalsbofylket, stämde han bönderne till ting. Han togs till konung å hvart ting och lät der, som annorstädes, uppläsa de lagar, hvari han böd folket der i landet att hålla kristnan, och stadgade förlust af lif och lemmar eller allegosak[2]) för hvar man, som icke ville gifva sig under kristen lag. Han näpste der väldeligen många män och lät det gå jämnt öfver stormän och små; han skildes så från hvart härad, att allt folket lofvade att hålla den rätta tron. De fleste stormännen och många storbönder gjorde vetslor mot konungen och for han så i norr till Hålogaland. Hårek i Tjotta gaf honom en vetsla, der folket var mycket och allt som prydligast. Han vard då konung Olofs ländman och fick af konungen de vetslor, som han hade haft af de förre landshöfdingarne[3]).

---

[1]) Rättigheten att handla i Finnmarken och att der uppträda å konungens vägnar, hvilken skulle derifrån hafva en rik skatt, förnämligast i skinnvaror. Arten af denna befattning finner man bäst uti hvad Egilssagan berättar om Torulf Qvällulfsson och hans Finnfärder.

[2]) Sak, der det gäller all egendomen.

[3]) Här blir vetslor liktydigt med löneinkomster, men hvilka icke lemnades af kronan till hennes tjensteman, utan af de underlydande till deras höfdingar.

112. Det var en rik bonde, Grankel eller Granketil[1]) vid namn, nu framskriden i ålder. I sin ungdom hade han varit i viking och var då en stor härman; han hade mycken duglighet i allt som kunde kallas idrotter. Han hade en son Åsmund, som i allt var fadren lik eller honom något före. Månge sade, att i fridlek, styrka och idrotter var han den tredje mannen i Norge. Främst nämnas i detta konung Håkan Etelstansfostre och Olof Trygvason.

Grankel böd konungen till en vetsla, som var på det yppersta tillredd, och ledde honom bort med stora vängåfvor[2]). Konungen tillböd Åsmund att följa sig och lade dertill många ord; och Åsmund tyckte sig icke kunna slå bort sin heder, utan följde konungen, vard hans man och kom i största kärlek hos honom.

Konung Olof dröjde störste delen af sommaren i Hålogaland, for i alla tinghår[3]) och kristnade allt folket. På Bjärkö bodde då Tore hund, den mäktigaste mannen norrut i landet; han vard då konungens ländman. Äfven gingo månge mäktige bondesöner att följa konung Olof från Hålogaland. Då sommaren led mot slutet, kom konungen nordan och for in efter Trondhem[s-fjärden] till Nidaros och satt der om vintern [1021]. Den vintern kom Torkel fostre vestan från Orkenöarna efter att hafva dräpt jarl Enar vrängmun. Om hösten var det i Trondhem brist på korn. men dessförinnan hade det länge varit god årsväxt. Nu var det brist i hela nordlandet, större ju mer åt norr, men öster i landet och i Upplanden var kornet godt. I Trondhem hade man likväl godt deraf, att man hade der mycket gammalt korn.

113. Den hösten sades konung Olof de tidender innan ur Trondhem, att bönderne der hade haft folkrika vetslor vid vinternätterna och stora dryckeslag. Det sades konungen, att alla minnena signades Äserne efter gammal sed. Äfven berättades, att man hade slagtat nöt och hästar, färgat stallarne

---

[1]) Slutstafvelsen —kel (—kil) i Grankel, Torkel, Eskil är icke annat än en sammandragen form af det vanliga ordet Kittel, i gamla språket Ketill.

[2]) Han gaf konungen vid dennes bortfärd, enligt den i norden öfliga seden, stora gåfvor.

[3]) Tingslagr (sing. hå). Termen begagnades icke i Sverige, men förekommer flerestädes i Norge (Hålogaland, Hedemarken, Gudbrandsdalen, Vester-Agder).

med deras blod och blotat; man hade dervid föreburit, att det var för årsväxtens skuld. Äfven sades, att allt folket tyckte sig granneligen skönja, att gudarne hade harmats öfver Hålögernes affall till kristnan. Då konungen sporde dessa tidender, sände han in i Trondhem och stämde till sig de bönder, som han namngaf.

Det var en man, som het Alve på Egg — han kallades så af byn han bodde i — en mäktig och ättstor man; han var nu böndernes hufvudman, när de foro till konungen. När de kommo till honom, förekastade han dem denna beskyllning, men Alve svarade å deras vägnar, att de icke hade haft några vetslor den hösten utom sina gillen eller hvirfvingsdryckeslag, somme hade ock budit sine vänner. «Med afseende på hvad eder blifvit uppgifvet», sade han, «om våra ordalag när vi drncko, så veta alle kloke män att taga sig till vara för slikt tal, men för hvad enfaldigt folk och öldruckne säga, kan jag icke svara». Alve var en lätt talande och taldjerf man, som värjde bönderne för alla dessa saker. Till sist sade konungen, att In-Tronderne skulle sjelfve vitna, hvilken tro de hade. Bönderne fingo då lof att fara hem och drogo bort, så snart de voro redo.

114. Senare på vintern sades konungen, att In-Tronderne voro mangrant samlade vid Märe och hade der stora blot vid midvintern för frid och god vinter. Då han trodde sig väl viss härom, sände han bud in i Trondhem och stämde bönderne till byn; äfven nu nämnde han härtill de män, som han ansåg vara klokast. Bönderne talade mellan sig om detta bud, men alle som farit förut om vintern, voro ytterst obenägne till färden. Till sist åtog sig Alve å alle böndernes bön, att fara. När han kom till byn, gick han hastigt till konungen och började samtala. Konungen beskylde bönderne för det de hade haft midvintersblot, men Alve svarade, att de icke voro skyldige häri; «hade vi», sade han, «julbud och flerstädes i häraden gemensamma dryckeslag. Icke tillreda bönderne sin julvetsla så knappt, att det icke blir stort öfverflöd, och drack man der sedan länge, herre. Vid Mären är en ansenlig hufvudstad och stora hus med en betydande bygd deromkring, och man anser det der såsom en stor glädje att dricka månge samman». Konungen svarade föga, han var

vred och trodde sig känna det sannare var än hvad nu förebars. Han bad bönderne fara hem och sade: «jag skall likväl varda förvissad om det sanna, äfven om J döljen det och gån mig emot; men huru det än hittills varit, gören icke mera slikt». Bönderne foro nu hem och omtalade sin mindre goda färd samt att konungen var ganska vred.

115. Vid påsk [1021] hade konung Olof en stor vetsla, hvarvid mänge bymän och äfven bönder voro hans gäster. Men efter påsk lät han sätta fram skeppen och bära till dem utrustningen och årorna, lade tiljor i dem, tjällade och tillredde dem och lät dem sedan flyta vid bryggorna. Genast efter påsk sände han upp i Veradalen till sin årman Toralde, som skötte konungsgården Hög, och bad honom med det första komma till sig. Toralde lade icke färden under hufvudet, utan for genast med sändemännen ut till byn, der konungen kallade honom till ensamt samtal och spörjer: «hvad sanning är i hvad mig blifvit sagdt om In-Trondernes seder[1]), att de vända sig till blotande? Jag vill, att du säger mig såsom det är och du vet sanningen; såsom min man är du skyldig dertill». Toralde svarade: «herre, det vill jag först säga er, att jag förde med mig hit till byn mine två söner och min hustru och så mycket lösgods, som jag kunde få med. Vill du hafva sanning af mig, hafven J att bjuda, men om jag säger så som det är, måsten J sörja för mig». Konungen genmälte: «säg du hvad sant är om det, som jag sporde, och jag skall så sörja för dig, att du skall intet lida». Toralde sade då: «det är sanningen, konung, om jag skall säga, som det är, att inne i Trondhem är nästan allt folket fullkomligen hedniskt i sin tro, äfven om några der äro döpte. Det är deras sed att hafva blot om hösten, för att fägna [helsa] vintern samt vid midvintern och tredje gången om sommarn, då fägna de sommarn. Häri deltaga Öner, Sparbyggar, Verdalbor och Sköjner. Tolf män styra för blotvetslorna och är det nu i vår Alve, som skall hafva vetslan. Han har nu mycket arbete på Mären och flyttar dit allt hvad behöfves till vetslan».

[1]) Uti det gamla språket användas «sed» och «seder» liktydigt med vårt uttryck «religion» eller «tro». Att utbyta den hedniska religionen mot den kristna, kallades då «taga den nya seden».

Så snart konungen var förvissad om sanningen, lät han sammanblåsa sitt folk och tillsäga, att man skulle gå om bord. Han nämnde styrmän och svejthöfdingar och till hvilket skepp hvar svejt skulle gå. Man redde sig hastigt. Konungen hade fem skepp samt tre hundraden män och höll in efter fjärden, vinden var god och snäckorna sköto raskt fram i vinden. Men det anade ingen, att konungen skulle så hastigt komma dit in. Han kom nattetid till Mären och slog genast en ring kring husen. Alve togs till fånge och konungen lät dräpa honom jämte månge andre. Han tog hela vetslan och förde henne ombord på sina skepp och likaså allt godset, både husbonad och kläder och dyrbarheter, som man hade fört dit, och utskifte det som byte mellan sine män. Han lät äfven hemsöka de män, som syntes honom haft största lotten i detta; någre togos och sattes i jern, andre flydde undan, för månge togs deras gods. Derefter kallade konungen bönderne till ting och eftersom han hade tagit månge stormän till fångar och hade dem i sitt våld, beslöto deras fränder och vänner att lofva konungen lydnad och gjorde man ingen resning den gången mot honom i Trondhem. Han vände allt folket der till den rätta tron och satte lärare bland dem, bygde och invigde kyrkor. Alve lät han ligga ogild och lade under sig allt hvad han hade egt. Af de andre, som tycktes honom mest sakbitne, lät han dräpa någre, stympa andre, somme dref han ur landet och tog af somme gods. Derefter vände han om till Nidaros.

116. Det var en man, som hette Arne Arnmodsson[1]), han var gift med Tora, en dotter af Torsten gålge. Deras barn hette Kalf, Finn, Torberg, Åmunde, Kolbjörn, Arnbjörn, Arne; deras dotter Ragnhild var gift med Hårek från Tjotta. Arne var ländman, mäktig och ansedd, en stor vän af konung

---

[1]) Fagrskinna meddelar en slägtledning för «Arnmödlingarne», hvilken har fyra leder före Arne: Finvid — Torarin — Arnvid — Arnmod jarl. Torberg och Arne Arnesöner voro gifta med tvenne systrar Estrid och Gertrud, döttrar af Erling Skälgsson och Olof Trygvasons syster Estrid. Torbergs dotter Tora var gift med konung Harald hårdråde och genom honom stammoder för de följande norske konungarne samt — andre att förtiga — till Birger brosas maka, till konung Johan unge i Sverige och till Jon Loftsson på Island. Så kunde en slägt utbreda sig inom olika delar af norden.

Olof. Hos konungen voro då hans söner Kalf och Finn; de voro der i mycken heder. Hustrun, som Alve å Egg hade haft, var ung och frid, ättstor och rik; att få henne tycktes mycket godt, men konungen hade att råda för henne. Hon hade med Alve två unge söner. Kalf Arneson bad konungen gifta sig med henne och af vänskap medgaf konungen detta och gaf honom alla Alves egor, gjorde honom till ländman och sin ombudsman inne i Trondhem. Så vard Kalf en stor höfdinge och var en klok man.

117. Då hade konung Olof varit sju vintrar i Norge [1015—1021]. Den sommaren kommo till honom jarlarne Torfinn och Bruse från Orkenöarna och konung Olof lade under sig deras land, som förr är skrifvet.

Samme sommar[1]) for konung Olof genom båda Mörena och om hösten in i Römsdal. Der steg han af skeppen och for till Upplanden. När han kom till Lesjar tog han alle de bäste männen både i Lesjar och Dofra och hade dem att taga mot kristnan eller dö eller, om de kommo åt, att fly. De som läto sig kristnas, måste lemna konungen sine söner såsom gislar på sin trohet. Konungen var öfver natten på Byar i Lesjar och insatte der prester. Sedan for han öfver Lorodalen och kom ned vid Stavabräcka. En å, som heter Otta, flyter längs dalen och å begge sidor af ån är en fager bygd, som kallas Loar, och kunde konungen se längs hela bygden. «Skada är det», sade han, «att bränna en bygd så fager». Han drog sedan ned i dalen med sitt folk och de voro om natten å byn Näs, der konungen tog sig härberge i ett loft; han sof der sjelf och det står än i dag, utan att man gjort något vid det sedan[2]). Der var konungen i fem

[1]) Det följande till kapitlets slut förekommer till en del ordagrant lika i Leg. kap. 74, men händelsen förlägges der till den tid, då Olof flydde ur Norge undan Knut den store. Det följande om Dala-Gudbrand (kap. 118—120) förekommer likaledes, till en del ordagrant lika, i Leg., men, ehuru det i väsentlig mon förutsätter det förra, mycket tidigare än detta, nämligen redan kap. 33—39. Äfven denna berättelse slutar med uppgiften, att Olof for till Svitjod.

[2]) På Ekre i Loms prästgäll står en gammal stuga, som blifvit ditflyttad från Söndstenes (det gamla Näs); «det är icke omöjligt att den kan vara en lemning af det loft, som stod på Näs och hvari Olof den helige tillbringade natten». Nicolaysen s. 97.

nätter och skar upp tingbud, kallande till sig folket ur Våga, Loar och Hedal, och lät han det följa budet, att de skulle ettdera, strida mot honom och låta bygden brännas eller taga vid kristnan och lemna honom sine söner som gislar. De kommo sedan till konungen och gingo honom till handa; dock flydde några söderut till Dalarne.

118. Det var en man, som het Dala-Gudbrand [1]); han var som en konung öfver Dalarne, men till namnet [värdigheten] var han en herse. Sigvat skald ställde honom i makt och i landets vidd jämte Erling Skälgsson. Han qvad så om Erling:

En dig visste jag annan
Jalks brädspillare jämngod;
vidt var 'mannavårdarns
välde, Gudbrand han hette.
Er säger jag jämngode tyckas,
ormlandshatare båda;
sant ej ormbädds-skadarn
säger sig endera bättre [2]).

Gudbrand hade en son, som här omtalas [3]).

När Gudbrand sporde, att konung Olof var kommen till Loar och nödgade folket att kristnas, skar han upp här-arv och kallade alle Dalborne att möta sig vid byn Hundtorp. De kommo alle, en oräknelig skara, ty der ligger i närheten ett vatten, som kallas Lagen, så att man kunde färdas dit lika väl med skepp som på land [4]). Gudbrand höll der ting med dem och sade, att till Loar var kommen en man, vid namn Olof, som vill bjuda oss en annan tro än den vi hafva,

---

[1]) De här följande kap. 118 och 119 samt 120 (till och med orden: »dädan for han till Solöar och kristnade bygden») äro med ytterst få förändringar tagna ur Legend. kap. 33—39. Anmärkningen att han var som en konung o. s. v. samt visan förekomma dock icke i Legend. I Fagrskinna förekommer intet härom, ej heller i Ágrip.

[2]) Jalks (Odins) brädes (sköldens) ödeläggare, kämpen. Ormens lands eller bädds (guldets) hatare eller skadare, den gifmilde mannen.

[3]) Sonen hette Alf, enligt Flatöboken.

[4]) Hundtorp ligger verkligen i närheten af en sjö Lag, men denna är så liten, att stor lättnad för färden kunde den icke gifva. Så vida är derför yttrandet del. I s. LXI att modifieras.

och bryta sönder alla våra gudar, och säger sig ega en gud, som är mycket större och mäktigare. Underligt är det, att jorden icke brister sönder under honom, då han töres tala sådant, eller att våre gudar låta honom gå längre. Menar jag, att om vi bära ut Tor ur vårt hof, som står här i byn och som jämnt har hulpit oss, och Olof med sine män får se honom, skall hans gud, han sjelf och hans män smälta och varda till intet [1]). Då ropade de alle på en gång, sägande, att Olof skulle aldrig komma dän, om han uppsökte dem, men icke skall han våga fara längre söderut efter Dalarne. Sedan utvalde de sju hundraden män att fara på nys norrut till Breda, och för den skaran var höfdinge Gudbrands son, aderton vintrar [2]) gammal, och mānge andre ansenlige män med honom. De kommo till byn Hof och voro der tre nätter. Mycket folk kom der till dem, som hade flytt från Lesjar, Loar och Våga, emedan de icke ville underkasta sig att kristnas.

Konung Olof och biskop Sigurd satte lärare i Loar och i Våga, hvarefter de foro Vågarasten [3]) och kommo ned till Sil, der de voro öfver natten och sporde, att mycket folk var samladt emot dem. Det sporde ock bönderne å Breda och redde sig att strida mot konungen. Då han stått upp [om morgonen] och härklädt sig, for han åt söder öfver Silvallarne och stannade icke förr än vid Breda, der han såg före sig en stor här stridsrustad. Han fylkte då sitt folk och red sjelf fram och talade till bönderne, bjudande dem antaga kristnan, men de svarade: «du skall nog få annat i dag att göra än begabba oss», de uppgåfvo härrop och slogo med vapnen på sine sköldar. Då lupo konungsmännen fram och sköto med spjuten, hvarvid bönderne genast vände sig till flykt, så att endast ett fåtal stod qvar. Gudbrands son vard

---

[1]) När längre tal anföras, torde de alltid vara att anse som författarens verk. Detta tillhör således Legendariska sagans ursprungliga förf. och dess karakter är äfven sådan, att det icke gerna kan hafva blifvit framsagdt af en norsk hedning.

[2]) Enligt Legend. var han 28 år.

[3]) Denna omtalas icke i Legend. Tillägget förråder en viss lokalkännedom.

tagen, men konung Olof gaf honom grid och hade honom hos sig. Der var konungen fyra nätter[1]).

Då sade konungen till Gudbrands son: «vänd nu åter till din fader och säg honom, att jag kommer snart dit». Han for hem och sade fadren de hårda tidender, att de mött konungen och stridt med honom, «men vårt folk flydde genast i början och jag vard tagen; konungen gaf mig grid och bad mig fara och säga dig, att han kommer hit snart. Nu hafva vi här icke mera än två hundraden män af allt det folk, som vi då hade att möta honom med. Derföre råder jag dig nu, fader, att du icke strider med denne man». «Man kan höra», sade Gudbrand, «att allt mod är slaget ur dig. Med ond lycka for du hemifrån och torde du få denna färden länge i hog kommen. Genast tror du nu på de förvillelser, som den mannen far med, hvilken gjort dig och ditt folk sådan svår nesa». Följande natt drömde Gudbrand, att till honom kom en ljus man, som ingaf mycken skräck, och sade till honom: «din son for ingen segerfärd mot konung Olof, men mycket sämre skall det gå dig, om du ämnar strida mot konungen. Du skall falla sjelf med allt ditt folk; vargar skola draga och korpar slita dig och eder alle». Vid detta vard han mycket rädd och omtalade det för Tord istermage, en höfdinge öfver Dalarne, som svarade: «det samma hände mig». Om morgonen läto de blåsa till ting och och sade det synes sig bäst att hålla ting med mannen, som kom nordan med nya budord, och tillse, med hvilken sanning han for. Sedan sade Gudbrand till sin son: «du skall nu med tolf män fara till konungen, som gaf dig grid». Så skedde, de kommo till konungen och sade honom sitt ärende, att bönderne ville hafva ting med honom, och sätta grid mellan honom och dem. Konungen lät det väl behaga sig och de gjorde fast aftal härom, så länge stämman skulle vara. Derefter vände de om och sade Gudbrand och Tord, att grid var gjord. Konungen for då till Lidstad och var der fem nätter. Sedan for han till bönderne och hade ting med dem. Den dagen var mycken väta.

Då tinget var satt, stod konungen upp och sade, att Läserne och de i Loar och Våga, hade antagit kristnan och

[1]) Enligt Legend. kap. 34 endast en natt.

brutit ned sina blothus; «de tro nu på den Gud, som skapade himmel och jord och som vet allt». Derefter satte konungen sig ned och Gudbrand svarade: «icke veta vi, om hvilken du talar. Du kallar den gud, som du icke ser, ej heller någon annan. Men vi ega en gud, som man kan se hvar dag, men i dag är han icke ute, ty vädret är vått. Han torde synas er förfärlig och stor för sig; det väntar jag, att skräcken far er i bröstet om han kommer på tinget. Du säger, att er gud förmår så mycket. Låt du honom göra så, att det är mulet i morgon utan att det regnar; då skola vi mötas här». Konungen for sedan hem till härberget och hade Gudbrands son med sig som gisel och lemnade dem en annan man. Om qvällen sporde han Gudbrands son, hur deras gud var gjord. Han sade, att han var märkt efter Tor; «i handen har han en hammar, han är stor till växten och ini hålig; under honom är en ställning[1]), på hvilken han står, när han är ute. Icke saknar han guld och silfver på sig. Fyra lefvar [kakor] bröd ger man honom hvar dag jämte kött». De gingo sedan till sängs, men konungen vakade hela natten och var i sina böner. Då dagen kom, gick konungen till messan, sedan till maten och sist till tinget. Med vädret var det så som Gudbrand förut hade sagt. Då stod biskopen upp i korkåpa[2]) med mitra på hufvudet och staf i handen och talade tron för bönderne, sägande dem många järtecken, som Gud hade gjort; han slöt sitt tal väl. Då svarade Tord istermage: «mycket talar hornmannen der, med stafven i hand, som upptill är krum som ett vädurshorn. Då J, fälagar [kamrater], sägen er gud göra så många järtecken, tala då vid honom i morgon

---

[1]) I Legend. kap. 36 är beskrifningen af belätet i några detaljer olika. Der omtalas 5 kakor i stället för 4.

[2]) På isl. kantarakápa, en kåpa, som biskopen (presten) bar när han sjöng messan. Mitran gaf biskopen namnet hornmannen, så mycket lättare, som å de äldsta mitrorna, att döma efter afbildningarne, de två spetsarne eller hornen (cornua) icke suto fram och bak, utan å begge sidorna. Krumstafven eller kräcklan (isl. bagall) var en afbild af herdestafven. Munch har (*b.* s. 609) velat låta denna uppgift vara af senare datum, emedan det icke skulle i de äldsta tider varit sed att göra biskopsstafven i öfre änden krökt, men dessa betänkligheter torde vara öfverdrifna. Inom den österländska kyrkan användes icke den krökta formen, men i vesterlandet är hon gammal. Exempelvis må nämnas krumstafven å erkebiskop Stefans sigill.

före solen, att han låter det vara klart och solsken. Då skola vi mötas och göra ettdera, sämjas i detta eller kämpa». För den gången skildes de nu.

119. Hos konung Olof var en man, som het Kolben starke, ättad från Fjärdarne. Han gick alltid så redd, att han var omgjordad med svärd och hade i handen en stor rudda, hvilken somlige kalla klubba[1]). Konungen tillsade Kolben, att vara sig närmast om morgonen, och sade sedan till sine män: «gån i natt dit, der böndernes skepp äro, och borren hål i alla, och riden bort med deras hästar från byarne der de äro». Så gjordes; men konungen var hela natten i böner och bad Gud, att Han skulle med sin mildhet och miskund lösa denna svårighet. När tiderna [gudstjensten] voro slutade, inemot dagen, gick han till tings. Några bönder voro då redan komne och derefter sågo de en stor mängd komma till tinget, bärande mellan sig en stor menniskobild, helt smyckad med guld och silfver. När bönderne, som redan voro på tinget, sågo detta, lupo de alle upp och bugade sig för vidundret, som sattes midt på tingvallen. Å ena sidan satte sig bönderne, å den andra konungen och hans följe.

Då stod Dala-Gudbrand upp och sade: «hvar är nu din gud, konung? Jag menar, han bär hakskägget temligen lågt, och synes mig, som vore morskheten hos dig och hos hornmannen, som J kallen biskop och som sitter der hos dig, mindre än i går; ty nu är vår gud kommen, som råder för allt och ser på er med hvassa ögon. Jag ser, att J ären rädde nu och vågen knappt se upp med ögonen. Uppgifven nu er vantro och tron på vår gud, som har i handen allt ert öde». Så slöt han sitt tal[2]). Konungen sade då till Kolben starke, utan böndernes vetskap: «Om så bär till i mitt tal, att de se bort från sin gud, gif honom då ett slag, det stör-

---

[1]) Det förklarande tillägget saknas i Legendariska sagan.

[2]) Enligt Legend. kap. 37 lyder slutet af Gudbrands tal så: «— — gud kommer, som kan göra sådant väder, att er Gud icke kan komma till tinget. Men nu ser vår Gud på eder med hvassa ögon. Och ären J nu rädde och vågen icke lyfta upp edra ögon mot vår Gud. Så tålmodigt som han burit edra onda gerningar och så hämnesam som han är van att vara, tyckes det oss underligt, att han skonar er så länge, så vida det icke vållas deraf, att J torden omvända er och dyrka honom.»

sta du kan, med klubban. Sedan stod konungen upp och sade: «mycket har du denne morgon talat till oss. Du undrar, att du icke kan se vår Gud, men vi vänta, att han skall snart komma till oss. Du skrämde oss med din gud, som är blind och döf och icke kan hjelpa sig eller andre och ingenstädes kommer utan att man bär honom. Jag tror, att han har kort till olycka. Gifven nu akt och sen åt öster, der kommer vår Gud med mycket ljus». Då rann solen upp och alle bönderne sågo mot henne. I det ögonblicket slög Kolben till deras gud, så att han brast i sönder, och kommo ut ur belätet möss, stora som kattor, ödlor och ormar. Bönderne vordo dervid så rädde, att de flydde, några till skeppen; men då de stötte ut dem, lopp vattnet in och fylde dem, så att de icke kunde komma uti dem. Andre lupo till öken, men funno dem icke. Derefter lät konungen kalla bönderne och sade sig vilja tala med dem; de vände åter och tinget blef satt. Konungen stod då upp och sade: «icke vet jag, hvad detta ert buller och språng skall betyda. I kunnen nu se, hvad er gud förmådde, som J gåfven guld och silfver, mat och föda, och J sen nu, hvilke vättar [1]) njutit det, möss och ormar, ödlor och paddor. Illa hafve de, som tro på slikt och icke vilja öfvergifva sin dårskap. Tagen ert guld och era smycken, som nu ligga här å marken, och tagen hem till edra qvinnor. Sätten aldrig sådant på stockar eller stenar. Nu gifver jag eder två koster: antingen tagen J nu vid kristnan eller ock striden J med mig nu i dag. Segre den, hvilken den Gud, på hvilken vi tro, beskär det». Dala-Gudbrand stod då upp och sade: «stor skade hafve vi fått på vår gud. Eftersom han icke kunde hjelpa oss, vilja vi nu tro på den Gud, som du tror». De togo nu alle vid kristnan och biskopen döpte Gudbrand och hans son. Konung Olof och biskop Sigurd satte der lärare och de skildes vänner, som förut voro ovänner. Gudbrand lät der bygga en kyrka i Dalarne.

120. Konung Olof for sedan ut i Hedmark och kristnade der, ty när han hade tagit konungarne, vågade han icke fara vida kring landet med litet följe efter slikt storverk; då vard

[1]) Vättar kallades och kallas ännu en grupp mythiska väsen, som anses bo i jorden, i skogar o. s. v.

det endast å få ställen kristnadt i Hedmark. Men denne gång upphörde konungen icke förr än Hedmarken var fullkomligt kristnad med vigda kyrkor och lärare. Sedan for han ut i Toten och Hadaland, rättade folkets seder och upphörde först, när der var helt kristet. Dädan for han till Ringarike, der alle läto sig kristnas. Römarne sporde sedan, att Olof ämnade sig till dem, och de samlade mycket folk, sägande mellan sig, att de hade väl i minnet Olofs förra genomfärd, och aldrig skulle han så fara en gång till. Det oaktadt redde konungen sig och drog in i Römarike med sitt följe. Bönderne mötte honom med en stor här vid Nitaån och började genast striden. Men snart blefvo de lidande, drogo sig genast undan och blefvo slagne sig till välgång, ty de läto sig genast kristnas. Konungen for genom fylket och skildes icke förr derifrån än de alle voro kristnade.

Dädan for han i öster till Solöarna och kristnade bygden [1]). Der kom skalden Ottar svarte till honom och bad att få gå honom till handa. Samme vinter, tidigare [2]), hade Olof Sveakonung dött och Anund Olofsson var nu konung i Svitjod.

Konung Olof vände åter till Römarike, när mycket var lidet af vintern [1022], och kallade ett talrikt ting till det ställe, der Hedsävestinget sedan hållits. Han satte då i lagen, att till det tinget skulle Uppländingarne gå och Hedsäveslagen skulle gälla i alla fylken inom Upplanden och så vidt annorstädes, som hon sedan gällt. När våren kom, drog han ut till sjön, redde sina skepp och for om våren ut till Tunsberg. Han satt der om våren, när tilloppet dit var störst, och varor [3]) fördes dit från andra land. Det var då

---

[1]) Det föregående i detta kapitel förekommer mycket kortare i Legend. kap. 39. De sista orden i Legend:s berättelse lyda så: »dädan for konung Olof till Solöarna och stadnade icke förr än i Svitjod.» Den sista förvånande uppgiften torde få strykas såsom alldeles ogrundad. Efter detta följer nu i Legend. (kap. 40—46) berättelsen om förvecklingarne mellan Olof digre och Olof svenske. Enligt Snorre fick Olof digre, när han kom från mötet med Dalagudbrand, budet om Olof svenskes död.

[2]) Tyvärr kan man icke häraf se, om Olof Sveakonung dog, efter vår tideräkning 1021 eller 1022. Dock synes det, som hade han aflidit i början af vintern och då han åtminstone icke kunde hafva lefvat långt in på år 1022, vore det kanske bäst att nämna 1021 som hans dödsår.

[3]) Egentligen varor af större tyngd.

god äring i Viken och ganska god ända till Stad, men norr derom var mycken missväxt.

121. Om våren [1022] sände konung Olof bud i vester till Agder, Rogaland och Hördaland, att han icke tillät att man förde och sålde korn, malt eller mjöl derifrån. Han skulle komma dit, tillade han, med sitt följe och fara på vetslor, som sed var. Budet gick genom alla dessa fylken. Om sommaren dröjde konungen i Viken och for österut till landsänden.

Enar tambskälfvarn hade varit hos Olof Sveakonung, sedan hans svåger Sven jarl dog; han hade blifvit Sveakonungens man och fått af honom ett stort län. Men då konungen dött, fick Enar lust att få grid af Olof digre; om våren hade bud gått mellan dem derom. Då konung Olof låg i Elfven, kom Enar tambskälfvaren dit med några män. Han talade med konungen om sämja och de kommo öfverens, att Enar skulle fara till Trondhem och behålla alla sina egor och den jord, som hade varit Berglyts hemgift. Enar drog då sin led norrut, men konungen dröjde i Viken och var länge i Borg, hösten och början af vintern [1023].

122. Erling Skälgsson hade alltjämt sådant välde, att från Sognsjön i norr till Lidandesnäs i öster rådde han fullkomligt för bönderne, men konungsvetslor hade han mycket mindre än förr. Dock hade man för honom sådan fruktan, att ingen lade i en annan skål än han ville. Konungen tycktes hans makt vara alltför stor.

Det var en ättstor och mäktig man vid namn Åslak Fitjaskalle. Skälg, Erlings fader, och Eskil, Åslaks fader, voro brödrasöner. Åslak var konung Olofs store vän och sattes af honom ned i Sunnhördaland, der han fick ett ansenligt län och stora vetslor; konungen bad honom hålla jämnt mot Erling. Men så gick det icke, när konungen icke var nära; då rådde Erling ensam, som han ville, i allt dem emellan och var alls icke mjukare derför att Åslak ville draga sig fram vid hans sida. Så gick det dem emellan, att Åslak icke kunde hålla sig i sin sysla, utan for till konung Olof och sade hvad som händt mellan honom och Erling, hvarpå konungen bad honom vara hos sig, till dess han träffade Er-

ling. Honom sände konungen bud att om våren [1023] uppsöka sig i Tunsberg[1]).

Då de möttes, hade de stämmor och konungen sade: «så är mig sagdt om ditt välde, Erling, att nordan från Sognsjö till Lidandesnäs är det ingen, som eger sin frihet för dig, ehuru der finnas många män, som anse sig odalborne till att hafva rätt af jämnbördige. Din frände här, Åslak, tycker sig känna mycken kyla af sitt förhållande till dig. Nu vet jag icke, om han har skuld dertill eller om han skall gälda, att jag har satt honom öfver min egendom. Jag nämner nu honom, men månge andre klaga detsamma för oss, såväl de, som sitta i syslor, och årmännen, som sköta våra bon och skola göra vetslor mot mig och mitt följe». Erling genmälte: «härpå svarar jag korteligen, att jag nekar dertill, att jag skulle tillvita Åslak eller andre, att de äro i er tjenst, men det erkänner jag, att det är nu så, som det länge har varit, att hvar af oss fränder vill vara förmer än andre; det vill jag ock erkänna, att jag med lust böjer halsen för dig, konung Olof, men det synes mig motbjudande att böja mig för Säl-Tore, som är trälboren i alla ätter, ehuru han nu är er årman, eller för andre, som äro hans likar i börd, fastän J hedren dem». Då togo begges vänner till orden, bedjande, att de skulle sämjas; konungen hade, sade de, icke i någon så mycket stöd som i Erling, om denne vore hans fullkomne vän. Å andra sidan talade de med Erling, att han skulle gifva efter för konungen; om han hölle vänskap med konungen, skulle han lätteligen med hvarje annan uträtta hvad han ville. Stämman lyktades dermed, att Erling skulle behålla alla vetslor, som han hade haft förut, och alla klagomål, som konungen haft mot honom, skulle nedläggas. Äfven skulle hans son Skälg fara till konungen och vara hos honom. — Åslak vände då åter till sine gårdar och de skulle vara i sämja. Erling for ock hem och fortfor som förr med sitt välde.

123. Sigurd Toreson[2]), broder till Tore hund på Bjärkö, var gift med Sigrid Skälgsdotter, Erlings syster. Åsbjörn,

[1]) Munch anser (*b.* s. 616) att mötet mellan Erling och Olof egde rum redan år 1022; men deremot strider sammanhanget i Snorres berättelse.

[2]) Denna episod förekommer i Legend. kap. 49—52. Dock är allt hos Snorre mycket utförligare. Efter omnämnandet af Åsbjörns slägtförhållanden be-

deras son, tycktes mycket lofvande under sin uppväxt. Sigurd bodde på Trondnäs i Amd, han var en storrik man med mycket anseende. Han hade icke gått konungen tillhanda och Tore, såsom konungens ländman, var före brodren i anseende. Men hemma hos sig hade Sigurd det ingalunda mindre stort. Under hedna tiden var han van att hvar vinter hafva trenne blot, ett vid vinternätterna, det andra vid midvintern, det tredje vid sommarn, och när han var kristen, fortfor han på samma sätt med vetslorna. Om hösten hade han då en stor bjudning för sine vänner, om vintern hade han ett julabud och böd då till sig många menniskor, den tredje vetslan, som ock var folkrik, hade han vid påsk. Så höll han i medan han lefde.

Han vard sotdöd och tog Åsbjörn, som då var aderton vintrar, arf efter fadren; han höll i med den vedertagna seden och hade hvar vinter tre vetslor, alldeles som fadren. Kort efter det Åsbjörn hade tagit mot fadersarfvet, började äringen försämras och grödan tog af, men han fortfor med sina vetslor och hade då godt af, att han hade gammalt korn och annat gammalt, som man behöfde. Så gick det året, men när det nästa kom, var kornet allsicke bättre och då ville Sigrid, att man skulle upphöra med vetslorna, med några eller alla. Åsbjörn ville det icke, utan for om hösten till sine vänner och köpte korn, hvar han kom åt, fick äfven af några. Så gick den vintern och han höll alla vetslorna. Våren derefter såddes icke mycket, ty man kunde icke få köpa utsädet, och Sigrid talade om, att man borde minska huskarlarnes antal, men Åsbjörn ville icke, utan höll i på samma sätt. Den sommaren var skörden föga lofvande och dertill sades sunnan ur landet, att konung Olof hade förbjudit att derifrån föra norrut korn, malt och mjöl [1022].

Då tycktes det Åsbjörn vanskligt att få hvad han behöfde, och lät då framsätta en börding, som han hade, så stor, att hon kunde gå på öppna hafvet, ett godt skepp med välgjord rede och med randigt segel. Han for om som-

ter det allenast, att han hade sed att hålla en vetsla hvar höst, men kunde denna gång icke få säd. Han for då till Erling och sade honom det. Erling omtalade konungens förbud, men lät trälarne sälja. Först å hemvägen träffar Åsbjörn Tore säl (kap. 49). Intet härom finnes i Fagrskinna.

maren med tjugo män och intet är sagdt om deras färd, förr än de en afton kommo i Karmtsund och lade till vid Agvaldsnäs.

Helt nära stranden ligger på Karmtön en stor by, som heter Agvaldsnäs, en god kungsgård, för hvilken rådde Tore säl, konung Olofs årman. Han var af liten ätt, men hade förhållit sig som en man, en stor arbetsman, snäll i tal, benägen att utmärka sig och gå framåt, men ovillig att gifva efter. Detta gagnade honom sedan, ty han hade konungens stöd. Han var rask och frimodig att tala. Åsbjörn låg der med de sine om natten, men om morgonen, när det var ljust, gick Tore med några män ned till skeppet och sporde, hvilken egde det präktiga skeppet. Åsbjörn nämnde sig och sin fader. Tore sporde, hvart han skulle fara som längst och hvilket ärende han hade. Åsbjörn svarade, att han ville köpa korn och malt, och sade, som sant var, att norr i landet var brist, «men oss är sagdt, att här är äringen god; vill du, bonde, sälja oss korn? Jag ser, att här äro stora hjelmar; det vore oss en stor lättnad att icke behöfva fara längre». Tore svarade: «jag skall befria dig från att fara längre efter kornköp eller vidare kring Rogaland. Jag kan säga dig, att du gerna kan vända här och icke behöfva fara längre, ty hvarken här eller annorstädes får du korn, eftersom konungen förbjuder att sälja korn härifrån norrut i landet. Vänd du åter, Hålög, det är dig det bästa». Åsbjörn svarar: «är det så, som du säger, bonde, att vi icke få köpa korn, skall jag icke hafva mindre ärende än att göra ett besök på Sola och se, hur min frände Erling har det». Tore sporde: «hur nära frändskap har du till Erling?» Han svarade: «min moder är hans syster». Tore sade: «då kan hända, att jag talat ovarsamt, om du är Ryga-konungens systerson». Åsbjörn lät då fälla ned sina tält och vände ut skeppet. Tore ropade efter dem: «faren nu väl och kommen hit, då J vänden åter». Åsbjörn sade sig skola göra så. De foro nu sin led och kommo om qvällen till Jädar. Åsbjörn gick upp med tio män, under det de andre tio vaktade skeppet. Så snart han kom till byn, vard han väl mottagen och Erling var mycket glad mot honom, satte honom närmast sig och sporde honom många tidender nordan ur landet. Åsbjörn berättade på det tydli-

gaste om sitt ärende och Erling svarade, att det var icke väl ställdt, att konungen förböd att sälja korn. «Jag kan icke», sade han, «vänta att här finna någon, som vågar bryta konungens ord. Jag har svårt att akta mig för konungens lynne, ty många äro de, som söka spilla vår vänskap». Åsbjörn sade: «sent spörjes hvad sant är. Mig har man lärt i min ungdom, att min moder var friboren i alla halfvor [ättgrenar] och derjämte, att Erling på Sola nu var gäfvast af hennes fränder. Men nu hör jag dig säga, att du icke är så fri inför konungsträlarne här på Jädar, att du kan styra med ditt korn efter hvad dig likar». Erling såg på honom, drog på munnen och sade: «I Hålöger veten mindre af konungens välde än vi Ryger. Fritalig månde du vara hemma, men du har också att bråS på. Låtom oss nu först dricka, frände, och i morgon skola vi se, hvad man kan göra med ditt ärende». Gjorde de så och voro glade om qvällen. Dagen derefter talades de vid och Erling sade: «jag har tänkt något på ditt kornköp; är du noga med, af hvilken du köper?» Han svarade, att det frågade han alls icke efter, af hvem han köpte korn, om han blott fick det med full egande rätt». Erling sade då: «det synes mig ganska troligt, att mine trälar ega så mycket korn, att du kan köpa tillräckligt af dem; de äro icke i lag eller landsrätt med andra menniskor». Åsbjörn sade sig gå in härpå och man tillsade trälarne om köpet. De togo då fram korn och malt och sålde åt Åsbjörn, hvilken lastade sitt skepp som han ville. Då han var färdig att fara, ledde Erling honom ut med vängåfvor och de skildes i kärlek. Åsbjörn fick gynnande vind och lade sig om qvällen i Karmtsundet vid Agvaldsnäs, der han var öfver natten.

Tore säl fick genast spaning om Åsbjörns färd och fick derjämte veta, att hans skepp var tungt lastadt. Om natten kallade han folk till sig, så att han före dag hade sextio män, och drog, så snart det var något ljust, mot Åsbjörn. De gingo genast ut på skeppet och Åsbjörn, som nyss hade klädt sig med de sine, helsade Tore. Denne sporde, hvad han hade för last i skeppet. «Korn och malt», svarade han. Tore sade: «då gör Erling som vanligt med att taga alla konungens ord för intet, och har han ännu icke blifvit trött att stå honom emot i allt. Det är eget, att konungen låter allt

gå för honom». Tore var en stund het i sitt tal, men när han tystnade, sade Åsbjörn, att Erlings trälar hade egt detta korn. Tore svarade hastigt, att han brydde sig icke om deras knep; «nu har du, Åsbjörn, att gå med ditt folk i land eller ock kasta vi er öfver bord, ty vi vilja icke trängas af er, medan vi rödja skeppet». Åsbjörn såg, att han icke var stark nog mot Tore och gick derföre med de sine i land, under det Tore flyttade all lasten från skeppet. Då det var afrödt, gick Tore längs efter det och sade: «synnerligen godt segel hafva Hålögerne; tagen hit åt dem vårt gamla bördingssegel, det är dem godt nog, då de segla med lös köl [tomt skepp]». Man bytte då seglen, hvarefter Åsbjörn for sin led. Han styrde nu i norr utmed landet och stannade icke förr än han kom hem i början af vintern [1023]. Vidtfrägdad vard hans färd. Allt bestyr med att reda vetslor den vintern var då taget ifrån honom.

Tore hund böd till julvetsla Åsbjörn, hans moder och så mänge män, som de ville hafva med sig, men han ville icke fara, utan satt hemma. Man fann, att Tore ansåg Åsbjörn derigenom att han icke ville komma, föga akta bjudningen, och han gjorde narr af hans färder. «Visst är det», sade han, «stor skilnad i anseende mellan oss Åsbjörns fränder, men så visar han det ock. Hur stor möda använde han icke i somras för att besöka Erling på Jädar, men han vill icke fara till närmsta hus, till mig. Icke vet jag, om han tror, att det fins en Säl-Tore på hvar holme». Sådant och annat dylikt sporde Åsbjörn från Tore och harmades mycket öfver sin färd, ännu värre, då han hörde folk hafva slikt till spott och löje. Han var hemma om vintern och for ingenstädes på bjudningar.

124. Han hade ett långskepp, en tjugosessa-snäcka, som stod i en stor sjöbod. Efter kyndelsmessan [den 2 Febr. 1023] lät han sätta fram skeppet och tillreda det, sedan redskapen voro framtagna. Sedan kallade han till sig sine vänner och fick sig nittio män, alle väl väpnade [1]). Då han var färdig och fick vind, seglade han söderut med landet. De foro sin led och det gick långsamt med vinden. Då de kom-

[1]) Två eller tre skepp med två hundrade män; han seglade under långfastan. (Legend.)

mit söderut, foro de längre ut än tjodleden går, så snart det var dem möjligt.

Om deras färd är intet sagdt, förrän de om aftonen af femte dag påsk [den 18 April 1023] kommo till Karmt. Denna ö är stor och lång samt der hon är vidast, föga bred. Hon ligger utanför tjodleden och är vid denna en stor bygd, men vidt och bredt är ön ouppodlad, utåt hafvet. Åsbjörn landade vid ön, der hon icke var odlad.

När de hade tältat, sade han: «varen nu här och biden mig, ty jag skall gå upp på ön att spörja, hur här är, ty hittills hafve vi intet hört». Han hade en usel klädnad, en sid hatt och en båtshake i handen, men under kläderna var han omgjordad med ett svärd. Han steg nu i land och gick öfver ön och när han kom på en höjd, så att han kunde se till byn på Agvaldsnäs och vidare framåt Karmtsundet, såg han menniskor fara talrikt både på land och vatten; alle drogo de till byn på Agvaldsnäs. Han fann detta underligt och gick sedan fram till byn, till det ställe, der tjenstemännen tillredde maten. Der kunde han genast höra och förstå af deras tal, att konung Olof var ditkommen på vetslor och hade då gått till borden. Åsbjörn vände sig då till stugan. När han kom in i förstugan, gick en man ut och en annan in, ingen gaf akt på honom. Stugedörren var öppen och han såg, att Tore säl stod framför högsätesbordet. Det var redan mycket lidet af qvällen. Åsbjörn hörde, att man sporde Tore om hans möte med honom, och att Tore berättade derom en lång saga, som tycktes honom vara mycket på sned. Då hörde han en man fråga: «hur bar Åsbjörn sig åt, när J rödden skeppen?» Tore svarade: «det gick väl an, det var dock icke väl, när vi rödde skeppet, men när vi togo seglet af honom, då grät han». Men när Åsbjörn hörde detta, drog han svärdet hårdt och hastigt, lopp in i stugan och högg genast till Tore. Hugget kom in på halsen; hufvudet föll på bordet framför konungen och kroppen på hans fötter; borddukarne blefvo fulle af blod både uppe och nere [1]). Konun-

[1]) Tore sade, att när han tog seglet, var gråtrösten i halsen på honom. Då Åsbjörn gaf dödshugget, sade han: «nu är gråtrösten ur halsen». Intet säges derom, att hufvudet föll på bordet och kroppen på konungens fötter (Legend.).

gen talte, bjudande, att man skulle taga och leda honom ut. Så skedde, att Åsbjörn togs och leddes ut ur stugan, hvarefter man tog och bar bort bordbonaden och dukarne, liksom Tores lik, och allt hvad blodigt var sopades. Konungen var väldigt vred, men styrde sina ord väl, som han jämnt var van.

125. Skälg Erlingsson stod upp, gick fram för konungen och sade: «nu som ofta, konung, måste man hos eder söka förbättring. Jag vill bjuda gods för denne man, att han må behålla lif och lemmar, men i allt annat mån J, konung, skipa och skära». Konungen svarade: «är det icke dödssak, Skälg, om någon bryter påskfriden, och likaledes, om man dräper någon i konungens härberge, och för det tredje — hvilket månde synas dig och din fader af ringa vigt — att hafva mina fötter till huggstock». Skälg genmälte: «illa är det, konung, att det ej likar eder, ty annars vore verket på bästa sätt utfördt. Men om detta verk, konung, är er emot och synes er mycket värdt, väntar jag att få något stort af er för min tjenst; torde månge säga, att J kunnen väl göra det». Konungen svarade: «fast du är mycket värd, Skälg, kan jag icke för din skull bryta lagen och lägga ned konungshedern». Skälg vände sig då bort och gick ur stugan, tolf män, som hade varit der med honom, följde och månge andre gingo bort med honom. Han sade då till Torarin Näfulfsson: «om du vill hafva min vänskap, lägg dig då all vinn derom, att karlen icke dräpes före söndagen». Sedan gick Skälg med sine män, tog en roddskuta, som han egde, och rodde söderut, så hårdt man kunde taga uti, ock kom i gryningen till Jädar. De gingo genast upp till byn och till loftet, som Erling sof i. Skälg sprang mot dörren, så att hon brast i naglarne. Erling vaknade, jemte de andre, som voro derinne; han var först på fötter, tog upp sin sköld och svärdet, skyndade till dörren och sporde, hvilken komme der så häftigt. Skälg nämnde sig och bad att man skulle öppna dörren. Erling sade: «sannolikast var, att det var du, när man kom så galet. Äro några efter er?» Man öppnade då dörren och Skälg sade: «jag tänker, att om du än tycker, att jag far fram häftigt, synes det icke vara för hastigt för din frände Åsbjörn, der han sitter på Agvaldsnäs, i norr, uti

fjättrar. Nu är det manligt att fara honom till hjelp». Sedan talades de vid och Skälg sade Erling, hur allt hängde samman med Säl-Tores dråp.

126. Då det var tillredt i stugan, satte konung Olof sig i sätet och var mycket vred. Han sporde efter dråparen och man sade, att han var i förvar ute i svalarne. Konungen sporde: «hvi är, han icke dräpt?» Torarin Näfulfsson svarade: «herre, kallen J det icke för mord, att dräpa folk om natten?» Då sade konungen: «sätt honom i fjättrar och dräp honom i morgon». Åsbjörn fjättrades och förvarades ensam i ett hus öfver natten. Dagen derefter hörde konungen morgontiderna, gick sedan till stämma och satt der till högmessan. Han gick derefter till messan och när han kom från tiderna, sade han till Torarin: «nu är väl solen så hög, att Åsbjörn, eder vän, kan hängas?» Torarin svarade, bugande sig för konungen: «herre, förre fredagen sade biskopen, att den konungen, som har välde öfver allt, han tålde smädelse, och att den är säll, som hellre vill likna honom än dem, som då dömde menniskan till döden eller dem, som vållade mandråpet. Nu är det icke långt till morgonen och är då söckendag». Konungen såg på honom och sade: «deri kan du få råda, att han icke skall dräpas i dag. Du skall taga och vakta honom och vet det för visst, att ditt lif ligger dervid, om han på något sätt kommer bort». Konungen gick då sin led och Torarin gick dit, der Åsbjörn satt i jern. Han tog då fjättrarne af honom och följde honom in uti en liten stuga, der han lät honom hafva mat och dryck och sade honom, hvad konungen hade pålagt, ifall han lupe bort. Åsbjörn svarade, att det behöfde Torarin icke rädas. Torarin satt länge hos honom om dagen och sof der om natten.

Lögerdagen[1]) stod konungen upp och gick till morgontiderna. Sedan gick han på stämmor; många bönder voro komne och hade mycket att kära. Konungen satt der länge och man gick temligen sent till högmessan; efter denna gick konungen att äta. När han hade ätit, drack han en stund utan att borden voro borttagna. Torarin gick då till presten, som hade vård om kyrkan, och gaf honom två öre silfver,

[1]) Ordet är bildadt af dag och lög (laugr), bad. Han kallas i isländska skrifter äfven tvättdagen.

för att han skulle ringa till helgen på samma gång konungens bord togos bort. När konungen hade druckit så länge som det syntes honom lägligt, togos borden bort, och när han då sade det vara tid, att trälarne förde bort dråparen, till att dräpa honom, i samma ögonblick ringde det till helgen. Då trädde Torarin inför konungen och sade: «grid skall väl mannen hafva under helgen, fast han förbrutit sig svårt». Konungen sade: «vakta honom du, Torarin, så att han icke kommer bort», och gick så till kyrkan att höra nona[1]), under det Torarin satt den dagen hos Åsbjörn. Söndagen gick biskopen till Åsbjörn, skriftade honom och gaf honom lof att höra högmessan. Torarin gick då till konungen och bad honom sätta andre att vakta dråparen; «vill jag nu», sade han, «skiljas från hans mål». Konungen tackade honom och satte andre att vakta Åsbjörn, på hvilken man åter lade fjättrar. Då man gick till högmessan, leddes Åsbjörn till kyrkan och stod jämte sine vaktare utanför henne. Konungen och allt folket stodo och hörde messan.

127. Nu skola vi åter börja der vi förut veko af, att Erling och hans son Skälg rådslogo om denna svåra sak och beslöt Erling, på Skälgs och sine andre söners egganden, att samla folk och skära upp härarv. Folk samlades hastigt, man tillredde skeppen och skårade mantalet, som uppgick till nära femton hundraden[2]). Med denna styrka foro de och kommo om söndagen till Agvaldsnäs på Karmt. De gingo allesamman upp till byn och kommo der, när evangeliet just var läst. De gingo genast till kyrkan, togo Åsbjörn och bröto fjättrarne från honom. Vid gnyt och vapenbraket, som så uppstod, skyndade alle, som förut voro ute, in i kyrkan och alle, som förut voro inne, sågo ut, med undantag af konungen, som icke såg sig om. Erling stälde sitt folk å ömse sidor af gatan, som gick från kyrkan till stugan, närmast hvilken han stod sjelf med sine söner. När alla tiderna voro sjungna, gick konungen genast ur kyrkan och gick först in i gången; efter honom gingo hans män, hvar efter annan. Så

---

[1]) Den «tid», som hölls vid nionde timmen d. v. s. kl. 3 e. m.

[2]) Tolf hundrade, enligt Legend. Der heter det, att Åsbjörn satt vid kyrkdörren och drogs från kyrkan af Skälg.

snart han kom hem till dörren, trädde Erling fram för denna, bugade sig för konungen och helsade honom. Konungen svarade och bad Gud hjelpa honom. Då tog Erling till orden: «mig har man sagt, att min frände Åsbjörn har begått en stor missgerning och är det illa, konung, om det skett så, att det misstyckes er. Nu har jag kommit hit att för honom bjuda sämja och sådana böter, som J sjelf viljen bestämma, och för att deremot få hans lif, lemmar och landsvist»[1]). Konungen svarade: «så synes mig, Erling, som J tycken er hafva makten att bestämma för Åsbjörn. Icke förstår jag, hvarför du låtsar bjuda sämja för honom, ty jag menar, att du dragit samman här i afsigt att afgöra saken oss emellan». Erling sade: «J skolen råda, konung, och råda så, att vi skiljas i sämja». Konungen sade: «ämnar du skrämma mig, Erling? är det derföre du kommer med stort följe?» «Nej», sade han. «Äfven om annat ligger under, vill jag icke fly», [sade konungen] . . . .[2]). Erling svarade: «icke behöfver du påminna mig derom, att våra möten hittills varit sådana, att jag haft liten styrka mot dig. Men nu vill jag icke dölja hvad jag har i sinnet, nämligen att vi skola skiljas i sämja, eller ock tänker jag, att jag icke hättar [riskerar] något ytterligare möte». Erling var då blodröd i anletet. Då gick biskop Sigurd fram och sade till konungen: «jag bjuder eder i lydnad för Guds skuld, att J sämjens med Erling, efter hans anbud, att denne mannen har grid till lif och lemmar, men att J råden ensam för hela förlikningen». Konungen svarade: «J skolen råda». Då sade biskopen: «Erling, gif konungen den säkerhet, som han finner god, och sedan må Åsbjörn gå till grid och i konungens våld». Erling gaf säkerhet, som konungen mottog, hvarefter Åsbjörn gick till grid och i konungens våld och kysste konungens hand. Erling vände då bort med sitt folk och man helsade icke hvarandre. Sedan konungen gått in i stugan med Åsbjörn, bestämde han förlikningen, sägande: «det skall vara början af vår förlikning, Åsbjörn, att du skall gå under den landslagen, att den man, som dräper konungens tjensteman, skall, om konungen vill, taga på sig

---

[1]) Rättighet att vistas i landet.

[2]) Här är en lucka i handskrifterna.

samma tjenst. Nu vill jag, att du blir årman här efter Säl-Tore och styr här för min gård Agvaldsnäs». Åsbjörn svarade, att det skulle vara som konungen sade; «men jag måste först fara hem till min gård och ställa i ordning der». Konungen lät det lika sig väl och for dädan till en annan vetsla, som man hade tillredt för honom.

Åsbjörn begaf sig då till sine följeslagar, som hade legat i en lönvik all den tid, som Åsbjörn varit borta. De hade nys af det som händt honom och ville icke fara bort, förr än de visste utgången.

128. Åsbjörn for nu bort och stadnade icke förr om våren [1023] än han kom i norr till sin gård. Han kallades efter detta Åsbjörn sälsbane.

När han hade varit hemma en kort tid, träffade han sin frände Tore och de talades vid. Tore sporde honom noga om hans färd och om allt, som timat derunder; Åsbjörn sade hur det hade varit. Då sade Tore: «du tycker dig nu hafva gjort dig fri från den skammen, att du rånades i höst?» «Ja», sade Åsbjörn, «hvad synes dig, frände?» «Det är snart sagdt», sade Tore, «att din förra färd, då du for söderut, vard mycket neslig, men kunde dock hjelpas; men denna färd är till både din och dine fränders skam, om du skall vara konungens träl och en like till den store uslingen Tore säl. Visa dig nu så mycket man, att du hellre sitter här å dina egor, och skole vi dine fränder hjelpa dig, att du aldrig kommer i slik klämma». Åsbjörn fann detta godt och innan de skildes, var det bestämdt, att Åsbjörn skulle sitta å sin gård och icke fara till konungen eller hans tjenst. Så gjorde han och satt hemma på sina gårdar.

129. Efter det konung Olof och Erling Skälgsson hade mött hvarandre på Agvaldsnäs, uppkom å nyo mellan dem söndring, som växte så, att det vard full fiendskap mellan dem.

Konung Olof for om våren [1023] på vetslor i Hördaland och drog sedan upp i Vörs [1]), ty han hade sport, att folket der var föga kristet. Han hade ting med bönderne vid Vång; de kommo talrike och väpnade. När konungen böd dem att låta

---

[1]) Denna episod tyckes icke förekomma i någon af de andra Olofssagorna (utom, naturligtvis, den efter Snorres bok afskrifna s. k. större Olofssagan).

sig kristnas, bödo de honom deremot strid, och det kom derhän, att de fylkte sig å båda sidor. Men då for det skräck i bröstet på bönderne, så att ingen ville stå främst, och till sist gick det så, hvilket gagnade dem bättre, att de gingo konungen till handa och läto sig kristnas. Konungen skildes icke från dem, förr än der var fullt kristet.

En dag red konungen sin led, sjungande sine psalmer. När han då kom gent emot högarne[1]), stadnade han och sade: «dessa mina ord skall hvar man säga den andre, att det är mitt råd, att en Norges konung aldrig hädanefter far mellan dessa högar». Det säges ock, att de fleste konungar sedan aktat sig derför.

Sedan for konung Olof ut till Osterfjärd, besteg sina skepp och for till Sogn, der han tog vetslor om sommaren [1023]. När det började hösta, for han in i fjärden och drog upp i Valdres, der det dittills varit hedet. Konungen for med största hast upp till vattnet, kom oväntad öfver bönderne, tog deras skepp och steg sjelf på dem med alle sine män. Sedan skar han tingsbud och satte tinget så nära vattnet, att han kunde använda skeppen, om han ansåge det nödigt. Bönderne kommo till tinget väpnade, konungen böd dem att kristnas, men de ropade emot och under mycket gny och vapenbrak bådo de honom tiga. Då konungen såg att de icke ville lyssna till hvad han lärde dem och derjämte fann, att de hade sådan styrka, att han icke kunde stå emot, skifte han talet och sporde, om det fans några män på tinget med sådana mål, att de ville, att han skulle bilägga dem. Snart fann man af böndernes tal, att månge af dem som endrägtigt lupit samman att tala mot kristnan, voro sig emellan oense, och så snart bönderne började sina käromål, samlade hvar af dem sig en flock att styrka sin sak. Så gick den dagen fram och om qvällen upplöstes tinget.

Så snart bönderne hade sport, att konung Olof hade farit genom Valdres och kommit i bygden, hade de utsändt härarv och stämt samman tegn och träl. Med hären hade de så farit emot konungen, under det att det var vida i bygden folktomt. Bönderne höllo sig tillsamman, sedan tinget var slitet.

[1]) Desse högarnes läge är icke kändt.

Konungen fick veta detta, gick på sina skepp och rodde om natten tvärt äfver vattnet. Då lät han de sine gå upp i bygden, bränna och råna. Dagen derefter rodde de från näs till näs och han lät bränna hela bygden. Då bönderne, som voro i hären, sågo rök och låge åt sine byar till, vordo de löse i flocken, hvar drog bort och letade hem, ifall han skulle finna sitt husfolk. Men så snart hopen blef bruten, drog den ene bort efter den andre, till dess allt var fördeladt på små flockar. Under detta rodde konungen öfver vattnet och brände å hvartdera landet. Bönderne kommo då till honom, bådo om miskund och erbödo att gå honom tillhanda. Han gaf hvar man, som kom till honom och bad, både grid och gods och talade då ingen mot kristnan. Konungen lät döpa folket och tog gislar af bönderne. Han dvaldes der länge om hösten och drog skeppen öfver eden mellan vattnen [sjöarne]. Men han for aldrig in i landet långt från vattnen, ty han trodde bönderne illa. Han lät bygga och viga kyrkor och tillsatte lärare. Då han väntade frost, drog han upp i landet och kom fram i Toten. Arnor jarlaskald omtalar, att konung Olof brände i Upplanden, i sin dikt om hans broder Harald:

Går det i ätten, att yngven
för Uppländingar brände
— folket smakar hämnd af herrskarn —
husen, främst af männen.
Ville ej frimodiga folket,
förrn man styrde till våda
— grams dolgar fingo galgen —
gagnprydarn lyda [1]).

Konungen for sedan norrut genom Dalarne till fjället, utan att stadna förrän han kom till Trondhem, till Nidaros, der han tillredde vintervist och satt der om vintern [1024]. Det var hans konungsdömes tionde vinter.

130. Föregående sommar [1023] hade Enar tambskälfvarn farit ur landet, till en början vesterut till England, der

[1]) Går d. v. s. berättas. Yngven, konungen. Gramens dolgar, konungens fiender. Gagnprydarn, den som pryder andre med gagn d. v. s. utmärkelser och annat godt.

han fann sin måg[1]) Håkan jarl, hos hvilken han vistades en tid. Sedan for Enar till konung Knut, som gaf honom stora gåfvor, och vidare i söder öfver hafvet, ända till Romaborg. Sommaren derefter [1024] kom han åter och for då till sine gårdar. Han och konung Olof möttes då icke.

131. Det var en qvinna vid namn Alfhild, som kallades konungens trälqvinna, ehuru hon var kommen af god ätt[2]). Hon var den fridaste qvinna och följde konung Olofs hird. Denna vår [1024] var Alfhild hafvande och konungens förtroendemän visste, att han torde vara barnets fader. En natt kom sjukdomen öfver henne; endast få voro der, några qvinnor, en prest, Sigvat skald och få andre. Alfhild var svårt sjuk och kom nära döden. Hon födde ett svenbarn och det var en stund, som de icke voro fullt visse, om det var lif i barnet. Då barnet drog anden, men svagt, böd presten, att Sigvat skulle gå och säga konungen till, men han svarade: «jag vågar för ingen mon väcka konungen, ty han har förbjudit alle att störa hans sömn, förr än han vaknar sjelf». Presten svarade: «det är nödtvång att detta barn döpes; det ser mig icke ut, som skulle det lefva». Sigvat genmälte: «hellre vågar jag hätta, att du döper barnet än att jag väcker konungen. Jag skall taga på mig skulden och gifva namnet». Så gjorde de, drängen döptes och kallades Magnus.

Följande morgon, då konungen vaknat och klädt sig, sade man honom allt detta. Han lät då kalla Sigvat och sade: «hvi var du så djerf, att du lät döpa mitt barn, förr än jag visste derom?» Sigvat svarade: «jo, hellre ville jag gifva Gud två menniskor än fienden [djefvulen] en». «Hvad vill det säga», sporde konungen. Sigvat svarade: «barnet var nära döden och skulle varit fiendens, om det dött hedet; nu blef det Guds menniska. För det andra visste jag, att äfven

[1]) Måg kallas i fornspråket hvarje frände, som man fått genom giftermål. Enar var gift med jarlens faster. Om Enars återkomst talas intet i Legend. och Fagrskinna.

[2]) Legend. nämner (kap. 26) Olofs son Magnus och dennes moder Alfhild, «Estrids tvättqvinna». Fagrskinna nämner endast (kap. 108) Magnus och modern. Till mycket af det i texten berättade kan således ingen skriftlig källa angifvas. Snorre har i allmänhet god kännedom om Sigvat skalds visor och öden. Genom honom torde berättelsen i kap. 131 hafva fortplantats.

om du vore mig vred, kunde det icke kosta mig mera än mitt lif. Men om du vill, att jag skall mista det för denna saken, väntar jag, att jag skall vara Guds man». Konungen sade då: «hvi lät du svennen heta Magnus? Det är icke vårt ättnamn». Sigvat svarade: «jag kallade honom efter konung Karlamagnus, den bästa menniska jag känner i verlden» [1]). Då sade konungen: «lyckosam är du högeligen, Sigvat, och man kan icke undra, att lycka följer förstånd. Det deremot kan vara underligt, hvilket stundom händer, att sådan lycka följer okloka menniskor, att oförståndiga råd vändas till lycka». Konungen var nu mycket glad. Svennen föddes upp och var, när åldern for öfver honom, brådt lofvande.

132. Samme vår [1024] gaf konung Olof Åsmund Grankelsson [2]) halfva syslan i Hålogaland jemte Hårek i Tjotta, som förut haft hela, dels till vetsla, dels till län. Åsmund hade en skuta med nära trettio väl väpnade män. När han kom norrut, träffade han Hårek och sade honom, hur konungen hade bestämt med syslan, och visade honom konungens järtecken. Hårek sade, att konungen hade att bestämma hvilken skulle hafva syslan; «dock gjorde icke de förre höfdingarne så, att de minskade rätten för oss, som äro ättborne till att af konungarne få rike, och i stället lemna sådant åt bondesöner, som aldrig förr haft sådant i händer». Men fast man kunde märka, att detta var Hårek emot, lät han Åsmund taga vid syslan, såsom konungen hade sändt honom bud. Åsmund for då hem till sin fader, dröjde der en kort tid och for sedan till sin sysla norrut i Hålogaland.

När han kom till Långö, bodde der två bröder Gunsten och Karle, rike män med stort anseende. Gunsten, den äldre af dem, var en bosysleman. Karle var en frid man och stor vän af prakt. Båda voro idrottamän i många afseenden. Åsmund vard väl mottagen och dröjde der en tid, hemtande samman ur syslan hvad han fick. Karle talade med Åsmund derom, att han ville fara med honom till konung Olof och söka sig hirdvist. Åsmund eggade honom dertill och lofvade sitt förord hos konungen till att Karle skulle få hvad han önskade; Karle slöt sig då till Åsmunds följe.

---

[1]) Karlamagnus (Charlemagne), Carl den store, var mycket ansedd i Norden.

[2]) Om Åsmund Grankelsson finnes intet i Legend. och Fagrskinna.

Åsmund sporde, att Åsbjörn sälsbane hade farit söderut till Vågastämman med en stor bördiug, som han hade, och med nära tjugo. man. Man kunde vänta honom sunnan. Åsmund for med de sine åt söder utmed landet; de hade motvind, fast vinden var svag. Skepp seglade mot dem, som hörde till Vågaflottan, och sporde de nu i hemlighet om Åsbjörns färd. Man .sade, att han då var på väg ur södern. Åsmund och Karle voro sänglagar och det var mycket väl mellan dem.

En dag, då Åsmund rodde fram efter ett sund, seglade en börding mot dem. Skeppet var lätt igenkändt, ty det hade glänsande bog och var måladt med hvitt och rödt; seglet var randadt. Då sade Karle till Åsmund: «ofta talar du om, att du är mycket nyfiken att se Åsbjörn sälsbane; icke kan jag känna ett skepp, om det icke är han, som seglar der». Åsmund svarade: «går så väl, lagsman, säg mig till, om du känner igen honom». Då rände skeppen förbi hvarandra och Karle sade; «der sitter han sälsbanen vid styret i blå kjortel». Åsmund svarade: «jag skall gifva honom en röd kjortel», och kastade ett spjut, som träffade honom i midjan och flög igenom honom, så att det fastnade fram i höfdafjälen. Åsbjörn föll död från styret och båda skeppen foro sedan sin led [1]).

Åsbjörns lik fördes i norr till Trondsnäs. Sigrid sände efter Tore hund till Bjärkö. Han kom, när man redde till Åsbjörns lik efter deras sed. När de foro bort, valde Sigrid gåfvor åt sine vänner. Hon ledde Tore till skeppet och innan de skildes, sade hon: «så är nu, Tore, att min son Åsbjörn lydde dina vänråd. Nu fick han icke lif till att löna det efter som billigt var. Jag är väl mindre duglig dertill än han, men vilje har jag dock. Här är nu en gåfva, som jag vill gifva dig, och ville jag att den bekomme dig väl» — det var ett spjut — «här är nu spjutet, som stod igenom min son Åsbjörn, bloden är ännu derpå. Dess lättare kan du minnas, att det passar i det sår, som du såg på din brorson Åsbjörn. Det vore väl gjort, om du släppte detta spjut ur dina händer så, att det stode i bröstet på Olof digre. Jag

---

[1]) I Legend. kap. 52 heter det allenast, att konung Olof lät döda Åsbjörn, när han förnam hans löftesbrott.

säger det nu, att du varder hvars mans niding, om du icke hämnas Åsbjörn». Hon vände sig nu bort. Tore var så vred öfver hennes ord, att han kunde intet svara, och icke kom han ihog att släppa spjutet, och icke kom han ihog bryggan, utan skulle hafva gått i qvaf, om icke hans män tagit och stödt honom, när han gick ut på skeppet. Det var ett icke mycket stort målaspjut med guldbelagd holk. Tore rodde bort och for hem till Bjärkö.

Åsmund och hans fälagar foro sin led, tills de kommo till konung Olof i Trondhem. Åsmund sade då konungen hvad hade händt under hans färd. Karle vard konungens hirdman och var fortfarande i vänskap med Åsmund. Orden, som Åsmund och Karle vexlade före Åsbjörns vig, voro icke lönliga, ty de berättade dem sjelfve för konungen. Men der gick efter talesättet, att hvar har bland ovänner en vän. Några voro der, som lade slikt på sinnet, och så kom det till Tore hund.

133. Om våren [1024] redde konung Olof sig och tillrustade sina skepp. Om sommaren for han i söder utmed landet, hade ting med bönderne, förlikte menniskor och sedade landet; han tog ock hvar han for konungsskylder. Den sommaren for han allt till landsänden i öster. Då hade han kristnat landet, der storhäraden voro, och skipat lagar i allt landet. Han hade ock lagt under sig Orkenöarna, såsom förr är sagdt. Han hade äfven haft ordsändningar och förvärfvat månge vänner på Island och i Grönland och på Färöarna. Till Island hade han sändt kyrktimmer och bygdes deraf kyrkan å Tingvall, der alltinget hålles. Han sände äfven storklockan, som är der. Detta skedde sedan Isländingarne hade ändrat lagen och gjort kristen rätt efter de ord, som konung Olof hade sändt dem. Sedan foro från Island månge ansenlige män, som hade gått konung Olof till handa, såsom Torkel Öjulfsson, Torlek Bolleson, Tord Kolbensson, Tord Barksson, Torger Håvarsson och Tormod Kolbrunskald[1]). Konung

[1]) Torkel Öjulfsson, Are frodes farfarsfar, var sonson af Tord gelle (se del I s. 198), var född år 985, öfvervintrade hos konung Olof 1016 och 1024, dog påsktiden 1026. Han var gift med Gudrun (Kjärtan Olofssons f. d. trolofvade och Bolles enka, se del I s. 244). — Torlek Bolleson, son af den nämnde Gudrun och Bolle Torlaksson (se del I s. 244), föddes år 1001, vistades hos Olof 1007

Olof hade sändt vängåfvor till månge höfdingar på Island och de sände deremot sådant, som man der fick och de trodde skulle synas honom mest värdt. Men i dessa vänskapsbevis, som konungen gaf Island, låg än mera, som sedan vard uppenbart.

134. Denne sommar [1024] sände konung Olof Torarin Näfulfsson till Island [1]) i sina ärender. När konungen for, höll Torarin med sitt skepp ut ur Trondhem och följde honom i söder till Möre. Han seglade sedan till hafs och fick så god vind, att han icke seglade mer än fyra dygn, förr än han landade vid Öra på Island. Han for genast till alltinget och kom dit, medan männen ännu voro på Lagberget [2]). Torarin Näfulfsson gick då genast till Lagberget och när lagsakerna voro sagda, tog han till orden: «för fyra nätter sedan skildes jag från konung Olof Haraldsson, som sände helsning till alle landshöfdingarne och landstyresmännen samt allt folket, karlar och qvinnor, unge och gamle, sälle och och usle, Guds helsning och sin, samt det bud, att han vill vara er drotten, om J viljen vara hans tegnar, samt att J och han skola ömsesidigt vara vänner och hjelpare till allt hvad godt är». Folket svarade med välvilja på hans tal, alle sade sig med fägnad vilja vara konungens vänner, om han vore deras vän. Torarin tog då till orden: «det följer ock med konungens bud, att han vill i vänskap bedja Nordländingarne, att de gifva honom den ö eller utskär utanför Öfjärden, som kallas Grimsö. Han vill der emot gifva af sitt land de förmoner, som man kan nämna för honom; till Gud-

—1020 och 1023. Tord Kolbensson (se del I s. 202) var hos konung Olof vintern 1016. — Torger Håvarsson jämte Tormod Kolbrunsskald, hjelte i Fostbrödrasagan. Torger var född 995, landsförvisades 1014 och vistades tidtals i konung Olofs hird; dödades 1024. Tormod Berseson var född omkring 998, var hos konung Olof vintern 1024, vistades sedan trenne vintrar på Grönland, återkom till Norge sommaren 1028 och uppsökte då konung Olof, efter ett kort besök hos Knut den store. Han föll vid Stiklarstad 1030. Sitt namn hade han fått efter Torborg Glumsdotter kallad Kolbrun, till hvilken han hade diktat en kärleksvisa. — Konung Olof besöktes äfven (vintern 1023) af Bolle Bolleson, Torleks broder, Miklegårdsfararn (f. 1005) och af den olycklige Grette den starke, som var i Norge vintern 1016.

[1]) Denna episod finnes hvarken i Legend. eller Fagrskinna.

[2]) Om förhandlingarna på alltinget jfr Lifvet på Island s. 84 f.

mund i Madrovalla sänder han bud att främja detta mål, ty han har sport, att Gudmund råder der mest». Gudmund svarade: «visst är jag benägen för konung Olofs vänskap och nog anser jag den vara mig till mera gagn än detta utskär, om hvilket han beder; men han har icke sport rätt, att jag skulle hafva mer att säga derom än andre; ty skäret är nu allmänning. Men nu skola vi män, som hafva största gagnet af ön, hålla stämma oss emellan». Folket gick derefter till sine tingbodar och Nordländingarne hade sedan en stämma för att öfverlägga härom. Hvar sade hvad honom syntes, Gudmund talade för saken och månge rättade sig derefter. Då sporde man, hvi hans broder Enar[1]) var tyst; «tyckes han oss», sade de, «kunna bäst bedöma det mesta». Enar svarade då: «jag är fåordig i detta mål, ty ingen har talat mig till, men om jag skall säga min mening, tänker jag, att det är för folket här bäst att icke underkasta sig skattgåfvor till konung Olof och alla sådana pålagor, som han får af folket i Norge. Sådan ofrihet skulle vi icke tillfoga oss allenast, utan både oss och våre söner och deras söner och all vår ätt, som bebygger detta land. Fast denne kungen är god, som jag väl tror, att han är, torde det gå hädanefter som hittills vid konungaskiften, att de äro ojämne, någre gode, men andre onde. Om folket här vill behålla sitt frälse, som de haft sedan landet bebygdes, få de icke gifva konungen något insteg, hvarken jordega här eller bestämda skylder härifrån, som kunna räknas som underdånighets-skylder. Men det anser jag lämpligt, att de som sådant vilja, sända konungen vängåfvor, hökar eller hästar, tjäll eller segel eller annat, som är värdt att sändas; får man i gengäld konungens vänskap, är det väl användt. Om man än icke kan från Grimsö föra något matnyttigt, kan man likväl föda der en här och om en utländsk här är der och far dädan med långskepp, tänker jag att månge kojbönder skola finna det trångt framför sina dörrar». Så snart Enar hade sagt detta och framstält hele denne utvägen, voro alle ens, att detta icke skulle beviljas. Torarin såg då, hur denna hans sak ändades.

---

[1]) Enar från Tväråu föddes kort efter 950 och öfverlefde sin broder Gudmund, hvilken dog 1025.

135. Följande dag gick Torarin till Lagberget och förde åter talan, sägande: «konung Olof sände ord till sine vänner här i landet, och nämnde dervid Gudmund Öjulfsson, Snorre gode, Torkel Öjulfsson, Skafte lagsagoman och Torsten Hallsson[1]). Han sänder eder vänskapsbud att komma till honom, och bad, att J icke skullen lägga den färden under hufvudet, om J ansågen hans vänskap vara något värd». De svarade härpå, tackande konungen och sägande sig sedan skola svara Torarin om färden, när de hade rådgjort för sig och med sine vänner. När nu höfdingarne samtalade, yttrade hvar hvad honom syntes om denna färd. Snorre gode och Skafte afstyrkte att hätta dem bland Norges män, så att alle de som mest rådde för landet, på en gång foro från Island; af detta bud sade de sig hafva drågit misstankar om det, som Enar hade antydt, att konungen månde ämna Isländingarne någon pina, om han finge råda. Gudmund och Torkel Öjulfssöner deremot eggade mycket, att man skulle rätta sig efter konung Olofs ordsändning, och sade det skola blifva en stor hedersfärd. De öfverlade nu härom och bestämde, att sjelfve skulle de icke fara, men hvardera skulle sända i sin stad den man, som syntes lämpligast. Efter detta skildes de å tinget och det vard inga utanfärder den sommarn. Torarin for för andre gången den sommarn och kom om hösten till konung Olof. Han sade, hur det gått med hans ärende samt att höfdingarne skulle komma från Island, efter hans bud, eller ock deras söner.

136. Samme sommar [1024] kommo från Färöarna[2]) till Norge, på konung Olofs bud, Gille lagsagoman, Lef Assursson, Toralf från Dimun och månge andre bondasöner. Trond på Gata hade ock redt sig till färd, men när han var nästan färdig, blef han sjuk, så att han kunde ingenstädes fara, utan stadnade qvar.

---

[1]) Torsten, son af Sidu-Hall (se del I s. 4) föddes kort före 990, deltog i Brjanslaget 1014, lefde ännu 1047. Om honom finnes en särskild isländsk berättelse.

[2]) Det finnes en särskild Färöingasaga utgifven, men denna «är en sammansättning af flera stycken i Flatöboken och ett stycke af Olof Trygvasons saga, förenade till ett helt. Det har knappast funnits en sådan sammanhängande Färöingasaga». Petersen, s. 227.

När Färöingarne kommo till konung Olof, kallade han dem till samtal och hade stämma med dem, vid hvilken han yppade det, som legat under färden, nämligen att han ville hafva skatt af Färöarna samt att Färöingarne skulle hafva de lagar, som konung Olof gaf dem. Man fann dervid af konungens ord, att han ville taga förbindelse härtill af de färöiske män, som nu hade kommit dit, om de ville med ed styrka fördraget; de män, som tycktes honom de ypperste der, erböd han att gå honom till handa och njuta af honom heder och vänskap. De färöiske funno konungens ord sådana, att de voro ovisse, hur det skulle gå för dem, om de icke ville underkasta sig allt, som konungen fordrade af dem. Flera stämmor höllos i denna sak, innan den lyktades, men allt hvad konungen fordrat gick igenom. Lef, Gille och Toralf gingo konungen tillhanda och vordo hans hirdmän, och alle i följet svuro honom, att på Färöarna hålla den lag och landsrätt, som han gaf dem, och gifva de skatter, han kräfde. Färöingarne redde sig sedan till hemfärd och vid skilsmessan gaf konungen dem, som gått honom till handa, vängåfvor. När de voro redde, foro de sina färder.

Konungen lät då tillreda och bemanna skepp, ty han ville sända till Färöarna att mottaga de skatter, som Färöingarne skulle gälda honom. Det dröjde, innan de voro färdige, och foro då. Om deras färd är att säga, att de kommo icke åter, ej heller kom någon skatt den näste sommarn, då de icke hade kommit till öarna och ingen hade der hemtat skatten.

137. Om hösten for konung Olof in i Viken och sände bud till Upplanden, att man skulle tillreda vetslor, ty han ämnade fara derigenom om vintern. Sedan började han sin färd och drog dit. Han dvaldes den vintern [1025] på Upplanden och for på vetslor, rättande hvad honom syntes behöfva bättring, och ordnande kristnan, när det tycktes honom nödigt.

När konung Olof var i Hedmark, hände sig, att Ketil kalf af Ringenäs bad om Gunhild, dotter af Sigurd syr och Åsta samt syster till konung Olof, som hade att styra och svara för hennes giftermål. Han upptog det vänligen, ty han visste, att Ketil var ättstor och rik, klok och en stor höf-

dinge, han hade ock lång tid förut varit konung Olofs store vän, såsom förr är sagdt[1]). Allt detta gjorde sitt till, att konungen unnade Ketil detta gifte, som ock giek i fullbordan. Konung Olof var på den vetslan.

Han for derefter norrut i Gudbrandsdalarne och tog vetslor. Der bodde på byn Steg en man, som het Tord Gutormsson, den mäktigaste mannen i norddelen af Dalarne. Då han träffade konungen, bad han om Isrid Gudbrandsdotter, konungens moster. Konungen hade att svara härför och när man satt sig till denna sak[2]), vard det beslutet, att Tord fick Isrid, hvarefter han blef konungens trogne vän, liksom många andre, hans fränder och vänner, som rättade sig efter honom. Konung Olof for sedan åter söderut genom Toten och Hadaland samt vidare genom Ringarike ut i Viken. Om våren [1025] for han till Tunsberg och dröjde der länge, under det köpstämman hölls och varor tillströmmade. Sedan tillredde han sina skepp och hade med sig mycket folk.

138. Samme sommar [1025] kommo från Island, efter konung Olofs bud, Sten, son af Skafte lagsagoman, Torudd, son af Snorre gode, Gelle, son af Torkel Öjulfsson samt Egil, son af Sidu-Hall, Torstens broder[3]). Gudmund Öjulfsson hade dött föregående vinter. Isländingarne foro till konungen det första de kunde komma åt, och mottogos väl af honom. De stadnade alle hos honom. Samme sammar sporde han, att skeppet, som han före sommaren hade sändt till Färöarna efter skatt, hade försvunnit; det hade, så vidt man sport, icke kommit i land. Han sände då ett annat skepp till Färöarna efter skatter. De foro af och ut på hafvet, men afhördes sedan lika litet som de förre. Många voro gissningarna, hvad månde hafva blifvit af skeppen.

Konung Olof och Knut den store.

139. Knut den store, hvilken några kalla den gamle Knut, var den tiden konung öfver England och Danaväldet.

[1]) Se ofvanför s. 74. Att Ketil var gift med Gunhild omtalas äfven i Fagrskinna (kap. 99).

[2]) Satt sig till att öfverlägga om denna sak.

[3]) Torudd Snorreson f. 985. Gelle Torkelsson f. 1017. Egil Sidu-Hallsson torde vara född något före 990. Om desse se vidare kap. 146.

Han var son af Sven Haraldsson tjugeskägg och hade hans fäder länge rådt för Danmark. Knuts farfader Harald Gormsson hade efter Harald Gunhildssons fall tillegnat sig Norge och tagit skatt deraf; han hade satt jarlen Håkan den store att sköta landet. Haralds son Sven Danakonung rådde ock för [en del af] Norge, der han satte jarlen Erik Håkansson att styra. Han och brodren Sven Håkansson rådde då för landet, till dess Erik jarl, på sin svåger konung Knuts bud, for i vester till England, då han satte efter sig att styra i Norge sin son och Knut den stores systerson Håkan. När sedan Olof digre kom till Norge, tog han först Håkan jarl till fånge och satte honom af riket, såsom förr är skrifvet. Håkan for då till sin morbroder Knut och var sedan ständigt hos honom till den tid, vid hvilken vi nu äro i sagan. Knut den store hade vunnit England i strider och hade haft mycket arbete, innan landsfolket blifvit honom lydigt.

När han nu tyckte sig der hafva fått landsstyrelsen fullkomligt i sina händer, tänkte han på, hvad rätt han tyckte sig ega till det rike, som han icke hade under sig, nämligen Norge. Han tyckte sig ega i arf hela Norge och hans systerson Håkan ansåg sig ega en del och tyckte sig dessutom hafva nödgats lemna denne på ett nesligt sätt [1]). Dertill att Knut och Håkan hållit stilla med sin fordran på Norge, bidrog äfven, att i början, när konung Olof Haraldsson hade kommit i landet, gjorde allt folket upplopp och ville icke höra annat än att Olof skulle vara konung öfver allt landet, men sedan, när man icke tyckte sig hafva sjelfrådighet för hans välde, foro några bort ur landet. Många stormän eller söner af mäktige bönder hade farit till konung Knut, under föregifvande af olika ärender, och enhvar, som kom till konung Knut och sökte hans vänskap, fick af honom händerna fulla af rikedom. Hos honom kunde man ock se större tign än annorstädes såväl i den menniskomängd, som var der dagligen, som i de öfriga ombonader i de härbergen, han egde

[1]) Något liknande förkommer hos Tjodrek munk kap. XVI: Knut, konung öfver Danmark och England, en man, som fikade efter andres egendom, besinnade, att hans fader Sven haft en tredjedel af Norge, och tänkte likaledes derpå, att hans systerson Håkan, som då vistades hos honom, blifvit förjagad från sitt fädernesland.

och sjelf var uti. Knut den store tog skatter och skylder af de tjodland, som rikast voro i Nordlanden, men i samma mon, som han hade att mottaga större skatter än andre konungar, gaf han ock bort mera. I allt hans rike var friden så god, att ingen tordes anfalla det; folket hade frid och gammal landsrätt. Af sådant fick han mycken fräjd i alla land. De som kommo från Norge, klagade sin ofrihet och sade för Håkan jarl, några för konung Knut sjelf, att Norges män nu voro färdige att vända åter under konung Knut och jarlen, att af dem mottaga sitt frälse [frihet]. Sådana ord behagade jarlen väl; han frambar detta för konungen och bad honom höra efter, om konung Olof ville gifva upp riket för dem eller dela det genom någon öfverenskommelse. Många främjade detta med jarlen.

140. Knut den store sände då män [1]) vestan från England till Norge och var deras färd redd på det bästa; de hade Englakonungens bref och insegel. De funno Olof Haraldsson Norges konung om våren [1025] i Tunsberg. När man sade konungen, att dit hade kommit sändemän från konung Knut den store, vard han icke god, och sade, att Knut kunde icke sända dit några män med sådana ärender, som vore honom sjelf eller hans män till gagn, och det dröjde några dagar, innan sändemännen fingo träffa honom. När de omsider fingo lof att tala med konungen, gingo de inför honom med konung Knuts bref och sade hvad dertill hörde, nämligen att konung Knut anser sig hafva eganderätt till hela Norge, emedan hans förfäder haft det riket före honom. «Men för den skuld, att konung Knut vill bjuda frid åt alla land, vill han icke fara till Norge med härsköld, om det finnes någon annan utväg. Vill konung Olof Haraldsson vara konung öfver Norge, fare han till konung Knut och tage landet i län af honom, blifve hans man och gälde honom sådan skatt, som

---

[1]) Legend. omtalar, kap. 47, sändefärden, hvars hufvudman skall hafva hetat Sigurd. Der heter det, att Olof rådplägade om saken å trenne ting. Vidare heter det, att då Olof i elfva vintrar varit konung i Norge, kom Knut med sina anspråk. Olof och Anund förenade sig. Olof jarl, son af Sprakalägg och gift med Sven tjugeskäggs dotter Estrid, styrde då Danmark. Legend. kap. 64. Fagrskinna låter Knut icke uppträda förrän efter Olofs och Anunds härfärd. Uppgiften om Ulfs gifte och jarlsdöme förekommer i kap. 99.

jarlarne gåfvo förr». Derefter buro de fram brefvet, som sade alldeles detsamma.

Då svarade konung Olof: «det har jag hört sägas i forna sägner, att Gorm Danakonung ansågs vara en fullgod tjodkonung och han rådde dock allenast för Danmark; men för desse senare Danakonungarne synes det icke vara nog. Nu har det kommit derhän, att Knut råder för Danmark och England samt har nu dessutom brutit under sig en stor del af Skottland[1]). Nu kräfver han af mig mitt arf. Han skulle dock omsider lägga band på sin lystnad. Ämnar han väl ensam råda för alla Nordlanden? Ämnar han att ensam äta all kål i England? Förr skall han förmå det, än jag bringar honom mitt hufvud eller visar honom någon underdånighet. Sägen honom nu från mig, att jag ämnar med udd och egg värja Norge, så länge mine lifsdagar räcka, men aldrig gifva någon skatt af mitt rike». Efter detta svar redde Knuts sändemän sig till affärd och voro icke glade åt sitt ärende.

Sigvat skald hade varit hos konung Knut och fått af honom en guldring värd en half mark. Den tiden hade äfven Berse Skaldtorfveson varit hos konung Knut, som gaf honom två guldringar, hvardera värd en half mark, och dessutom ett svärd med tillbehör. Då qvad Sigvat:

Knut hafver oss den ädle
alldådgäfve båda
händren, när hilmen vi funno,
herrligt, björn du, smyckat.
Dig gaf han mark eller mera —
mångklok för allt råder
Gud sjelf — af guldet och svärdet
goda, men mig en halfmark[2]).

Sigvat gaf sig i samtal med Knuts sändemän, spörjande dem om mångahanda, och de sade honom slikt som han

---

[1]) År 1018 gjorde Skottarne ett infall i England och segrade. Knut synes hafva låtit detta länge vara ohämnadt. År 1031 vann Knut hela Skottland och under mellantiden veta de engelska krönikorna icke något om strider med Skottarne.

[2]) Alldådgäfve, genom sina gerningar mycket herrlig. Appellativet björn i stället för nomen proprium Berse, som betyder detsamma.

sporde om deras samtal med konung Olof och om utgången af deras ärende. De sade, att konungen hade tagit deras ärende tungt; «icke veta vi», sade de, «af hvem han har stöd till att neka sig vilja blifva konung Knuts man och fara till honom. Att göra så, vore honom allrabäst, ty konung Knut är så mild, att aldrig har en höfdinge gjort honom så mycket emot, att han icke gifver allt till, så snart de komma till honom och betyga honom sin vördnad. Helt nyss kommo till honom två konungar nordan från Fife i Skottland; han tog från dem sin vrede och gaf dem allt det land, de förut hade egt, och dertill stora vängåfvor. Då qvad Sigvat:

Hafva allstore jofrar
ut åt Knut sina hufvud
fört ur midten af Fife
— fridsköp var det — nordan.
Skänkte Olof aldrig
— ofta vann seger den digre —
hjessan i hemmet detta
han åt någon menska [1]).

Konung Knuts sändemän foro åter och hade god vind öfver hafvet. De kommo till konungen och sade honom utgången samt de ord, som konung Olof sist hade yttrat till dem. Konung Knut svarade: «icke tänker konung Olof rätt, om han menar, att jag vill ensam äta all kål i England. Hellre vill jag, att han skall finna mig hafva mera inom refbenen än kål. Hädan efter skola kalla råd komma för honom från hvart refben» [2]). Samme sommar [1025] kommo till konung Knut från Norge Åslak och Skälg Erlingssöner från Jädar och vordo väl mottagne, ty Åslak var gift med Sigrid, en dotter af jarlen Sven Håkansson [3]), så att de voro brödrabarn [kusiner] han och jarlen Håkan Eriksson. Konung Knut gaf de två bröderne stora vetslor hos sig och de vordo mycket ansedde.

---

[1]) Hemmet, verlden. Han, en upprepning af subjektet Olof, liksom i originalet. Orden om Fife-förstarne kunna möjligen hafva afseende på någon senare tilldragelse; jfr anm. å föreg. sida.

[2]) Det sista uttrycket förekommer äfven i Legend. kap. 47.

[3]) Sigrid torde således hafva varit en systerdotter till drottning Estrid i Norge.

141. Konung Olof kallade lände männen till sig och fick mycket folk om sommaren [1025], ty det sades, att Knut den store ämnade om sommaren fara från England. Man tyckte sig höra af köpmännen, som kommo vestan, att Knut drog i hop en stor här i England. När sommaren led, sannade en och nekade en annan, att här skulle komma. Konung Olof var om sommarn i Viken och hade män på nys, om konung Knut kom till Danmark.

Om hösten [1025] sände konung Olof österut till sin svåger konung Anund i Svitjod och lät säga honom konung Knuts ordsändning och att han fordrat Norge af honom; han tillade, att han tänkte, att om Knut hade lagt Norge under sig, skulle Anund sedan liten tid hafva frid i Sveaväldet, och att det derföre vore klokast, om han och Anund bunde samman sina råd [planer] och reste sig till motvärn; de skulle då icke sakna styrka till strid mot konung Knut. Konung Anund upptog väl Olofs ordsändning och svarade, att han ville sluta förbund med honom, så att hvardera skulle gifva den andre, som först behöfde det, hjelp från sitt rike. Äfven kommo de öfverens, att de skulle mötas och öfverlägga. Konung Anund ämnade följande vinter [1026] fara genom vestra Götalandet och konung Olof ämnade sitta om vintern i Sarpsborg.

142. Om hösten kom Knut den store till Danmark och satt der om vintern [1026] med mycket folk. Det sades honom, att män och bud hade farit mellan Norges konung och Sveakonungen och att derunder torde ligga storråd. Konung Knut sände då om vintern några män till konung Anund i Svitjod med stora gåfvor och vänskapsord. Han kunde väl, sade han, sitta stilla under striderna mellan Knut och Olof digre; «ty Anund och hans rike skola vara i frid för mig». När sändemännen kommo till konung Anund, buro de fram Knuts gåfvor och hans vänskap[1]), men konung Anund tog icke ifrigt vid deras ord, så att sändemännen tyckte sig finna, att han måtte vara mycket benägen för vänskapen med konung Olof. Sändemännen vände åter och sade konung Knut

[1]) Legend. kap. 65 talar ock om Knuts bemödande att vinna Anund och nämner dervid t. o. m. de skänker, med hvilka han ville vinna honom, men låter detta ske först efter Anunds och Olofs härfärd.

utgången af sitt ärende; de bådo honom icke vänta sig någon vänskap af konung Anund.

143. Konung Olof satt om vintern [1026] i Sarpsborg med ett stort antal folk. Derunder sände han i sina ärender Karle från Hålogaland norrut i landet[1]). Karle for först till Upplanden och sedan i norr öfver fjället, fram till Nidaros, der han tog så mycket konungens gods, som denne hade sändt bud om, och ett godt skepp, som tycktes honom passande till färden, som konungen hade ämnat, nämligen till Bjärmaland. Det var ämnadt, att Karle skulle vara i bolag med konungen, hvardera skulle hafva hälften.

Tidigt om våren styrde Karle med sitt skepp till Hålogaland; med honom for hans broder Gunsten, som hade varor för sig. De voro tjugofem män på skeppet. Redan om våren foro de tidigt till Marken. När Tore hund sporde detta, sände han till bröderne och sade, att han ämnade om sommaren fara till Bjärmaland och ville, att de skulle färdas tillsammans och dela jämnt allt hvad de fingo. De svarade, att Tore skulle hafva tjugofem män, såsom de hade; de ville då, att godset, de kunde komma att få, skulle delas jämnt mellan skeppen, med undantag för de varor, som enskilde hade med sig. När Tores sändemän kommo åter, hade han låtit framsätta och utreda ett långskepp, en stor bussa, som han egde. Han hade bemannat skeppet med sine huskarlar, nära åttatio män; för desse rådde han ensam och likaså skulle han hafva allt, som de förvärfvade under färden. När han var färdig, styrde han med skeppet åt norr utmed landet och mötte Karle med hans män i Sandver. Sedan foro de alle samman och hade god vind.

Genast när de möttes, talade Gunsten vid sin broder Karle derom, att Tore syntes honom väl manstark; «menar jag», sade han, «att det vore rådligare, att vi vände åter och icke foro så, att Tore hade fullkomlig makt öfver oss, ty jag tror honom illa». Karle svarade: «icke vill jag vända om, men nog är det sant, att hade jag vetat, när vi voro hemma i Långö, att Tore hund skulle komma med oss på färden

[1]) Hela denna långa episod saknas alldeles i Legend. I Fagrskinna kap. 99 heter det allenast: «Tore hund hade farit till Bjärmaland, der han dräpt en god mans son, som het Karle och hade farit med honom».

med så mycket folk, som han har, skulle vi visserligen haft flere män med oss». Bröderne talade härom med Tore och sporde, hur det kom sig, att han hade mycket mera folk med sig än hvad aftaladt var. Han svarade: «vi hafva ett skepp, som är stort och behöfver mycket folk; i vådliga färder som denna, synes man mig icke kunna hafva för många gode drängar». Om sommaren foro de oftast så, som skeppen gingo. När vinden var lätt, gick Karles skepp snabbare och de seglade då undan, men när vädret var hvassare, seglade Tore fatt dem. Sällan voro de samman, ehuru de alltid visste af hvarandre.

När de kommo till Bjärmaland, lade de till vid köpstaden[1]) och köpstämman började. Alle, som hade något gods, fingo fullt upp med varor igen. Tore fick öfverflöd af gråvaror, bäfver och sobel. Karle hade ock stort förråd af gods, för hvilket han tillhandlade sig mycket skinnvaror. När köpstämman var ändad, höllo de ut efter ån Vina och friden med landets folk var då uppsagd. När de kommo till hafs, hade de en skepparestämma, vid hvilken Tore sporde, om männen hade någon hog att gå upp i land att få sig gods. De svarade sig vara benägne härtill, om det var sannolikt, att man skulle finna något. Tore sade, att gods skulle man få, om färden ginge väl, men det var troligt, att de skulle komma i lifsfara. Alle sade då, att de ville vara med, om man kunde vänta sig skatter. Tore sade, att här var det sed, när rike män dogo, att lösörena skiftes mellan den döde och arfvingarne; han skulle hafva hälften eller tredingen, stundom mindre. Detta gods skulle man bära ut i skogar, stundom i högar, der det östes tillsammans med mull; stundom gjorde man hus dertill. Om qvällen skulle de reda sig till färden. Det bestämdes, att ingen skulle löpa ifrån den andre och att ingen skulle stadna efter, när styrmännen sade, att man skulle bort.

De lemnade några män qvar att vakta skeppen och gingo sedan i land. Först var der en slätt, sedan en stor skog. Tore gick först, bröderne Karle och Gunsten sist. Tore bad

[1]) D. v. s. stället der köp plägade afslutas mellan främlingarne och landsfolket. Man kan svårligen antaga, att någon stad fans här. Norrmannen Ottar berättade för konung Alfred i England, att Bjärmernes land var väl odladt.

männen gå stillsamt och flänga barken af några träd, så att man kunde se från det ena trädet till det andra. De kommo fram till ett stort ryd, hvari syntes en hög skidgård med läst dörr. Sex män af landsfolket skulle hvarje natt vaka öfver skidgården, tvenne hvar treding af natten. När Tore och hans följeslagar kommo till skidgården, hade vakemännen gått hem och de som skulle vaka närmast efter dem, voro ännu icke komne. Tore gick då till skidgården, fäste yxan upptill och drog sig upp på den och kom så inom gården på ena sidan ledet, Karle hade också kommit in på andra sidan. Båda kommo lika hastigt till porten, som de öppnade, sedan fällbommarne blifvit borttagne. När männen kommit in i gården, sade Tore: «härinne är en hög, som består af guld, silfver och mull hopblandadt; dit skola männen gå. Men i gården står Jomalen, Bjärmarnes gud; ingen vare nog djerf att vilja råna honom. De gingo derpå till högen och togo så mycket gods, som de kunde, och buro i sina kläder; som naturligt var, följde mycket mull med. Tore sade då, att de skulle gå bort. «Nu skola», sade han, «J bröder, Karle och Gunsten, gå först och jag sist». De gingo då alle ut till ledet, men Tore vände om till Jomalen och tog silfverbollen [skålen], som stod i dennes knä, full med silfverpenningar; silfret hälde han i skötet och trädde på armen bollehanken, hvarefter han gick till ledet. Följeslagarne märkte, när de alle kommit utanför skidgården, att Tore var qvar. Karle vände om att leta, men mötte honom innanför ledet och såg, att han hade silfverbollen. Karle lopp då till Jomalen och då han såg å hans hals en tjock ring, lyfte han yxan och högg sönder bandet, med hvilket ringen var fästad bak på halsen. Hugget var så väldigt, att hufvudet flög af Jomalen och i detsamma vard sådant brak, att alle undrade derpå; men Karle tog halsringen och de gingo bort. Men i samma ögonblick, som det brakade, kommo vårdmännen i rydet; de blåste genast i sina horn och derefter hördes lurar från alla håll. Nordmännen skyndade mot skogen och in i denne, men hörde rop och skri bakom sig från rydet; Bjärmarne hade kommit dit. Tore hund gick allra sist; före honom gingo tvenne män, som buro mellan sig en säck, hvars innehåll mycket liknade aska. Tore tog deraf i handen och strödde i spåret efter dem och ka-

stade stundom fram öfver sine män. Så kommo de fram ur skogen på slätten. De hörde, hur Bjärmarne kommo efter dem med rop och onda läten; de rusade fram ur skogen efter dem och på båda sidorna. Men Bjärmarne kommo dem aldrig så när, ej heller deras vapen, att de gjorde någon skada, hvilket de förklarade deraf, att Bjärmarne icke sågo dem. När de kommo till skeppen, gick Karle och brodern först ombord, ty de voro främst och Tore längst in i land. Så snart Karle kommit på sitt skepp, fälde han tälten och löste banden, drog sedan upp seglet och skeppet gick genast ut på hafvet. Men för Tore gick allt långsammare — hans skepp var icke så lättskött — och när han fick upp seglet, var Karle kommen långt från land. De seglade nu båda öfver Gandvik. Natten var ännu ljus och de seglade nätter och dagar, till dess Karle en afton lade sig vid några öar. De fälde seglet, kastade ankar och afbidde strömfallet, ty före dem var en stor bränning. Tore kom efter och lade sig ock för ankar. Han lät sedan skjuta ut båten, steg sjelf i med några män och rodde till Karles skepp. Tore steg upp derpå och bröderne helsade honom väl. Tore bad Karle lemna sig ringen; «anser jag mig», sade han, «hafva största rätten till de dyrgripar, som togos der, ty det tyckes mig, att J hafven mig att tacka derför, att man kom undan utan lifsfara. Men du, Karle, tycktes styra oss till den största skada». Karle svarade: «konung Olof har hälften i allt hvad jag förvärfvar i denna färd och honom ämnar jag ringen. Far du till honom, om du vill, och kan då hända, att han gifver dig smycket, om han icke vill hafva det, derföre att jag tog det från Jomalen». Derpå svarade Tore sig vilja, att de gingo upp på ön och skifte sin fångst. Gunsten sade då, att strömmen ändrades och att det vore tid att segla, hvarefter de drogo upp sina tåg. När Tore såg det, steg han ned i båten och rodde till sitt skepp. Karle hade då dragit upp sitt segel och var långt borta, innan Tore hade fått upp sitt. De foro nu så, att Karle seglade alltid främre; å båda skeppen ansträngde de sig allt hvad de kunde. Så foro de, tills de kommo till Gersver, det första bryggeläget, när man kommer nordan. Dit kommo båda skeppen en afton och man lade dem i hamn i bryggeläget. Tore låg inne i hamnen och Karle i yttre de-

len. När Tore hade tjällat, steg han i land tillsamman med mänge män och gick till Karles skepp, der de då hade tillredt åt sig. Tore ropade ut till skeppet och bad styrmännen gå i land. Bröderne kommo med några män och Tore kom då åter med begäran, att de skulle gå i land och skifta godset, som de hade fått till byte, men bröderne sade, att det var ingen nödvändighet dermed, förr än de kommo hem i bygden. Tore sade det icke vara sin sed, att skifta bytet först hemma och derigenom hätta troheten man och man emellan. De talade nu något härom och hvar tyckte på sitt sätt. Då vände Tore sig bort, men sedan han gått något litet, vände han om, sägande, att hans följeslagar skulle stadna der. Han ropade sedan Karle, sägande: «jag vill tala med dig i ensamhet». Karle gick emot honom, men när de möttes, stötte Tore midt i honom ett spjut, så att det gick igenom, hvarvid han sade: «här, Karle, kan du känna en Bjärköing; tänker jag ock, att du skall känna spjutet Sälshämne». Karle dog genast och Tore gick med de sine till skeppet.

När Gunsten och hans män sågo Karles fall, lupo de genast fram att taga hans lik och buro det till skeppet, fälde genast tjällen, togo bort bryggorna och lade från land. Sedan drogo de seglet och foro sin led. När Tore såg det, fälde han tjällen och redde sig med största ifver, men när de drogo upp seglet, gick staget sönder och seglet föll ned tvärskepps. Det dröjde då länge för Tore, innan han fick upp seglet för andra gången. Gunsten hade då kommit långt undan, innan Tores skepp sköt fart. Tore både seglade och rodde och detsamma gjorde Gunsten. Så foro de båda med största fart dag och natt. Länge dröjde det, innan de kommo hvarandre nära, ty så snart ösunden började, var det lättare för Gunstens skepp att glida undan; dock följde Tore efter, så att när Gunsten kom till Längevik, styrde han till land och skyndade upp med sine män. Kort derefter kom Tore dit, skyndade i land med de sine och jagade dem. En qvinna, som säges hafva varit mycket trollkunnig, halp Gunsten och gömde honom. Tore vände då åter till skeppet, tog allt gods, som fans å Gunstens skepp och fylde detta i stället med

sten, hvarefter han förde ut det på fjärden, högg hål deri och sänkte det. Derefter for Tore hem till Bjärkö.

Gunsten for till en början med de sine i stor hemlighet, uti småbåtar nattetid, men om dagarne lågo de stilla. Så foro de, till dess de kommo förbi Bjärkö och ur Tores sysla. Derefter for Gunsten först hem till Långö, der han dröjde allenast kort tid, drog sedan söderut och stannade icke förr än i Trondhem, der han fann konung Olof och sade honom hvad hade händt under Bjärmalandsfärden. Konungen lät illa öfver deras färd. Han böd Gunsten vara hos sig och sade, att han skulle ställa hans sak till rätta, när han kunde komma åt. Gunsten mottog bjudningen och vistades hos konung Olof.

144. Det är redan sagdt, att konung Olof var i Sarpsborg den vintern, som Knut den store satt i Danmark [1026]. Anund Sveakonung red den vintern genom vestra Götalandet med mer än trettio hundraden män[1]). Män och budskickningar gingo då mellan konungarne och de kommo öfverens, att de om våren skulle mötas i Konungahälla. De sköto upp mötet, emedan de ville, innan de kommo samman, se hvad konung Knut hade för tilltag. Om våren redde han sig att med sitt folk fara i vester till England och satte öfver Danmark sin son Hardaknut och jämte honom Ulf jarl, en son af Torgils sprakelägg; Ulf var gift med konung Svens dotter och Knut den stores syster Estrid och var den märkligaste man. När konungarne Olof och Anund förnummit, att Knut den store farit till England, möttes de i Elfven vid Konungahälla. Der vard då ett kärt möte och vänskapligt tal, så att det var uppenbart för alle. Dock talade de mycket sig emellan, som allenast de kände, ehuru somt sedan fullbordades och vard uppenbart. Vid skilsmessan bytte de skänker och skildes vänner.

Konung Anund for då upp i Götaland och konung Olof norrut i Viken och sedan ut i Agder och vidare åt norr utmed landet. Han låg länge i Ekundasund och väntade på vind. Der sporde han, att Erling Skälgsson och Jädarbyggarne hade en stor här samlad. En dag talade konungens män

[1]) Han var förmodligen på en af de för denna tidens konungar vanliga vetsloresorna. Det stora antalet af folket, som följde honom, berodde naturligtvis på de väntade oroligheterna.

mellan sig om vinden, om den var syd eller sydvest och om man med den vinden kunde segla förbi Jädar eller icke. När de fleste sade, att man icke kunde segla, svarade Haldor Brynjulfsson: «det menar jag, att vinden tycktes god till segling förbi Jädar, om Erling Skälgsson hade redt vetsla åt oss på Sola». Konung Olof böd då, att man skulle taga ned tjällen och lägga ut med skeppen. Så skedde och man seglade den dagen med den bäste vind utanför Jädarn. Om qvällen lade de sig vid Hvitingsö. Konungen for sedan på vetslor i Hördaland.

145. Samme vår [1026] hade ett skepp afgått från Norge till Färöarna med det bud från konung Olof, att någon af hans hirdmän, Lef Assursson, Gille lagsagoman eller Toralf från Dimun, skulle komma från Färöarna. När detta bud kom dit och blifvit sagdt dem sjelfve, tala de sig emellan om hvad kunde ligga derunder, och trodde de alle samman, att konungen ville spörja om det, som några höllo för sant, att man skulle der på öarna hafva misshandlat konungens förre sändemän, nämligen de två skeppsbesättningar, af hvilka ingen hade återkommit. De beslöto, att Toralf skulle fara; han redde sig till färden och stälde i ordning en börding, han hade, och skaffade sig folk, tio eller tolf man.

När de voro färdige och väntade på vind, hände på Österö hos Trond på Gata, att han en god väderdag gick in i stugan, der hans broder Torlaks söner, Sigurd och Tord, lågo i bäddarne [pallarne]; der var dessutom en tredje, Göt röde, också deras frände. Alle voro de Tronds fostersöner och duglige män; Sigurd var äldst och före de andre i allt. Tord hade tillnamnet den låge; han var dock högre än andre och, hvad mer var, han var stark och kraftig. Trond sade då: «mycket förändras i en menniskas tid. Ovanligt var det, när jag var ung, att unge och till allt före män skulle sitta eller ligga stilla under gode väderdagar. De forne männen skulle icke hafva trott, att Toralf på Dimun månde vara dugligare än I. Bördingen min, som står här i sjöboden, tänker jag nu blir så gammal, att han ruttnar under tjäran, under det hvart hus är fullt af ull, som icke bjudes till försäljning. Så skulle det icke vara, om jag vore några vintrar yngre». Sigurd lopp upp, kallande på Göt och Tord, och

sade sig icke tåla Tronds förebråelser. De gingo till huskarlarne och jämte dem till bördingen, som de satte ut, förde fram last och fylde skeppet; icke fattades det dem last hemma eller något af utrustningen. Efter några få dagar voro de färdige. De voro tio eller tolf å skeppet.

Toralf och de foro ut med samme vind och de hade alltid känning af hvarandre på hafvet. En afton kommo de till land vid Herna. Sigurd lade sig längre ut vid stranden, men det var icke långt mellan dem. När det var mörkt om aftonen och Toralfs folk ämnade gå till sängs, gick han sjelf med en man i land, för att uträtta sitt behof. När de voro färdige att gå ned [till skeppen igen] — så berättade sedan följeslagen — kastades ett kläde öfver hans hufvud och han lyftes upp från jorden; i samma ögonblick hörde han ett brak. Sedan bars han bort och kastades ned i sjön och han gick till botten. När han sedan kom i land och gick dit, der han hade skilts från Toralf, fann han denne död, klufven ned i axlarne. När skeppsfolket varseblef detta, buro de hans lik ut på skeppet och satte det der öfver natten.

Man sände genast bud till konung Olof, som var i Lygra på vetsla. Arv-ting kallades samman och konungen infann sig. Han hade kallat dit Färöingarne från båda skeppen och de hade infunnit sig. Då tinget var satt, stod konungen upp och sade: «sådant har skett, att man må vara glad, att det sällan inträffar. En god man har blifvit tagen af lifvet, efter vår tanke oskyldig. Är här på tinget någon, som kan säga, hvilken vållat detta?» När ingen vidkändes det, sade konungen: «jag kan icke dölja, att jag misstänker Färöingarne härför. Det synes mig sannolikast, att Sigurd Torlaksson dräpt mannen och att Tord låge kastade den andre i vattnet. Jag gissar orsaken vara den, att de icke ville, att Toralf skulle yppa efter dem de odåd, som han kanske kände, nämligen att det är sant, som vi misstänkt, att mine sändemän blifvit mördade derute». Då konungen slutat tala, stod Sigurd Torlaksson upp och sade: «aldrig har jag förr talat på ting. Jag fruktar, att jag icke kan synas lägga mina ord väl, men jag anser det vara nödvändigt att svara något. Jag gissar, att talet, som konungen varit framme med, är kommet undan tungrötterna på några, som äro oklokare och värre än han

sjelf, och det är tydligt att de vilja fullt upp vara våre ovänner. Utan rimlighet har här blifvit sagdt, att jag skulle velat skada Toralf, ty han var min fosterbroder och gode vän. Hade saken förhållit sig annorlunda och någon dela varit mellan oss, är jag väl så klok, att jag vågat detta hemma på Färöarna hellre än här inom armhåll för er, konung. Jag nekar härtill för mig och för oss alle skeppslagar och vill jag erbjuda ed derpå efter er lag, och om det synes eder förmer, vill jag underkasta mig jernbörd, och önskar jag, att J sjelf ären närvarande dervid». När Sigurd hade slutat, understödde månge honom och bådo konungen, det han skulle få bevisa sin oskuld; de tyckte att han talat väl, sade honom troligen icke hafva någon del i det, hvarför han beskyldes. Konungen sade: «med denne man eger en af två ytterligheter rum. Är han beljugen i detta, månde han vara en god man, men i annat fall är han djerfvare än hvad vi sett prof på. Det senare är min tro och jag tänker, att han skall sjelf vitna derom». Men då månge bådo, tog konungen af Sigurd förbindelse till jernbörd. Han skulle dagen derefter komma till Lygra, der biskopen skulle bestyra renhetsprofvet. Tinget upplöstes nu, konungen vände om till Lygra, Sigurd med de sine till skeppet.

Nattmörkret kom snart. Sigurd sade då till följeslagarne: «nog är det visst, att vi kommit i stor vånde och råkat ut för mycken lögn; dessutom är konungen knipslug och listig, så att vårt öde är icke svårt att inse, om han skall råda. Ty först lät han dräpa Toralf och nu vill han göra oss urbota. Icke kostar det honom mycket att förvända denna jernbörden. Jag anser derföre, att det går värre för den, som hättar detta af honom, och då det nu kommer in efter sundet en by från fjällen, är det mitt råd, att vi vinda upp seglet och styra till hafs. Trond må fara en annan sommar med sin ull, om han vill sälja. Kommer jag undan, tänker jag, att jag vänder aldrig om till Norge». Följeslagarne syntes rådet godt, de begynte genast sätta upp seglet och läto det om natten gå till hafs så fort som möjligt. De stadnade icke förr än de kommo till Färöarna, hem till Gata. Trond var icke nöjd med deras färd. De svarade ovänligt, men stadnade dock hemma hos honom.

Brådt sporde konung Olof, att Sigurd farit bort. Denne fick då icke godt rykte om sig, och månge, som förut nekat till beskylningen å hans vägnar och sagt emot, sade nu den troligen vara sann. Konungen talade icke mycket härom, men han tycktes anse sig förvissad i sina misstankar. Han for nu sin färd och tog vetslor, der de voro tillredde åt honom.

146. Konung Olof kallade till en öfverläggning de män, som kommit till honom från Island, Torudd Snorreson, Gelle Torkelsson, Sten Skafteson och Egil Hallsson. Han sade då: «i sommar bragten J det på tal med mig, att J villen reda er till Islandsfärd, men jag har ännu icke gifvit er afgörande svar. Nu vill jag säga er min afsigt. Dig, Gelle, vill jag skola fara till Island, om du vill föra dit mina ärender, men J andre Isländingar fån icke fara till Island förrän jag hör, hur man upptagit det bud, som Gelle skall föra dit». Då konungen hade förkunnat detta, tycktes det dem, som gerna ville fara, men nu icke fingo, att man viste dem stor ovänskap och de tyckte mycket illa om sin vistelse der och ofrihet. Men Gelle redde sig och for om sommaren [1026] till Island; budet han hade med sig, framförde han på tinget sommaren derefter [1027]. Men konungens bud var, att Isländingarne skulle taga vid de lagar, som han hade stadgat i Norge, och gifva honom tegngälder och näfgälder, för hvar näsa en penning så stor att tio gingo på en aln vadmal [1]). Om folket ville gå in härpå, bjöd han det sin vänskap, men i annat fall våld, närhelst han kunde komma åt. Man satt länge och rådslog härom, men till sist vard det allas beslut att vägra skatt och alla de fordrade pålagorna. Samme sommar for Gelle till konung Olof, som han fann österut i Viken, när han kommit ned från Götaland, såsom jag väntar det skola berättas [2]) längre fram i konung Olofs saga. När det led på hösten, drog Olof med sitt följe till Trondhem och lät

[1]) Tegngälder kallades de böter, som skulle betalas konungen för dråpet å hvarje fri man bland hans undersåtar. Om näsekatten jfr ofvan del. I s. 71 anm. 1, s. 125 anm. 2. Alnar vadmal användes äfven i Sverige såsom värdemätare.

[2]) Kap. 169.

rusta till vintersittning i Nidaros. Han satt ock den vintern i köpingen; det var hans konungsdömes trettonde vinter [1027].

147. Det var en man, som het Kettil jämte[1]), en son af Anund jarl på Sparabo i Trondhem. Han flydde undan konung Östen illråda öster om Kölen, hvarest han rödde marken och odlade landet som nu kallas Jämtaland. Dit österut flydde många för samme ofrid, ty konung Östen tog skatt af Tronderne och satte öfver dem till konung sin hund, som hette Sör. Kettils sonson var Tore helsing, efter hvilken Helsingaland fick sitt namn; der odlade han. Men när Harald hårfager rödde rike åt sig, flydde äfven för honom många menniskor ur landet, Tronder och Nömdalsbor, och man odlade äfven öster om Jämtaland; några foro ända till Helsingaland östan från hafvet och voro lydskylde under Sveakonungen. När Håkan Etelstansfostre var öfver Norge, var det frid och köpfärder företogos från Trondhem till Jämtaland och för konungens vänsällhets skuld, uppsökte Jämtarne honom, lofvade honom lydnad och gåfvo honom skatt. Han gaf dem lag och landsrätt och de ville hellre hålla sig under hans konungsdöme än under Sveakonungen, ty de voro komne af Nordmanna-ätt. Så gjorde äfven alle Helsingar, som hade sin härkomst nordan om Kölen. På sådant sätt fortfor det sedan länge, till dess Olof digre och Olof svenske tvistade om landet; då gingo Jämtar och Helsingar under Sveakonungen och bildades då gränsen östan af Edaskog och vidare af Kölarne i norr ända till Finnmarkerna. Sveakonungen tog då skatter af Helsingaland och Jämtaland. Men Olof Norges konung tyckte det hafva ingått i förlikningen med Sveakonungen, att med skatten från Jämtaland skulle vara annorledes än det varit af gammalt; dock hade det länge varit så, att Jämterne gifvit Sveakonungen skatt, och att han haft syslomän öfver landet. Svearne ville derföre icke veta af annat än att allt land östanför Kölarne skulle ligga under Sveakonungen. Var det nu, som det ofta är, fastän frändskap och vänskap är mellan konungarne, att hvardera vill hafva allt det rike, hvartill han anser sig hafva någon rätt. Konung Olof hade låtit ord utgå till Jämtaland,

---

[1]) Jfr Håkan godes saga, kap. 14, del I s. 118 samt s. XXXIV anm.

att det var hans vilje, att Jämterne lydde under honom; i motsatt fall hotade han dem med våld. Men Jämterne[1]) hade beslutat att gifva Sveakonungen lydnad.

148. Torudd Snorreson och Sten Skafteson voro missnöjde, att de icke voro fri. Sten var den fridaste man och den mest för sig komne uti idrotter, en god skald, ifrig att utmärka sig och mån om sin ära. Hans fader Skafte hade gjort en dråpa om konung Olof och lärt Sven henne i afsigt att han skulle framföra qvädet för konungen. Men Sten höll sig icke för att tala mot konungen både i obundet och bundet tal; både han och Torudd voro mycket oförsigtige i orden. De sade, att det skulle blifva värre för konungen än för dem, som hade sändt honom sine söner i förlitan till honom, då han gjorde dem ofrie. Konungen vredgades häröfver.

En dag då Sten Skafteson[2]) var inför konungen och sporde, om han ville lyssna till dråpan, som hans fader Skafte hade gjort om honom, svarade konungen: «först skall du då, Sten, qväda det du diktat om mig». Sten sade, att det var intet, som han hade diktat; «jag är ingen skald, konung», sade han, «och äfven om jag kunde dikta, skulle det, som allt annat hos mig, synas er mycket obetydligt». Derpå gick Sten bort och trodde sig fatta hvad konungen mente.

Konungen hade på sin gård i Orkadal en årman vid namn Torger; han var hos konungen under detta hans samtal med Sten. Kort derefter for han hem. En natt lopp Sten bort ur byn med sin skosven; de gingo upp på Gölåsen och vidare ut i Orkadalen. Om qvällen kommo de till kungsgården, för

---

[1]) Formerna Jämter och Jämtar (Jamtr och Jamtar) förekomma i isländskan.

[2]) Legend. kap. 63 omtalar, att Sten dräpte en konungens man, men förliktes med konung Olof, hvilken han dock öfvergaf, för att fara till Knut den store, hvilken han stötte med sitt öfvermod och praktlystnad. Enligt FrnS. (V. s. 181) dödades sedermera den skeppsbrutne Sten af en jutsk qvinna, hvars lystnad väcktes af de dyrbarheter, han bar på sig. Då Sten var isländing, kunde Snorre på månge vägar få utförlig kunskap om hans öden. Det förtjenar kanske anmärkas, att Stens historia bildar en episod i historien om förhållandet mellan konungen å ena sidan och Erling Skälgsson å den andra. Snorre gode och således äfven hans son Torudd, Stens medbroder i fångenskapen, räknade slägtskap till Erling, och Torudds syster Turid var en af Are frodes hemulsmän.

hvilken Torger rådde; denne böd Sten vara der öfver natten och sporde, hvad vållade hans färd. Sten, som såg, att man körde hem korn, bad honom gifva sig en häst och släde. Torger sade: «icke vet jag, hur det hänger samman med din färd, om du far med konungens lof. Förre dagen tycktes mig icke orden vara mjuka mellan er två». Sten svarade: «är jag också icke sjelfrådig inför konungen, vill jag icke tåla slikt af hans trälar». Han drog så svärdet och drap årmannen, tog sedan hästen, satte sig i släden och bad svennen hoppa upp bak; de foro vägen fram och åkte hela natten. De foro sin färd till dess de kommo ned till Surnadal i Möre, der de stälde till så, att de fördes öfver fjärdarne, och foro med största hast. De sade ingen, hvar de kommo, om dråpet, utan föregåfvo sig vara konungens män, hvarföre de ock allestädes fingo godt bistånd. En afton kommo de till Torberg Arneson på Giske. Han var icke hemma, men hans hustru Ragnhild, en dotter af Erling Skälgsson, var det. Sten vard väl mottagen, ty han var der känd redan förut. Det hade nämligen händt en gång, då Sten for i eget skepp från Island och kom in till Giske, att medan han låg vid ön, låg Ragnhild i svår barnsnöd, och någon prest fans hvarken på ön eller i närheten. Man gick då till köpskeppet och sporde, om der fans någon prest, och der fans verkligen en, vid namn Bård, från Vestfjärdarne, ung och föga lärd. Honom tycktes det skola blifva en stor vånde, ty han kände sin okunnighet, och ville derföre icke fara. Då talade Sven vid honom, att han skulle gå, hvarpå presten svarade: «jag skall gå, om du följer med; det är mig till hjelp, om jag får ditt råd». Sten sade, att det ville han visst göra, hvarpå de gingo till byn och till Ragnhild, som strax derefter födde en flicka, som tycktes vara mycket svag. Då döpte presten barnet; Sten bar henne och hon fick namnet Tora. Sten gaf flickan ett fingerguld och Ragnhild lofvade honom sin fullkomna vänskap och tog af honom löfte, att han skulle uppsöka henne, om han tyckte sig behöfva hennes hjelp. Sten sade, att han månde icke bära flera möbarn till dopet, och skildes de så. Men nu var det kommet derhän, att Sten påminte om vänskapslöftet, berättande hvad hade händt och sägande sig säkerligen hafva framkallat konungens vrede. Tora svarade,

att hon skulle hjelpa efter förmåga, bad honom der afbida Torberg och satte honom närmast sin son Östen orre, som då var tolf vintrar gammal. Han gaf gåfvor åt Ragnhild och Östen.

Torberg hade hört om Stens färd innan han kom hem, och var icke nöjd. När Ragnhild talade med honom, berättande om Stens färd och bedjande honom taga vid honom och hjelpa hans sak, svarade han: «jag har sport, att konungen hållit arvting efter Torger och att Sten är utlag, samt att konungen är som vredast. Jag är klokare än så, att jag tager om hand en utländsk man för att få konungens vrede. Låt du Sten fara bort med det första». Ragnhild svarade, att antingen skulle både hon och Sten fara bort eller båda stadna. Torberg bad henne fara hvart hon ville, och sade: «jag väntar, att om du än far, kommer du snart åter, ty här är din heder störst». Då gick deras son Östen orre fram och sade sig icke vilja stadna qvar, om Ragnhild fore bort. Torberg sade, att de yppade mycken styfsinthet och ifver i detta, «och ser det mig likast ut», sade han, «att J fån er vilje fram, då J ansen detta vara af så stor vigt. Men du Ragnhild har alltför mycket slägttycke deruti, att du aktar föga konung Olofs ord». Ragnhild svarade: «synes det dig alltför farligt[1]) att behålla Sten, så far då sjelf med honom till min fader Erling eller gif honom ett sådant följe, att han kan komma dit i frid». Torberg sade sig icke vilja sända Sten dit, konungen hade ändock väl mycket, hvaröfver han harmades på Erling». Sten var der öfver vintern [1027].

Efter jul kommo konungens sändemän till Torberg med sträng befallning, att han skulle komma till honom före midfastan. Torberg bar fram det för sine vänner, frågande deras råd, om han skulle under dessa omständigheter våga ett besök hos konungen, men de fleste afrådde och sade det vara bättre att sända bort Sten än att gifva sig i konungens våld. Torberg deremot var mera benägen att icke lägga färden under hufvudet. Kort tid derefter for han till sin broder Finn och bar fram målet för honom med bön, att han skulle fara med. Finn svarade, att han tyckte icke om ett sådant

---

[1]) Ordagrant: om det växer dig alltför mycket för ögonen att o. s. v.

qvinnovälde, att man icke för sin hustru vågar hålla sin tro mot sin låndrotten. «Du kan visst», sade Torberg, «låta bli att fara, men jag misstänker, att det är mer af räddslа än af tillgifvenhet för konungen». De skildes i vrede. Sedan for Torberg till sin broder Arne Arneson, sade honom målet sådant det var, och bad honom fara med sig till konungen. Arne sade: «jag tycker det vara mycket underligt, att du, som är så klok och förtänksam, störtat dig i sådan olycka, att du fått konungens vrede utan nödvändighet. Det hade varit någon varkund, om du skyddat en frände eller fosterbroder, men nu allsingen, då du tagit mot en isländsk man, som är konungens utlage, hvarigenom du bragt dig och alle dine fränder i delaktighet af vådan». Torberg sade då: «här sker efter ordspråket, att i hvar ätt är någon vanslägting. Deri synes mig min faders största olycka ligga, att han haft så liten nytta af sönerne, då den yngste ingen likhet har med vår ätt, utan är dådlös. Syntes det mig icke vara till min moders skam, skulle jag finna det rättast att icke kalla dig vår broder». Han gick derpå bort och for hem; han var då icke nöjd. Sedan sände han bud norrut till sin broder Kalf i Trondhem, hvilken han bad möta sig vid Agdenäs. När sändemännen funno honom, lofvade han, utan invändning, att fara. Ragnhild sände österut till sin fader Erling på Jädar och bad honom sända sig hjelp. Hans söner Sigurd och Tore foro då hvar med sin tjugosessa och nittio män, och när de kommo i norr till Torberg, tog han emot dem på det bästa och hjertligaste. Han redde sin färd och tog likaledes en tjugosessa. De foro så sin led norrut.

När de kommo [till Trondhemsmynne] [1]) lågo der Torbergs bröder Finn och Arne med tvenne tjugosessor. Torberg fägnade bröderne väl och sade, att eggelsen hade gjort nytta, hvarpå Finn svarade, att sällan hade han behöft sådan. Sedan foro de med allt detta folket norrut till Trondhem och hade Sten med sig. Vid Agdenäs funno de Kalf Arneson med en välrustad tjugosessa. Med denne här foro de in till Nidholmen och lågo der öfver natten. Följande morgon sam-

[1]) Dessa två ord äro satta inom klammer i Ungers text. «I de äldsta handskrifterna af Olof helges saga är tomrum lemnadt för namnet». Munch.

talade de. Kalf och Erlings söner ville, att de skulle med allt sitt folk fara in till byn och låta ödet afgöra, men Torberg ville, att man skulle först fara fram med hofsamhet och göra ett tillbud. Deri instämde äfven Finn och Arne. Man kom då öfverens, att Finn och Arne först foro till konung Olof med några få män. Konungen hade då redan hört om deras manstarkhet och var väl vred i sitt tal. Finn gjorde tillbud för Torberg och för Sten, konungen skulle bestämma så stora böter, som han ville, men Torberg skulle hafva landsvist och behålla sina vetslor, Sten skulle vara fri till lif och lemmar. Konungen svarade: «jag menar, att J redan hemifrån tillredt denna eder färd så, att J skullen kunna till hälften eller mer bestämma i saken med mig, men det hade jag väntat sist af er bröder, att J skullen komma med här mot mig. Jag misstänker, att Jädarbyggarne kommit upp med detta. Det är icke värdt att bjuda mig gods». Då sade Finn: «icke hafva vi bröder derföre samlats här, för att bjuda er ofrid, konung, utan fastmer derför, att vi vilja först bjuda er vår tjenst. Men afslån J och ämnen Torberg något öfvervåld, skola vi alle samman med vårt folk fara till Knut den store». Då såg konungen på honom och sade: «viljen J bröder svärja att följa mig inom och utom landet och icke skiljas från mig utan mitt lof och icke dölja för mig, om J fån veta något svekråd emot mig, då vill jag förlikas med er». Finn for härefter åter till de sine och sade dem konungens koster, om hvilka de rådgjorde. Torberg sade sig för sin del vilja antaga detta; «jag är föga lysten», sade han, «att fly från mina egor och uppsöka utländske höfdingar. Jag tänker mig skola alltid hafva heder af att följa konung Olof och vara der han är». Kalf sade: «icke vill jag gifva konungen några eder och blott så länge vill jag vara i landet, som jag behåller mina vetslor och annan heder och konungen vill vara min vän; min vilje är, att vi göre alle så». Finn svarade: «jag tillstyrker, att vi låta konung Olof ensam råda för bestämmelserna med oss». Arne Arneson sade: «är jag villig, broder Torberg, att följa dig, om du än ville strida mot konungen, vill jag icke skiljas från dig, om du tager ett bättre beslut; jag vill rätta mig efter dig och Finn, samt taga den kost, som J ansen god». Derefter stego desse tre bröder, Torberg,

Finn och Arne, på ett skepp och när de kommit till byn, gingo de till konungen och förliktes med honom så, att de svuro eden. Torberg sökte då utverka för Sten förlikning med konungen, men denne svarade, att Sten finge i frid fara hvart han ville, men icke fick han vara hos honom mera. De vände nu åter till de sine. Kalf for in till Egg, Finn till konungen och Torberg med de öfrige hem. Sten for söderut med Erlings söner. Tidigt om våren [1027] for han i vester till England, der han gick Knut den store till handa, och var länge hos honom i bästa fägnad.

149. Då Finn Arneson hade varit en kort tid hos konung Olof, kallade konungen en dag honom och någre andre, som vanligen deltogo i hans rådslag, till samtal. Han tog då till orden och sade: «det är mitt bestämda beslut att i vår bjuda ut ledung öfver allt landet, såväl af folk som skepp, och sedan fara med all den styrka, som jag kan få, mot Knut den store, ty jag vet väl, att han icke på skämt fordrat detta rike af mig. Nu vill jag säga dig, Finn Arneson, att du far i mina ärender norrut till Hålogaland, att der kalla ut allmänning både af folk och skepp och att stämma denne här att möta mig vid Agdenäs. Sedan nämnde konungen andre män och sände någre in åt Trondhem, någre söderut, så att detta hans bud gick öfver hela landet.

Om Finns färd är att säga, att han hade en skuta med nära trettio män. När han var färdig, for han sin led, tills han kom i Hålogaland. Han kallade der bönderne till ting, bar fram sitt ärende och kallade ut ledung. Bönderne hade i häradet [bygden] stora ledungsskepp, hvilka de, efter konungens bud, tillredde. Finn for längre åt norr i Hålogaland, höll åter ting och sände någre af sine män att göra uppbod, der detta syntes honom nödigt. Så sände han till Tore hund på Bjärkö att kräfva ledung der såsom annorstädes. När Tore fick konungens bud, redde han sin färd och bemannade på egen bekostnad med sine huskarlar samma skepp, som han föregående sommar haft till Bjärmaland. Finn sammankallade alle de norre Hålögerne till Våga. Dit kom om våren en stor här, och alle bidde till dess Finn kom nordan. Tore hund hade äfven kommit. Så snart Finn anländt, blåste

han allt ledungsfolket till husting, hvarest männen visade sina vapen och man ransakade uppbodet från hvar skeppsreda. När detta var gjordt, sade Finn: «nu vill jag fråga dig, Tore hund, hvad du vill bjuda konung Olof för det att du tog af lifvet hans hirdman Karle och för det du rånade hans gods der uppe i Längevik? Jag är konungens ombudsman häri och vill nu veta ditt svar». Tore såg sig omkring, såg å båda sidor om sig månge fullväpnade män, han igenkände Gunsten och en mängd andre fränder till Karle, och sade: «kort är mitt tillbud, Finn; jag vill lemna i konungens våld att bestämma mot mig hvad han vill». Finn svarade: «du torde njuta mindre heder än så, ty skall sämja vinnas, måste du låta mig döma». Tore svarade: «jag anser ändock min sak vara väl ställd och skall icke undandraga mig». Tore gick fram för att öfverlemna domsrätten och Finn bestämde, hur allt skulle tillgå. Sedan nämnde han förlikningskosten, att Tore skulle gifva konungen tio marker guld, Gunsten och fränderne andre tio, för rånet och godsskadan ännu tio marker, och detta skulle gäldas genast. Tore sade: «det är stora böter». «I annat fall är förlikningen häfven», sade Finn. Tore bad, att Finn skulle gifva honom tid till att låna af sine svejtungar, men Finn tillsade honom att betala på stället och vidare, att Tore skulle lemna fram den store ringen, som han tagit af Karle efter dennes död. Tore sade sig icke hafva tagit ringen. Då gick Gunsten fram och sade, att Karle, när de skildes, hade ringen på halsen, men att denne var borta, när de togo upp hans lik. Tore sade sig icke hafva gifvit akt på ringen; «hade vi någon ring, skulle han ligga hemma på Bjärkö». Då satte Finn spjutudden för hans bröst och sade, att han skulle lemna fram ringen. Tore tog honom då från sin hals och gaf honom åt Finn, hvarefter han vände sig bort och gick om bord på sitt skepp. Finn följde honom dit med månge män och gick längs efter skeppet. Han lät taga upp rummen och vid masten sågo de nere under tiljorna två tunnor så stora, att de undrade deröfver. Finn sporde om tunnornas innehåll och Tore sade, att han hade sina drycksvaror i dem. Finn genmälte: «hvi gifver du oss icke att dricka, fälagsman [kamrat], då du har så mycken dryck?» Tore tillsade en man att tappa ur tunnan i en bolle,

som sedan räcktes Finn; det var den bäste dryck. Derefter sade Finn till Tore, att han skulle taga fram böterna. Tore gick då längs efter skeppet fram och åter och talade med somlige af männen. När Finn åter tillsade honom att komma fram med silfret, sade Tore, att om de gingo i land, skulle han betala. Finn gick upp med sine män, då kom Tore och betalte honom silfver; ur en pung tog han fram tio marker vägna. Sedan tog han fram en mängd knyten; i somliga var en mark vägen, i några en half eller några öre. Dervid sade Tore: «detta är långods, som flere män hafva lånt mig, ty jag menar, att mine tärpenningar äro i det närmaste slut». Sedan gick Tore ut på skeppet och när han kom åter, betalte han silfver i små summor. Dagen förgick på detta sätt. Så snart tinget var slutadt, gingo männen till sina skepp och redde sig till bortfärd; de seglade, så snart de voro färdige. När de fleste hade seglat och Finn såg, att skaran förtunnades omkring honom, ropade männen till honom, att han skulle göra sig i ordning. Då var ännu icke tredjedelen af silfret lemnad och Finn sade: «det går långsamt, Tore, med betalningen. Jag ser, att du finner det svårt att fullgöra den; jag vill derföre låta det vara till en början och du får betala konungen det återstående». Finn stod då upp och gick bort. Tore sade: «godt synes det mig, Finn, att vi skiljas och jag skall vinnlägga mig om att betala detta så, att det tyckes hvarken konungen eller dig illa betaldt». Finn gick nu till sitt skepp och seglade efter sitt folk. Tore var sent färdig att gå ur hamnen. När han hade fått upp seglet, styrde de ut genom Vestfjärd och sedan på hafvet och söderut längs landet på sådant afstånd, att bergen voro till hälften ned i vattnet eller ock så att landet försvann deri. På detta sätt styrde han åt söder, tills han kom in på Englandshafvet, då han for till konung Knut, som tog väl mot honom. Då visade det sig, att Tore hade rikligt med skatter, ty han hade med sig allt det gods, som både han och Karle hade tagit i Bjärmaland. I de stora tunnorna var det en botten tätt innanför den yttre; mellan dem båda var dryck, men sjelfva tunnan var full med gråskinn, bäfver och sobel. Tore stadnade då hos konung Knut.

Finn Arneson for med folket till konung Olof och berättade honom om sin färd samt att det vore hans mening, att Tore farit vesterut ur landet till Knut den store; «jag tror, att han blir oss mycket farlig», sade han. Konungen svarade: «nog tror jag, att Tore blir vår ovän, men det synes mig mycket bättre, att han är mig fjerran än när».

150. Denna vinter [1027] hade Åsmund Grankelsson varit i sin sysla i Hålogaland och bott hos sin fader Grankel. Der ligger ut mot hafvet ett skär, der man kunde jaga sälar och foglar samt taga ägg och fisk; det hade af gammalt legat under Grankels by. Men nu hade Hårek på Tjotta framstält fordran på skäret och han hade nu några år tagit all fångsten. Då Åsmund och hans fader ansågo sig ega konungens hjelp till hvarje rättvist mål, foro de om våren båda till Hårek och sade honom konung Olofs ord och järtecken, att han skulle gifva upp fordran på skäret. Hårek svarade tungsamt, sägande, att Åsmund fore med detta och dylikt baktal till konungen, «fastän jag har all rätt på min sida. Du skulle dock, Åsmund, hafva någon hofsamhet, ehuru du nu tycker dig vara stor, då du har konungens stöd. Det behöfver du ock hafva, om du skall kunna dräpa höfdingar utan att betala böter och råna oss, som förut trodde oss om att hålla stången mot våre jämnbördingar. Det är då långt ifrån, att vi i afseende på härkomsten äro like». Åsmund svarade: «det erfara månge, Hårek, att du är frändstor och öfvermäktig, och månge äro de, hvilkes rätt du kränkt; men nu är det allt sannolikast, att du får vända dig åt annat håll med din obillighet och med så stor olaglighet, än mot oss. De skildes nu och Hårek sände tio eller tolf af sine huskarlar med en stor roddfärja till skäret, der de gjorde allsköns fångst och lastade sin farkost. När de voro färdige att fara, kom Åsmund Grankelsson till dem, med trettio män och tillsade dem att lemna ifrån sig fångsten. Då huskarlarne icke voro snare att svara härpå, anföllos de af Åsmund och fingo snart känna skilnaden i styrka; någre slogos, andre sårades, andre kastades i sjön och all fångsten fördes ifrån deras skepp och Åsmund tog den med sig. När Håreks karlar kommo hem, berättade de sin färd för Hårek, som sade: «märkligt tyckes allt nytt; det har aldrig händt förr, att mine

män blifvit slagne». Emellertid var det stilla härom och Hårek sade intet i saken, utan var som gladast. Om våren redde han en tjugosessa-snäcka, som han bemannade med sine huskarlar; skeppet var väl försedt både med utrustning och folk. Om våren for han i ledung. Han fann Åsmund Grankelsson före sig hos konungen, som åvägabragte sämja mellan dem; konungen skulle döma i saken. Åsmund lade fram vitnesmål derom, att Grankel hade egt skäret, och konungen dömde derefter. Utgången var mycket ojämn, ty Håreks huskarlar fingo ligga ogilde och skäret tilldömdes Grankel. Hårek sade, att det icke var honom någon skam att nöja sig med konungens dom, hur det än gick med saken sedan.

151. Torudd Snorreson dröjde efter konung Olofs vilje i Norge, då Gelle Torkelsson fick lof att fara till Island, såsom förr är skrifvet. Han var nu [1027] hos konung Olof, ganska missnöjd att icke hafva frihet att fara hvart han ville. I början af den vinter, under hvilken konung Olof satt i Nidaros, tillkännagaf han, att han ville sända några män till Jämtaland att hemta skatt. Till denna färd voro männen icke mycket lystne, ty konungens förre sändemän, Trond hvite och hans elfva följeslagar, hade dödats, såsom förut är skrifvet[1]) och allt sedan dess hade Jämtarne varit Sveakonungen underdånige.

Torudd Snorreson erböd sig till denna färd, ty han frågade litet efter, hur det gick honom, blott han finge råda sig sjelf. Konungen antog det och Torudd for med elfva män. När de kommo öster in i Jämtaland, begåfvo de sig till Torar lagman[2]) och en man af stort anseende, af hvilken de vordo väl mottagne. Innan de hade varit der länge, framburo de sitt ärende för honom, men han sade, att derpå hade att svara, icke mindre än han, det öfriga landsfolket och höfdingarne, samt att man skulle hopkalla ett ting. Så skedde, tingbud uppskars och tinget vard mycket besökt. Torar for dit, under det sändemännen vistades hos honom, och bar fram målet för allt folket, men de voro alle öfverens, att de

---

1) Se ofvanför sid. 57.

2) Lagmansvärdigheten visar, att man hade antagit svensk sed (Munch).

icke ville gälda Norges konung någon skatt; några ville hänga sändemännen, andre ville blota med dem. Till sist stadnade man vid det beslut, att man skulle hålla dem i förvar, till dess Sveakonungens syslomän komme dit, då de skulle, med folkets samtycke bestämma om dem efter godtfinnande; att sändemännen skulle väl hållas, och man skulle föregifva, att de fördröjdes allenast derföre, att de skulle afbida skatten; man skulle fördela dem två och två, i mathåll.

Torudd var med en annan man hos Torar, der det var en stor julvetsla och sammanskottsöl. Det var många bönder i torpet och de drucko alle samman om julen. I ett annat torp nära intill bodde Torars måg, en rik och mäktig man, som hade en fullvuxen son; de skulle fira halfva julen hos hvardera och vara först hos Torar. De båda fränderne drucko ihop och Torudd med bondesonen, man drack i kapp och om qvällen gjorde man jämförelser mellan Nordmännen och Svearne och dernäst mellan deras konungar, såväl de som förr hade varit som de nuvarande; man talade äfven om de rån och mandråp, som hade förekommit mellan landen. Då sade bondesonen: «om våre konungar hafva mist flere män, skola Svekonungens syslomän jämna det med tolf mäns lif, när de komma hit söderifrån efter julen; icke veten J riktigt, stackare, hvarföre J ären fördröjde». Torudd gaf akt härpå, under det många drefvo gäck med dem och talade hånfullt om dem och deras konung. När ölet talade i Jämtarne uppenbarades, hvad Torudd aldrig hade misstänkt, hvarföre han och hans följeslage dagen derefter togo alla sina kläder och vapen, så att de hade dem tillhands. När männen sofvo följande natt, lupo de till skogs. Då männen om morgonen varsnade deras flykt, satte de efter dem med spårhundar och funno dem, der de hade gömt sig i skogen. De förde dem då hem och in i en skämma, under hvilken var en djup graf [källare]; i denna släpptes de ned och dörren lästes. De hade icke mycket mat och inga andra kläder än de i hvilka de gingo. Midt under julen drog Torar och alle frälsingarne med honom till mågen, der de skulle dricka under slutet af julen. Torars trälar skulle då vakta grafven. Man gaf desse tillräckligt att dricka och de voro icke återhållsamme, utan vordo druckne redan samma qväll. När de tyckte sig hafva

druckit nog, sade de mellan sig, att man skulle gifva grafmännen någon mat, så att de icke ledo brist. Torudd qvad då qväden och roade trälarne, och de sade att han månde vara en angenäm man, och gåfvo honom ett stort brinnande ljus. Då utkommo de trälar, som förut varit inne, och ropade häftigt, att de förre skulle komma in; men de voro allesamman så druckne, att de läste hvarken grafven eller skämman. Då skuro Torudd och hans följeslage sine fällar i remmar, knöto dem samman, gjorde ett nystan på ändan och kastade upp på skämmegolfvet. Det fastnade der omkring en kistfot och de skulle nu klättra upp. Torudd lyfte sin följeslage upp på sine axlar och sedan drog denne sig upp genom gluggen. I skämman var icke brist på rep, hvilka han släppte ned till Torudd, men när han skulle draga honom upp, gick det icke. Torudd tillsade honom då att kasta repet öfver bjelken, som var i huset, göra en lycka i ändan och deri fästa trä och sten, så att det vägde mer än han. Han gjorde så, tyngden gick ned i grafven och Torudd upp. De togo i skämman de kläder de behöfde. Derinne lågo ock några renhudar, af dem skuro de klöfvarne och satte dem bakfram under sina fötter. Innan de gåfvo sig undan, lade de derjämte eld i en stor kornlada och lupo sedan bort i mörkret; ladan brann och många andra af husen på torpet. De vandrade hela natten genom ödemarken och gömde sig om dagen.

Om morgonen saknade man dem och man letade då åt alla håll från byn efter dem med spårhundar, men hundarne vädrade spåren tillbaka till byn, ty de märkte renfötterna och följde spåret åt det håll, dit klöfvarne viste. Så kom det sig, att man icke letade efter dem.

Torrudd och hans följeslage irrade länge i ödemarkerna, tills de en qväll kommo till en liten husby der de gingo in. Derinne satt en karl och en qvinna vid elden; han kallade sig Tore och sade, att hon, som satt der, var hans hustru och att de rådde om kojan. Bonden bad dem stadna der och de antogo tillbudet. Han sade sig hafva kommit dit, emedan han för ett dråps skull hade flytt från bygden. Torudd och hans följeslage undfägnades väl och de åto alle vid elden, hvarefter man redde sängplatser åt dem i sätet [bänken]

och de lade sig att sofva. Elden lågade då ännu och Torudd märkte, att ur ett annat hus kom ut en man så stor, att han aldrig hade sett hans like. Han bar skarlakanskläder samt guldsmycken och var ståtlig att se på. Torudd hörde, att han förebrådde folket, derföre att de togo mot gäster, då de knapt kunde lifnära sig sjelfve. Husfröjan svarade: «var icke vred, broder, ty detta händer sällan, gif dem hellre någon god hjelp, ty dertill duger du bättre än vi. Torudd hörde, att den store mannen kallades Arnlyt gellina[1]) och att husfröjan var hans syster. Han hade förut hört talas om Arnlyt och sport, att han var den störste stigman och ogerningsman. Torudd och hans följeslage sofvo om natten, ty de voro mycket trötte af vandringen, men då ännu en tredjedel af natten var qvar, kom Arnlyt gellina till dem och bad dem stå upp och göra sig i ordning. De stodo genast upp och klädde sig, hvarefter de fingo dagvard. Tore gaf dem sedan begge skider och Arnlyt skulle följa dem. Han steg upp på skider, som voro både breda och långa, men så snart han hade tagit sats med stafven, var han redan långt ifrån dem. Han bidde då och sade, att så kunde de icke komma fram, och bad dem stiga å hans skider. De gjorde så. Torudd stod Arnlyt närmare och höll i hans bälte, följeslagen höll i honom. Arnlyt gick likväl så hastigt som om han varit lös och ledig.

Då en tredjedel af natten[2]) var förliden, kommo de till ett sälohus[3]), slogo der eld och lagade mat. Under det de åto sade Arnlyt, att de icke skulle släppa ned något af maten, hvarken ben eller smulor. Han tog ur sin säck ett silfverfat och åt derpå. När de voro mätte, tog Arnlyt vara på qvarlefvorna och sedan gingo de att hvila. I ene änden af huset var ett loft uppe på tvärträna; ditupp gingo de och lade sig att sofva. Arnlyt hade ett stort huggspjut med guldbelagd holk och så långt skaft, att han kunde taga i holken;

---

[1]) Enligt OT kap. 102 (del I. s. 255) skulle Arnlyt vara en svensk man (från Tiundaland). Enligt OH kap. 227 hade han fränder i Jämtland och Helsingland.

[2]) Af den följande natten.

[3]) Ett slags härberge, anlagdt i ödemarken, der de vägfarande kunde värma sig, laga sig mat och hvila.

han var dessutom omgjordad med ett svärd. De andre båda hade sina kläder och vapen uppe hos sig i loftet och Arnlyt, som låg främst, bad dem vara tyste. Litet derefter kommo till huset tolf köpmän, som foro till Jämtaland med sina varor. När de kommo in, gjorde de mycket buller och voro glade. De gjorde store eldar och när de åto, kastade de bort alla benen. Sedan tillredde de bäddar och lade sig i sätena vid elden. De hade icke sofvit länge, förrän en stor trollqvinna kom in i huset; hon sopade våldsamt omkring, tog benen och allt, som syntes henne ätbart, och slog i munnen på sig. Sedan grep hon den närmaste mannen, ref och slet honom i sönder och kastade honom i elden. Då vaknade de andre vid en ond dröm och lupo upp, men hon dödade hvar efter annan, till dess blott en var i lifvet. Denne lopp då in under loftet och ropade om hjelp, i fall något fans i loftet, som kunde bistå honom. Arnlyt lutade sig ned, tog honom i axlarne och ryckte upp honom. Då gick trollqvinnan till elden och började att äta karlarne, då de voro stekte, men då stod Arnlyt upp, grep sitt huggspjut och satte det in mellan axlarne på henne, så att udden stod utan för bröstet. Hon störtade upp under ett otäckt skri och sprang ut. Arnlyt hade släppt spjutet och hon sprang bort med det. Han gick då fram, flyttade ut liken och satte för skålen dörr och dörrposter, ty hon hade brutit bort alltsammans, när hon störtade ut. De sofvo der under återstoden af natten. I ljusningen stodo de upp och åto först sin dagvard, hvarefter Arnlyt sade: «här skola vi skiljas. J skolen nu följa den åkväg [1]), på hvilken köpmännen foro hit i går, och jag skall leta efter mitt spjut. Till arbetslön vill jag hafva det som jag finner gagneligt bland desse köpmännens varor. Du, Torudd, skall bringa konung Olof min helsning och säga honom, att det finnes ingen man, hvilken jag är mera nyfiken att se. Min helsning torde han finna af intet värde». Han tog dervid silfverfatet, torkade det med duken och sade: «gif konungen detta fat och säg, att det är min

---

[1]) Får man sätta tro till detta uttryck, är det ett bevis för den lifliga samfärdseln mellan Norge och Jämtland. Skulle uttrycket vara något öfverdrifvet, kan man dock med visshet antaga, att här gick en ridväg, längs hvilken varorna fördes klöfjade på hästar.

helsning». Sedan redde de sig å ömse håll till affärd och skildes så. Torudd, hans följeslage och köpmannen, som hade kommit undan, foro tillsammans. Torudd stadnade icke förr än han fann konung Olof i köpingen och berättade honom då om sin färd; han framförde äfven Arnlyts helsning och lemnade silfverfatet. Konungen sade det vara illa, att Arnlyt icke kommit till honom och att det var stor skade, att så mycket ondt skulle skyllas på en så god dräng och märklig man. Torudd var under återstoden af vintern hos konung Olof, men fick då lof att följande sommar fara till Island. De skildes i vänskap.

152. Om våren [1027] redde konungen sig till affärd ur Nidaros och mycket folk samlades till honom både från Trondhem och nordan ur landet. När han var färdig, drog han med sitt folk först i söder till Möre, der han hemtade samman ledungshären, och gjorde sedan sammaledes i Römsdal. Han låg länge vid Häröarna och vänte på sin här och hade ofta husting. Mycket kom då till hans öron, som tycktes honom behöfva förbättring. Vid ett husting talade han om den manspillan, han lidit i Färöarna; «och skatten», sade han, «som de lofvat mig, kommer icke. Men nu ämnar jag åter sända dit efter honom». Konungen vände sig till flere män med förslag, att de skulle företaga denna färd, men de svarade alle med undanflygter. Då uppstod på tinget en stor och rask man; han hade röd kjortel, hjelm på hufvudet, svärd vid sidan och ett stort huggspjut i handen. Han sade: «väl må man säga, att här är mycken åtskilnad på folk. J hafven en god konung, men han har dålige män, då J sägen nej till en sändefärd, som han bjuder er, och J hafven likväl dessförinnan mottagit af honom vängåfvor och mångahanda heder. Jag har hittills icke varit konungens vän och han har varit min ovän, hvartill han räknar sig hafva orsak. Nu erbjuder jag mig, konung, till denna färd, om icke bättre står att finna». Konungen sade: «hvem är den der dugtige mannen, som svarar på mitt tal? Du utmärker dig mycket framför de andre, som här äro, då du bjuder dig till färd, under det de, som jag trodde med nöje skola åtaga sig henne, draga sig undan. Men jag känner ingenting om dig, vet icke ens ditt namn». Han svarade: «mitt namn är icke obekant,

konung; jag tänker, att du hört det. Jag heter Karl från Möre». Konungen svarade: «så är det, Karl, att jag hört dig nämnas, och för att säga sanningen, har det varit tider, då du, om vi hade mött hvarandre, icke skulle kommit undan för att förtälja utgången. Men nu vill jag icke visa mig sämre än du; bjuder du mig din hjelp, så gifver jag dig deremot min tack och ynnest. Kom till mig i dag och var min gäst, så skola vi tala härom». Karl sade, att han skulle komma.

153. Karl från Möre hade varit en viking och en stor rånsman, hvarföre konungen förr hade sändt sine män att taga honom af lifvet. Karl var en ättstor man, mycket driftig, med många idrotter och stor duglighet i flera afseenden. När han nu var besluten för denna färd, ingick konungen sämja med honom och skänkte honom sin kärlek. Hans färd redde han på det bästa. Nära tjugu män voro på skeppet. Konungen sände bud till sine vänner å Färöarna, begärande, att Karl skulle få underhåll och hjelp af Lef Assursson och Gille lagsagoman, till hvilke han sände järtecken. Karl for så snart han var färdig och fick god vind. När de kommo till Färöarna, lade de sig i Torshamn på Strömö. Sedermera kallades hop ett ting, som blef talrikt besökt. Trond från Gata, Lef och Gille kommo då dit, alle med stora följen. När man hade tjällat[1]) och styrt om sina saker, gingo de fram till Karl från Möre och helsade honom vänligt. Derefter förde Karl fram konungens ord, järtecken och vänskapsbud till Gille och Lef, hvilke upptogo det väl, bödo honom hem till sig, lofvande att understödja hans ärende och gifva honom all den hjelp de kunde. Han tog med tacksamhet emot det. Litet senare kom Tord och fägnade Karl. «Jag är glad», sade han, «att en sådan man kommit till oss med ärende från konungen, hvilket vi alle äro skyldige att understödja. Nu vill jag icke höra af annat, än att du blir min vintergäst med så mycket af ditt folk, att din heder är större än annars». Karl svarade sig redan hafva uppgjort att draga till Lef, annars hade han gerna mottagit detta anbud. Trond

[1]) På de isländska tingsplatserna funnos från det ena tinget till det andra hus, s. k. bodar, öfver hvilka man under tingstiden uppsatte ett tak af väf. Hvar ansenligare man hyste i sin tingbod fränder och vänner.

sade: «då har Lef härigenom fått mycket företräde i heder. Är det något annat, hvari jag kan vara er till hjelp?» Karl svarade, att han ansåge det vara mycken hjelp, om Trond droge samman skatten på Österö och på alla Nordöarna. Trond sade det icke vara mer än hans skyldighet att på det sättet främja konungens ärende, hvarefter han gick till sin bod. På tinget hände intet mera.

Karl for till Lef Assursson och var hos honom den vintern [1028]. Lef insamlade skatten på Strömö och på alla öarna söder derom. Följande vår fick Trond på Gata ohelsa, han hade ögonvärk och andra krämpor, men han gjorde sig dock i ordning att efter sin vane fara till tinget. När han efter framkomsten uppsatt sin bod, tjällade han innanför med svart, så att det var mindre ljust. Sedan några dagar förflutit, gingo Lef och Karl med stort följe till Tronds bod, utanför hvilken de funno några män stående. Lef sporde, om Trond var der inne, och då de svarat, att han var det, sade han, att de skulle bedja Trond komma ut, ty han och Karl hade ett ärende med honom. Men när de kommo åter, sade de, att Trond hade så ondt i ögonen, att han icke kunde komma ut, «utan bad han, att du, Lef, skulle gå in». Lef tillsade då sine följeslagar, att de skulle fara varligt fram, när de kommo in i boden, och icke trängas; den som sist gick in, skulle först gå ut. Han gick sjelf in först, efter honom Karl och sedan följeslagarne; alle voro fullt väpnade, som om de skulle gå i strid. Lef gick nu in till de svarta tjällen och sporde efter Trond, som svarade och helsade honom. Lef tog mot hans helsning och sporde sedan, om han hade hemtat någon skatt på Nordöarna och hur reda skulle göras på silfret. Trond svarade, att det hade visst icke kommit ur hans sinne, hvad han hade talat om med Karl, och att skatten skulle utlemnas; «här, Lef», sade han, «är en pung full med silfver, tag den». Lef såg sig om och fann, att det var allenast få män derinne, några lågo i pallarne, några få suto. Han gick då fram till Trond och tog mot pungen, som han bar ut i boden, der det var ljust. Silfret hällde han ned i sin sköld, rörde deri med handen och sade, att Karl skulle se det. När de hade granskat det en stund, sporde Karl, hvad Lef tyckte om silfret. Han sade: «jag tror, att det icke

funnits på Nordöarna en enda dålig penning, som icke är med här». När Trond hörde detta, sporde han: «tycker du icke om silfret, Lef?» «Nej», svarade denne. Trond sade: «då äro våre fränder icke medelmåttige nidingar, så att man kan icke sätta någon lit till dem. Jag sände dem i vår norrut till öarna för att hemta skatten, ty jag kunde icke sjelf fara; nu hafva de tagit mutor af bönderne för att taga sådant dåligt silfver, som ingen vill taga i betalning. Det är bäst, Lef, att du ser på det här silfret, som jag har fått i mina landsskylder». Lef bar då tillbaka silfret och tog en annan pung, som han bar till Karl, hvarefter de granskade silfret. Karl sporde, hvad Lef tyckte om detta silfver; denne svarade, att silfret var dåligt, dock icke värre, att det icke kunde användas att betala sådant, der det icke var så noga, men icke ville han mottaga det för konungens räkning. En man, som låg i pallen, kastade då fällen af sitt hufvud och sade: «nog är det fornsagda sant, att usel blir den som åldras; så har det gått dig, Trond, då du låter Karl från Möre hela dagen rata ditt silfver». Han hette Göt röde. Trond lopp upp vid hans ord i vrede och förebrådde väldeligen sine fränder; till sist sade han, att Lef skulle lemna igen silfret; «tag här i stället en pung, som mine landbor lemnat mig i vår; mina ögon äro väl dåliga, men egen hand är dock alltid gifmildast». Då reste sig på armbågen en annan man i pallen, Tord låge, och sade: «det är icke små tillvitelser vi få af den der Mörekarlen; han är väl värd att få lön derför». Lef tog pungen och bar den till Karl, och de sågo på silfret, hvarvid Lef sade: «icke behöfver man länge se på detta silfver, ty här är hvar penning bättre än den andre; detta vilja vi hafva. Nämn du Trond någon att se på utredningen». Trond sade, att det vore för honom bäst, om Lef ville vara närvarande å hans vägnar.

De gingo då ut ett stycke från boden och satte sig ned för att väga silfret. Karl tog hjelmen af hufvudet och de hällde i denne allt det vägda. De sågo då en man komma till sig; han hade i handen en staf[1]) och på hufvudet en sid

---

[1]) Isl. refði. «Staf eller kanske rättare en slags yxa, som brukades som staf». Fritzner.

hatt, samt bar dessutom en grön kappa [hekla], var barfotad, men hade linnebyxor knutna om benet. Han satte ned stafven i marken och gick derifrån, sägande: «se till, Mörekarl, att du icke får skada af stafven». Strax derefter kom en man löpande och ropade ifrigt, att Lef Assursson skulle med det första möjliga komma till Gille lagsagomans bod; Sigurd Torlaksson hade lupit in genom tältöppningen och sårat en af Gilles bodkarlar till döds. Lef stod genast upp och gick till Gille, åtföljd af allt sitt bodfolk; Karl satt qvar och Östmännen stodo omkring honom. Göt röde sprang då fram, högg med en handyxa öfver männens axlar och träffade Karl i hufvudet, men såret var icke stort. Tord låge tog då stafven, som stod nedstött i marken, och slog med denne på yxhammarn, så att yxan gick ned i hjernen. Då rusade en mängd menniskor ur Tronds bod och Karl bars bort död. Trond talade ogillande öfver våldsgerningen, men erböd böter för sine fränder. Lef och Gille togo på sig att föra ansvarstalan och ville icke taga böter. Sigurd landsförvistes för sin åverkan på Gilles bodkarl, Tord och Göt för Karls dråp. Östmännen utrustade skeppet, som Karl hade haft dit och foro till konung Olof. Det var honom icke beskärdt, att hämnas detta på Trond eller hans fränder, för den ofrid, som hade uppstått i Norge, om hvilken vidare skall berättas.

Nu är det slut med berättelsen om de tidender, som vållades deraf, att konung Olof ville hemta skatt från Färöarna. Dock var det på Färöarna tvister efter Karls från Möre dråp mellan fränderne till Trond på Gata och Lef Assursson. Om dessa strider finnas vidlyftiga berättelser [1]).

154. Nu skall berättas om det, hvarmed början redan är gjord, hur konung Olof for med sitt folk och hade ledung ute från hela landet [1027]. Nordan ur landet följde honom alle lände männen utom Enar tambskälfvarn. Han hade, allt sedan han kommit i landet, sutit hemma i stillhet och tjenade icke konungen. Han hade mycket stora egor och höll sig mycket stort, fastän han icke hade några konungsvetslor.

---

[1]) I Flatöboken II s. 249, 250, 394—404 finnes en fortsättning af berättelsen om Färöingarne. Orden i texten antyda tillvaran af berättelser, men man vet icke om de någonsin varit nedskrifna.

Konung Olof drog söderut förbi Stad och mycket folk samlades fortfarande ur häraden [bygderna]. Han hade då ett mycket stort skepp, kalladt Visunden, hvilket han hade låtit göra föregående vinter [1027]; i framstammen var ett förgyldt bisonhufvud. Derom säger Sigvat skald:

Ljungens fisk bar till fångest
flygtvrede Trygva sonens
gapet med malna guldet
— Gud ville det — färgadt.
Välprydd lät å vägen
Visund annan trampa
digre Olof — dugtigt
djurshorn hafvet sköljde[1]).

Konungen for vidare i söder till Hördaland, hvarest han fick höra, att Erling Skälgsson hade farit ur landet med stor styrka, fyra eller fem skepp; sjelf hade han en stor skejd och hans söner tre tjugosessor. De hade seglat till Knut den store i England. Konung Olof for vidare österut med landet och hade en stor här. Han sporde noga efter, om man kände något om Knut den stores förehafvanden; ingen visste annat än att han var i England[2]), men hade ledung ute, för att begifva sig till Norge. Då konung Olof nu hade en stor här och icke kunde med visshet spörja, hvar han kunde möta Knut, och då folket icke tyckte om, att en så stor här låg stilla på ett ställe, seglade han i söder till Danmark med allt det folk, som syntes honom stridsdugligast och hade den bästa utrustningen. De andre gaf han hemlof, såsom det heter i qvädet:

Olof drifver med åror
ordsnäll Visunden nordan;
bryter annan jofvur sunnan
ute med draken bölj-verld[3]).

[1]) Den orädde (flygt afskyende) Trygvesonens drake (ljungens fisk) förde i rofbringande härnad sitt förgylda hufvud. Olof digre lät nu Visunden segla ut. Hafvet sköljde (eg. tvättade) dugtigt framstammen.

[2]) Knut måste då nyss hafva återkommit till England, ty han var ännu den 26 Mars i Rom.

[3]) En annan konung (Anund) bryter sig söderifrån väg med draken genom böljornas verld.

Sedan den del af hären, som han fann mindre god, farit hem, hade han mycket och fridt folk, deribland de fleste ländemännen ur Norge, utom de, som redan hade farit ur landet eller höllo sig hemma, såsom redan är berättadt.

155. Då nu konung Olof seglade till Danmark, styrde han till Seland, der han gjorde landgång och härjade. Landsfolket rånades, somt dödades, andre togos och fördes bundne ut på skeppen, alle flydde, som kommo åt, och något motstånd gjordes icke. Konung Olof härjade väldigt. Medan han var på Seland, hörde han, att konung Anund Olofsson hade ledung ute och for med en stor här härjande östan för Skåne. Då uppenbarades rådet, som konungen uppgjort vid Elfven, när de slöto förbund och vänskap, nämligen att de skulle gemensamt göra motstånd mot konung Knut. Konung Anund drog sin svåger konung Olof till mötes och när de sammanträffat, yppade de både för hären och landsfolket, att de ämnade lägga under sig Danmark och kräfva hyllning af folket. Det skedde nu, som det ofta sker, när landsfolket råkar ut för härnad och icke har styrka att motstå, att de fleste gå in på allt, hvarmed de kunna köpa sig frid. Månge gingo konungarne till handa och lofvade dem lydnad. Hvar de foro, lade de vida landet under sig eller härjade. Sigvat skald talar om denne härnad i dråpan, som han diktade om konung Knut den store:

Knut var under himlen.
Hörde jag, att ättling
Haralds i här
hugen var duglig.
Fick fiskvägen
folket söder ur Nid
Olof jofvurn
årsälla föra.

Rusade nordan
— ryktet flög — med gram
till släta Seland
svale kölar.
Och nu Anund
andre hären,

svenske, i striden
sände mot Daner[1]).

156. När konung Knut sporde till England, att Olof Norges konung dragit med ledung ned till Danmark och väckt ofrid i hans land, samlade han en här[2]) och fick snart mycket folk och en mängd skepp. Håkan jarl var jämte honom hufvudman för hären. Sigvat skald kom denne sommar [1027] till England vestan från Ruda i Valland. Med honom kom en man, som hette Berg; de hade farit dit i köpfärd den föregående sommarn. Sigvat diktade en flock, som kallades Vesterfärdsvisorna, hvilken begynner så:

I munnen, Berg, hade vi det mången
morgon; vid Ruduborgen
framstam i färden lades
fast, vid venstra landet.

När Sigvat kom till England, for han genast till konung Knut och ville bedja om lof att fara till Norge, ty konung Knut hade förbjudit alla köpskepp att fara, innan han hade sin här färdig[3]). Sigvat gick till härberget, i hvilket konungen var, men fann det läst, och stod länge utanför. Men när han träffade konungen, fick han sin bön beviljad. Då qvad han:

Ute fick jag, innan Juta-
jofvurn att se det beskärdes,
— stängd såg jag här för hölden
husdörr — före mig spörja.
Men ärender våra
ättling af Gorm i salen
väl — bär jag ofta på armen
jerndrägt — afgöra visste[4]).

---

[1]) *Knut var under himmeln hufvudfrämste jofvurn* är omqvädet i denna dråpa. Den senare delen deraf förekommer i kap. 159. Fiskens väg, hafvet.

[2]) Fagrskinna säger (kap. 100), att Olof härjade i Halland, Skåne och Seland, att Anund förenade sig med honom, att de ville underlägga sig Danmark och att Knut, vid budskapet om härnaden, skyndar dit från England. Han kommer till Limafjärden och uppsöker de förbundne konungarne i Skåne.

[3]) Förmodligen för att underrättelse om hans rustningar icke skulle komma i alltför god tid.

[4]) Hölden, mannen d. v. s. Sigvat.

När han varsnade, att konung Knut rustade härfärd mot konung Olof, och då han visste, hvilken styrka Knut hade, qvad han:

Allt hafver ädle försten
— Olof de tänka fälla;
kungens död vållar qvida —
Knut och Håkan ute.
Fast knappast Knut och jarlar
kärt, må kungen räddas!
Fröjd mer än af mötet på fjället
första, om han sjelf kommer undan [1]).

Han diktade flera visor om Knuts och Håkans färd och qvad då bland annat:

Egde jarl att sämja,
den ädle, bönder gamle
och Olof, dem som oftast
afvigt togo detta!
De hafva förr af fiendskap
— fräjdad är Eriks slägt — större
hufvudet bytt än hämnden
Håkan sammansamkat [2]).

157. När Knut den store lemnade landet, hade han en väldig här och ofantligt stora skepp. Sjelf hade han en drake så stor, att han hade sextio rum; hufvudena voro förgylda. Håkan jarl hade en annan drake med fyratio rum; äfven denne hade förgylda hufvud, båda seglen voro randade i blått, rödt och grönt. Båda skeppen voro målade öfver vattnet och all utrustningen som präktigast. Många andra skepp hade de, stora och väl utrustade. Derom talar Sigvat skald i Knutsdråpan.

Knut var under himlen.
Här östan för

---

[1]) Allt, nämligen manskapet. Kungens räddning skulle vara större glädjeämne än första mötet å fjället mellan tvenne vänner, som varit skilde.

[2]) Egde, tillkom det. Bönderne hafva förr bytt öfverhufvud med större häftighet än den med hvilken Håkan samlat sin hämndlystnad.

frid Dana-fylkarns
friskögde ättling.
Skred vestan veden;
var skönt det som bar
ut afundsmannen
Adalråds dädan.

Och buro i bör
blått segel vid rå
— dyr var daglings färd —
drakar landsförstars.
Men de som kommo
kölar vestan, till
Limafjärd foro
forsande vägar [1]).

Med denne store här drog konung Knut i öster från England och kom utan förlust till Danmark, der han lade sig i Limafjärden. En stor myckenhet af landsfolket hade församlat sig der.

158. När konung Knut for till England, hade han satt jarlen Ulf Sprakaläggsson att värna Danmark och lemnat i hans händer sin son Hardaknut. Detta hade skedt sommaren förut [1026], såsom redan är sagdt. Men jarlen sade genast, att konungen vid sin affärd hade sagt sig vilja, att Danerne togo hans son Hardaknut till konung öfver Danaväldet; «derföre», sade han, «lemnade han honom i våra händer. Såväl jag som månge andre af landets män och höfdingar hafva ofta klagat för konung Knut, att folket här tyckes det vara mycket svårt att sitta konungslöst, då de forne Danakonungarne funno det tillräckligt att hafva konungsdöme öfver allenast Danaväldet, ja i forntiden rådde flere konungar för detta rike. Likväl är det nu mycket mera svårigheter än förr, ty hittills hafva vi fått sitta i frid för utländske höfdingar, men nu spörja vi, att Norges konung ämnar härja hos oss, och vi misstänka, att Sveakonungen kommer att deltaga. Under allt detta är konung Knut i England.» Sedan bar jarlen

[1]) Här är objekt till för. Veden i st. f. det af trä timrade skeppet. Dyr, präktig. Bör, vind.

fram konungens bref och insegel, som besannade allt detta. Månge andre höfdingar understödde saken och på grund af deras intalande beslöt folket att taga Hardaknut till konung, hvilket äfven skedde å samma ting. Den som tillstälde allt detta var drottning Emma; hon hade låtit göra detta bref och besegla det, sedan hon med list fått konungens insegel i sitt våld, men konungen sjelf var okunnig om alltsammans.

När Hardaknut och Ulf jarl märkte, att konung Olof kommit från Norge med en stor här, foro de öfver till Jutland, som är den förnämsta delen af Danaväldet, och skuro upp härarv för att få i hop en stor här. Men när de sporde, att äfven Sveakonungen var kommen med sin här, trodde de sig icke vara starka nog för att strida mot begge två, men höllo dock hären samlad i Jutland för att värja landet. Alla skeppen sammandrogo de i Limafjärden och bidde så konung Knut. När de nu sporde, att han kommit vestan till Limafjärden, sände de till honom och till drottning Emma, bedjande, att hon ville förvissa sig, huruvida konungen vore vred på dem eller ej, och låta dem veta det. Drottningen förde deras sak för konungen och sade, att deras son Hardaknut ville gifva allt hvad konungen äskade, om han hade gjort honom emot. Han svarade, att Hardaknut icke hade följt sina egna råd. «Det har inträffat, som man kunde vänta, då han i barnslighet och oförstånd ville heta konung och någon vånde kom öfver honom, att hela landet skulle öfverfaras med härsköld och läggas under utländske höfdingar, om icke vår egen styrka komme mellan. Vill han nu komma i sämja med mig, må han komma till mig och lägga bort sitt tomma konungsnamn». Drottningen sände nu samma ord till Hardaknut och bad, att han icke skulle lägga färden under hufvudet, ty han kunde icke vänta sig kraft att stå emot fadren. När Hardaknut fick denna ordsändning, öfverlade han med jarlen och andre höfdingar, som han hade hos sig. Men då man snart fann, att landsfolket, så snart det sporde, att gamle Knut var kommen, strömmade till honom och hos honom ensam väntade frälsning, insågo Ulf jarl och hans lagsmän [kamrater] att de hade endast tvenne utvägar, antingen att fara till konungen och lägga allt i hans våld eller att fara ur landet. Alle uppmanade Hardaknut att uppsöka sin fader och han

gjorde nu så[1]). När de möttes, föll han till fadrens fötter och lade i hans knä inseglet, med hvilket konungsnamnet följde. Konung Knut fattade då Hardaknut i handen och satte honom i sätet lika högt som han förut sutit. Ulf jarl sände sin son Sven, konung Knuts systerson, till konungen för att utverka grid åt fadren och förlikning af konungen. Han erbjöd sig att gå i gisling å fadrens vägnar. Sven och Hardaknut voro jämnårige. Konung Knut bad, att man skulle tillsäga jarlen att samla här och skepp samt fara till konungen, hvarefter han kunde tala om förlikning. Jarlen gjorde så.

159. När konungarne Olof och Anund sporde, att konung Knut kommit vestan med en oöfvervinnelig här, seglade de i öster för Skåne, härjande och brännande häraden, och drogo sig så mot Sveakonungens rike. Så snart landsfolket förnummit, att konung Knut kommit, ville de icke längre underkasta sig. Derom talar Sigvat skald:

Snare drottnar
Danmark kufva
kunde ej för
kungens härfärd.
Då lät svårligt
Skånö Dana-
hatarn härja.
hufvudfrämst jofvur.

De drogo då österut och styrde in i Helga-ån[2]), der de uppehöllo sig en tid. Der sporde de, att konung Knut kom efter

[1]) Fagrskinna omtalar (kap. 113) Ulfs och Emmas plan, meddelar en och annan uppgift, som hos Snorre saknas, har i vissa afseenden olika uppgifter och låter detta ske vid ett senare tillfälle.

[2]) Striden i Helga-å omtalas flerstädes. Legend. säger allenast, att det stod strid i Helga-ån, der mycket folk föll. Svear och Nordmän drogo derefter österut, Olof landsteg i Bardvik och drog genom Götaland och Småland till Viken. Håreks färd genom Öresund berättas, ehuru kortare än hos Snorre, och det uppgifves, att han den tiden var i hemligt förstånd med Knut (kap. 66, 67). Om krigslisten i Helga-ån berättas kap. 68. Fagrskinna omtalar striden helt kort, låter Olof ligga en tid i Kalmar under väntan, att Knut skulle lemna Öresund, steg af skeppen i Barvik o. s. v. (kap. 101, 102). Likheterna med Legendariska sagans framställning äro mycket stora. Ágrip berättar intet härom. — Saxo låter Knut besegra Anund i en landstrid vid Stangeberg (i V. Göinge

dem med sin här. De öfverlade då, hvarefter konung Olof gick med en del af sitt folk i land och ända upp i markerna till sjön, ur hvilken Helga-ån rinner. Der gjorde de i åmunnen en dam af trä och torf, och sedan de så stämt uppe vattnet, grofvo de stora diken och förenade flera sjöar, så att det blef en stor öfversvämning. I ådalen fälde de stortimmer. Med detta arbete voro de sysselsatte många dagar under konung Olofs ledning och konung Anund styrde under tiden för skeppen. När konung Knut nu sporde om konungarnes förehafvanden samt om all den skade, de hade gjort på hans rike, styrde han mot dem der de lågo i Helga-ån, och hade han en stor här, dubbelt mer än de båda. Derom säger Sigvat:

Låt icke jofvurn
Jutlands, i landet
anländ, af sig ätas;
ätten då fröjdas.
Ville af marken
minsta rån Daners
härsköld hafva.
hufvudfrämst jofvur [1]).

160. En qväll sågo konung Anunds nysmän, hur Knut seglade och var han icke långt borta. Konung Anund lät då blåsa härblåsning. Männen fälde genast tjällen och härklädde sig, rodde ur hamnen och österut längs landet, hvarefter de lade sina skepp tillsamman och bundo dem, samt redde sig till strid. Anund sände nysmän i land, som foro till konung Olof och bragte honom budskap härom. Han lät bryta ned dammen och lemna ån hennes naturliga lopp, hvarefter han under natten drog sig ned till sina skepp. När konung Knut kom för hamnen, såg han, att konungarnes här låg strids-

---

härad), hvarefter han tvingar den svenska flotthären, som låg i Helga-å under Ulf jarl, till flygt. Engelska urkunder låta Knut redan år 1025 slå svenskarne under Ulf och Eglaf vid Helga-ån. Munch (*b* s. 734) antager, att desse två kunna vara Ragnvald jarls söner Ulf och Elif. Men måhända äro dessa namn endast genom någon förvexling inkomna i stället för Olof.

[1]) Ätas af sig, något röfvas af sig. Ätten, folket. Daners härsköld, den landet skyddande kungen.

färdig, men han tyckte, att det skulle blifva för sent att begynna striden, när han hade fått sin här färdig, ty hans flotta behöfde stort utrymme för att kunna segla, och det var långt afstånd mellan hans första och sista skepp, liksom mellan det som for längst ut och det som for närmast land. Vinden var dessutom svag. När han då såg, att Svearne och Nordmännen hade utrymt hamnen, lade han sig der med så många skepp, som rymdes derinne; större delen af hans flotta låg ute på hafvet. Om morgonen, när det var mycket ljust, voro ganska månge i land, somlige samtalande, andre roande sig. Då kom helt oväntadt vattnet nedforsande med häftighet och dermed följde store stockar, som stötte mot deras skepp. Skeppen skadades och vattnet strömmade upp på landet, hvarvid de som voro i land och någre å skeppen drunknade. Alle, som kommo åt, höggo af sina fästtåg och lossade skeppen, som drefvos i oordning. Den store draken, på hvilken konungen var, drefs ut af strömmen; det var icke lätt att vända med årorna, utan han dref mot konung Anunds flotta. Så snart man der kände igen skeppet, kringrände de det, men då det var bordhögt som en borg och bar en myckenhet folk, som var väl valdt, väl väpnadt och oförskräckt, var det icke lätt att komma åt det. Det dröjde ej heller länge, innan Ulf jarl lade fram med sitt folk och började striden, och all konung Knuts här samlades från alla håll. Då insågo de förbundne konungarne, att de hade vunnit så stor seger, som var dem beskärdt, hvarföre de ströko med skeppen och frigjorde sig från konung Knuts här. Flottorna skildes nu och då det icke hade med anfallet gått som Knut hade bestämt, blef det ingen efterrodd af, utan de togo sig för att ordna hären och göra sig redo. Efter skilsmessan, när hvar flotta for för sig, granskade konungarne sitt folk och funno, att de icke hade lidit någon manspillan. Derjämte insågo de, att om de väntade, till dess konung Knut hade tillredt hele den store här, sam han hade, och anfölle, var skilnaden dem emellan så stor, att de hade föga hopp om att kunna segra. De beslöto derföre att ro med all sin här österut längs landet, men när de sågo, att Knut icke höll efter dem, reste de masterna och satte upp seglen. Ottar svarte säger i dråpan, som han gjorde om konung Knut:

Svear slog du, mot fiender
sikling hätske, och mycket
ulfven vid ån den Helga
undfick kraftig föda.
Skyddade, der korpar ej svulto,
snar-rådig, du landet,
kämpe ej kufvad, för tvenne
kungar, med stöd af hjeltar.

Tord Sjöreksson qvad i konung Olofs arfdråpa:

Åtte Egders drotten
Olof ståla-buller
med ädle Juta-
ödling, ringaklyfvarn.
Sköt väl skarpt mot honom
Skånunga-gramen i mötet.
Sen till strids var ej son af
Sven; tjöt ulf öfver liken[1]).

161. Konungarne Olof och Anund seglade nu österut längs Sveakonungens välde. En afton lade de i land vid Barvik[2]) och konungarne lågo der öfver natten. Man märkte här, att Svearne längtade hem, ty hufvudhären seglade om natten österut längs landet, utan att stadna förr än hvar kom till sitt hem.

När konung Anund varsnade detta blåste han husting och sade: «J veten, konung Olof, hur vi i sommar farit till samman och härjat vida i Danmark. Mycket gods hafva vi derunder erhållit, men intet land. Under sommaren har jag haft halffjerde hundrade [420] skepp, men nu äro endast ett hundrade qvar. Det synes mig, som skulle vi icke kunna uträtta mycket med så liten här, som vi nu hafva, äfven om J hafven de sextio skepp, som J haft i sommar. Derföre

---

[1]) Stålens, stålsvärdens buller, striden. Ödlingen, kungen, klöf ringarne för att skänka bort dem.

[2]) Af uttrycken här synes det, som om Blekinge ännu tillhörde Sveaväldet. Barvik är tvifvelsutan att söka i Blekinge; det måste ligga vester om Kalmar, kap. 168. Försöket att sammanställa Barvik med Baresund i Gryts socken, Östergötland (i det geografiska registret till Fornmannasögur) är orimligt. Man har antagit, att Barvik kunnat ligga vid Baråkra i Carlskronatrakten.

tyckes det mig rådligast att vända åter till mitt rike. Det är alltid godt att åka hem med vagnen hel; vi hafva förvärfvat något och intet mist. Nu bjuder jag dig, svåger Olof, att fara med mig och vara med alle de dine hos mig i vinter. Tagen af mitt hvad J viljen, så att J kunnen uppehålla er och ert folk. Eller om J hellre viljen fara landvägen till Norge, står det er fritt att färdas genom vårt land». Konung Olof tackade för det vänskapliga tillbudet. «Men skall jag råda», sade han, «vill jag komma med annat. Vi skola hålla samman den återstående hären, som består af utvaldt manskap och goda skepp, och ligga hele vintern på skeppen efter härkonungars sed. Knut torde icke länge ligga i Helgaån, ty der är icke hamn för en sådan mängd af skepp, som han har. Dessutom torde hans manskap icke längta hem mindre än vi, ty jag tänker, att vi tillredt så väl både i Skåne och Halland, att torparen väl vet hvad han har att göra[1]). Det är troligt, att Knuts här snart skingrar sig vidt och bredt, och då kan jag icke veta, hvem segern är beskärd. Derföre må vi först söka utforska, hvad han företager». När konung Olof slutade sitt tal, gåfvo männen ett godt bifallssorl och man beslöt att göra efter hans råd. Man skaffade sig nys om Knuts här och under tiden lågo konungarne Anund och Olof qvar.

162. Så snart konung Knut sett, att Norges konung och Sveakonungen styrde i öster utmed landet, lät han några män rida landvägen dag och natt, allt som konungarne seglade fram. Han hade alltid nys i deras här, och när han sporde, att en stor del af folket öfvergifvit konungarne och seglat hem, styrde han åter till Seland och lade sig med all hären i Örasund; en del låg vid Skånö, en annan vid Seland. Dagen före Michaelsmessa [den 28 September] red konung Knut med ett stort följe till Roeskälla, der hans svåger Ulf jarl hade tillredt en vetsla mot honom. Gästabudet var präktigt, men konungen var oglad och ovänlig. Jarlen sökte på många sätt glädja honom, men konungen talade föga och kort. Jarlen böd honom att leka med schacktafvel och han gick in derpå. De togo ett tafvel och lekte. Ulf jarl var en snar-

[1]) Torparen, d. v. s. bönderne i Knuts här. I ordet «Torparen», användt här, synes det ligga något föraktligt.

talig man, som icke väjde i något. Han var den mäktigaste man i Danmark, om man frånräknar konung Knut. Hans syster Gyda var gift med jarlen Godvin Ulfnadersson och de hade barnen konung Harald och jarlarne Valtjuf, Marokåre och Sven samt dottern Gyda, som var gift med Englakonungen Jedvard den gode[1]).

163. När de hade lekt en stund med schacktaflet, schackade jarlen af konungen en riddare. Konungen satte åter taflet [pjesen] och bad honom leka på annat sätt [göra om draget]. Häröfver vard jarlen vred, sköt ned tafvelbordet och gick bort. «Löper du nu, Ulf rädde», frågade konungen. Jarlen vände sig om i dörren och sade: «längre hade du lupit i Helga-ån, om du kommit i tillfälle. Du kallade mig icke Ulf rädde, när jag kom dig till hjelp, under det Svearne slogo er som hundar». Derefter gick jarlen ut för att sofva. Litet senare gick äfven konungen för att sofva.

Följande morgon, när konungen klädde sig, sade han till sin skosven: «gå till Ulf jarl och dräp honom». Svennen gick och kom åter om en stund. «Drap du jarlen», sporde konungen. «Nej, han hade gått till Lucii kyrka». Då sade konungen till en norrman Ivar hvite: «gå du och dräp jarlen». Ivar gick till kyrkan, in i koret, och stötte svärdet genom jarlen, som genast dog. Ivar gick med det blodiga svärdet till konungen, som åter sporde: «drap du jarlen?» Han svarade: «ja, jag drap honom». Konungen sade: «väl gjorde du då». Men efter jarlens dråp läste munkarne kyrkan; dock när konungen sände till dem med begäran, att de skulle öppna henne och läsa tiderna, lydde de. När konungen kom till kyrkan, skänkte han henne stora egendomar, så att det var ett stort härad och växte deraf hennes välstånd[2]). Konung Knut drog derefter åter ned till sina skepp och låg der länge om hösten med en stor här.

---

[1]) Den bekante engelske earlen Godwine Wulfnots son hade med Gyda sönerne Sven, Harald, Tostig, Gyrt, Leofwine och Wulfnot samt döttrarne Eadgyth, gift med Edward confessor, Gunhild och möjligen Eadgifve. Morkere (Marokåre) och Valtjuf voro deremot icke Godwines söner. Valtjuf var son af Sigurd, earl af Northumberland. Efter Sigurd blef Godwines son Tostig earl, men han undanträngdes af Morkere, Ælfgars son.

[2]) Enligt Saxo (s. 525) gaf Knut åt sin syster, Ulf jarls enka, två «provincie», hvilka hon öfverlemnade åt Trefaldighetskyrkan.

164. När Olof och Anund förnummit, att konung Knut hade begifvit sig till Örasund, hade de ett husting och öfverlade. Olof ville, att de skulle ligga der med all hären, för att se hvad Knut ville företaga. Men Svearne sade det vara oklokt att der afbida kölden. Slutet blef, att konung Anund for hem med all sin här, men konung Olof låg qvar.

165. En natt, när Egil Hallsson och Tofve Valgötsson[1]) hade att vaka å konungsskeppet, hörde de stark gråt och jämmer bland fångarne, som om natten voro i land, bundne. Tofve sade sig icke kunna höra deras jämmer och bad Egil följa sig, så skulle de lösa folket. De skuro ock deras band och läto dem löpa, hvilket illa behagade krigsfolket. Konungen vard så vred, att det var farligt för dem och när Egil sedermera var sjuk, ville konungen icke se honom, förrän flere hade bedt för honom. Egil ångrade sig då mycket och bad konungen om tillgift, hvarefter denne gaf upp vreden, lade händerna på den värkande sidan och sjöng öfver honom. Egil tillfrisknade då genast. Tofve kom i förlikning, säges det, deremot att han förmådde sin fader Valgöt att komma till konungen. Valgöt var en hundheden; han öfvertalades af konungen att varda kristen, men dog genast.

166. Konung Knut hade ständigt nysmän i Olofs här, hvilke gåfvo sig i samtal med månge män, bjudande dem gods och vänskap af konung Knut. Månge läto sig förledas häraf och lofvade att hålla honom landet till handa, om han komme till Norge. Månge gjorde sig sedan uppenbart skyldige härtill, ehuru det till en början hölls hemligt. Några fingo genast skänker, andre fingo endast löfte derom. Men synnerligen månge voro de, som redan förut mottagit af honom stora vängåfvor, ty man måste erkänna, att så snart någon kom till Knut, hvilken syntes honom duga till något och ville hylla sig till honom, fick han af honom händerna fulla med skänker, hvarigenom han vard mycket vänsäll. Frikostigast var han mot utländske män, i synnerhet mot dem, som voro komne längst bort ifrån.

---

[1]) Denna berättelse förekommer mycket utförlig i Legend. kap. 53—55. Tofve göres der till son af en vestgötsk jarl Valgård. Flatöboken (II s. 142—148) har lånat Legend:s berättelse.

167. Konung Olof hade ofta stämmor med sine män för att öfverlägga. Men när han fann, att hvar sade sitt, misstänkte han, att några sade annat än hvad de funno rådligast, och att det icke var visst, att alle höllo sin tro mot honom. Månge eggade, att de skulle, när de fingo vind, segla till Örasund och sedan i norr till Norge. Danerne skulle icke våga anfalla dem, äfven om de lågo der med stor härsmakt. Men konungen var vis nog att inse detta vara omöjligt; han visste ock, att det hade gått Olof Trygvason annorledes, när han med litet folk hade gifvit sig i strid med en stor här, ehuru Danerne icke hade mod att strida. Han visste äfven, att i konung Knuts här voro månge Nordmän, och han misstänkte, att de som rådde honom härtill voro Knut huldare än honom. Han bestämde derföre, att de, som ville följa honom, skulle göra sig redo och draga landvägen genom Götaland till Norge; «skeppen och allt annat, som vi icke kunna föra med oss, vill jag sända österut i Sveakonungens välde, för att der låta det vårdas för vår räkning».

168. Hårek från Tjotta svarade på konungens ord: «det är tydligt, att jag icke kan vandra till Norge, då jag är gammal och tung och föga van att gå. Jag är ock ovillig att lemna mitt skepp: jag har på det och dess utredning nedlagt för mycket, för att jag skulle vilja lemna mine ovänner tillfälle att sätta sig i besittning deraf». Konungen svarade: «far du med oss, Hårek; kan du icke gå, skola vi bära dig efter oss». Hårek qvad då följande visa:

Rådt hafver jag hän att rida,
Renlågs land, på mina
långa hafvets larm-ök,
långt hellre än att gånga,
fast armfjätterträdet
fins i Örasundet
— känner folk min karskhet —
Knut med härskepp ute[1]).

[1]) Rådt, beslutat. Renlåges (guldets) land, den guldbärande qvinnan. Hafvets långa larmök, skeppet. Armfjätters trädet, mannen (Knut), som binder armen med guldring.

Konung Olof gjorde sig nu färdig. Männen hade sina kläder och vapen, och alle hästar man fick klöfjades med kläder och lösören. Några sände han med skeppen österut till Kalmarna, der de satte upp skeppen och lemnade alla redskapen och lasten i förvar.

Hårek gjorde som han hade sagt, bidde vind och seglade sedan åt vester utanför Skåne, till dess han kom till Hola. Det var afton och stark blåst. Han lät då lägga ned seglet och masterna, taga ned väderviten och svepa skeppet öfver vattnet med grå duk. Han lät ro i några rum fram och bak, men de fleste männen suto mycket lågt i skeppet. Konung Knuts väktare sågo detta och talade sig emellan, hvad det månde vara för skepp; de tänkte, att det var lastadt med salt eller sill, ty de sågo, att männen voro få och rodden dålig, skeppet syntes dem grått och otjäradt samt utblekt af solen, de sågo äfven, att det låg djupt. Men när Hårek kommit fram i sundet förbi hären, lät han resa masten, hissa seglet och sätta upp förgylda vädervitar; seglet var hvitt som nyfallen snö och randadt med rödt och blått. När Knuts män sågo detta, sade de konungen, att konung Olof troligen seglat der förbi. Men Knut svarade, att Olof vore så klok att han hade icke med allenast ett skepp farit midt igenom hans här; han trodde snarare, att det var Hårek från Tjotta eller någon hans like. Man har påstått, att Knut på förhand vetat af Håreks färd och att denne visserligen icke skulle hafva farit på detta sätt, om han icke förut ingått vänskap med konung Knut; man tyckte detta blifva uppenbart, när vänskapen mellan konung Knut och Hårek blef allmänt känd. När Hårek seglade norrut förbi Väderö, qvad han denna visa:

Lunds lät jag ej enkor
le deråt, eller danska
mör — skjuten skeppsek
snart om svekringsholmen —
att, du hökars skeppsjord,
jag ej tordes åter
relingsfalken föra
å Frodes jämna stigar [1]).

---

[1]) Enkor, qvinnor. Den svekfulle ringens, luftens eller vädrets holme, Väderön. Hökarnes skepps (handens) jord, qvinnan. Vikingen Frodes släta stigar, hafvet.

Han for nu sin färd och stadnade icke förr än han kom till sin gård på Tjotta i Hålogaland.

169. Då konung Olof började sin färd, for han först upp genom Småland till vestra Götalandet; han for hofsamt och fredligt och folket gaf honom god hjelp. Han for till dess han kom ned i Viken och sedan norrut genom denna, till Sarpsborg. Der stadnade han och lät tillreda vintersittning [1028]. Han gaf då hemlof åt störste delen af hären, men behöll hos sig af ländemännen hvilke han ville. Sålunda voro hos honom alle sönerne af Arne Armodsson; de voro mest hedrade af honom. Då kom Gelle Torkelsson till konungen, hvilken den föregående sommarn hade kommit från Island, hvilket redan är berättadt.

170. Sigvat skald hade länge varit hos konung Olof, såsom här är berättadt, och konungen hade gjort honom till sin stallare. Sigvat var icke rask i obundet tal, men skaldskap låg honom så nära, att han qvad af tungan fram, såsom han talade annat. Han hade varit i köpfärder till Valland, under hvilka han hade kommit till Knut den store i England, som gaf honom lof att fara till Norge, såsom förr är berättadt. Så snart han kommit till Norge, begaf han sig genast till konung Olof, som han fann i Borg. En gång då konungen satt öfver borden [till bords], trädde Sigvat inför honom och helsade. Konungen såg tigande på honom, hvarvid Sigvat qvad:

Hem äro hitåt komne
— hör du på, hjeltars konung;
män läre ord, som jag mäler,
mina — stallare dine.
Säg, hvar säte du ämnat
— skålen din med guldträd,
tjodkonung, är för de tappre
täck — åt mig härinne[1]).

Då besannades det gamla talet, att många äro konungens öron. Konungen hade nämligen sport allt om Sigvats färd och således äfven att han varit hos konung Knut. Olof sade sedan

[1]) Guldets träd, de guldegande männen. Skålen, huset.

till Sigvat: «jag vet icke, om du nu ämnar vara min stallare eller om du nu är konung Knuts man». Sigvat qvad:

Knut sporde mig, skatte-
skänkarn, om jag ville
honom till handa gå som
hugstore Olof.
En kung, sade jag — sant mig
svaret tycktes — åt gången
— gifvet är, hvad gummar alle
godt är att följa — mig höfves[1]).

Då sade konungen, att Sigvat skulle gå till det säte, som han förut varit van att hafva. Sigvat kom sig snart i samma kärlek, som han förut njutit.

171. Erling Skälgsson och alle hans söner hade om sommarn varit i konung Knuts här och i Håkan jarls svejt. Der var då äfven Tore hund, som njöt mycken heder.

Så snart konung Knut hörde, att Olof farit landvägen till Norge, upplöste han ledungen och gaf allt folket lof att reda sig till vintervist[2]). Då var i Danmark en stor här af utländingar, både engelske och Norrmän och af andra land, hvarifrån folk hade kommit till hären om sommarn. Erling Skälgsson for om hösten [1027] till Norge med sine män och fick vid skilsmessan stora gåfvor af konung Knut. Tore hund stadnade qvar hos konungen. Erling åtföljdes till Norge af Knuts sändemän, som hade med sig en stor mängd dyrbarheter. De foro under vintern vida om landet, utbetalande, hvad Knut om hösten hade lofvat för hjelpen, och gifvande åt de månge, af hvilke de fingo köpa vänskap för Knuts räkning. Under dessa sina färder hade de skydd af Erling. Det kom sålunda derhän, att en mängd menniskor ingingo vänskap med Knut, lofvande att tjena honom och att stå mot konung Olof; några gjorde det uppenbart, men de allra fleste höllo det hemligt för folket. Konung Olof sporde det, ty det var många, som kunde säga honom härom och det talades mycket härom i hirden. Sigvat skald qvad detta:

---

1) Gummar, män.

2) Enligt Fagrskinna kap. 103 vände Knut om hösten åter till England.

Förstens fiender gå der
— folket tung malm bjuder
ofta för jofvurs hjessa
ofal — med löse pungar.
Sig vet hvar, om sin herre
hulde han säljer för guldet,
skola — slikt är det värdt — i
svarta helvetet vara[1]).

samt vidare:

Solden blef sorglig i himlen.
Så ock gått till höge
eldens hem den ätt, som
offrat svekfullt Drottnen[2]).

Ofta talade man derom, hur illa det anstod Håkan jarl att komma med här mot konung Olof, som hade gifvit honom lifvet, när jarlen var i hans våld. Men Sigvat var jarlens störste vän och då han hörde honom tadlas, qvad han:

Göra sig Hörda-hilmens
huskarlar der för veke
mot jarlen, när de för Olof
önska guld att vinna.
Hirden hans är ej värdigt
hafva slikt i sinnet.
Bättre är oss, att alle
äro vi rene för sveket.

172. Konung Olof hade ett stort julbud, till hvilket månge stormän kommo. Sjunde dag jul gick konungen med några få män till ett hus, i hvilket konungens dyrgripar förvarades. Sigvat var med; han följde konungen dag och natt. Konung Olof hade, som vanligt, gjort stora tillredelser, för att åttonde dag jul utdela vängåfvor. I huset stodo ganska många guldprydda svärd. Då qvad Sigvat:

Svärd stånda der, sårens
sunds åror jag lofvar

---

[1]) Ofal, som aldrig borde kunna säljas.

[2]) Den höge eldens hem, helvetet. Drottnen, Kristus.

— härstyrarns huldhet varder
huldast — guldbeprydda.
Mot toge jag, tänkte
— troget jag följt — du annars
något, hafselds höge
hatare, skalden gifva [1]).

Konungen tog ett svärd och gaf honom. Mellankaflen var lindad med guld och hjältena guldprydda; det var en stor kostbarhet. Men gåfvan var icke fri för afund, hvilket sedan spordes. Genast efter jul [1028] började konung Olof sin färd till Upplanden; han hade mycket folk, och inga intägter hade om hösten kommit till honom nordan ur landet, ty ledung hade varit ute om sommarn och konungen hade derpå användt alla möjliga inkomster. Han hade då ej heller några skepp, på hvilka han kunde fara norrut med sitt följe, och af allt hvad han sporde nordan, tyckte han sig icke kunna vänta frid, om han icke komme med en stor här. Derföre beslöt han att fara genom Upplanden. Det hade visserligen icke efter hans sista vetslofärd varit så länge, som lagen föreskref eller konungarne varit vane, men när han drog upp genom landet, bödo ländemän och store bönder honom hem till sig och lättade så hans omkostnader [2]).

173. Det var en man vid namn Björn, af götisk börd. Han var vän och bekant till drottning Estrid, med hvilken han räknade någon slägtskap. Genom henne hade han blifvit årman och sysloman i öfre delen af Hedmarken, hvarjämte han hade att råda för Österdalarne. Han var icke konungen kär, ej heller omtyckt af bönderne. I bygden, för hvilken Björn rådde, hade nöt och svin försvunnit i stor myckenhet. Björn sammankallade då ett ting för att ransaka härom, och han sade, att de män, som suto i markbygderna fjärran från andra menniskor — hvarmed han menade inbyggarne i Österdalarne — voro likast till att utföra sådana illbragder. I Österdalarne var bygden mycket styckad; det var odladt vid vatten eller uppröjningar i skogarne, men fåstädes funnos sammanhängande storbygder.

[1]) Sårens sunds (blodens) åra, svärdet.

[2]) Konung Olof hade senast tillbringat vintern år 1025 i Upplanden. Således kom hans besök 1028 icke för hastigt uppå. Jfr kap. 137.

174. I Österdalarne bodde en man, som hette Röd. Hans hustru hette Ragnhild och han hade tvenne lofvande söner, Dag och Sigurd[1]). De voro närvarande å tinget och svarade på Dalbornes vägnar, undandragande sig beskyllningen. Björn fann dem stormodige och tyckte, att de ville utmärka sig i vapen och kläder. Han vände då talet till bröderne och sade det icke vara otroligt, att de föröfvat detta. De nekade för sig och sedan upplöstes tinget.

Litet derefter kom konung Olof med sitt följe till Björn årman och mottog vetsla. Man frambar då för honom detta mål, som varit före å tinget, och Björn sade det vara troligast, att Röds söner gjort denna skada. Man skickade då efter dem, men när konungen fick se dem, sade han, att de icke sågo ut som tjufvar, och fritog dem från beskyllningen. De bödo konungen med allt hans följe till en trenätters-vetsla hos fadren, och Olof drog dit, ehuru Björn afstyrkte. Hos Röd var den prydligaste vetsla. Konungen sporde då, hvad Röd och hans hustru voro för folk, och Röd svarade, att han var en svensk man, rik och ättstor. «Jag lopp från mitt land», sade han, «med denna min hustru, som jag sedan haft; hon är en syster till konung Ring Dagsson». Då fick konungen genast klar för sig begges ätt. Han fann att de voro förvetande och sporde efter deras idrotter. Sigurd sade, att han kunde tyda drömmar och urskilja hvad tid det var, äfven om inga himmelstecken syntes. Konungen pröfvade denna idrott och fann, att han hade sagt sant. Dag uppgaf som sin idrott, att han kunde se hos hvar man, som kom för hans ögon, dygd eller last, om han ville fästa hogen vid och tänka öfver. Konungen bad honom då säga, hvad han såge för fel hos honom, och Dag sade, hvad konungen godkände. Då sporde han, hvilket fel Björn årman hade. Dag svarade, att Björn vore en tjuf och uppgaf äfven, hvar i sin by han hade gömt benen, hornen och hudarne af nöten, som han stulit om hösten; «han är skyldig till alla stölder, som försiggått i höst, för hvilka han skjutit skulden på andre». Dag angaf konungen noga, hvar han skulle låta leta. Då konungen drog

[1]) Flatöboken har (II s. 292) en lång berättelse om Rödulf, hvilken är samme man som Röd.

ifrån Röd, leddes han ut med stora vängåfvor, och Röds söner följde honom. Konungen for först till Björn och allt befans så, som Dag hade sagt. Konung Olof lät då Björn fara ur landet. Han hade att tacka drottningen för det han fick behålla lif och lemmar.

175. Tore, son af Alve på Egg, stjufson till Kalf Arneson och systerson till Tore hund, var den fridaste man, stor och stark; han var då aderton vintrar gammal. Han hade fått ett godt och rikt gifte i Hedmarken. Han var den vänsällaste man och tycktes passa till höfdinge. Han böd konungen och hans följe hem till vetsla, konungen antog bjudningen och vard väl mottagen. Vetslan var mycket präktig, undfägnaden ymnig och allt af bästa slag. Konungen och hans män talade derom sig emellan och tyckte det passade allt samman; de visste icke, hvilket de skulle rosa mest, Tores hus eller husbonad, bordbonaden, drycken eller maten, som han böd. Dag var sparsam på ord härom. Konungen talade ofta med honom om hvarjehanda ting och fann allt hvad han sade vara sant, det månde nu vara redan förgånget eller ännu icke framkommet; konungen fäste derföre mycken lit till hans ord. Han kallade nu Dag till ensligt samtal och talade för honom om många saker och till sist framhöll han, hur dugtig man Tore var, som gaf dem en så dyrbar vetsla. Dag var fåordig, men lät allt hvad konungen sade vara sant. Konungen sporde honom då, hvad han hade att anmärka hos Tore. Dag sade sig mena, att Tores sinnelag verkligen var godt, om det var sådant, som det alla menniskor kunde se. Konungen bad honom då svara på hans spörsmål, sägande honom vara skyldig dertill. Dag svarade: «då får du, konung, låta mig råda för hämnden, om jag skall uppdaga felet». Konungen sade, att han icke ville skjuta sine domar under andre män, och bad Dag besvara frågan. Denne sade då: «dyrt är drottens ord. Jag finner hos Tore det fel, som mången man kan hafva, att han är alltför vinningslysten». Konungen frågade, om han var en tjuf eller rånsman. «Nej, det är han icke», sade Dag. «Hvad är det då?» sade konungen. Dag svarade: «han har sökt vinning genom att blifva drotten-svike; han har tagit gods af Knut den store för ditt hufvud». Konungen genmälte: «hur kan du bevisa det?» Dag

sade: «han har på högre armen, ofvanför armbågen en tjock guldring, som konung Knut gifvit honom, och denne låter han ingen menniska se». De slutade nu sitt samtal och konungen var mycket vred.

När konungen sedan satt öfver sina bord samt männen hade druckit en stund och voro glade, gick Tore kring och sörjde för välfägnaden. Konungen lät då kalla honom till sig, hvarpå Tore gick fram och lade händerna upp på bordet. Konungen sporde: «hur gammal är du, Tore?» «Jag är aderton vintrar gammal», sade han. Konungen sade: «stor är du, Tore, och dugtig, för att icke vara äldre». Konungen fattade då hans högra hand och strök honom upp kring armbågen. Tore sade: «tag icke hårdt i, ty jag har en svullnad på armen». Konungen höll handen stilla och kände något hårdt derunder. Konungen sade då: «har du icke sport, att jag är läkare? Låt mig se svulsten». Tore insåg, att det icke dugde att längre hålla hemligt, utan tog fram ringen. Konungen sporde, om det var konung Knuts gåfva, och Tore sade, att han icke kunde neka dertill.

Konungen lät då taga Tore och sätta honom i jern. Kalf gick fram att utbedja frid åt Tore och böd för honom gods, hvilket månge understödde med anbud om detsamma. Men konungen var så vred, att man icke kunde tala med honom, och sade, att Tore skulle hafva sådan dom, som han hade tänkt. Sedan lät han dräpa honom. Men detta väckte det största missnöje, såväl i Upplanden som ingalunda mindre i Trondhem, der Tore hade sin mesta ätt. Kalf lade ock mycken vigt vid hans död, ty Tore hade i barndomen varit hans fosterson.

176. Grytgård hette en son af Alve och äldre broder till Tore, likaledes en synnerligen duglig man med en mannaflock om sig. Han var nu äfven i Hedmark. När han sporde Tores död, gjorde han anfall på konungens män eller gods, och höll sig för öfrigt i skogarne och andra gömslen. När konungen fick höra om denne ofrid, hade han nys ute och fick kännedom om hans färder. Grytgård var om natten icke långt från konungens vistelseort och Olof drog genast dit. När det dagades, kom han fram och omringade stugan, i hvilken Grytgård var med de sine. De vaknade vid männens

gny och vapenbraket och lupo genast till vapnen. Grytgård skyndade ut i förstugan och sporde, hvilken rådde för de anfallande. När man sade honom, att konung Olof var kommen, sporde han, om konungen kunde förnimma hans ord. Konungen stod utanför dörren och svarade, att Grytgård kunde säga hvad han ville, ty han hörde honom. Grytgård sade, att han visst icke ämnade bedja om grid, och lopp ut med skölden öfver hufvudet och draget svärd i handen. Det var litet ljust och han såg otydligt, så att när han ville anfalla konungen, träffade han Arnbjörn Arneson. Stygnet kom nedanför brynjan och gick in i magen, så att Arnbjörn föll. Grytgård fäldes äfven genast jämte de fleste af sitt folk[1]. Härefter styrde konungen färden åter ut till Viken.

177. När han kommit till Tunsberg, sände han till alla syslor, kräfvande folk och ledung. Han var illa försedd med skepp, ty han hade inga andra än böndernes, men mycket folk samlades till honom ur häraden. Icke månge kommo dock lång väg och man fann snart, att landsfolket vändt sin tro från konungen. Denne sände nu sitt folk öster i Götaland till att hemta hans skepp och varorna, som de lemnat qvar om hösten. Men färden fördröjdes, ty det var icke då lättare att fara genom Danmark än om hösten, ty konung Knut hade om våren här ute från hela Danaväldet[2], icke mindre än tolf hundraden skepp.

178. När de tidender spordes i Norge, att Knut den store sammandrog i Danmark en okuflig här och att han ämnade med denne draga till Norge, för att lägga under sig landet, vordo männerne svårare för konung Olof att beherrska, och han fick efter detta icke mycket folk af bönderne. Hans män talade ofta sig emellan härom. Då qvad Sigvat:

Ut folket bjuder Englands
enherrskar', men vi fingo
— föga ser jag försten rädas —
färre här och smärre skepp.
Att lasta är, om låta

---

[1]) En oredig berättelse härom i Legend. kap. 68.

[2]) Enligt Fagrskinna kap. 103, 104 samlade Knut här i England, drog om våren till Danmark och derifrån till Norge.

landsmän konung denne
— trohet för skaror skämma
skatter — hjelplös varda.

Konungen hade hirdstämmor och stundom husting med allt sitt folk, och sporde då männen, hvilka råd de funno lämpligast. «Vi få icke dölja för oss», sade han, «att konung Knut månde komma i sommar för att besöka oss med en stor här, såsom J helt visst redan hört, men vi hafva under dessa förhållanden endast litet folk att sätta mot honom och landsfolket är icke pålitligt». På konungens ord svarade männen, till hvilke han vände sig, olika. Sigvat svarade på följande sätt:

Fly kan man, men då feghet
förebrås oss och — kungens
ovänner skatter skänka —
skylles jag för modbrist.
Skall hvar man, fast minskas
makten, sjelf sig hålla
allra längst; nu yppas
jofvurs vänners ränker.

179. Samme vår [1028] hände i Hålogaland, att Hårek i Tjotta tänkte derpå, att Åsmund Grankelsson hade rånat och slagit hans huskarlar. Håreks skepp, en tjugosessa, flöt vid hans by, med tjäll och tiljor i ordning. Han uppgaf, att han ville söderut, till Trondhem, och gick en qväll om bord med sine huskarlar, nära åttatio män. De rodde om natten och kommo, när det morgnade, till Grankels by, der de omringade husen, hvarefter de anföllo och lade eld i byggningarne. Grankel och hans hemmamän innebrändes, några dråpos utanför, tillsamman omkommo der trettio män. Efter detta verk for Hårek hem och satt på sin gård. Åsmund var hos konung Olof och af de män, som voro i Hålogaland fans ingen, som af Hårek kräfde böter för hans verk, liksom han icke erböd några.

180. Knut den store samlade sin här och styrde till Limafjärden. Sedan, när han var färdig, seglade han med all sin här derifrån till Norge. Han for skyndsamt, lade icke vid land öster om fjärden, utan seglade öfver Folden och

lade till i Agder, der han kallade till ting. Bönderne kommo ned och höllo ting med Knut, som togs till konung öfver allt landet. Han tillsatte syslomän och tog gislar af bönderne, utan att någon talade honom emot. Under det Knuts här for yttervägen öfver Folden, satt konung Olof i Tunsberg.

Konung Knut for norr ut med landet och folket kom till honom ur häraden [bygderna] och alle lofvade honom lydnad. Under det konung Knut låg någon tid i Ekundesund kom Erling Skälgsson till honom med stort följe, och ingick ånyo vänskap med konung Knut, som bland annat lofvade honom att få råda för allt land mellan Stad och Rygsbit. Sedan for konung Knut norrut och man kan kortast säga om hans färd, att han icke stadnade förrän han kom till Trondhem. Han for in till Nidaros och sammankallade åtta fylkens ting, på hvilket han togs till konung öfver hela Norge. Tore hund var der, han hade farit från Danmark med Konung Knut. Hårek från Tjotta hade ock kommit dit, och de blefvo konung Knuts ländemän samt svuro honom ed. Knut gaf dem stora vetslor och Finnfärden samt derutöfver stora gåfvor. Alle ländemän, som ville sluta sig till honom, skänkte han rikligt vetslor och lösören och lät dem alle få större makt än de förut hade haft.

181. När konung Knut då hade lagt under sig allt land i Norge, hade han ett folkrikt ting, både af sin här och landets män. Der tillkännagaf han, att han ville gifva sin frände Håkan jarl att råda för allt land, som han vunnit i denna färd, hvarjämte han ledde upp i högsätet bredvid sig, sin son Hardaknut, hvilken han gaf konungsnamn och Danaväldet. Konung Knut tog gislar af alle ländemän och storbönder, deras söner, bröder, andre närfränder eller sådane, som voro dem kärast och tycktes honom mest passande. På detta sätt försäkrade han sig om folkets trohet.

Så snart Håkan jarl hade öfvertagit riket i Norge, förenade sig med honom hans svåger Enar tambskälfvarn som nu upptog alla vetslor, som han förut hade haft, när jarlarne rådde för landet. Konung Knut gaf honom äfven stora gåfvor och fäste honom med stor kärlek vid sig, lofvande, att så länge hans välde varade öfver landet, skulle Enar vara störst och gäfvast bland alle otigne män i Norge. Derjämte

sade han, att Enar och hans son Endride, för hans ätts skull, syntes honom mest passande att föra tign-namn, om ingen jarl funnes. Dessa löften värderade Enar mycket och lofvade i gengäld sin tro. Så började ånyo Enars höfdingeskap.

182. Det var en man, som hette Torarin loftunga [1]), till börden en Isländing och en stor skald, som hade varit mycket med konungar och andre höfdingar. När han var hos konung Knut den store diktade han om honom en flock, men när konungen fick veta detta, vard han vred [2]) och tillsade Torarin att följande dag framsäga för honom en dråpa, då konungen satt öfver borden. Gjorde han icke det, skulle han blifva hängd för sin djerfhet att dikta en dråpunge om konung Knut. Torarin gjorde då ett omqväde, hvilket han satte i qvädet och tillökade detta med några visor [3]). Omqvädet lyder så:

Knut grunden värjer som gode
Greka-vårdarn himmelrike [4]).

Konung Knut gaf i lön för qvädet femtio mark silfver. Denna dråpa kallas Hufvudlösen. Torarin diktade en annan dråpa om konung Knut, som kallas Tågdråpa, i hvilken han förtäljer om denna konungens färd från Danmark till Norge. Af denna lyder en stäfbalk [5]) sålunda:

Knut är under solen.
Sedesamme vännen
min for med mäkta
mycket folk ditåt.

---

[1]) Torarin nämnes i Skaldatal såsom Knuts skald jämte Sigvat, Ottar svarte, Hallvard Hårekblese, Berse Torfveson, Sten Skafteson, Arnor jarlaskald och Ottar käft. Om Torarins tredje qväde se kap. 252 och 259.

[2]) Flocken var i allmänhet mindre än dråpan och saknade omqväde. När de isländska skalderne Gunnar ormstunga och Ramn Anundsson voro hos Olof skötkonung vintern 1003, förebrådde Gunlög sin landsman, att han om Sveakonungen diktat en flock; «tycktes han dig icke vara värd en dråpa?»

[3]) Enligt Knytlingasagan kap. 19 skulle dråpan innehållit 30 visor, men det heter ock, att Torarin tog ur flocken så mycket han kunde.

[4]) Grekernes (Byzantinarnes) vårdare, Christus.

[5]) En dråpa bestod af tre afdelningar: inledningen, stäfvet eller stäfmålet, der omqvädet förekom, samt slutet.

Ut oliten
utterhems gramen
förde flotta
ur Limafjärden.

Segersvaners
högsökares
färd räddes
raske Egder.
Allt var med guld
grams skepp pyntadt;
var syn af sådant
än saga bättre.

Fram för Lister
foro på haf
hå-djurens svarta
höga master.
Fyldes derinne
då med skumgalts
sjöskider i söder
Ekundesund.

Hvasst den gamle
Hjärnagle-hög
foro förbi de
fridmän husfaste;
der som sprungo om Stad
stäfkullars hästar,
ej var usel
jofvurs färd [1]).

Kunde sidor
svängda, långa

[1]) *Knut är under solen* är förra delen af omqvädet, hvars slut man icke känner. Den sedesamme vännen, Knut. Utterns hems (vattnets) konung förde stor flotta o. s. v. — Knut sökte efter de likhögar, som tillhöra segersvanerne, korparne. Åskådning gaf bättre begrepp om prakten än berättelser. — Hå-djuret, årtullarnes djur, skeppet. Skumgaltens (hafvets) sjöskider, skeppen. — Fridmän, hirdmän. Stäfkullens (hafvets) häst, skeppet.

börstarke bära
brusdjur om Stim.
Så gledo sunnan
svalhemmets falkar
till norr kom i Nid
nyttige försten.

Då gaf syster-
sonen Juta-
vägens njutar'
hela Norge,
samt gaf sonen,
säger jag detta,
Danmark, dunkla
svandalssalen [1]).

Här nämnes, att för den, som qvad denna dråpa, var synen bättre än sägnen, ty Torarin rosar sig deraf, att han var med konung Knut när han kom till Norge.

183. De män, som konung Olof hade sändt till Götaland efter sina skepp, togo af dessa de som tycktes dem bäst jämte alla redskap och varor, som tillhörde konungen och hans män; de andra skeppen brände de. Så snart de sport, att konung Knut farit till Norge, seglade de östan, genom Örasund och till Viken. De förde skeppen till konung Olof i Tunsberg. Men när denne förnam, att Knut for med sin här norrut längs landet, for han med sin flotta in i Oslofjärden och upp i det vatten, som kallas Dramm. Der höll han sig, till dess konung Knuts här vändt åter söderut. När konung Knut for norrut med landet, hade han ting i hvart fylke och allestädes svor man honom trohet och gaf honom gislar. Han for då öster öfver Folden till Borg och höll ting, hvarest man tillsvor honom landet som annorstädes. Sedan han således vunnit Norge utan strid, vände han åter till Danmark och rådde nu för tre tjodland. Halvard Håreksblese säger i sitt qväde om konung Knut:

[1]) Brusets eller skummets vindstarka djur, skeppet. Den svala verldens falk, likaledes skeppet. — Jutavägens (Jutalandets) njutare, Knut. Svandalssalen, hafssalen, kanske Seland.

England, äfven Danmark
egde stridsglad böne-
farkosts barkfärjar'
— friden bättras — ensam.
Under sig Norge äfven
uddtrolle-brakets
Frö, som höka-hungern
hämmar — lagt nu hafver [1]).

184. När konung Olof sport, att Knut farit till Danmark, for han med sina skepp ut till Tunsberg och gjorde sig sedan färdig att draga derifrån med det folk, som ville följa honom. Han styrde så ut ur Viken med tretton skepp, men fick litet så väl af folk som gods, ty inge andre, än de som bodde på öar och näs följde honom. Han gick aldrig upp i land, utan nöjde sig med det gods och folk, som fans i hans väg. Han märkte väl att landet var med svek draget undan honom. Han seglade allt efter som han fick vind. Det var början af vintern [1029] och de fingo vänta på vind. De lågo mycket länge vid Sälöarna och sökte af köpmän få underrättelser norrifrån. Det sades då konungen, att Erling Skälgsson hade mycket folk samladt på Jädar, hans skejd låg fullrustad vid land jämte en mängd andra skepp, som tillhörde bönderne, skutor, lagnskepp och stora roddfärjor. Konungen styrde då vesterut och låg en tid i Ekundesund. De hörde då om hvarandre och Erling samlade till sig så många han kunde [2]).

185. Thomasmessan före jul [d. 21 December], genast i dagningen lemnade konungen hamnen och seglade med god, men temligen stark vind norrut längs Jädar. Vädret var vått och mörke skyar flögo fram. Så snart konungen seglade förbi, fördes underrättelse derom landvägen till Erling, som genast lät blåsa allt sitt folk till skeppen. Alle strömmade då dit

---

[1]) Bönens farkosts (bröstets) barks (brynjans) rödfärgare, blodare. Spjutuddarnes trolls (valkyrjans) braks (stridens) Frö, kämpen.

[2]) Hufvuddragen af berättelsen om mötet med Erling återfinnas i Ágrip kap. 23. Mellan framställningen i Legend. (isynnerhet kap. 70) och hos Snorre, finnes delvis ordagrann öfverensstämmelse. Fagrskinna kap. 106 öfverensstämmer med Legend., der denna afviker från Snorres framställning.

och redde sig till strid. Konungens skepp gick hastigt åt norr förbi Jädarn den inre vägen, ty konungen ämnade sig in i fjärden för att få folk och gods. Erling Skälgsson seglade då efter honom med en stor här och många skepp. Deras skepp ilade fram, då de icke hade i sig annat än män och vapen, men Erlings skepp gick dock mycket fortare än de andres. Han lät då refva seglet för att afbida de sine. Men när konung Olof såg, att Erlings skepp närmade sig mycket, ty konungens skepp voro mycket tunga och uppsvälda, efter som de varit uti vattnet hela sommarn, hösten och vintern, och han såg att skilnaden i styrka skulle blifva mycket stor, om han mötte på en gång all Erlings här, lät han ropa från skepp till skepp, att de skulle sänka seglen långsamt och taga in med handrefven. När Erling märkte detta ske, ropade han till de sine att segla fortare. «J sen», sade han, «att deras segel sänkas och de gå undan oss». Han lät då sticka ut refven på sin skejd och hon gick då hastigt fram före de andra skeppen.

186. Konung Olof styrde innanför Boken. När man icke längre kunde se hvarandre, lät konungen lägga ned seglen och ro in i ett trångt sund. De lade skeppen tillsamman innanför ett klippnäs; alle männen voro då härklädde. Erling seglade nu inåt sundet och märkte icke, att konungens här låg der, förrän de sågo alla skeppen på en gång ros emot sig. Erling fälde då seglet och lät de sine gripa till vapen, under det konungens här lade sig på alla sidor af hans skepp. Då började en hård strid och manfallet blef snart stort å Erlings sida. Erling stod i sin lyfting, med hjelm på hufvudet, sköld framför sig och svärd i handen. Sigvat skald, som hade stadnat qvar i Viken, sporde der denna tilldragelse; han hade alltid varit Erlings gode vän, tagit gåfvor af honom och vistats hos honom. Han diktade en flock om Erlings fall, i hvilken förekommer denna visa:

Ut lät Erling skjuta
ek, han som färgat den ljusa
örnfot — ej finnes tvifvel —
jofvurn han ville möta.
Skejden hans låg sedan
siklings här kringaluten,

snare kämpa der med svärden
— sidbords äro skeppen — männen.

Erlings män begynte nu falla och så snart det började med alvar och man gick ombord på skejden föll hvar och en i sitt rum. Konungen sjelf gick hårdt fram. Sigvat säger:

Kraftig gram högg kämpar,
kring skejden gick han i vrede.
Valen låg trångt på tiljor,
tung var striden vid Tunga.
Bragningen färgade breda
bordvallen norr om Jädar,
blod kom varmt i vida
— vann fräjdad kung — hafvet[1]).

Så fullständigt föll Erlings folk, att utom honom fans ingen stående på skejden, hvilket berodde deraf, att dels bådo högst få om grid, dels skänktes sådan icke åt dem som bådo, dels kunde man icke fly, då skejden var alldeles omgifven af skepp. Det är derföre sant, att ingen försökte fly. Sigvat säger vidare:

Allt var Erlings fallet
— ung nordan för Tungur
sköldung fick skejden öda —
skeppsfolk vid Boken.
Ensam stod snare sonen
af Skälg, fjärran från vänner,
å lyftingen länge,
listhatarn, på öde skeppet[2]).

Nu anfölls Erling både från förrummet och från de andra skeppen. I lyftingen var ett stort rum och högre än de andra skeppen, så att dit kunde man icke komma åt annat än med skott och i någon mon med spjutstygn, men allt sådant högg han ifrån sig. Han försvarade sig så väl, att man icke visste ett annat fall, då en man hade stått så länge för anfall af en sådan mängd, och aldrig sökte han att undkomma eller få grid. Sigvat säger:

---

1) Valen, de fallne. Skeppsbordens vall, hafvet.

2) Snar, rask, driftig. List- og. svekhatarn.

Ej nämnde grid den ädle
arfving af Skälg, fast konungs-
männens yxskärs skurar
slutade ej att falla.
Men, spjutvän, större icke
sedan kommer kämpe
å vindens vårdkärls botten
vida, af hafvet sköljda [1]).

Konung Olof gick då bak i förrummet, för att se hvad Erling förehade och tilltalade honom sålunda: «Du vänder ansigtet mot oss i dag, Erling». Han svarade: «Ansigte mot ansigte skola örnar klösas» [2]). Dessa orden omtalar Sigvat:

Lysten Erling — länge
landet väl han skött och
manligt värjde — mälte:
«motvände örnar klösas»,
då, när han i striden sanning
sade Olof kung vid
Utsten, han till örlig
ordnat hade hären.

Då sade konungen: «Vill du gå mig tillhanda Erling?» «Det vill jag», sade han, tog hjelmen af hufvudet, lade ned svärdet och skölden och gick fram i förrummet. Konungen stack yxspetsen mot hans kind, sägande: «märkas skall drottensviken». Då lopp Åslak Fitjaskalle fram och högg yxan i Erlings hufvud, så att hon gick ner i hjärnen, det vard genast banesår och Erling föll. Då sade konung Olof till Åslak: «hugg dig olycklig! nu högg du Norge ur mina händer». Åslak svarade: «illa är det, konung, om du har men af hugget; jag trodde mig hugga Norge i dina händer. Har jag gjort dig ondt och ger du mig ingen tack för detta, blir det mig svårt, ty jag torde få otack och fiendskap för detta verk af så många, att jag hellre kunde behöfva eder hjelp och vänskap».

---

1) Yxans skärs (sköldens) skurar, huggen. Vindens vårdkärls (luftens) botten, jorden.

2) Dessa uttryck måste vara ordspråkslika talesätt. Jfr hos Saxo (s. 190): «neque enim te Frotho domi præstolabitur, sed foris excipiet adventantem. *Extremis se aquilæ scalpunt. Anterius alites certant*».

Konungen lofvade honom denna och bad hvar man att gå på sitt skepp och gifva sig i väg med det snaraste. «Vi skola icke», sade han, «råna de fallne; hvar och en får hafva hvad han fått». Männen gingo åter på skeppen och gjorde sig som hastigast i ordning, men just som de voro färdige, rände böndernes skepp sunnan in i sundet. Men det gick här, som ofta händer, när en här lider stor skade och mister sin höfdinge, har folket, äfven om det är mycket, ingen rådighet utan honom. Erlings söner voro icke med och bönderne gjorde icke något anfall, utan konungen seglade sin väg norrut. Men bönderne togo Erlings lik, skötte om det och förde det hem till Sola, liksom alle andre, som hade fallit. Erlings fall väckte mycken sorg, och man har sagt, att af alle, som icke burit högre tignnamn, har ingen varit gäfvare och mäktigare än Erling Skälgsson. Sigvat skald qvad vidare:

Erling föll med ära.
Den allstore vållat detta.
Bidar icke bättre
barn af menska döden.
Ej vet jag någon annan
än just han, som kunnat
all sin ålder bättre
uppehålla till döden.

Han säger äfven, att Åslak hade, med mycken orätt föröfvat frändemord:

Åslak hafver ökat
— är vårdarn Hörda-jordens
dräpen — frändskuld; få dock
fresta sådant borde.
Ättmordet kan han icke
— åldrigt ord man akte —
neka; noga fränder
nöje sig med endrägt.

187. Några af Erlings söner voro i Trondhem hos Håkan jarl, några i Hördaland, andre inne i fjärdarne för att samla folk. Med underrättelsen om Erlings fall följde uppbod af folket österifrån uti Agder, Rogaland och Hördaland. En stor här kom på detta uppbod tillsamman och for med Erlings söner norrut efter konung Olof.

När konungen for från striden med Erling, seglade han norrut genom sunden; dagen var då nästan förliden. Det berättas att han då qvad denna visa:

Föga månd' hjelten hvite
— hugger korp i liket;
gjorde vi gny på hafvet —
glädjas i natt på Jädarn.
Så har alldeles illa
— jag gick vred öfver skejden,
jord vållar manna-mordet —
mitt rån lyckats honom [1]).

Konungen for sedan norrut längs landet med sin här och sporde derunder om böndernes samlande. Hos konungen voro då månge ländemän, deribland alle Arnesönerne. Derom säger Bjärne guldbråskald i sitt qväde om Kalf Arneson:

Var du der, när vig bad öfva
vapendjerfve Haralds arfving
— känna kraften din männen —
Kalf, vid Boken i öster.
Gaf du åt gigens fåle
god kost till julen.
Sågs du der först i hvimlet
af spjut och kastade stenar.

Alle gafs ondt till byte;
Erling var der fången,
seglade i svarta bloden
skeppen norr om Utsten.
Klart är röndt, att kungen
kom med svek från landet,
lades land under Egder;
lär deras makt varit större [2]).

Konung Olof for till dess han kommit norr om Stad och lade sig då vid Häröarna, hvarest han sporde, att Håkan jarl hade mycket folk i Trondhem. Konungen rådslog då med de sine. Kalf Arneson uppmanade ifrigt, att man skulle fara in i

---

[1]) Mitt rån, det att han rånade mig.

[2]) Vig, strid. Gigens (jätteqvinnans) fåle, vargen.

Trondhem och slåss med Håkan jarl, äfven om skilnaden i styrka var stor. Många tillstyrkte detsamma, andre afrådde, och man hänsköt det till konungens afgörande.

188. Konung Olof höll sedan in till Stenavåg och låg der om natten, men Åslak Fitjaskalle styrde in till Borgund och dröjde der; der var Viglek Arneson före honom. Om morgonen, när Åslak skulle gå till sitt skepp, angrep Viglek honom för att hämnas Erling, och Åslak föll. Då kommo nordan ur Fräkösund några konungens hirdmän, som sutit hemma om sommaren, och underrättade honom, att Håkan jarl med många ländemän om qvällen kommit till sundet, i afsigt att taga konungen och hans män af lifvet, om det vore möjligt. Konungen sände då några män upp på ett fjäll, och då de kommit upp sågo de norrut till Björnö, att der kom en stor här med många skepp norrifrån. De vände då om och sade konungen detta. Konungen hade icke mer än tolf skepp. Sedan lät han blåsa, tjällen togos ned och man fattade årorna. Men när de voro färdige och lade ut af hamnen, for böndernas här nordanför Tjutande med tjugofem skepp. Konungen styrde då innanför Nörfve och Hundsver. När han var midt för Borgund for emot honom skeppet, som Åslak Fitjaskalle hade haft, och männen sade honom, att Viglek Arneson tagit Åslak af lifvet, emedan han dräpt Erling Skälgsson. Konungen var missnöjd häröfver, men kunde för ofridens skull icke fördröja sin färd, utan for in förbi Vägsund och Skot. Då skildes några ifrån honom; Kalf Arneson jämte många andre ländemän och skeppsstyrmän foro att möta jarlen. Men konungen for sin väg fram ända in i Todfjärden och lade till i Valldal, der han steg af sina skepp, som nu voro till antalet fem. Han satte upp dem på land samt lät förvara segel och redskap. Sedan slog han upp[1] sitt landtält på den fagra strandslätten vid Sult och reste derbredvid ett kors. På Mären bodde en bonde vid namn Bruse, som var höfdinge öfver dalen. Han kom sedan ned med många andre bönder och de fägnade konungen på bästa sätt, såsom billigt var. Konungen visade sig ock blid mot

[1]) Stycket härifrån till och med orden »äfven om det fryser ofvan och nedanföre» i kap. 189 är taget ur Legend. (eller rättare hennes ena källskrift), der det återfinnes i kap. 73.

deras vänliga mottagande och sporde om man från dalen kunde komma upp till Lesjar. Bruse sade honom, att i dalen fans en urd [stenbetäckt fält] som kallades Skärfsurd, öfver hvilken hvarken menniskor eller hästar kunde komma, men konungen svarade honom: «vi få nu försöka, bonde; det går som Gud vill, kommen hit i morgon med edra ök, och när vi komma till urden, skola vi se till, om vi icke kunna finna någon utväg att komma öfver med hästar eller menniskor».

189. Dagen derefter kommo bönderne ned med sina ök såsom konungen hade sagt. Med hästarne forslade de sina kläder och annan egendom, men sjelfve gingo de, äfven konungen. När han kom fram till Korsbräcka, hvilade han sig på backen; han satt der en stund och såg ned på fjärden, sägande: «mödosam färd hafva vållat mig ländemännen, som en tid voro mine fullbetrodde vänner, men nu skiftat om troheten». Två kors stå nu på backen, der konungen satt[1]. Han steg sedan på en häst och red upp genom dalen, till dess de kommo till urden. Han sporde då Bruse, om der fans någon säter, der de kunde vara. Han jakade, och konungen satte upp sitt landtält. De voro der öfver natten. Om morgonen sade konungen, att de skulle gå till urden, för att fresta, om man kunde komma öfver med vagnar. De gingo och konungen satt hemma i tältet. Men om qvällen kommo hirdmännen och bönderne sägande, att de haft mycket arbete men intet uträttat; de påstodo, att deröfver kunde man aldrig lägga en väg. De voro nu der den andre natten, under hvilken konungen oafbrutet bad. Så snart han fann, att det dagade, bad han männen gå till urden, för att ännu en gång försöka om de kunde få vagnar öfver. De foro ovilligt, sägande det vara omöjligt. Efter deras bortgång kom till konungen den man, som hade tillsyn öfver maten, och sade, att de hade icke mer än tre slagtade nöt; «men du har i ditt följe fyra hundraden män och bönderne äro ett hundrade». Då sade konungen, att de skulle ställa upp alle kitlarne och lägga något af köttet i hvar. Det skedde, konun-

[1]) Ett kors fans der ännu under förra århundradet, enligt citat hos Munch *b.* s. 759.

gen gjorde korstecknet deröfver och bad dem sedan laga i ordning maten. Konungen gick derefter till Skärfsurden, der vägen skulle rödjas. När han kom dit, fann han alle sittande uttröttade af arbetet, och Bruse sade: «jag sade er, konung, att med denna urden kunde man icke uträtta något, men J villen icke tro det». Då lade konungen ned sin kappa och sade, att de skulle alle fresta än en gång, och då flyttade tjugo män hvart de ville stenar, som hundra förut icke kunde rubba det minsta, och vid middagen var vägen rödd, så att både män och klöfhästar kunde komma fram lika väl som på släta marken. Derefter vände konungen åter till stället, der maten var, hvilket nu kallas Olofshälle. Han tvättade sig i en källa derinvid; om nu djur sjukna för någon der i dalen och dricka af vattnet, blifva de botade. Sedan gingo de alle att äta. När konungen var mätt, sporde han, om det fans någon säter der i dalen ofvanför urden i närheten af fjället, der de kunde tillbringa natten. Bruse svarade: «der finnes Gröningasätern, men der kan ingen menniska vara om natten för troll och menvättar [onda andar], som äro på sätern». Konungen sade sedan, att de skulle laga sig i ordning, och tillade, att han ville vara öfver natten på sätern. Då kom mannen, som rådde för maten, till honom och sade, att det var öfverflöd på mat, utan att han visste, hvarifrån det var kommet. Konungen tackade Gud för sändningen och lät gifva åt bönderne, som gingo ned genom dalen, bördor af mat. Han var på sätern öfver natten. Men vid midnatt, då folket sof, hördes ohyggliga läten ute på sätern och vätten, som sade: «konung Olofs böner bränna mig nu så, att jag icke kan dröja i min boning, utan måste nu fly för att aldrig återvända». När om morgonen männen vaknade och konungen drog till fjället, sade han Bruse: «här skall man nu uppföra en by och bonden här skall alltid hafva framgång; för honom skall kornet aldrig frysa, äfven om det fryser ofvan- och nedanföre». Konungen for nu öfver fjället till Enbue, der han var öfver natten.

Konung Olof hade nu varit konung i Norge femton vintrar [1015—1029], om man inberäknar den, då både han och Sven jarl voro i landet, och denne, af hvilken en del nu var förliden; ty julen var förbi, när han lemnade sina skepp och

gick upp åt land, såsom nu blifvit sagdt. Denna redogörelse för hans konungsdömes tid ritade först presten Are Torgilsson frode, som både var sannordig och minnesgod samt derjämte så gammal, att han mindes och fick uppgifter af de män, som voro så gamle, att de kunde minnas dessa tilldragelser. Så säger han sjelf i sina böcker och nämner i dem de menniskor, af hvilka han fått underrättelser. Det uppgifves allmänt, att Olof var konung i Norge femton vintrar, innan han föll, men de som säga så, de räkna Sven jarl såsom regerande den siste vintern, som han var i landet. Sedan den vintern var Olof femton vintrar konung, medan han lefde.

190. Sedan konung Olof varit öfver natten i Lesjar, for han med de sine dag efter dag, först till Gudbrandsdalarne och sedan ut i Hedmark. Man fick då se, hvilke voro hans vänner, ty de följde honom. De som hade tjent honom med mindre trohet, skildes från honom, under det några vände sig till ovänskap och full fiendskap, såsom nu uppenbarades. Man kunde finna, att månge Uppländingar voro missnöjde öfver Tores aflifvande, om hvilket redan blifvit taladt. Konungen gaf hemlof åt månge sine män, som hade gård och hem att sörja för, ty det ansågs ovisst, hur pass man skulle skona deras egendom, som drogo ur landet med honom. Ty han yppade nu för sine vänner, att han ämnade fara bort ur landet, till en början österut till Sveaväldet, der han ville bestämma, hvart han skulle taga vägen. Men han bad dem tänka derpå, att om Gud förunnade honom lifvet, ämnade han komma åter till land och rike, ty han tänkte, att allt folket i Norge skulle än en gång tjena honom. «Jag tänker väl», sade han, «att Håkan jarl kan icke länge hafva välde öfver Norge, hvilket månge torde finna mindre underligt, då han förut visat sig stå efter mig i lycka. Men det torde få tro, när jag utsäger mina aningar om Knut den store, att han skall efter få vintrar vara död[1]) och allt hans välde förgånget. Och går det så, som jag nu antyder, skall hans ätt aldrig mera komma upp». När konungen slutat sitt tal, bröto de upp, och konung Olof vände sig med de män, som ännu

---

[1]) Knut dog år 1035.

följde honom, till Edaskog. Med honom voro då drottning Estrid, deras dotter Ulfhild, konungens son Magnus, Ragnvald Bruseson, Torberg, Finn och Arne Arnesöner jämte flere andre ländemän. De voro utvalde män. Björn stallare fick hemlof att vända hem till sin gård, liksom månge andre konungens vänner drogo hem med hans lof. Konungen bad dem låta honom veta, om något hände i landet, som det var honom nödigt att känna. Han drog nu sin led.

191. Om konung Olofs färd är följande att säga. Han for först ur Norge österut genom Edaskog till Vermaland och sedan ut i Vadsbo samt vidare öfver den skog, genom hvilken vägen går, fram i Närike. Der fans en mäktig och rik man, vid namn Sigtrygg. Hans son Ivar vard sedan en gäf man[1]). Konung Olof dröjde under våren [1029] hos Sigtrygg. När det somrade skaffade han sig skepp och for utan uppehåll till konung Jarislef och drottning Ingegerd i Gårdarike. Drottning Estrid och konungsdottern Ulfhild stadnade qvar i Svitjod, men sin son Magnus hade konungen med sig österut. Konung Jarislef tog väl emot honom och böd honom vara hos sig samt mottaga så mycket land, att han kunde underhålla de sine. Konung Olof antog detta och stadnade.

Det säges, att konung Olof alltid varit af goda seder och trägen i sina böner till Gud. Men sedan han funnit, att hans välde minskades, under det motståndarnes makt växte, lade han sig all vinn om att tjena Gud. Han hindrades då icke af andra tankar eller arbete, som han förut haft för sig; ty så länge han satt i konungsdömet, hade han arbetat med det, som tycktes honom vara nyttigast, först att frida och frälsa landet från utländske höfdingars ok, sedan att vända landsfolket till den rätta tron och att sätta lag och landsrätt, samt att, för rättvisans skuld, straffa de vrångvillige.

192. Det hade varit mycket vanligt i Norge, att söner af ländemän eller storbönder foro på härskepp och samlade sig rikedom, härjande inom- och utomlands. Men sedan Olof blifvit konung, fredade han sitt land så, att han afskaffade allt rånande i landet. När stormäns söner bröto friden eller

[1]) Enligt ett pergamentsfragment af Olof helges saga (i norska riksarchivet) — hvarmed Fagrskinna synes ursprungligen hafva öfverensstämt — hade Ivar sonen Sune och denne sonen Karl jarl, om hvilken mera framdeles.

gjorde annat, som konungen fann lagstridigt, och han kunde nå dem med straff, lät han det icke gå af med mindre, än att de miste lif eller lemmar. Hvarken böner eller erbjudande af böter halp. Sigvat skald säger:

De som utlopp [plundring] öfvat
ofta bjödo för lifvet
röda guldet att gifva;
gaf dem afslag gramen.
Hufvud böd han med svärdet
— härland så skall värjas;
för skulden kämpar skänktes
straff — af männen tagas.

Samt vidare:

Han, som mest hade mättat,
mångdyre kungen, vargar,
rånare tuktat och tjufvar;
tjufnad så han hämnat.
God lät jofvurn alltid
alle tjufvar mista
fot och hand — så friden
fylkarns hölls i landet.

Vitnar det mest om makten:
markens vårdare ofta
väldig vikings hufvud
med vapen hvassa fälde.
Magni milde fader
mycken nytta vållat;
främjat Olofs fröjd de
fleste segrar, tror jag.

Han lät samma straff gå öfver stormän och oansenlige, men detta tyckte man vara öfvervåld och de fyldes af fiendskap, när de miste sine fränder genom konungens rättvise domar, då deras skuld var tydlig. Detta var upphofvet till resningen mot konung Olof, att man icke ville tåla hans rättskipning, och han ville hellre gifva upp sitt konungsdöme än rättvisan. Men icke fans det någon grund för den beskyllningen, att han skulle vara snål mot sine män, ty han var mot sine

vänner den gifmildaste. Men att man reste ofrid mot honom, berodde derpå, att under det han tycktes hård och strafflysten, böd konung Knut store rikedomar, och storhöfdingarne bedrogos deraf, att han lofvade hvar och en af dem heder och makt, hvarjämte man i Norge var mycket benägen att hålla sig till Håkan jarl, ty han var, under den tid, då han rådde för landet, synnerligen omtyckt.

193. Håkan jarl hade, såsom redan är skrifvet, farit med sin här ur Trondhem, för att möta konung Olof i Möre, och när konungen drog sig in åt fjärdarne, följde jarlen efter. Honom mötte då Kalf Arneson och flere andre, som hade skilts från konung Olof. Jarlen bad Kalf vara välkommen och fortsatte sin väg till Valldal vid Todfjärden, der konungen hade satt upp sina skepp. Jarlen tog då konungens skepp, satte ut och rustade dem, hvarefter de bemannades. I jarlens följe var en isländsk man, Jäkel, son af Bård Jäkelsson i Vattendal [1]). Han fick på sin lott att styra Visunden, som konung Olof hade egt. Han qvad då:

Fick jag från slikt styra
skeppet, som Olof digre
egt; jag oväder väntar
— aldrig dock qvinnan spörjer
mig skrämmas — å stäfva-
slättens ren. Du båge-
stadens eldhöjd, seger
i sommar miste Olof [2]).

Man kan här i största korthet omtala något som hände mycket senare, att Jäkel råkade ut för konung Olofs folk på Gotland. Han blef tagen och skulle, på konungens bud, ledas till halshuggning. Man snodde en käpp i hans hår och en man höll i denne, Jäkel satte sig ned på en backe, men när en annan skulle hugga och Jäkel hörde hvinet, reste han sig upp och hugget träffade hufvudet. Han fick ett stort sår, och när konungen såg, att det var dödligt, sade han att man

[1]) Jäkel, vid denna tid en ganska gammal man, var sin tids förnämste person i Vattendalen. Hans systerson var den bekante Grette starke.

[2]) Stäfvarnes slätts (hafvets) renar, skeppen. Bågestadens (handens) elds (guldets) höjd, qvinnan.

skulle låta honom vara. Jäkel satt uppe och qvad följande visa:

Svida såren af trötthet;
sutit har jag ofta vid bättre,
sår är på oss, ett som sänder
ständigt röde strömmen.
Böljar bloden ur detta
— börjar vid släp jag vänjas —
såret; hjelmprydd hilme,
hirdvännen, vrede mig skänker.

Derefter dog han.

194. Kalf Arneson följde med Håkan jarl till Trondhem och jarlen tillböd honom att vara hos sig och gå sig tillhanda, men Kalf sade, att han förut ville fara in till sin gård på Egg och sedan besluta sig, hvilket han ock gjorde. När han kom hem, fann han snart, att hans hustru Sigrid var väl stormodig och räknade upp allt ondt, som hon sade sig hafva lidit af konung Olof; först hade han låtit dräpa hennes man Alve och sedan hennes två söner. «Du Kalf var närvarande, när de aflifvades; det hade jag minst väntat af dig». Kalf sade, att det ingalunda var med hans vilja som Tore miste lifvet; «jag böd böter för honom, och när Grytgård fäldes, miste jag min broder Arnbjörn». Hon sade: «väl var det, att du fick sådant af konungen, ty du vill kanske hämna honom, fast du icke vill hämna mina oförrätter. Du såg, när din fosterson Tore draps, hur mycket konungen värderade dig». Dylika klagomål förde hon ofta inför Kalf, som mången gång svarade i vrede, men till slut leddes han efter hennes intalanden och lofvade att gå jarlen till handa, om han finge sina vetslor ökade. Sigrid sände då till jarlen, för att låta honom veta, hur det var med Kalfs tankar, och så snart han sport detta, sände han till Kalf och bad honom komma till sig i byn. Kalf lade icke färden under hufvudet och for något senare till Nidaros, der jarlen tog väl mot honom. När de talade samman, kommo de öfverens om allt, Kalf gick jarlen till handa och fick af honom stora vetslor. Sedan for Kalf hem till sin gård och var han då den mest betydande mannen ända in i Trondhem. Så snart våren kom [1029] utrustade Kalf sitt skepp och seglade till hafs för att fara till

England, ty han hade sport, att konung Knut hade tidigt om våren seglat från Danmark till England, efter att hafva gjort Harald, en son af Torkel höge, till jarl i Danmark. Genast när Kalf Arneson var kommen till England, for han till konung Knut. Bjärne guldbråskald säger:

I öster fick enherrskarn rista,
ej tvifvel, haf med stäfven,
kom till konung i Gårda
kamptrött Haralds broder.
Om männers idrott
är jag ej van att samla
sanningslöshet — när J skildens,
sökte du Knut med ifver.

Konung Knut tog ytterst väl emot Kalf och samtalade ofta med honom. Under desse samtal bad han Kalf åtaga sig att göra en resning mot Olof digre, ifall denne försökte återvända. «Jag vill då», sade Knut, göra dig till jarl öfver Norge. Håkan, min frände, skall komma till mig, hvilket är lämpligast för honom, ty han är så välsinnad, att han knappast, om han mötte Olof, ville skjuta på honom med ett enda spjut. Kalf lyssnade till konungens ord och som han var begärlig efter upphöjelsen, uppgjordes nu detta mellan konung Knut och Kalf, hvarefter denne redde sig till hemfärd. Vid skilsmessan gaf konung Knut honom stora gåfvor. Derom säger Bjärne skald:

Har du Engla-hilmen,
härraske jarla-ättling,
för gåfvor tack att gifva,
godt främjades saken.
Lät dig land finna
Londons gram, förrn du for
vestan; — litet är lif ditt —
lät det på sig vänta.

Sedan for Kalf åter till Norge och till sin gård.

195. Denne sommar [1029] for Håkan jarl ur landet till England, der han vard väl mottagen af konung Knut. Jarlen hade en fästmö i England och kom nu för att fullborda föreningen; han ämnade hafva bröllopet i Norge, men an-

skaffade i England allt det, som tycktes honom svårt att få i Norge. Sent om hösten lagade han sig till hemfärd och seglade till hafs. Om färden är att säga, att hans skepp förgicks och ingen menniska räddades. Någre säga, att man hade sett skeppet i norr från Katanäs en qväll under stor storm; vinden hade legat ut åt Petlandsfjärden. De som rätta sig efter detta, antaga, att skeppet drifvit in i strömhvirfveln. Men det vet man med visshet, att Håkan jarl förgicks på hafvet och aldrig kom något till land från det skeppet. Samme höst berättade köpmän, att man trodde jarlen hafva drunknat, men det visste alle, att han icke kom till Norge den hösten[1]). Landet hade då ingen höfdinge.

196. Björn stallare satt, efter skilsmessan från konung Olof, hemma på sin gård. Han var en ganska fräjdad man och det spordes snart vida, att han satt hemma i stillhet. När Håkan jarl och andre höfdingar sporde detta, sände de till Björn och han tog väl emot sändemännen[2]). Han kallade dem sedan till samtal och frågade efter deras ärender. Den främste af dem helsade Björn från konung Knut, Håkan jarl och flere andre höfdingar och sade: »konung Knut har hört mycket om dig och vet, att du har länge följt Olof digre och varit konung Knuts ovän. Han tycker detta vara illa, ty han vill vara din vän, liksom alle andre dugande mäns, så snart du vill upphöra att vara hans ovän. Du har nu icke annat än att söka dig stöd och vänskap hos honom, som bäst kan gifva sådant och hos hvilken alle män i verldens nordhälft göra sig en ära af att söka sådant. J, som följt Olof, kunnen nu se, hur han skilts från er. J ären alle utan hjelp mot konung Knut och hans män, sedan J under förre sommaren härjat hans land och dräpt hans vänner.

[1]) Enligt engelska källor hette jarlens fästmö Gunhild och var Knuts systerdotter. De låta honom drunkna år 1030, antagligen i början af året. Det lär äfven funnits ett rykte, att Håkan blifvit dödad på Orkenöarna. — Den engelska tidsuppgiften behöfver icke stå i strid med Snorres i texten. I berättelserna skiljes icke alltid så noga mellan hösten och vintern, att icke något som hände i slutet af hösten kan hänföras till början af vintern. Enligt Ágrip kap. 24 omkom jarlen vårtiden, enligt Legend. om hösten.

[2]) Enligt Legend. (kap. 76) ville man köpa Björn med 12 guldringar, men han hängde sändemännen, tog guldet och for till konung Olof.

Då har du skäl att med tack mottaga konungens vänskap; och det vore sannerligen mer passande, att du både derom eller erböde gods för att vinna den». När han hade lyktat sitt tal, svarade Björn så: «jag vill nu sitta hemma i stillhet och icke tjena höfdingar». Sändemannen sade då: «sådane som du böra just vara konungsmän. Du har nu, skall jag säga dig, icke mer än tvenne koster, att fara utlage från dina egor, som er lagsman Olof nu far, eller — hvilket kan synas bättre — att mottaga konung Knuts och jarlens vänskap, blifva deras man, lofva dem din tro och här taga lön af dem». I det samma hälde han fram engelskt silfver ur en stor pung. Björn, som var ganska begärlig efter vinning, vard nu hugsjuk och teg, när han såg silfret. Han tänkte då på, hur han skulle göra. Svårt tyckte han det vara att mista sin egendom, och han fann det icke troligt, att konung Olof skulle kunna komma åstad någon resning i Norge. Men när nu sändemannen fann, att Björn hade smak för skatten, kastade han fram två tjocke guldringar och sade: «tag du nu skatten, Björn, och svär eden. Jag lofvar dig att dessa dyrbarheter äro litet mot hvad du får, om du far till konung Knut» Och af den stora skatten, af de fagra löftena och stora gåfvorna vändes nu Björns sinne till snikenhet; han tog mot gåfvan, gick Knut och Håkan till handa och svor dem trohetsed. Då foro sändemännen bort.

197. När Björn stallare sporde, att Håkan jarl drunknade, vändes han sinne, och han ångrade mycket att han svikit sin tro mot konung Olof. Han tyckte sig nu vara fri från sitt aftal att lyda Håkan jarl och trodde, att om konung Olof komme till Norge, kunde nu en resning vara möjlig, då landet var höfdingalöst. Han bröt derföre skyndsamt upp med någre män och for sedan dag och natt, på hästar, när han kunde det, på skepp, när så bar till, och stadnade icke förr än han vintertiden efter jul [1030] kom till konung Olof öster i Gårdarike. Konungen vard mycket glad, när Björn kom till honom, och sporde mycket efter tidender nordan ur Norge. Björn svarade, att jarlen drunknat och att landet icke hade någon höfdinge. Deröfver fröjdades de män, som följt konung Olof och lemnat efter sig i Norge egor, fränder och vänner; store landmoner lockade dem nu till

hemfärd. Mycket annat förtäljde Björn konungen från Norge, som han gerna ville veta. Derefter sporde konungen, hur hans vänner bevarade sin trohet mot honom. Björn svarade, att det var ojämnt, stod så upp och föll konungen till fota, omfamnade hans ben och sade: «allt i Guds våld och edert, konung! Jag har tagit gåfvor af Knuts män och svurit dem trohetsed, men nu vill jag följa dig och icke skiljas från dig så länge vi lefva». Konungen svarade: «stå upp genast, Björn! med mig skall du blifva förlikt, försona dig med Gud. Väl må jag veta, att få äro de i Norge, som hålla sin tro mot mig, när sådane som du svigta. Det är ock sant, att de hafva det svårt, när jag är fjärran och de äro utsatte för ofrid af mine fiender». Björn sade, hvilke voro de främste att resa fiendskap mot konungen och hans män, Erlings söner på Jädar och deras fränder, Enar tambskälfvarn, Kalf Arneson, Tore hund och Hårek från Tjotta.

198. Sedan konung Olof kommit i Gårdarike, hade han mycken oro och undrade, hvad han skulle företaga. Jarislef och Ingegerd erbödo honom att vistas hos dem och öfvertaga Bulgarien, en del af Gårdarike[1]) med hedniske inbyggare. Han öfvertänkte detta, men när han bar fram det för sine män, afrådde alle från att stadna der och eggade konungen att fara norrut till sitt rike i Norge. Konungen tänkte ock på att nedlägga sin konungsvärdighet och fara ut till Jorsala eller andra helga städer och gå under regel [blifva munk]. Men mest låg det dock honom i hugen att öfvertänka, om någon möjlighet kunde vara för honom att nå sitt rike i Norge. Men när han hade detta i sine tankar, mindes han, hur under hans konungsdömes första tio vintrar var allt lätt och lyckligt för honom, men sedan hade allt gått tungt och svårt, och alla hans lyckorön hade gått emot. För den skull undrade han, om det vore klokt att nu lita så mycket på lyckan genom att fara med en liten styrka i sine fienders händer, då allt folket hade förbundit sig att göra honom motstånd. Härpå tänkte han ofta och hänsköt sin sak till Gud, bedjande Honom låta det komma upp, som Han såge bäst

[1]) Detta Bulgarien låg vid Volga och Kama. Hufvudstaden Bulghar, i guvernementet Kasan, var redan på 800-talet känd af Araberne. Ruinerna finnas ännu qvar.

gagna. Han vände detta i sitt sinne och visste icke, hvad han skulle göra, ty han tyckte allt, hvad han tänkte på, vara skadebringande.

199. En natt låg konung Olof länge vaken i sin säng och tänkte under mycken oro på sina rådslag. Och när hans sinne vard mycket trött, föll sömnen öfver honom, ehuru så lätt, att han tyckte sig vaken och se allt som hände i huset. Han såg en man stå vid bädden, stor och herrlig i dyrbar klädnad; det föll honom in såsom sannolikast, att det var Olof Trygvason. Mannen sade till honom: «är du mycket hugsjuk om det beslut du skall fatta? Det tyckes mig underligt att du hvälfver detta i ditt sinne, samt att du tänker lägga ned konungsvärdigheten, som Gud gifvit dig, eller att stadna här och mottaga rike af utländske konungar, som äro dig fremmande. Vänd du heldre åter till ditt rike, som du fått i arf och länge regerat med den kraft Gud gaf dig och låt icke dina undermän skrämma dig. Det är en konungs heder att besegra sine ovänner och för honom en ärofull död att falla i striden med sitt folk. Eller har du något tvifvel om huruvida du har rätten på din sida i eder tvist? Icke skall du fördölja sanningen för dig sjelf. Sök djerfligen att vinna landet och Gud skall bära dig vitne att det är din egendom». När konungen vaknade tyckte han sig se en skymt af den bortgående mannen. Efter den dagen styrkte han sitt sinne och tänkte icke på annat än att återvända till Norge, hvartill han redan förut haft största lusten, och hvilket han fann alle sine män helst önska. Han tänkte, att landet skulle vara lätt vunnet, då det var utan höfdinge, såsom han förnummit, och trodde han, om han sjelf komme dit, skulle åter månge sluta sig till honom. När konungen uppenbarade detta beslut för sine män, mottogo de alle det med tacksamhet.

200. Det berättas [1]), att medan konung Olof var i Gårdarike, hände der, att sonen af en ansedd enka fick en halsböld, som var så svår, att svennen icke kunde få ned någon mat och man trodde att han skulle dö. Svennens moder gick till drottning Ingegerd, som hon kände, och visade henne

---

[1]) Berättelsen förekommer i Legend. kap. 79, ehuru mycket knapphändigt.

barnet. Drottningen svarade, att hon icke hade något läkemedel att använda; »men», sade hon, »gack du till konung Olof, han är den bäste läkare här och bed honom taga med handen på barnets onda, helsa honom från mig, om han icke annars vill det». Hon gjorde som drottningen sade, men när hon fann konungen och sade honom, att hennes son var döden nära för böldens skull, och bad honom vidröra bölden med handen, svarade konungen henne, att han var ingen läkare, och bad henne gå till dem som läkekunnige voro. Hon invände, att drottningen hade visat henne dit och att hon bedt henne helsa, att konungen skulle använda den läkedom han kände, och att hon sagt konungen vara den bäste läkaren på stället. Då tog konungen med händerna på svennens hals och kände på bölden mycket länge, tilldess barnet rörde munnen. Då tog konungen bröd, bröt det och lade styckena i kors i sin hand, sedan lade han det i munnen på svennen, som svaljde ned det. Från den stunden upphörde all värk i halsen och om några dagar var barnet alldeles friskt. Modren vard mycket glad med sine fränder och kände. Man såg detta först så, som hade konung Olof så goda läkehänder, såsom man säger om dem, som hafva stor färdighet i denna idrott, att de hafva goda händer. Men när det sedan blef kändt, hur han gjorde järtecken, räknades äfven detta för ett sant järtecken.

201. Det hände en söndag, att konung Olof satt till bords i sitt högsäte och var så fördjupad i tankar att han icke gaf akt på tiden. Han hade i ena handen en knif, i den andra ett stycke trä och skar några spåner af detta. En skutilsven stod framför honom och höll ett bordkärl. När han såg hvad konungen gjorde, förstod han att han tänkte på annat och sade: »I morgon är det måndag, herre». När konungen hörde detta, såg han på honom och kom då ihog, hvad han hade gjort. Han bad då att få ett ljus. Han sopade nu samman alle spånerne, som han hade täljt, i sin hand och höll henne i lågen, så att han brände spånerne i handen. Deraf kunde man märka, att han ville hålla på det noggrannaste och icke öfverträda det, som han visste vara rättast.

202. Sedan konung Olof hade bestämt sig för att återvända hem, frambar han detta för konung Jarislef och drottning Ingegerd. De afstyrkte färden, sägande, att han skulle i deras rike få sådant välde, som tycktes honom sömligt, och de bådo, att han icke skulle gifva sig i sine fienders våld med så liten här som han hade. Men då berättade konung Olof dem sine drömmar och sade sig tro detta vara Guds förutseende. När de då funno, att konungen hade beslutat att fara åter till Norge, bödo de honom all den färdhjelp, som han ville mottaga, hvarpå konungen tackade dem med fagra ord för deras godvilje och sade sig gerna mottaga af dem hvad han behöfde till sin färd.

203. Strax efter jul [1030] redde han sig. Han hade nära två hundrade sine män och konung Jarislef gaf dem alle de ök och den utrustning, som de behöfde. När han var färdig och for, leddes han med heder bort af konung Jarislef och drottning Ingegerd, men sin son Magnus lemnade han efter sig hos konungen.

Konung Olof for nu östan. Under den kalla tiden drog han ända till hafvet; när det vårade och isarne smälte, redde de sina skepp. När de voro färdige och vinden kom, seglade de och färden gick väl. Konung Olof kom med sina skepp till Gotland, der han sporde tidender både från Sveaväldet och Danmark samt ända från Norge. Han sporde då såsom visst, att Håkan jarl var omkommen och landet i Norge höfdingalöst[1]). Han och hans män tyckte detta lofva det bästa för deras färd och de seglade dädan, när de fingo vind, till Svitjod. Konungen lade med sitt folk in i Lagen och höll upp i land till Åros, hvarifrån han sände till Anund Sveakonung[2]) och utsatte stämma med honom. Konung Anund

[1]) Äfven detta kan förenas med den nyss som sannolik angifna tiden för jarlens död. Han skulle hafva afrest från England den 11 November, möjligen hade ännu senare eller måhända ytterst tidigt följande vår ett skepp afgått, hvarjämte man i Norge misstänkte en olycka, när jarlen icke återkom före vinterns inbrott. Då bekräftelsen af en sådan tilldragelse var af yttersta vigt, kunde underrättelsen derom hafva ofördröjligen blifvit förd till de i Sverige boende Norrmännen. När Olof, möjligen i Maj, kom till Gotland, var det således icke *omöjligt* att der få budet. Måhända är Snorres berättelse så till vida oriktig, att det icke var på Gotland, utan i Svealand, som Olof fick dessa tidender.

[2]) Den kristne konung Anund torde således hafva bott vid (gamla) Uppsala.

tog väl mot sin svågers bud och for, efter hans ord, att möta honom. Drottning Estrid kom ock till konung Olof med de män, som hade följt henne. Det blef för dem alle ett glädjemöte; Sveakonungen fägnade dervid på bästa sätt sin svåger.

204. Nu skola vi säga, hvad de hade för sig i Norge under denna tid. Tore hund hade dessa tvenne vintrar [1029, 1030] haft Finnfärd och hade hvar vinter varit länge på fjället, der han fått store skatter. Han hade mångahanda köp med Finnarne. Hos dem lät han göra sig tolf renpelsar så förtrollade, att vapen beto på dem mycket mindre än på en ringbrynja. Den senare våren redde han ut sitt långskepp och bemannade det med sine huskarlar. Han stämde ock tillsamman bönderne, kräfde ledung ända upp i den nordligaste tingshån, drog så hop en stor här och for om våren söderut med denne. Hårek från Tjotta hade äfven stor härsamling och fick mycket folk. Månge flere ansedde män kommo med på denna färd, men desse äro de anseddaste. De förkunnade, att hären skulle möta konung Olof och värja landet för honom, om han komme östan.

205. Enar tambskälfvarn hade mesta styrelsen i Trondhem, sedan man sport Håkan jarls frånfall. Han och sonen Endride tyckte sig hafva bästa rätten till jarlens egor och lösgods. Enar tänkte då på de löften och vänskapsord, som konung Knut hade gifvit honom vid skilsmessan och lät nu tillreda ett godt skepp, som han hade, och gick om bord med ett stort följe. När han var färdig, styrde han åt söder utmed landet och sedan vesterut öfver hafvet och stadnade icke förr än han kommit till England. Han for genast till konung Knut, som fägnade honom väl, och Enar bar fram sitt ärende, sägande sig vara kommen att få fullbordan på konungens löften, att Enar skulle bära tign-namn öfver Norge, om man icke kunde räkna på Håkan jarl. Konung Knut svarade, att härmed förhölle sig nu annorledes; «jag har nu», sade han, «sändt män och järtecken till min son Sven i Danmark och lofvat honom att hafva rike i Norge. Men jag vill hålla vänskap med dig. Du skall hafva sådana namnböter, som du har börd till, vara ländman med stora vetslor, så mycket före andre ländemän som du är dugligare än andre». Enar såg då, hvilken utgång hans ärende skulle hafva, och

redde sig till hemfärd. Då han nu kände konungens afsigt samt visste, att om konung Olof komme östan, man med stor säkerhet kunde vänta krig, tänkte han derpå, att det icke var värdt att påskynda färden mer än beqvämligast var, om de skulle strida med konung Olof, utan att derigenom få större makt än tillförene. Han seglade då till hafs, när han var redd, och kom till Norge först efter de flesta tilldragelserna, som der timade om sommarn.

206. Höfdingarne i Norge höllo nys österut i Svitjod och söderut i Danmark, om konung Olof kom östan ur Gårdarike; och när konung Olof var kommen till Svitjod, fingo de bud så fort som män kunde fara. Så snart man var viss härom, foro härbud genom allt landet, man stämde ut allmänningshären och en stor myckenhet kom samman. Men ländemännen från Agder, Rogaland och Hördaland, voro af olika mening. Några drogo mot norr, andre mot öster och tyckte båda delarne hjelp behöfvas. Österut drogo sönerne af Erling på Jädar med allt det folk, som bodde öster om dem, och de voro höfdingar öfver detta. Norrut vände sig Åslak från Finnö och Erland ur Gärde och de ländemän, som bodde nordligare. De nu nämnde hade svurit konung Knut, att taga konung Olof af lifvet, om de kommo åt.

207. Men när det spordes i Norge, att konung Olof kommit östan till Svitjod, samlade sig äfven hans vänner, som ville hjelpa honom. Ansenligast i deras flock var konung Olofs broder Harald Sigurdsson, som då var femton vintrar gammal, storvuxen och fullt manlig. Månge andre gäfve män voro der. De fingo tillsamman sex hundraden män, då de drogo från Upplanden öfver Edaskog till Värmaland. Sedan drogo de österut genom Markerna till Svitjod och sporde efter konung Olofs färder.

208. Konung Olof var i Svitjod om våren [1030]; han hade derifrån nys norrut till Norge och sporde icke annat, än att han icke kunde draga dit i frid, och de som kommo nordan, afstyrkte honom mycket från färden. Men han hade alltjämnt fast beslutat att fara. Han sporde konung Anund, hvad hjelp han ville gifva honom till att återvinna sitt land. Konung Anund svarade, att Svearne icke tyckte mycket om härfärder till Norge; «vi veta», sade han, «att Nord-

männen äro hårde och stridslystne samt illa att hemsöka med ofrid. Jag skall genast säga dig, hvad jag vill lemna, nämligen fyra hundraden gode härmän, valde ur mina hirdsvejter och väl rustade till strid. Vidare vill jag gifva dig lof att fara genom mitt land och förvärfva dig så stort följe, du kan få och som vill följa dig». Konung Olof antog detta och redde sedan sin affärd. Drottning Estrid och konungsdottern Ulfhild stadnade i Svitjod.

209. När konungen begynte sin färd, kommo till honom de fyra hundraden män, som Sveakonungen lemnade honom. Han for den väg, som Svearne anviste, först upp i landet till markerna, till dess de kommo fram i Järnbäraland. Der mötte konungen det folk, som från Norge dragit emot honom, såsom förr är sagdt. Der träffade han sin broder Harald och månge andre sine fränder och vänner; det vard det största glädjemöte. De voro tillsamman tolf hundraden män.

210. Det var en man, som het Dag, hvilken säges varit son af den konung Ring, som hade flytt ur landet för konung Olof. Man säger ock, att Ring var son af Dag Ringsson, Harald hårfagers sonson; Dag var således konung Olofs frände. Han och hans fader hade nedsatt sig i Sveaväldet och der fått ett rike att råda för. Om våren, när konung Olof hade kommit ur östern till Svitjod, sände han ord till sin frände Dag med begäran, att han skulle stöta till honom med all den styrka han egde; vunno de landet i Norge, skulle Dag få ett rike, uti intet afseende mindre än det hans förfäder hade haft. Denna ordsändning behagade Dag väl; han fick stor längtan att fara till Norge och der öfvertaga det rike, som hans fränder förut hade haft. Han svarade i hast och lofvade komma. Dag var snar i ord och beslut, en mäkta ifrig man, modig, men icke vis. Sedan samlade han sig folk och fick nära tolf hundraden män. Med dem for han mot konung Olof.

211. Olof sände ut i bygderna, att de män, som ville hafva det till förvärf att dela bytet och plundra det konungens ovänner egde, skulle komma och följa honom. Han drog då fram med sin här genom markbygder, till en del genom ödemarker och ofta öfver stora vatten. De drogo eller buro skeppen efter sig mellan vattnen. En mängd markmän

och äfven en del stigmän sällade sig till konungen. Vida omkring finnas Olofsbodar; så kallades hans nattställen. Han stadnade icke förr än han kom fram i Jämtaland och for så vidare norrut till Kölen. Hans här fördelade sig i bygderna och var mycket skingrad, ty de väntade sig ännu ingen ofrid. Så ofta de voro fördelade, följde Nordmännen konungen, Dag gick med sitt folk och Svearne bildade den tredje flocken.

212. Det var två bröder, som hette Göka-Tore och Afrafaste. De voro stigmän och de störste rånsmän samt hade med sig trettio sine likar. Bröderne voro större och starkare än andre och icke felades dem dristighet och mod. När de sporde om hären, som drog genom landet, sade de mellan sig, att det vore ett godt råd att fara till konungen och följa honom till hans land och gå med honom i folkstrid, för att röna sig; de hade ännu icke varit i någon kamp, der det varit ordnad här, och de hade mycken lust att se, hur konungen fylkte. Detta likade deras följeslagar väl och de begåfvo sig till konungen. När de funno honom gingo de fram med sin svejt af fullväpnade män och helsade honom. Han sporde, hvilke de voro, de nämnde sig och sade sig vara inbyggare i landet; de buro ock fram sitt ärende och erbödo sig att fara med honom. Konungen svarade, att honom syntes, som hade man godt följe i sådane män; «jag är villig», sade han, «att taga mot slike män, men ären J kristne?» Göka-Tore sade sig vara hvarken kristen eller heden; «vi följeslagar hafva ingen annan tro än på vår kraft, förmåga och segersällhet, hvilket visat sig tillräckligt för oss». Konungen svarade: «det är stor skada, att så stridsduglige män icke skola tro på Kristus, sin skapare». Tore svarade: «fins det någon i ditt följe, konung, som på en dag vuxit mera än jag och min bror?» Konungen bad dem antaga den rätta tron och låta sig döpas. «Följen mig sedan och jag skall göra eder till mycket ansedde män, men om J icke viljen det, mån J fara åter till eder verksamhet». Afrafaste svarade, att han icke ville låta sig kristnas, hvarefter de gingo bort. Då sade Göka-Tore: «det är stor skam att den här konungen försmår vår hjelp. Aldrig har det händt förr, att jag icke ansetts god nog att vara i lag med andre. Jag äm-

nar icke vända om på sådant sätt». De slogo sig sedan till de andre markmännen och följde flocken. Konung Olof drog nu vesterut till Kölen.

213. När konung Olof farit östan öfver Kölen och drog ned af fjället, så att landet sänkte sig vesterut åt sjön och man kunde se öfver landet, gick en stor del före konungen och månge efter honom. Der han red, var godt utrymme. Han var tyst, talade med ingen och en lång del af dagen red han utan att se sig mycket om. Då red biskopen fram till honom och sporde hvad han tänkte på efter han var så tyst; ty förut hade konungen under färden varit glad och mångtalig och glädt alle, som voro i hans närhet. Konungen svarade med mycket bekymmer: «Underliga ting hafva nu en stund visat sig för mig[1]). Jag såg nyss öfver Norge, när jag blickade vesterut ned af fjället, och kom det mig då i sinnet, att jag har varit mången dag glad i detta landet. Jag hade då en syn, att jag såg öfver hela Trondhem och vidare öfver hela Norge, och ju längre synen varade, desto vidare såg jag, till dess jag såg öfver hela verlden, både land och haf. Jag kände väl igen de ställen, dit jag sjelf kommit och sett, men likaväl urskiljde jag de ställen, som jag icke sett tillförene, somliga om hvilka jag hört berättas, andra om hvilka jag förr icke hört ett ord, bygder och obygder, så vidt som verlden är». Biskopen sade, att synen var helig och mycket märkelig.

214. När konungen drog ned af fjället, låg i deras väg en by, som heter Sula, i öfversta bygden inom Verdalbofylket. När de drogo ned mot byn, hade de åkrar vid sidorna af vägen och konungen bad sine män att fara fram med stillhet och icke skada bondens egendom. Folket rättade sig väl härefter i konungens närvara, men de flockar, som kommo senare, gåfvo icke akt härpå, utan männen lupo kring i åkern, så att säden nedtrampades. Bonden, som bodde der, hette Torger fläck och hade två vuxne söner. Han fägnade konungen och hans män väl och böd dem all den hjelp, som stod i hans förmåga. Konungen mottog detta vänligen och sporde

---

[1]) Berättelsen om synen finnes i Legend. kap. 81, ehuru kortare och med skiljaktiga biomständigheter.

honom om nytt i landet, om man hade någon här samlad emot honom. Torger svarade, att mycket folk var sammandraget i Trondhem och att dit voro komne ländemän sunnan ur landet och nordan från Hålogaland; «jag vet icke», sade han, om de ämna gå emot er eller åt annat håll». Han klagade derefter hos konungen öfver sin skada och konungsmännens vilda framfart, hvilke hade nedbrutit och trampat all hans säd. Konungen sade det vara illa, att men blifvit tillfogadt honom, och red sedan till stället och såg att all säden låg utmed jorden. Han red då rundtomkring och sade sedan: «jag hoppas, bonde, att Gud skall afhjelpa din skada och att säden skall vara bättre om en veckas tid». Det blef ock, efter konungens ord, den bäste säd.

Konungen var der öfver natten. Om morgonen gjorde han sig i ordning och sade, att Torger bonde skulle följa honom. Denne böd sine två söner att gå med, konungen sade, att de icke skulle fara med honom, men de ville ändock. Konungen bad dem stadna och då de icke ville låta sig afhållas, ville konungens hirdmän binda dem, men han sade: «låten dem fara, de skola komma åter». Och det gick med svennerne som konungen sade.

216. Hären gick nu ut till Staf. Men på Stafvamyrarne dröjde konungen något och fick då med visshet veta, att bönderne kommo med här emot honom och att han snart skulle få strid. Han ransakade nu sitt folk och antalet skårades [1], hvarvid man fann att i hären voro nio hundraden hedne män. När konungen fick veta detta, bad han dem låta döpa sig, sägande, att han ville icke hafva hedne män med sig i striden; «vi skola icke sätta vår tröst till folkets myckenhet, utan till Gud, genom hvilkens kraft och miskund vi kunna få seger, men icke vill jag blanda hedniskt folk med mine män». När hedningarne hörde detta, rådlade de och till sist läto fyra hundraden döpa sig, men fem hundraden, som icke ville antaga kristnan, vände åter till sitt land. Då trädde bröderne Göka-Tore och Afrafaste fram med sitt följe och tillböd konungen ännu en gång sin hjelp. Han sporde, om de

[1] Beräknades. Ordet antyder seden att vid större räkningar skära märken, till vinnande af redighet.

voro döpte, och då Göka-Tore nekade, bad han dem antaga dopet och den rätta tron, eller ock gå bort. De gingo då afsides och öfverlade, hvad råd de skulle taga. Afrafaste sade då: «med afseende på min hog, kan jag säga, att jag ämnar icke återvända. I striden skall jag gå och bistå någondera; mig gör det detsamma, i hvilken flock jag är». Härpå svarade Göka-Tore: «om jag går i striden, vill jag hjelpa konungen, ty han behöfver det bättre, och skall jag tro på en gud, är det icke värre att tro på Hvite-Krist än på någon annan. Mitt råd är, att vi låta oss döpas, om konungen anser det vara så vigtigt, och derefter skola vi gå med honom i striden». Alle gingo in härpå, hvarefter de gingo till konungen och sade, att de ville taga dopet. Sedan de blifvit döpte af läraren och biskopade [konfirmerade], tog konungen dem i hird, sägande, att de i striden skulle vara under hans märke.

216. Konung Olof visste nu med säkerhet, att han mycket snart skulle komma i strid med bönderne. Sedan folket var granskadt och mantalet skåradt, fann man, att han hade mer än trettio hundraden, hvilken ansågs vara en stor här på ett slagfält. Sedan talade konungen till hären på följande sätt:

«Vi hafva en stor här och fridt folk. Nu vill jag säga er, hvilken ordning jag vill hafva på vår här. Mitt märke vill jag låta gå fram i midten och det skall efterföljas af min hird och af gästerne samt af allt det folk, som kom till oss från Uppländen och som kommit till oss här i Trondhem. På höger hand från mitt märke skall Dag Ringsson vara och jämte honom allt det han fört med sig; han skall hafva det andra märket. På venster hand från min fylking skall vara den flock, som Sveakonungen gaf oss, samt allt det folk, som kommit till oss i Sveaväldet; de skola hafva det tredje märket. Jag vill, att J fördelen er i svejter samt att fränder och bekanta äro tillsammans, ty då skall hvar och en allrabäst akta på och känna den andre. Vi skola märka hele vår här genom att sätta ett härtecken på våre hjelmar och sköldar; vi skola rita på dem med hvitt det helga korset. När vi komma i striden, skola vi alle hafva samma utrop: fram, fram, kristmän, korsmän, konungsmän! Äro vi fåtaligare, få vi hafva en tunnare fylking, ty jag vill icke, att de skola

kringränna oss. När J ären fördelade i svejter, skola dessa ordnas in i fylkingar och hvar man hålle reda på sitt ställe och akte på, hur han skall stå i förhållande till sitt märke. Vi skola nu bibehålla vår fylking och vara fullt väpnade dag och natt, till dess vi veta, hvar vi skola möta bönderne».

Sedan konungen talat, fylktes hären och skipades efter hans ord.

217. Derefter hade konungen en stämma med svejthöfdingarne. Då hade de män återkommit, som konungen hade utskickat i häradet [bygden] för att kalla bönderne till hjelp. De hade att förtälja, att der de farit, hade de funnit bygden vidt och bredt tom på stridsdugligt folk, ty detta hade gått till bondehären, men hvarest de träffade några, var det få som ville följa dem; de fleste svarade, att de suto för den skuld hemma, att de icke ville hålla sig till någondera, icke strida mot konungen och ej heller mot sine fränder. De hade derföre icke fått mycket folk. Konungen sporde då, hvilket råd de ansågo bäst. Finn Arneson svarade härpå: «jag vill säga, hur man skulle göra, om jag rådde. Då skulle vi draga genom alla bygderna med härsköld, råna allt gods och bränna hela bygden så grundligt, att icke en koja stode qvar; så skulle bönderne få gälda drottensveket. Jag tänker, att mången då skulle blifva lös i flocken, om han ser rök eller låge åt sina hus till och icke riktigt vet, hur det är med hans barn eller qvinnor eller gamle, fäder och mödrar och andre fränder. Om några taga sig före att bryta upp, skola deras fylkingar snart förtunnas, tänker jag, ty det är så med bönderne, att det nyaste rådet är alle kärast». När Finn slutat sitt tal, gåfvo männen ett godt bifallssorl; alle funno det godt att komma åt rof, alle tyckte bönderne värde att lida ondt och de funno det troligt, såsom Finn sade, att bönderne då icke skulle hålla sig samman. Tormod Kolbrunsskald qvad då denna visa:

> Brännom innanför Innö
> alla land vi finna;
> hären säger sig med svärdet
> skydda husen mot gramen.
> Bågens skade slungas

skall i törne, vill jag.
Alle In-Tronder finne
af elden kolade husen [1]).

Men när konung Olof hörde folkets ifver, kräfde han ljud och sade: «bönderne äro väl värde, att man gör dem hvad J viljen, och de veta äfven, att jag förr bränt husen för dem och på annat sätt gifvit dem stor näpst. Jag brände för dem, när de hade vikit af från sin tro för att taga upp bloten, och icke ville på mina ord upphöra; det tillkom oss då att hämnas Guds rätt. Men nu, då de icke hålla sin tro mot mig, äro deras drottensvek mycket mindre, fastän det svårligen kan anses anstå dem, som vilja vara mandomsmän. Och när de nu göra illa mot mig, har jag mera rätt att göra någon mildring än den förre gången, då de viste hat mot Gud. Nu är det derföre min vilje, att J gån fram stillsamt och utan att härja, ty jag vill först möta bönderne. Sämjas vi då, är det väl. Strida de mot oss, är det tvenne möjligheter för handen; antingen falla vi, och då är det godt att icke hafva rånadt gods hos oss, eller ock segra vi, och då skolen J vara arftagare efter dem, som nu strida emot oss, ty såväl de som falla, som de, hvilke fly, hafva förbrutit all sin egendom. I detta fall är det bättre att gå till store gårdar och ansenlige byar, ty af det som är brändt, har man ingen nytta. Af rånadt gods är det som förfares mycket mer än det som gör någon nytta. Vi skola derföre fara spridde ut efter bygden och taga med oss alle stridsduglige män, som vi kunna få. Boskap fån J fälla och taga annan föda, som J behöfven för er näring, men annan skada fån J icke göra. Dräpen J böndernes nysmän, om de komma i era händer, synes det mig vara väl gjordt. Dag skall med sitt folk fara längre åt norr ned efter dalen, men jag drager tjodvägen och vi skola mötas i qväll; vi skola alla hafva ett nattbol».

218. Det berättas, att när konung Olof fylkte sin här, stälde han de män, som skulle hålla sig framför honom i striden, uti en sköldborg, och valdes dertill de starkaste och dugtigaste männen. Han kallade då äfven till sig sine skal-

[1]) Husen, egentligen kettilskydden. Bågens skade, elden.

der och bad dem ställa sig i sköldborgen; «J skolen vara här», sade han, «och se hvad här utföres. Man behöfver då icke säga er det, utan J skolen tala derom och sedan dikta deröfver». Der voro då Tormod Kolbrunsskald, Gissur gullbrå, Hofgårda-Räfs fostre, och Torfinn munn. Tormod sade då till Gissur: «vi skola icke stå så trångt, lagsman [kamrat], att icke Sigvat skald får rum, när han kommer; han vill säkert stå före konungen och annat torde icke heller behaga konungen». När Olof hörde detta, svarade han: «icke skolen J smäda Sigvat, derföre att han icke är här, ty ofta har han manligen följt mig. Han beder för oss nu, hvilket vi väl behöfva». Tormod sade: «kan väl vara, konung, att du allra bäst behöfver böner, men nog vore det glest kring märkestången, om alle dine hirdmän nu voro på väg till Rom. Det var ock sant, att vi då klagade öfver, att ingen fick rum för Sigvat, om han än ville tala med dig». Skalderne talade då sig emellan, att det vore icke illa, om de skulle dikta några åminnelsevisor om de tidender, som snart skulle inträffa. Då qvad Gissur:

Torde tegnens dotter
— trångt blir det i striden —
aldrig höra mig oglad
— orden förnimme männen —
fast hastar Hedins
hustru, stridsmän säga.
Varom i Ales-ilen
öster hjelp för bragning [1]).

Torfinn munn qvad då den andra visan:

Mörknar mot myckna regnet
af mäktiga sköldemolnet!
Vill med manlige visen
Verdalshären kämpa.
Värjom kungen käre,
kost åt blodmås gifvom,
fällom i Tunds träffning
Tronder — dertill vi egga [2]).

[1]) Vikingen Ales il, striden. Hedins hustru, Hild, striden.

[2]) Det mörknar o. s. v., det närmar sig till striden. Vise, konung. Blodmås, roffogel.

Till sist qvad Tormod:

Nalkas Ale-ilen,
Arvsändare, hastigt!
Skola ej skälfva kämpar,
— svärdstid växer — och blekna.
Redoms till strid, men sky må
stridsglad man för vekhets
ord, när med Olof
öppna vi spjute-regnet[1]).

Folket lärde sig genast dessa visor.

219. Konungen bröt nu upp och gick ut efter dalen. Han valde nattbol och dit kom all hans här; de lågo om natten ute under sine sköldar. När det dagades, bröt man upp, och så snart de voro färdige dertill, gingo de vidare ut efter dalen. Månge bönder kommo derunder till konungen, af hvilke de fleste sällade sig till honom; alle hade de ett att säga, nämligen att ländemännen hade dragit samman en oöfvervinnelig här och att de ämnade strida med konungen. Då tog denne många marker silfver, som han lemnade åt en bonde, sägande: «detta gods skall du vårda och sedan utskifta, och gifva somt till kyrkor, somt till lärare, somt till allmosemän, för deras lif och själ, som falla i striden och äro emot oss». Bonden frågade: «skall jag icke gifva det för edre mäns själafrälsning, konung?» Konungen svarade: «du skall gifva det för deras själar, som äro å böndernes sida i striden och falla för de våres vapen. De som följa oss i striden och falla der, vi alle samman skola varda frälste».

220. Under den natt, om hvilken nyss berättades, då konungen låg bland hären, vakade han länge och bad Gud för sig och sin här. Han sof litet; mot dagningen kom en tyngd öfver honom, men så snart dagen rann upp, vaknade han. Han tyckte det vara för tidigt att väcka hären och frågade efter Tormod skald. Denne var helt nära och sporde till svar, hvad konungen ville honom. Konungen sade: «låt oss höra ett qväde». Tormod satte sig upp och qvad högt,

---

1) Arvsändare, pilskjutare.

så att det hördes öfver hela hären, det gamla Bjärkemål[1]), som begynnes på följande sätt:

Dag är upp kommen,
dåna hanens fjädrar,
tid är för släp-söner
sträfvandet börja.
Vake och jämnt vake
vänners hufvud,
alle de ypperste
Adils' svenner.

Hår den hårdhände,
Rolf skjutande,
ättgode män,
som icke flykta.
Ej J väckens till vinet
eller till vifvets hviskning;
hellre väcker jag er till hårda
Hilds lekar[2]).

Då vaknade hären. När qvädet var slutadt, tackade folket Tormod. Man tyckte mycket om det och fann det vara väl funnet och man kallade det «huskarlaeggan». Konungen tackade honom för nöjet och gaf honom en guldring, som vägde en half mark. Tormod tackade för gåfvan och sade: «en god konung hafva vi, men det är icke godt att veta, hur långlifvad han blifver. Det är derföre min bön, att du låter hvarken lif eller död skilja oss åt». Konungen svarade: «vi skola alle vara samman, så länge jag råder, om J icke viljen skiljas vid mig». Tormod sade: «jag tänker, konung, att vare sig friden är bättre eller sämre, skall jag vara när eder, så länge jag kan, hvad vi än må spörja derom, hvar Sigvat far med guldhjältesvärdet. Derefter qvad han:

---

[1]) Bödvar bjärke, Rolf krakes ypperste kämpe, väckte, enligt sägnen, med detta qväde kungen och hans män, när Rolf öfverfölls af sin syster Skuld och svåger Hjärvard. Endast fragmenter äro bevarade, men qvädet var tydligen kändt vida i Norden; det förekommer, naturligtvis i latinsk öfversättning, hos Saxo.

[2]) Släpets söner, trälarne. Vänners hufvud, vännerne. Vif, qvinna.

Dig vill jag än, tills andre,
jofvur, skalder du vinner
— när väntar du dem? —
djerfve, troget följa.
Komma bort, fast vi bjuda
blodlysten fogel äta,
vi — det ej ändras — vågens
väldige, eller här vi ligga [1]).

221. Konung Olof drog vidare med hären ut efter dalen, under det Dag alltjämnt gick med sitt folk en annan led. Konungen stadnade ej förr än han kom ut till Stiklastad. Då såg man bondehären; folket kom mycket spridt och var så talrikt, att det strömmade till från hvar stig och vidt omkring såg man storflockar. De fingo ock se en flock komma ned ur Veradal, som hade varit å nys. De kommo nu helt nära konungens folk och märkte intet, förr än de voro så nära, att man kunde känna igen hvarandre. Det var Rut [2]) från Vigg med trettio män. Konungen tillsade då sine gäster att gå mot Rut och taga honom af lifvet. Männen voro icke sene till detta arbete. Konungen sade då till Isländingarne: «jag har hört, att det är sed på Island, att bönderne om hösten gifva sine huskarlar slagtfår. Här ger jag er en rut [bock] till slagtning». Isländingarne vordo mycket ifrige och lupo genast med några andre mot Rut, som draps med hela sitt följe.

När konungen kom till Stiklastad, stadnade han med hären och bad männen stiga af hästarne och göra sig i ordning. Man gjorde som konungen sade, och fylkte samt satte upp märkena. Dag hade ännu icke hunnit fram och derföre felades den fylkingsarmen. Då sade konungen, att Uppländingarne skulle gå fram i stället och taga upp märkena; «det synes mig bäst», tillade han, «att min broder Harald, som ännu är ett barn, icke är med i striden». Harald svarade: «för visso skall jag vara i striden, och blir jag så svag, att jag icke kan styra svärdet, vet jag ett godt råd: jag skall

---

[1]) Vågens väldige, sjökungen.

[2]) Ruts öde berättas i Legend. kap. 85. Ordleken med slagtfät förekommer der, men äfven, med annat sammanhang, i kap. 90.

binda fast handen vid mellankaflen. Ingen kan hafva bättre vilje än jag att göra bönderne skada. Jag följer mine svejtungar». Det berättas att Harald då qvad följande visa:

Töras må jag den armen värja
— tid är för qvinnan att fröjdas;
skola sköldarne rodna
skönt — der jag kommer att stånda.
Icke går unge kämpen
örligsglad, der slag vankas
— ila männen till mordrikt
möte — undan för spjuten.

Han dref sin vilje igenom att få vara i striden.

222. På Stiklastad bodde en bonde vid namn Torgils Halmeson, fader till Grim den gode. Torgils böd konungen sin hjelp och sade sig vilja vara med honom i striden. Konungen tackade honom för tillbudet, men sade: «jag vill icke, att du är med i striden, men hjelp oss hellre dermed, att du sköter om våre män, som blifvit såre, och tag vård om dem som falla. Skulle det ske så, bonde, att jag faller i striden, gif då mitt lik den tjenst, som är af nöden, om man icke hindrar det». Torgils lofvade att uppfylla konungens bön.

223. När konung Olof hade fylkt hären, talade han till dem och bad dem härda sitt mod och gå djerft fram i striden. Han tillade: «vi hafva en god och talrik här; bönderne äro visserligen något flere, men lyckan råder för segern. Jag vill nu yppa för er, att jag ämnar icke fly ur denna strid, utan skall jag antingen besegra bönderne eller också falla. Jag vill blott bedja, att det händer, som Gud ser vara mig nyttigare. Vi skola trösta derpå, att vi hafva en rättare sak än bönderne, samt derpå, att Gud kan efter denna striden frälsa åt oss våra egor eller ock gifva oss för det, vi här förlora, en mycket större lön, än vi sjelfve kunna önska oss. Kan jag tala efter striden, skall jag utmärka hvar och en af er efter förtjenst, efter som han går fram i striden. Få vi seger, finnes det nog af både land och lösören, som nu är i våre ovänners händer, att dela ut bland er. Vi skola i början göra ett hårdt anfall, ty det kan hastigt afgöras, i fall skilnaden i styrka är stor. Vi kunna hoppas seger af ett snart afgörande, men det skulle blifva oss tungt, om vi stridde

oss trötte, så att männen deraf blefvo oduglige till kamp. Vi hafva icke så stor här att dela på som de, hvilke ömsevis gå fram, under det andre söka skydd och hvila sig. Men om vi göra ett så hårdt anfall, att de främste vända bort, falla de hvar öfver annan och deras ofärd blir större, ju flere de äro samman». När konungen slutat sitt tal, gåfvo männen ett starkt bifallssorl och eggade hvarandre.

224. Tord Foleson bar konung Olofs märke. Sigvat skald säger i arfdråpan, som han diktade om konung Olof i likhet med Uppståndelsesagan [1]:

Tord, spörjer jag, skarpt
striden väckte med Olof
— glödde kampen — gingo
goda hjertan samman.
Agmunds broder ädle,
örligsglad han stridde,
högt bar för Ringars
herre stången förgylde.

225. Konung Olof var väpnad på följande sätt. Han hade på hufvudet en förgyld hjelm och bar en hvit sköld, på hvilken var lagdt det helga korset i guld. I andra handen bar han spjutet, som nu står vid altaret i Krist-kyrkan [i Nidaros]. Han var omgjordad med svärdet Hnete, det skarpaste svärd, med guldvirad mellankafle. Han hade dessutom en ringbrynja. Derom säger Sigvat skald:

Folk fick Olof fälla,
förste digre, i brynja
stridslysten sinjor [herre] framgick
segerfröjd att vinna.
Men de som östan anländt,
— öktes strid — med gramen hulde
— mycket säger jag bart — i bjärta
blodströmmar Svear gingo.

226. När konung Olof hade fylkt sin här, voro bönderne ännu icke komne i närheten. Konungen sade då, att folket skulle sätta sig ned och hvila. Han satte sig sjelf och

---

[1]) Månne Hallfred vandrådeskalds Uppreistardrápa?

all hären. De suto icke trångt. Konungen lutade sig ned och lade hufvudet i Finn Arnesons knä. Han somnade då och sof en stund. Då sågo de böndernes här, som kom emot dem med uppsatta märken; det var en öfvermåttan stor mängd. Då väckte Finn konungen och sade, att bönderne kommo emot dem. Då konungen vaknade, sade han: «hvi väckte du mig, Finn, och lät mig icke njuta min dröm?» Finn svarade: «aldrig kunde du drömma sådant, att det icke var bättre att vakna och göra dig redo mot hären, som kommer emot oss. Ser du icke, hvar bondahopen nu är kommen?» Konungen svarade: «icke äro de ännu så nära, att det icke varit bättre, om jag fått sofva». Då sade Finn: «hvad drömde du då, konung, att du tycker det vara så stor mistning att icke få vakna af dig sjelf?» Konungen förtäljde då sin dröm. Han hade sett en hög stege, och gått upp på honom så långt, att han tyckte sig se himlen öppen, ty stegen nådde ända dit. «Jag hade just kommit på öfversta steget, när du väckte mig». Finn svarade: «icke finner jag drömmen lika god som du. Jag tänker, att han bebådar din död, i fall det är något annat än sömnyrsel».

227. När konungen hade kommit till Stiklastad, hände vidare, att en man kom till honom. Det var visserligen i sig icke underligt, ty månge män kommo till honom ur häraden [bygderna], men deri fann man något ovanligt, att denne icke var lik dem, som förut hade kommit till konungen. Han var så lång, att ingen annan räckte högre än till hans axlar; han hade dessutom ett fridt anlete och fagert hår, var väl väpnad med frid hjelm och ringbrynja, med röd sköld och ett smyckadt svärd vid sidan; i handen hade han ett stort guldbelagdt spjut, hvars skaft var så tjockt, att det fylde hela handen. Mannen gick fram till konungen och helsade honom, spörjande, om konungen ville hafva hans hjelp. Konungen sporde efter hans namn och ätt och hvad för landsman han var. Han svarade: «jag har ätt i Jämtaland och Helsingaland och heter Arnlyt gelline. Jag kan förtälja er, att jag halp de män, som du hade sändt till Jämtaland att upptaga skatten; dem lemnade jag för eder räkning ett silfverfat, till järtecken att jag ville vara er vän». Konungen sporde då, om han var kristen eller icke. Han sade, att hittills hade

han trott på sin makt och styrka, och haft alldeles nog af denna sin tro; men nu vill jag hellre tro på dig, konung». Konungen svarade: «om du vill tro på mig, skall du tro det som jag lär dig, nämligen att Jesus Krist har skapat himmel och jord och alla menniskor, och att alle, som äro gode och rättrogne, skola efter döden fara till honom». Arnlyt svarade: «jag har hört talas om Hvite-Krist, men jag känner intet om hans gerningar eller hvad han råder före. Men jag vill tro allt du säger mig och lemna dig att styra för allt mitt». Sedan vard Arnlyt döpt och konungen undervisade honom i så mycket af tron, som tycktes vara honom nödvändigast, och stälde honom sedan i spetsen af sin fylking framför märket. Der stodo äfven Göka-Tore och Afrafaste med deras svejtungar.

228. Nu måste berättas om det, som förut blifvit lemnadt, hur ländemännen och bönderne hade dragit samman en väldig här, så snart de sport, att konungen farit östan ur Gårdarike och kommit till Svitjod. När de hörde, att han kommit till Jämtaland och ämnade fara östan öfver Kölen till Veradalen, stämde de hären in i Trondhem och samlade der alla menniskor, tegnar och trälar. Derefter drogo de in i Veradalen och hären var då så stor, att ingen man var der, som i Norge hade sett en så stor här samlad. Men i denne var, såsom vanligt i store härar, mycket ojämnt folk. Der voro visserligen månge ländemän och en mängd storbönder, men den store hopen bestod dock af torpare och arbetskarlar. Det var hufvudhären, som samlat sig i Trondhem. All denne här var mycket förbittrad mot konungen.

229. Det är redan berättadt, att konung Knut den store lade under sig allt land i Norge och att han satte Håkan jarl att styra der. Han lemnade hos jarlen en hirdbiskop vid namn Sigurd, dansk till börden, hvilken länge hade varit hos Knut. Han var af ifrigt lynne och utmärkte sig i sitt tal. Han gaf med sina ord konung Knut all den hjelp han kunde och var konung Olofs störste ovän. Han var med i hären och talade ofta för bönderne, eggande till resning mot Olof.

230. På ett husting, der mycket folk var församladt, talade han på följande sätt: «här har nu sammankommit en sådan menniskomängd, att i detta fattiga land kan man icke

se en större inländsk här. Denna styrka skulle nu komma er till godo, hvilket ock väl behöfves, om denne Olof icke ämnar låta af att härja för er. Redan i sin ungdom vande han sig att råna och dräpa och for i sådan afsigt vida kring landen. Till sist vände han sig hit och begynte med att göra till sine ovänner de bäste och mäktigaste männen, deribland konung Knut, hvilken alle, som det kunna, äro i främsta rummet skyldige att tjena; i hans skattland slog han sig ned. Detsamma gjorde han med Olof Sveakonung, och jarlarne Sven och Håkan dref han bort från deras arf. Mot sine egne fränder rasade han allra värst, ty han jagade bort alle konungarne från Upplanden, hvilket likväl var väl förtjent, ty de hade dessförinnan brutit sin tro mot konung Knut och följt denne Olof i alla hans oråd. Nu upplöstes deras vänskap på ett passande sätt. Han stympade dem, tog under sig deras riken och ödde så i landet alle tigne män. J veten väl, hur han sedan betett sig mot ländemännen; de bäste äro dräpne och månge hafva drifvits i landsflygt. Äfven har han farit vida omkring detta land med rånarflockar, bränt häraden, dräpt och rånat folket. Hvilken stor-man har icke att hämnas på honom för mycket? Nu kommer han med utländsk här, med månge markmän och stigmän och andre rånare. Menen J, att han nu skall blifva mild mot er när han kommer med detta dåliga folk, då han härjade så, när alle hans följeslagar sökte hålla tillbaka? Jag menar det vara bäst, att J nu minnens konung Knuts råd, att J skullen, om Olof sökte återkomma till landet, behålla er frihet, som konung Knut lofvade er. Han bad er stå emot och förjaga sådane ofredsflockar. Nu hafven J att fara mot dem och fälla allt detta onda folket för örn och ulf och låta hvar och en, som är nedhuggen, ligga der, så vida J icke viljen draga deras lik i hult och röse[1]). Ingen vare så djerf, att han för dem till kyrkorna, ty de äro blott vikingar och ogerningsmän». När han lyktat detta tal, upphofvo de ett stort sorl och lofvade alle att göra som han sade.

231. De ländemän, som sammankommit här, hade stämma och samtal, hvarvid afgjordes, hur man skulle fylka och

[1]) Föra dem afsides i skogarne eller uppkasta rösen öfver dem.

hvilken skulle vara höfdinge för hären. Då sade Kalf Arneson, att Hårek af Tjotta passade bäst till hufvudman, «ty han är kommen af Harald hårfagers ätt och konungen är mycket vred på honom för Grankels dråp. Kommer Olof till riket, skulle Hårek lida af honom det värsta öfvervåld; han är ock mycket bepröfvad i strider och mycket begärlig efter anseende». Hårek svarade, att härtill passade bättre de, som voro i sin lättaste ålder; «jag är nu gammal och skröplig och icke fullt stridsduglig. Jag är ock i frändskap med konung Olof, och om han än värderar det föga i afseende på mig, anstår det mig likväl icke att gå i denna ofrid mot honom längre fram än någon annan i vår flock. Du, Tore, passar väl att vara hufvudman i en strid mot konung Olof. Tillräcklig sak har du dertill; du har att hämnas både för dine fränders död och för det, att han jagade dig bort från all din egendom. Du har ätven lofvat konung Knut och dine fränder att hämnas Åsbjörn. Menar du, att bättre tillfälle kan beskäras än nu, till att hämna alle desse skymfar?» Tore svarade: «icke djerfves jag resa märke mot konung Olof eller vara höfdinge för denne här. Tronderne hafva här den största styrkan och jag känner deras stormod, att de vilja lyda hvarken mig eller någon annan hålög. Men icke behöfs det att påminna mig om allt, som jag har att gälda Olof. Jag minnes väl, hur Olof tagit af lifvet fyra män, alle gäfve i heder och ätt, min brorson Åsbjörn, mine systersöner Tore och Grytgård och deras fader Alve; hvar och en af dem är jag skyldig att hämna. Om mig kan jag säga, att jag har af mine huskarlar utvalt elfva män[1]), de raskaste af alle, och jag tänker, att vi skola icke öfverlåta åt andra att skifta hugg med konung Olof, om vi komma åt.

232. Kalf Arneson tog då till orden: «det är nödigt, att vi icke göra detta vårt verk, som vi upptagit, om intet, då hären nu är sammankommen. Skola vi strida mot konung

---

[1]) Desse elfva och Tore buro de förtrollade renhudspelsarne, jfr kap. 204. Snorre låter dem bäras af Tore och hans män, liksom Styrme i det ur hans Olofssaga uti Flatöboken (III s. 245) intagna fragmentet. Legend. talar deremot om tolf höfdingar, som buro förtrollade (vargskinns-)kappor (kap. 92). Olikheten mellan Styrme-Snorre å ena samt Legend. å andra sidan är således dubbel. Jfr del. I s. XXXVII.

Olof, behöfva vi visserligen annat än att hvar drager sig undan besväret. Vi kunna vara förvissade, att om än konung Olof icke har mycket folk i jämförelse med hvad vi hafve, är höfdingen der orädd och allt hans folk torde vara pålitligt till att följa honom i striden. Men äro nu vi, som skulle vara förstyrar i hären, något bäfvande; och vilje vi icke uppmuntra och egga folket och gå förut, skall genast mängden blifva ängslig och sedan gör enhvar efter sitt behag. Fast här en stor här kommit samman, skola vi väl röna, då vi möta konung Olof och hans här, att vårt nederlag är visst, om icke vi förstyrar äro ifrige och folket störtar fram med ett samtycke. Kan det icke ske, är det oss bättre att icke våga striden, och då hafva vi tydligen ingen annan utväg än att söka Olofs miskund, äfven om han tycktes hård, när han hade mindre sak än han nu torde tycka sig hafva. Jag vet dock, att han har i sin här sådane män, att jag kan få grid, om jag söker. Om J nu viljen som jag, skall du, svåger Tore, och du, Hårek, gå under det märke, som vi skola alle uppresa och sedan följa. Må vi alle vara raske och ifrige i detta verk, som vi nu upptagit, och så hålla fram med bondehären, att de icke finna hos oss någon rädsla. Det eggar folket, om vi gå glade att fylka och uppmuntra dem». När Kalf hade slutat sitt tal, slöto sig alle med bifall till hans mening och sade, att de ville hafva allt så, som Kalf rådde dem». Alle ville, att Kalf skulle vara höfdinge öfver hären och skipa hvar och en i flock, som han ville.

233. Kalf satte då upp märket och stälde derunder sine huskarlar samt Hårek från Tjotta och hans följe. Tore hund stod med sin svejt framför märkena i främsta bröstet af fylkingen. Å hans båda sidor stod utvaldt manskap, det raskaste och bäst väpnade. Fylkingen, i hvilken voro Tronder och Hålöger, var både lång och djup. Till höger derifrån var en annan fylking och till venster från adalfylkingen ännu en under det tredje märket, bestående af Ryger och Hördar, Sygner och Fjärder.

234. Det var en man, som het Torsten knarrsmed [skeppsbyggmästare], en köpman och skicklig smed, stor och stark, ifrig och en väldig kämpe. Han hade kommit i osämja med konungen och denne hade tagit af honom ett stort, nytt köp-

skepp, som han hade gjort, hvilket skedde som bot för hans brott och för att betala tegngälden, som konungen egde att få. Torsten var nu der i hären och han gick framför fylkingen till Tore hund, till hvilken han sade: «här vill jag vara i din svejt, Tore, ty om jag möter Olof, ämnar jag vara den förste att bära vapen på honom, så vida jag kommer åt. På det viset vill jag gälda, att han rånade från mig det bästa köpskepp». Tore tog emot Torsten, som gick in i svejten.

235. När nu böndernes fylkingar voro ordnade, talade ländemännen och bödo folket gifva akt på sina platser, hvar de voro stälde, under hvilket märke, huru nära detta och åt hvilket håll hvar och en var ställd. De bådo männen att raskt och hurtigt gå fram i fylkingen, då med lurarne gjordes härblåsning, ty hären måste rycka fram en lång väg, och man kunde vänta, att fylkingarne skulle derunder rubbas. Sedan eggade de folket. Kalf sade, att alle de män, som hade lidanden och förbittring att gengälda konung Olof, skulle gå fram under de märken, som skulle gå mot Olofs märke, och skulle de dervid tänka på den oförrätt, som han tillfogat dem; de kunde aldrig få ett bättre tillfälle att hämna sina lidanden och frälsa sig från den tunga och träldom, som han hade lagt på dem. «Enhvar», sade han, «som nu icke strider på det djerfvaste, är feg, ty det fattas icke sak med dem, som äro emot er, och de skola visst icke spara er, om de komma åt». Man yttrade högt sitt bifall till hans ord och i all hären blef det nu mycket eggande och uppmuntrande.

236. Sedan gingo bönderne fram till Stiklastad, der konung Olof redan stod med sin här. I spetsen gingo Kalf och Hårek med märket. När de nu möttes, började icke anfallet genast; bönderne dröjde litet, ty deras här hade icke gått jämnt fram, och man ville invänta dem, som kommo efter. Tore hund hade gått sist med sin flock, ty han skulle se efter, att icke några drogo sig bakom, när härropet gafs upp eller fienden syntes. Honom ville nu Kalf invänta. Bönderne hade till härrop att egga hvarandra i striden: «fram, fram, bondemän!»[1] Konung Olof började ej heller anfallet, ty han väntade på Dag och hans folk. Då fingo konungens

[1] Om härropets olika lydelse i Legend. se del I s. XXXVII.

män se, hur Dags här kom. Det uppgifves, att böndernes här bestod af hundra hundraden [14400] män. Sigvat säger:

Såra jag harmas, att hilmen
hade östan ett fåtal;
kramade kungen denne
kaflen, med guld omvirad.
Bönderne drogo i drabbning
dubbelt flere, hör jag — också
segrade de — sveks deraf
stridsfrämjarn endels.

237. När nu båda härarne stodo hvarandre så nära, att männen kände igen hvarandre, sade konungen: «hvi är du der, Kalf, vi skildes ju vänner i Möre[1]). Illa höfves det dig att strida mot oss eller skjuta skadeskott mot vår här, i hvilken du har fyra bröder». Kalf svarade: «mycket går nu annorledes, konung, än det höfdes bäst. J skildens så vid oss, att det var nödigt för dem, som efter voro, att freda sig. Nu får en hvar stadna, der han är. Men finge jag rådá, kunde vi ännu förlikas». Då svarade Finn: «när Kalf talar väl, är det ett märke på att han ämnar göra illa». Konungen sade: «kan väl vara, Kalf, att du nu vill hafva sämja, men bönderne tyckas mig icke låta fredligt». Då svarade Torger från Qviststad: «J skolen nu njuta sådan frid, som månge hittills njutit af er. Nu fån J gälda det». Konungen svarade: «icke behöfver du vara så ifrig att möta oss, ty dig är icke beskärdt att vinna seger öfver oss i dag; jag har haft dig till välde från att du var en obetydlig man»[2]).

238. Vid detta kom Tore hund med sin svejt och gick fram för märket, ropande: «fram, fram, bondemän». Desse uppgåfvo då sitt härrop samt sköto med pilar och spjut. Konungsmännen uppgåfvo äfven härropet och derefter eggade de hvarandre med de ord, som man förut hade lärt dem: «fram, fram, kristmän, korsmän, konungsmän». När bönderne, som stodo ytterst i härarmen, hörde detta, ropade de detsamma, som de hörde dem yttra; och när de andre bönderne

[1]) Legend. kap. 82 låter Olof och Kalf mötas långt tidigare, hvarjämte biomständigheterna äro betydligt olika.

[2]) Enligt Legend. kap. 90 säger Olof detta till Erland från Gärde.

hörde detta, tänkte de, att desse voro konungens män, och anföllo dem; så stridde de inbördes, och många föllo, innan man kände igen hvarandre.

Vädret var fagert och solen sken klart. Men när striden begynte, kom det en rodnad öfver himmelen och öfver solen, och innan denna försvann vard det mörkt som om natten[1]. Konung Olof hade fylkt sine män på en höjd och de störtade ned öfver bönderne med sådan häftighet, att deras fylking bugnade, så att bröstet af konungens fylking stod der de efterste af bönderne förut hade stått. En stor del af bönderne voro då färdige att fly, men ländemännen och deras huskarlar stodo fast och striden blef skarp. Sigvat säger:

Vida kom fält under fötter
— frid ej längre rådde —
att döna, när i bråd drabbning
drogo brynjade kämpar;
då när arla arbetsmännen
almens med bjärta hjelmar

[1] Man har användt denna solförmörkelse, för att bestämma dagen för Stiklestadsslaget. Solförmörkelsen inträffade måndagen den 31 Augusti, under det att Snorre och de isländske annalerne, Tjodrek munk och Legenderne — dessa senare fullkomligt oberoende af Snorre, liksom Snorre torde i väsentlig mon varit oberoende af dem — nämna onsdagen den 29 Juli. Tvenne varierande uppgifter (en fredag i Augusti och *tis*dagen den 29 Juli) väga, såsom Munch *b* s. 787 visat, föga. Munch förklarar sig för den 31 Augusti såsom dödsdagen, på grund af uppgiften om solförmörkelsen under slaget. Han anmärker, att man möjligen kunde vilja anse att solförmörkelsen blifvit alldeles godtyckligt satt i sammanhang med berättelsen om slaget, men han afvisar detta, på grund af en mängd sannolikhetsskäl. Dessa sistnämnda synas mig vara något lösa och ingalunda egnade att afgöra frågan. Att sammanställningen af solförmörkelsen och striden är godtycklig, synes man mig mycket väl kunna antaga; den förekommer väl redan i Sigvats visa, men — märk väl — Sigvat var *icke* närvarande i slaget, utan han skref efter andras uppgifter. Dessa tvifvelsmål mot samtidigheten af de två tilldragelserna grunda sig på den helgonet Olof tillbedjande och firande kyrkans snart sagdt enstämmiga uppgift af den 29 Juli såsom S:t Olofs festdag. Munch har visserligen velat bestrida denne dags rätt att anses som konungens dödsdag, på grund deraf, att ett gammalt breviarium låter den 29 Juli vara Olofs natalitium, födelsedag. Men denna Munchs argumentation är alldeles förfelad, då i det kyrkliga språket helgonens dödsdag kallades rentaf deras födelsedag, såsom den dag, då de föddes till det himmelska lifvets fulla åtnjutande. På grund af detta allt anser jag den 29 Juli böra räknas som konungens dödsdag och ingalunda den 31 Augusti.

— mycken blef å Stiklastaden
stålvind — nedåt trängde[1]).

Ländemännen eggade de sine och stormade fram. Sigvat säger:

Fram i fylking deras
for nu märket, i Tronders
midt. Nu allmogen ångrar.
Ej de dröjde att mötas.

Då störtade bönderne till från alla sidor. De främste höggo, de dem närmaste stucko med spjut och alle de som efter kommo sköto med spjut eller pilar eller kastade sten, handyxor eller skaftflätter. Månge föllo nu å båda sidor. I första sammandrabbningen föllo Arnlyt gelline, Göka-Tore, Afrafaste med all deras svejt; hvar och en af dem hade före sig en man eller två, somlige flere. Då förtunnades manskapet framför konungens märke. Han bad då Tord bära fram märket och han följde det sjelf med de män, som han hade valt att vara när sig i striden, de vapendjerfvaste och bäst rustade männen i hele hären. Derom säger Sigvat:

Mest, hör jag, märken sina
min drotten gick närmast
— stången skred för kungen —
striden väl var tillräcklig,

När nu konung Olof gick fram ur sköldborgen och i spetsen af fylkingen och bönderne sågo honom i anletet, räddes de och deras händer sjönko ned. Sigvat säger:

Var det för spridare af spjutens
sjö, menar jag, hemskt att blicka
in i stridsglade Olofs
ögon, de lejonskarpa.
Tordes ej trondske männen
— tycktes dem hersa-drottnen
agelig — att se i ögon
ormgläusande klara[2]).

Striden vard mycket hård. Konungen gick sjelf hårdt fram i huggstriden. Sigvat säger:

---

[1]) Almbågens arbetsmän, krigarne.
[2]) Spjutsjöns (blodens) spridare, kämpen.

Sölade i stridsmäns-bloden
sköldar i kämpe-händer
blodiga svärd, der skaran
sökte tjodkonung dyre.
Och i jerneleken
öfvad, gram lät svärden,
af blod bruna, In-Tronders
benegårdar klyfva [1]).

239. Konung Olof stridde då med mycken djerfhet. Han högg till Torger från Qviststad, den förr omnämnde ländemannen, tvärt öfver anletet, krossade nässkyddet å hjelmen och klöf hufvudet nedanför ögonen, så att det nästan gick af. När han föll, sade konungen: «var det icke sant hvad jag sade dig, Torger, att du icke skulle segra i striden med oss?» Härvid sköt Tord ned märkestången så hårdt, att han stod i marken; sjelf hade han fått banesår och föll under märket. Då föllo äfven Torfinn munn och Gissur gullbrå; denne hade anfallits af tvenne män, men han fälde den ene, och sårade den andre, innan han föll sjelf. Så säger Hofgårda-Räf:

Ensam höjde Gun-gnyet
— Göts bål klang — med tvenne
skarpe tegnar — stridsask,
i stålens regnskur orädd.
Dalå-strömma-sändarn
sårat en; en annan
Dröpne-daggens Frö han
drap — rödt färgades jernet [2]).

Då inträffade hvad redan är sagdt, att himlen var klar, men solen försvann plötsligt och det vard mörkt. Sigvat säger:

Under anse det alle
icke litet, att kunde
stötte-hästens styrmän
skylös sol ej värma.
Skedde å denne dag, att

[1]) Leken med jernen (jernvapnen), striden. Benans gård, hufvudet.

[2]) Guns, stridsgudinnans gny. Göts (Odins bål), svärdet. Stridens askträd, stridsmannen. Dalens (bågens) åströmmar, pilarne. (Odins ring) Dröpnes dagg, det från denne drypande guldet. Frö eller herre, stormannen.

dagen fick ej färg fager
— östan sporde jag sanning
sägas om kungens örlig [1]).

Vid denna tidpunkt kom Dag Ringsson med sin här, fylkte de sine och satte upp sitt märke. Men då det var mycket mörkt, gick det icke hastigt med anfallet, ty de visste icke med säkerhet, hvad de hade före sig. De vände sig dock mot Rygerne och Hördarne. Detta allt hände samtidigt eller något litet förr, somt litet senare.

240. Kalf Arneson hade tvenne fränder Kalf och Olof; de voro store och duglige män och stodo å hans ena sida. Denne Kalf var son af Arnfinn Arnmodsson och brorson af Arne Arnmodsson. Å Kalf Arnesons andra sida gick Tore hund. Konung Olof högg Tore hund tvärt öfver axlarne, men svärdet bet icke; det tycktes blott som om det dammade ur renpelsen. Sigvat säger:

Gramen gode sjelf bäst
galdrar mycket starka
trollförfarne Finnars
fann Tore skydda,
då när hunens eldhöjare
Hunden slog öfver axeln
med guldsmyckade svärdet
— slött det ville ej bita [2]).

Tore högg då till konungen och de skifte några hugg, men konungens svärd bet icke på renpelsen; Tore sårades dock på handen. Vidare qvad Sigvat:

Ej med skäl man sanna
snillet frånkänner Hunden
hugstore — jag sport det hemma —
ho såg väl verk större?
Trott tvärgårdsvindens
tordes, stridshusets, han som

---

[1]) Den det på land uppdragna skeppet uppehållande stöttans häst, skeppet. Sjömännen omtalas här i stället för männen i allmänhet.

[2]) Hunens (masttoppens) eld, skölden.

ryckte fram, hugg rikta
rätt mot konungsmannen [1]).

Konungen sade då till Björn stallare: «slå den hunden, eftersom jern icke biter honom». Björn vände yxan i handen och slog med hammarn. Hugget kom i axeln och var så väldigt, att Tore vacklade. I samma ögonblick vände konungen sig mot Kalf och hans fränder samt gaf Olof banesår. Då lade Tore hund med sitt spjut till Björn stallare, träffade honom i midjan och gaf honom banesår. Då sade Tore: «så stöta vi björnar» Torsten knarrsmed högg till konung Olof med yxan och hugget kom i venstra benet ofvanför knät. Finn Arneson drap genast Torsten, men konungen lutade sig för sårets skuld upp mot en sten, kastade svärdet och bad Gud hjelpa sig. Då lade Tore hund till honom med spjutet; stöten träffade nedanför brynjan och gick in i magen. Då högg Kalf till honom. Hugget träffade halsen å venstra sidan; meningarne äro dock olika, hvar Kalf sårade konungen [2]).

Dessa tre sår gåfvo konung Olof döden. Efter hans fall föllo nästan alle, som hade gått fram med honom. Bjärne gullbråskald qvad om Kalf Arneson:

Jord tog du med svärd att försvara
stridsglad mot Olof;
brottas du med bragning
bäste — det säger jag mig förnummit.
Gick du å Stiklastaden
— storverk! — före gick märket;
sant är, att manligt du stridde,
tills store gramen var fallen.

Sigvat skald qvad detta om Björn stallare:

Björn hör jag ock ärligt
arla [fordom] stallarne lärde,
hur drotten-hugen att hålla
— han fram gick — det dugde.

---

[1]) Snillet, duglighet, mod. Stridens hus (sköldens) tvärgårds (sköldborgens) vinds (stridens) Trott eller Odin, kämpen (Tore).

[2]) Medeltidsbilder af S:t Olof låta honom bära oftast yxan, någon gång spjutet, som martyrredskap. Scenen, då Torger hugger honom i knät, har bevarats i minnet, men man får se Olof sittande på en thron mottaga hugget i benet.

Föll i här vid hilmens
hufvud den ärerikes;
hans död väl må höjas
af hirdens trogne svenner.

241. Dag Ringsson uppehöll då striden. Hans första anfall var så hårdt, att bönderne drogo sig tillbaka och några flydde. Då föllo ganska många af bönderne samt ländemännen Erland från Gärde och Åslak af Finnö. Märket, som de förut hade haft, höggs ned. Striden var nu som häftigast; man kallade henne Dags-striden. Mot Dag vände sig då Kalf Arneson, Hårek från Tjotta och Tore hund med den fylking, som följde dem. Dag öfverväldigades då och vände sig till flygt med den återstående hären. De fleste flydde upp efter en dal; många föllo der och folket spridde sig då bort åt bägge sidor. Många voro mycket sårade, många så trötte, att de dugde till intet. Bönderne förföljde icke långt, ty höfdingarne vände snart åter till de fallne, ty många hade der att leta efter sine vänner och fränder.

242. Tore hund gick då fram till konung Olofs lik och skötte om det, lade ned och rätade det och bredde ett kläde deröfver. Han sade sedan, att när han torkade bloden af konungens anlete, var detta så fagert, att rodnad var på kinderna, som om han sofvit, men mycket bjärtare än förr under hans lif. Dervid kom konungens blod å Tores hand och rann öfver lofven, der han hade sårats, och för det såret behöfdes sedan intet omband, så hastigt läktes det. Tore vitnade sjelf härom, när konung Olofs helighet kom upp för allt folket, och han var af alle stormännen, som i striden voro emot konungen, den förste att hålla upp hans helighet.

243. Kalf Arneson letade efter sine fallne bröder. Han fann Torberg och Finn; det säges, att Finn kastade mot honom ett svärd för att dräpa honom och sade honom hårda ord, kallande honom gridniding och drottensvike. Kalf gaf icke akt härpå, utan lät bära bort honom liksom Torberg från valen. Man såg då efter deras sår och fann att de icke hade några dödliga; de hade fallit nedtryckte af vapnen och trötthet. Kalf flyttade sine bröder ned till skeppet och for sjelf med dem, och så snart han vändt bort, försvunno de bönder, som hade hem i närheten, utom de, som höllo på

med sine sårade fränder och vänner eller med de fallnes lik. De sårade fördes hem till byn; när alla husen voro uppfylda, tältades ute öfver några. Väl var det underligt, hur mycket folk hade kommit samman i bondehären, men man fann det icke mindre underbart, att hären upplöstes så hastigt bara början var gjord. Detta kom mycket deraf, att den största mängden hade kommit ur häraden [bygden] deromkring och längtade mycket hem.

244. Bönderne, som hade hemmen i Veradalen, gingo till höfdingarne Hårek och Tore att klaga för dem sin nöd. «De flyende», sade de, «som här kommit undan, fara nog upp genom Veradalen och torde styra illa till på våre gårdar. Vi kunna icke vända hem, så länge de äro i dalen. Gören nu så väl, att J faren efter dem med härsmakt, och låten icke ett barn komma undan, ty sådant hade de visst ämnat oss, i fall de segrat i striden, och så skola de ännu göra, om vi mötas efter detta och de äro starkare än vi. Det kan hända, att de dröja i dalen, om de icke vänta sig någon skräck, och de skola nog genast fara våldsamt fram i våra bygder». Bönderne talade härom med många ord och eggade ifrigt, att höfdingarne skulle fara och dräpa dem, som hade undkommit. Höfdingarne talade sig emellan härom och funno bönderne hafva talat sant i mycket, hvarföre de bestämde, att Tore hund skulle med sitt folk, sex hundraden män, följa Verdalborne.

De bröto upp, när det skymde. Tore stadnade icke förr än han om natten kom upp å Sula, der han sporde, att Dag Ringsson och andre flockar af konung Olofs män hade kommit dit om qvällen, dröjt der öfver nattvarden och sedan dragit sig upp åt fjället. Då sade Tore sig icke ämna följa dem bland fjällen, och vände åter ned i dalen; de kommo då icke åt att dräpa månge män. Bönderne drogo då till sina hem.

Följande dag gick Tore med sine män om bord, och de konungsmän, som kunde röra sig, sörjde för sin säkerhet, gömmande sig i skogarne; några fingo hjelp af folket.

245. Harald Sigurdsson fördes mycket sårad af Ragnvald Bruseson till en bonde natten efter striden. Bonden tog vid honom och läkte honom lönligen. Sedan sände han sin

son att följa honom bort. De foro med höljda hufvud öfver fjäll och ödemarker, tills de kommo fram i Jämtaland. Harald Sigurdsson var femton vintrar, när konung Olof föll. Han träffade Ragnvald Bruseson i Jämtaland och de foro båda tillsamman österut till konung Jarislef i Gårdarike, såsom sagdt är i sagan om konung Harald Sigurdsson[1]).

246. Tormod Kolbrunsskald var i striden under konungens märken. När konungen var fallen och anfallet var som vildast, föllo konungens män hvar vid den andres sida; af de som stodo uppe, voro de fleste sårade. Tormod var mycket sårad. Han gjorde då, som de andre, drog sig ifrån der det tycktes vara den största faran; ja några sprungo. Då började Dagsstriden och alle vapenföre af konungens män drogo sig dit. Tormod deltog då icke längre i striden, ty han var urståndsatt dertill af sår och trötthet, men fast han intet kunde uträtta, stod han bredvid sine lagsmän. Dervid träffades han af en pil i venstra sidan. Han slet bort pilskaftet och gick ur striden, hem till husen, och kom till en stor lada. Han hade ett bart svärd i handen. När han gick in, gick en man ut mot honom, sägande: «många onda läten äro här inne, jämmer och qvidan. Det är stor skam att raske män icke kunna tåla sina sår. Det kan väl vara att konungsmännen gingo väl fram i striden, men omanligt bära de sina sår». Tormod sporde, hvad han hette, och mannen svarade Kimbe. Tormod sporde vidare: «var du i striden?» «Ja», svarade han, «med bönderne, hvilket var bättre». «Är du något sårad?» sporde Tormod. «Litet», svarade Kimbe; «var du i striden?» Tormod sade: «jag var med dem, som hade bättre». Kimbe såg, att Tormod hade på armen en guldring och sade: «du är visst en konungsman. Gif mig guldringen, skall jag dölja dig. Kommer du i böndernes väg, dräpa de dig». Tormod svarade: «tag du ringen, om du kan, jag har nu mist mera än den». Kimbe sträckte fram handen för att taga ringen, men Tormod högg till med svärdet, så att handen gick af. Och det berättas, att Kimbe bar sitt sår ingen mon bättre än de, hvilke han nyss hade tadlat. Kimbe skyndade bort,

[1]) Harald hårdrådes saga, kap. 1 och 2. Denna hänvisning saknas i den särskilda stora sagan om Olof helge. Om slutsatserna, som kunna dragas deraf, se del I s. XLVII.

men Tormod satte sig ned i ladan, satt der och hörde på männens tal en stund. Man talade mest derom, hvad hvar och en tyckte sig hafva sett i striden, och man ordade om männens bedrifter. Någre lofvade mest konung Olofs mandom, men någre framhöllo andre män icke mindre. Då qvad Tormod:

Ädelt var Olofs hjerta,
ifrig han vadat i bloden,
prydda beto svärden å Stiklastaden, kamp ville folket.
Il-träden hör jag alla
Odins, utom sjelfve gramen
— rönts hade de fleste i friska
flenstormen — sig värna [1]).

247. Tormod gick sedan bort och in i en skämma, der månge andre hårdt sårade redan voro. En qvinna band om deras sår. En eld brann på golfvet och hon värmde der vatten, för att rentvätta såren. Tormod satte sig ned ytterst vid dörren. Der gick en man ut och en annan in, hvilke hade att göra med de sårade. Då vände sig en till Tormod, såg på honom och sade: «hvi är du så blek? är du sårad? hvarför ber du då icke om läkning?» Tormod qvad då denna visa:

Jag är ej röd, men eger
— akta få på mig såre —
falkbädds fagra skagul
fullröd man, den hvita.
Mig är så, du att mörda
mälden, Fenjas vana,
ty djupa af danska vapnen
och Dags strid svida spåren [2]).

Sedan stod Tormod upp, gick in till elden och stod der en stund. Då sade läkeqvinnan till honom: «gå ut, du karl, och

---

[1]) Odins il, striden. Flen, pil.

[2]) Falkens bädds (handens) fagra, hvita skagul (valkyrja), qvinnan i huset. Den gifmilda qvinnan mördar (förstör) Fenjas (kung Frodes trälqvinnas) mäld, guldet.

tag in veden, som ligger utanför dörren»[1]). Han gick ut och kom in med ett fång ved, som han kastade ned på golfvet. Då såg läkeqvinnan honom i anletet och sade: «fasligt blek är du. Hvi är du sådan?» Då qvad Tormod:

Undras falkejordens
ek, hvi vi äro bleke;
få varda fagra af såren,
fann jag pilskurar, qvinna.
Mig flög malmen den svarta,
mäktigt drifven, igenom;
hvasst bet och farligt, hjertat
helt nära, jernet, jag tror det.

Då sade läkeqvinnan: «låt mig se såren, så skall jag binda om dem». Tormod satte sig då ned och kastade kläderna af sig. Läkeqvinnan såg på hans sår och undersökte det, som han hade i sidan; hon kände, att jernet satt derinne, men hon var icke viss, åt hvilket håll det hade gått. Hon hade kokat samman stött lök och andra örter, hvilka hon gaf de sårade att äta, för att röna, om de hade hålsår, ty när det var hål [intill inelfvorna], kände hon det af löklukten ur såret. Hon bar nu detta till Tormod och bad honom äta, men han svarade: «bär bort, jag har icke grötsjukan». Sedan tog hon en spännetång och försökte draga ut jernet, men det satt fast och rörde sig icke alls; endast litet stack också fram, ty såret var svullet. Då sade Tormod: «skär du kring jernet, så att man kommer väl åt med tången; gif denne sedan åt mig och låt mig rycka». Hon gjorde som han sade. Han tog då guldringen af armen och lemnade läkeqvinnan, bedjande henne göra deraf hvad hon ville. «En god dyrbarhet är det», sade han; «konung Olof gaf mig honom denne morgon». Sedan tog han tången och ryckte ut pilen; men denna hade hullingar och vid dem suto tågor af hjertat, några röde, andre hvite. När han såg det, sade han: «väl har konungen födt oss, då jag är så fet om hjerttrötterna». Derefter lutade han sig bakut och dog. Mer är icke att säga om Tormod.

---

[1]) Legend. vet ej af någon sådan tillsägelse. Der ser det ut (kap. 96 och 97), som om det varit tvenne läkeqvinnor, hvilket troligen beror på dålig förening af berättelser hemtade från olika håll.

248. Konung Olof föll midveckodagen IIII Kal. Augusti [onsdagen den 29 Juli 1030]. De möttes nära middagen och striden började före middagen. Konungen föll före nona [kl. 3] och mörkret varade från middagen till nonan. Sigvat skald säger om stridens slut:

Stor är saknad af Englers
— starkt värn bröts för gramen —
hatare, sedan härmän
honom lifssjuk gjorde.
Hätsk tog från hilmen lifvet
hären, der i strid klöfvos sköldar;
till flena-mötet gick folkets
fylkare — Dag kom undan.

Vidare qvad han:

Aldrig förr hafva skräckens
skär-träd hos hersar modet
— folket vållat åt försten döden —
funnit slikt, eller bönders,
att sådan gram i striden
sårelds träden fälde
som Olof syntes — sköna
skaror lågo i bloden[1]).

Bönderne rånade icke de fallne. Tvärtom var det efter striden så, att en räddsla kom öfver månge, som hade varit mot konungen, men likväl höllo de i med sin illvilje, så att de sade sig emellan, att de män, som fallit med konungen, icke skulle få någon omvårdnad eller begrafning, såsom det anstod gode män, utan kallade de dem alle rånsmän och utlagar. Men de som mäktige voro och hade fränder bland de fallne, brydde sig icke derom, utan förde sine fränder till kyrkor och bevisade dem den siste hedern.

249. Torgils Halmeson och hans son Grim foro om qvällen, sedan det blifvit mörkt, till valen. De togo upp och buro bort konung Olofs lik till en liten öde koja, på andra sidan af byn. De hade med sig ljus och vatten. De togo då kläderna af liket, togo det och svepte det i linnedukar, lade se-

---

[1]) Stridens skärs (sköldens) träd, kämpen. Såreldens träd betyder detsamma.

dan ned det i huset och skylde det med grenar, så att äfven om folk komme in, skulle ingen se det. Sedan gingo de hem till byn.

Med hvardera hären hade följt månge stafkarlar och fattige, som tigde mat. Qvällen efter striden dröjde mycket folk qvar och när natten kom, sökte de sig härberge i alla hus, både stora och små. Der var en blind man, om hvilken det finnes en berättelse; han var fattig och hans sven följde med och ledde honom. De gingo ute kring byn och sökte härberge och kommo derunder till samma ödehus. Dörrarna voro så låga, att de måste nästan krypa in. När den blinde kom in, trefvade han för sig på golfvet och sökte efter hvar han kunde lägga sig. Han hade en hatt å hufvudet och hatten föll ner för hans anlete, när han lutade sig. Han kände med handen, att det var vått på golfvet och tog då med den våta handen och rätte upp hatten. Fingrarne kommo vid hans ögon och genast fick han sådan klåda å ögonlocken, att han strök med de våte fingrarne på sjelfva ögonen. Sedan gick han ut ur huset och sade, att derinne kunde han icke ligga, ty allt var vått. När han kommit ut, kunde han först urskilja sina händer och allting, som var så nära att han kunde se det för nattmörkret. Han gick då genast hem till byn och in i stugan, der han sade för alle, att han hade fått sin syn och var ej längre blind. Men månge derinne visste väl, att han länge varit blind, ty han hade varit det förr och gått genom bygderna. Han sade, att han hade sett först, när han hade kommit ut ur ett litet och dåligt hus; «allting var vått derinne, jag kom med händerne deri och gned sedan ögonen med de våta händerna». Han sade äfven, hvar huset stod. Men männen, som voro der och sågo detta, undrade mycket häröfver och talade sig mellan om hvad kunde vara i det huset. Men Torgils bonde och hans son Grim trodde sig förstå, hur detta hade tillgått, och de voro mycket rädde, att konungens ovänner skulle gå och ransaka huset. De begåfvo sig sedan dit i hemlighet och förde ut liket i hagen, der de dolde det. Derefter vände de om till byn och sofvo der om natten.

250. Tore hund kom femte dagen [torsdagen] ned ur Veradal till Stiklastad och mycket folk med honom. Der

voro äfven många bönder. Då tog man de fallne och man förde bort liken af vänner och fränder, och halp de sårade, som man ville bota; många hade då dött efter stridens slut. Tore hund gick till det rum, der konungen hade fallit, och sökte efter hans lik, och när han icke fann det, sporde han, om någon kunde säga honom, hvart liket tagit vägen. Men ingen kunde säga det. Då sporde han Torgils bonde, om han hade någon aning, hvar konungens lik var. Torgils svarade: »icke var jag i striden och känner derföre föga hvad der tilldragit sig. Många berättelser äro i omlopp. Det berättas nu, att man i natt funnit konung Olof uppe vid Staf med en flock män. Har han åter fallit, hafva väl edre svejtungar gömt honom i hult och röse. Tore ansåg sig väl veta, att konungen fallit, men många voro de, som fattade i detta och knotade deröfver, att konungen månde hafva kommit undan ur striden och att det icke skulle dröja länge, innan han fått en här samlad, för att gå mot dem. Tore gick då till sina skepp och for ut efter fjärden. Bönderne skingrades nu och förde bort alle sårade, som kunde röras.

251. Men Torgils Halmeson och Grim hade i sin vård konung Olofs lik och voro mycket orolige, hur de skulle kunna akta det så, att hans ovänner icke kommo åt att misshandla det; ty de kunde förnimma af böndernes tal, att deras afsigt vore, att om de funno liket, bränna det eller föra ut på sjön och sänka det. Fader och son hade sett om natten, som om det brunnit en fackellåga öfver konung Olofs lik bland de fallne, och sedan, när de hade gräft ner liket, sågo de ständigt om nätterna ljus öfver rummet, der konungen hvilade. De befarade, att konungens ovänner, om de sågo detta, skulle leta liket der det fans, och de voro derföre ifrige att flytta liket till något ställe, der det vore välkommet. De gjorde med största omsorg en kista och lade konungens lik i denna. Sedan gjorde de en annan likkista, som de fylde med halm och sten, så att hon fick manstyngd, och slöto sedan väl till henne. När all bondehären var borta från Stiklastad, bröto de upp med en roddfärja: de voro sju eller åtta, alle Torgils' fränder och vänner. De buro lönligen konungens lik till skeppet och satte ned kistan under tiljorna. De hade äfven med sig den stenfylda kistan och satte henne i skeppet,

så att alle kunde se henne, foro sedan ut efter fjärden, fingo god vind och kommo om qvällen, när det började mörkna, ut till Nidaros, der de lade sig vid konungsbryggan. Torgils sände då upp i byn och lät säga biskop Sigurd, att han kommit dit med konung Olofs lik. När biskopen förnam det, sände han genast sine män ned till bryggan, der togo de en roddskuta, lade denna invid Torgils skepp och bådo att få konungens lik. Torgils och hans män togo kistan, som stod uppe å tiljorna och flyttade henne öfver i skutan, hvarefter denna roddes ut på fjärden och kistan sänktes. Då var det mörk natt. Torgils rodde då upp efter byn, till dess byn tröt, och lade i land vid Sörlid, ofvanför byn. Der togo de upp liket och buro det in i en ödeskämma, som stod ofvanför de andra husen, och vakade om natten öfver liket. Torgils giok då ned i byn och gaf sig i tal med de män, som varit konung Olofs vänner, spörjande, om de ville taga mot konungens lik. Ingen tordes det. Då förde Torgils liket upp med ån och gräfde ned det i den dervarande sandbacken, hvarefter de gjorde allt i ordning, så att ingen skulle se, att der nyligen varit arbetadt. De hade slutat alltsammans, innan det dagade; de gingo då till skeppet, lade genast ut ur ån och foro sin färd, till dess de kommo hem till Stiklastad.

252. Sven, son af konung Knut och Alfifva, Alfrun jarls dotter [1]), hade blifvit satt att styra i Jomsborg uti Vendland. Till honom kom då bud från hans fader konung Knut, att han skulle begifva sig till Danmark, för att sedan fara till Norge och öfvertaga styrelsen öfver detta land jämte konungsnamnet öfver Norge. Sven for då till Danmark och fick derifrån stort följe, deribland Harald jarl och månge andre stormän. Derom talar Torarin loftunga i qvädet, som han diktade om Sven Alfifvoson, hvilket kallas Glälugnsqvädet:

Var alls ej doldt,
hur Daner gjorde
trogen färd
med tengil sin.
Det var jarlen
först af alle

[1]) Ælfgifu, dotter af ealdormannen Ælfhelm i Northampton.

och hvar man,
som honom följde,
ene mannen
än den andre bättre.

Sedan for Sven till Norge jämte sin moder Alfifva och han togs till konung på alla lagtingen. Han hade kommit östan till Viken, när striden stod vid Stiklastad och konung Olof föll. Sven stadnade icke förr än han om hösten kom norrut i Trondhem. Han togs till konung der som annorstädes.

253. Han hade nya lagar i landet uti många afseenden, i öfverensstämmelse med de danska lagarne, ehuru somt var mycket hårdare. Ingen fick fara ur landet utan konungens lof; for någon, tillföll all hans egendom konungen. Den som drap en annan, hade förverkat land och lösören. Var någon landsförvist och tillföll honom ett arf, tillegnade konungen sig detta arf. Vid jul skulle hvar man lemna konungen en mäle malt för hvar härd och ett lår af en trevintersoxe — det kallades vins-tödde [gräsgångs-gåfva] — och ett spann smör, och hvar husfröja skulle lemna så mycket ospunnet lin, att man kunde spänna det om den störste [tummen] och den längste fingern. Bönderne voro skyldige, att uppföra alla hus, som konungen ville hafva å sina boställen. Sju män skulle ställa en i hären och utreda för hvar och en som var fem vintrar gammal [och deröfver] och derefter hafva hamlor[1]). Hvar och en, som rodde ut på hafvet, skulle gifva konungen landvarder, hvarifrån han än for, d. v. s. fem fiskar. Hvart skepp, som for bort från landet, skulle hålla åt konungen ett rum tvärt öfver skeppet[2]). En hvar, som for till Island, inländsk eller utländsk, skulle gälda landörar. Härmed följde ock, att danske män skulle hafva sådan heder i Norge, att en dansks vitnesbörd skulle fälla tio norrmäns.

Men när dessa lagar kungjordes för folket, började man genast resa sig deremot och knota sig emellan. De, som icke

---

[1]) D. v. s. i samma förhållande deltaga i ledungsskeppets utrustning. Hamlan betecknar ursprungligen årtullsbandet, af hvilket åran fasthölls. Årtullen heter, såsom redan är nämndt, hå (hår). Äfven i Sverige utgjordes bidragen till ledungen efter hår och hamlor.

[2]) Enligt Frostatingslagen tyckes man i stället hafva fått lemna konungen en afgift från hvart skepp.

hade varit i färden mot konung Olof, sade: »här hafven J nu, In-Tronder, vänskap och lön af Knutlingarne, för det J striden mot konung Olof och beröfvade honom riket. Man hade lofvat er frid och rättsbättring, men nu hafven J tvång och träldom och dertill skam och nidingsskap». Mot detta var det icke gödt att tala, och alle sågo, att man hade stält olyckligt till. Men man hade dock icke mod att resa sig mot konung Sven, hvilket kom mest deraf, att männen hade lemnat konung Knut sine söner och andre nära fränder såsom gislar, äfvensom deraf, att det icke fans någon förstyre till resning[1]). Brådt hade man mycket att klaga på konung Sven, men man gaf dock drottning Alfifva största skulden till allt, som bar emot. Men då började månge att tala hvad sant var om konung Olof.

254. Denne vinter [1031] började månge i Trondhem tala derom, att konung Olof var en sannhelig man och att många järtecken till hans helighet skedde. Månge började då åkalla honom, när det var något vigtigare å färde. Månge fingo genom sådan åkallan hjelp, några till helsan, andre lycka på färder eller annat gods, som tycktes behöfligt.

255. Enar tambskälfvarn hade kommit vestan från England hem till sine gårdar och hade de vetslor, som konung Knut hade gifvit honom, när de möttes i Trondhem; det var nästan ett jarlsrike. Enar hade icke gått emot konung Olof, hvaröfver han rosade sig sjelf. Han tänkte nämligen derpå, att Knut väl hade lofvat honom jarlsdöme öfver Norge, men icke hållit sitt löfte. Enar var den förste af stormännen, som framhöll konung Olofs helighet.

256. Finn Arneson dröjde icke länge hos sin broder Kalf på Egg, ty han var högst missnöjd deröfver, att Kalf varit i striden mot konung Olof; han förebrådde honom detta ständigt och hårdt. Torberg Arneson styrde sina ord bättre än Finn, men äfven han hade mycken lust att fara hem.

---

[1]) Redogörelsen för Svens lagar är ordagrant tagen ur Ågrip kap. 24. Der omtalas ock det band, som lades på folket, derigenom att flere voro gislar, hvarjämte tilläggés, att dessa stadgar fortforo, till dess de afskaffades af Sigurd Jorsalafare och hans broder. Detsamma om afskaffandet omtalar Snorre längre fram i sagan om Sigurd, Östen och Olof, kap. 19. Äfven i Legend. kap. 77 är framställningen nästan identisk.

Kalf gaf då bröderne ett godt långskepp med all utredning och bonad samt godt följe, och de foro till sine gårdar. Arne Arneson låg länge i sina sår, men vard till slut hel och felfri; han for följande vinter till sitt bo. Alle desse bröder fingo grid af konung Sven och de suto alle i stillhet.

257. Följande sommar [1031] talades mycket om konung Olofs helighet och ordalagen om honom förändrades. Månge, som förr gått emot honom af full fiendskap och icke kunnat förmått sig att om honom säga ett sant ord, besannade, att han månde vara helig. Man började då äfven åtala dem, som mest hade eggat till motstånd mot konungen. Mycken skuld sköts på biskop Sigurd, och han fick så månge ovänner, att han ansåg det vara bäst för sig att fara till konung Knut i England. Sedan sände Tronderne till Upplanden med bön, att biskop Grimkel skulle komma till Trondhem. Honom hade konung Olof, när han drog i öster till Gårdarike, sändt åter till Norge, och han hade sedan hållit sig i Upplanden. När biskopen fick detta bud, redde han sig genast till färden, hvartill medverkade mycket, att biskopen trodde det vara sant, som sades om konung Olofs järtecken och helighet.

258. Biskop Grimkel for till Enar tambskälfvarn. Enar tog med glädje mot honom och de talade om många saker, deribland om de stortidender, som timat. De kommo härvid fullt öfverens. Sedan for biskopen in till köpingen, der folket tog väl emot honom. Han sporde noga om de tecken, som berättades om konung Olof, och han fick höra goda saker. Sedan sände biskopen till Stiklastad samt kallade Torgils och hans son Grim till sig ut i byn. De lade icke färden under hufvudet, utan foro ut till biskopen och sade honom allt det märkliga, som de visste hafva skett, äfvensom hvar de hade lagt konungens lik. Biskopen sände då efter Enar tambskälfvarn, som kom in till byn. De två talade då med konungen och Alfifva samt bådo om lof att taga upp konung Olofs lik ur jorden. Konungen gaf lof och bad biskopen göra härmed som han ville. Då var det mycket folk i byn.

Biskopen, Enar och andra foro dit, der konungens lik var jordadt, och läto gräfva der. Kistan var då nästan uppkommen ur jorden. Månge tillstyrkte då, att biskopen skulle

låta gräfva ned konungens lik i jorden vid Clemens-kyrkan, hvilket äfven gjordes. När det hade lidit från konung Olofs död tolf månader och fem nätter [den 3 Augusti 1031], togos hans heliga qvarlefvor upp. När kistan var nästan uppkommen ur jorden, hade hon lukt af färskt trä, alldeles som om hon varit nyskafd. Biskop Grimkel gick fram, när kistan öppnades, och man kände då den ljufvaste doft. Biskopen blottade då konungens anlete, och det hade icke undergått någon förändring; hans kinder voro röda, som om han vore nyss insomnad. De som hade sett konung Olof, när han föll, funno det mycket eget, att håret och naglarne sedan dess hade vuxit nästan alldeles som de skulle hafva gjort, om han varit lefvande all denna tid. Då gick konung Sven med alle höfdingar, som voro der, att se liket. Alfifva sade då: «mycket långsamt multna menniskor i sanden; annorledes hade det gått, om han legat i mull». Sedan tog biskopen en sax och klippte af konungens hår och munskägg; han hade haft detta mycket långt, såsom då var sed. Biskopen sade då till konungen och Alfifva: «nu äro konungens hår och munskägg så långa, som när han dog; de hafva vuxit så mycket som det J sen här afklipt». Då svarade Alfifva: «brinner detta hår icke i eld, skall jag anse det vara en helgedom. Annars hafva vi sett håret oskadadt på menniskor, som legat i jorden längre än denne man». Biskopen tog då eld i ett glödkärl, välsignade det och lade rökelse deri; sedan lade han konungens hår i elden, och när all rökelsen var förbrunnen, tog han upp håret och det var obrändt. Biskopen visade det för konungen och de andre höfdingarne, men Alfifva bad, att man skulle lägga håret i ovigd eld. Då svarade Enar tambskälfvarn och bad henne, med många hårda ord, tiga. Derpå förkunnade biskopen, konungen samtyckte och allt folket dömde, att konung Olof var en helig man. Hans lekamen bars in i Clemenskyrkan och bisattes öfver högaltaret. Kistan sveptes i pell och tjällades med guldväf. Mångahanda järtecken skedde då vid konung Olofs helgedomar.

259. I sanden, der liket varit nedgräfdt, framvälde en fager brunn och menniskor fingo af hans vatten bot för sina men. Man bygde kring honom och man har sedan dess alltid haft vård om detta vatten. Der konungens graf hade va-

rit, bygde man först ett kapell och satte der ett altare; der står nu Kristkyrkan. Erkebiskop Östen satte högaltaret på samma rum, der konungens graf hade varit, när han uppreste det stora munster, som nu står der; på samma ställe var ock altaret i den gamla Kristkyrkan. Det säges, att Olofs kyrka nu står der, som då stod ödeskämman, i hvilken konungens lik hade stått öfver natten. Stället, der konungens helgedom bars upp ur skeppet, kallas nu Olofslid; det ligger nu midt i byn. Biskopen vårdade konungens heliga qvarlefvor, klipte hans hår och naglar, ty båda delarne vuxo, som när han lefde här i hemmet [verlden]. Så säger Sigvat skald:

Ljuger jag, om Olof icke,
ännu naglar har som
lefvande män — helst lofva
låter jag qvädet håret.
Håret ses å honom, som sände
sonen, som växte i Gårdar.
Valdemar af ljuse lockar
lösning fick från det onda [1]).

Torarin loftunga diktade om Sven Alfifvoson Glälugnsqvädet, i hvilket dessa visor förekomma:

Nu hafver sig
sätet taget
tjodkonung
i Trondhem.
Der alltid skall
alle dagar
bögabrytarn
för bygder råda [2]).

Der som Olof,
innan han for
till himmelrike,
herrskat fordom;
och der vard,

[1]) Af de ljuse lockar, d. v. s. af deras egare.

[2]) Böga- eller ringbrytarn.

som alle veta,
ett kostligt helgon
af konungsmannen.

Hade sig
hårdt bestämt
Haralds son
till himmelriket,
förrn guldbrytarn
förebedjare vard,
Kristus täck,
konungen högste.

Der så ren
med hel ligger,
kungen lofsäll,
kroppen sin,
så att kunna,
som å qvick man,
hår och naglar
på honom växa[1]).

Der kunna klockor
klinga sjelfva
kring hans af bräder
bildade säng
och hvar dag
höra menskor
klockors ljud
kring konungsmannen.

Men der upp
af altaret
Kristi täcka
kärtor brinna.
Så hafver Olof,
innan han andades [dog],

[1]) Ligger med sin kropp hel, d. v. s. oförändrad — ett bevis på helighet.

syndalös
själen frälsat [1]).

Der kommer en här,
hvarest är helige
konungen sjelf,
krypande nalkas,
blinde komma,
och de som bedja
om mensko-röst.
Raske de bortgå.

Bed du Olof,
att han unnar dig
— han är Guds man —
grunden sin;
honom gifves
af Gud sjelf
äring och frid
för alla menskor.

När du uppsänder,
för hufvudstödet
bokamålets,
böner dina [2]).

Torarin loftunga var hos konung Sven och hörde dessa stormärken af konung Olofs helighet, att af himmelska krafter kunde man höra ljud öfver hans helgedom, liksom klockor ringdes, och facklor tändes utan menniskors medverkan öfver altaret af himmelsk eld. När han vidare säger, att till den helge Olof kom en här af menniskor, halte och blinde eller å annat sätt sjuke och vände åter botade, omtalar och förklarar han det icke annorledes än som om det vore en otalig mängd menniskor, som fingo helsa genast i början af den helge konung Olofs järteckenbevisning. Det är egentligen endast hans största järtecken och de, som skedde senare, som blifvit ritade och beskrifna här.

---

[1]) Kärtor, facklor.

[2]) Inför bokens (bibelns) måls eller språks (latinets) hufvudstad, presten.

260. De, som gjort noggranna beräkningar, säga, att Olof helge var konung i Norge uti femton vintrar, sedan Sven jarl for ur landet, och vintern förut hade han fått konunganamn af Uppländingarne. Sigvat skald säger:

Olof, förrn ädle mannen
i öfra delen af landet,
föll i vintrar fulle
femton riket styrde.
Hvilken hafver hellre
hålla kunnat Norden,
än han — sköldungen skulle
snarligt mycket bortgå.

Enligt presten Are frode var konung Olof helge trettiofem vintrar, när han föll. Han hade haft tjugo folkstrider. Sigvat skald säger:

Somme åt Gud tro skänkte,
— skilnad var bland folket —
främjade fylkarn denne
folkdrabbningar tjugo.
Fräjdad bad han å höger
hand kristne män stånda;
Magni flygtskygge fader
fägna ber jag Herren.

Här är nu meddelad en del af sagan om konung Olof, nämligen om några tilldragelser från den tid, då han rådde för Norge, samt om hans fall och om erkännandet af hans helighet. Nu skola vi visserligen icke försumma att tala om det som är honom till den störste heder, om hans järtecken, ehuru det skrifves först senare i denna bok[1]).

261. Konung Sven Knutsson rådde för Norge någre vintrar. Han var ett barn både till ålder och förehafvande. Hans moder Alfifva hade den förnämsta styrelsen och folket var både då och allt sedan hennes store ovänner. Danske män utöfvade då stort öfvermod i Norge, hvarmed landets inbyggare hade svårt att förlika sig. När man började tala om slikt, sköto de andre mesta skulden på Tronderne för det

[1]) Om betydelsen af dessa uttrycken här, se del I s. XLVII.

konung Olof helge hade blifvit fäld från landet och Norges män kommit under detta onda välde, så att tvång och ofrihet gick öfver alle, store män och små, och öfver allmogen; det hette då äfven, att Tronderne skulle först resa sig, till att afskudda detta välde. Det var ock allmänna meningen, att Tronderne den tiden hade mesta styrkan i Norge, såväl i anseende till stormännen som till folkmängden. Men när Tronderne förnummo, att landtmännen gjorde dem denna beskyllning, erkände de det vara sanning, samt att det var en stor dårskap, att de tagit konung Olof af lif och land, samt att detta deras olyckliga tilltag fått idel ondt till lön. Höfdingarne möttes och rådslogo, hvartill Enar tambskälfvarn var upphofsman. Äfven Kalf Arneson fann nu, i hvilken snara han blifvit förd genom konung Knuts eggelser, ty alla konungens löften till honom brötos. Knut hade lofvat honom jarlsdöme och herravälde öfver hela Norge, och Kalf hade derföre varit den främste att strida mot konung Olof och beröfva honom riket, men nu hade Kalf ingen namnbot mer att föra, tyckte sig tvärtom vara mycket bedragen. Bud gingo då mellan bröderne Kalf, Finn, Torberg och Arne och deras frändsämja vard åter god.

262. När Sven varit tre vintrar [1031, 1032, 1033] i Norge, spordes der de tidender, att vestan om hafvet bildades en flock, hvars höfdinge hette Trygve och sades vara en son af Olof Trygvason och Gyda den engelska. Så snart Sven hörde, att man kunde vänta en utländsk här i landet, böd han ut hären nordan ur landet och de fleste ländemännen foro med honom ur Trondhem. Enar tambskälfvarn satt hemma och ville icke fara med Sven. När konungens bud kom in till Kalf på Egg, att han skulle ro ledung med honom, tog Kalf en tjugosessa, som han egde, gick om bord på denna med sine huskarlar, redde sig med största skyndsamhet och rodde ut efter fjärden, utan att bida på konung Sven. Han styrde sedan i söder till Möre och stadnade icke förr än han kom till sin broder Torberg på Giske. Alle Arnesönerne möttes nu och rådslogo. Derefter vände Kalf åter norrut. När han kom i Fräkösund, låg konungen i sundet med sin här. Kalf rodde sunnan in i sunden, man ropade till hvarandre och konungsmännen bådo Kalf förena sig med dem

för att följa konungen och värja hans land. Kalf svarade: «tillräckligt, om icke alltför mycket, har jag stridt mot våre landsmän för att skaffa Knutlingarne makt». Han rodde sedan sin led norrut och kom hem till Egg. Ingen af Arnesönerne rodde denna ledung med konungen.

Konung Sven styrde med hären söder i landet. Då han icke sporde, om någon här kommit vestan, höll han söderut till Rogaland och Agder, ty man antog, att Trygve skulle allra först begifva sig till Viken, der hans förfäder hade bott och haft sin största makt. Der hade han ock mäktige fränder.

263. Konung Trygve kom vestan in till Hördaland. Han sporde der, att konung Sven hade seglat söderut och han höll då till Rogaland. Så snart konung Sven fick nys om Trygves färd, sedan han kommit vestan, vände han åter norrut med sin här och de möttes innanför Boken i Sockensundet, nära stället, der Erling Skälgsson hade fallit. Striden vard stor och hård. Det berättas att Trygve kastade gaflaker med båda händerna på en gång. Han sade: «så lärde mig min fader att messa»[1]). Hans ovänner hade nämligen sagt, att han var son af en prest, men han rosade sig af att mera likna konung Olof Trygvason. Trygve var ock en synnerligen dugtig man. Han föll nu i striden jämte en stor del af sitt folk, andre flydde och några sökte grid. Det heter i Trygveflocken:

Hederslystne Trygve höll med
hären nordan — strid vard
deraf — och Sven konung sunnan
styrde till kampen.
Nära var jag deras drabbning:
det gick till striden mycket
hastigt; här der miste
— höjdes svärdsklang — lifvet.

Om denna strid talas äfven i flocken, som gjordes om konung Sven:

Var ej i söndags, sköna,
— sjönk då mången under egg på

[1]) Detta uttryck jämte hufvuddragen af Trygves historia finner man äfven i Fagrskinna kap. 118.

morgon — som när åt mannen
mön bär lök eller ölet,
då när Sven sine drängar
sammanbinda bad skejders
stammar — att slita gafs korpen
af slagne råa köttet.

Konung Sven rådde för landet efter denna strid. Det var då god frid. Följande vinter [1034] satt han i södra delen af landet.

264. Den vintern möttes Enar tambskälfvarn och Kalf Arneson i köpingen och rådslogo. Då kom till Kalf en sändeman från Konung Knut, att Kalf skulle sända honom tre tolfter utsökta yxor. Kalf svarade: «icke vill jag sända konung Knut några yxor; säg honom att jag skall föra yxor till hans son Sven, så att han skall icke finna brist derpå».

265. Tidigt om våren [1034] började Enar tambskälfvarn och Kalf Arneson sin färd med en stor svejt, till hvilken de hade valt de ypperste män i Trondalagen. De foro nu om våren öfver Kölen till Jämtaland och vidare till Helsingaland. När de kommo fram i Svitjod, skaffade de sig skepp och foro om sommarn i öster till Gårdarike; de kommo om hösten till Aldegjoborg. Derifrån sände de till konung Jarislef i Gårdarike och erbödo Magnus, konung Olof helges son, att de skulle taga vid honom, följa honom till Norge, hjelpa honom att få sitt fäderne och hålla honom till konung öfver landet. När konung Jarislef mottog denna ordsändning, lade han råd med drottningen och andre höfdingar, och de kommo öfverens att sända till Nordmännen och kalla dem till Jarislef och Magnus. Man gaf dem grid för färden. När de kommit till Holmgård, stadfästes med dem, att de dervarande Norrmännen gingo Magnus till handa och blefvo hans män, hvartill Kalf och de andre, som vid Stiklastad voro mot konung Olof, förbundos med ed. Magnus gaf dem löfte om trygghet och sämja och styrkte med ed, att han skulle vara dem alle trygg och trogen, om han finge i Norge rike och konungsdöme. Han skulle blifva Kalf Arnesons fosterson, och Kalf skulle utföra allt, hvarigenom Magnus ansåg sin makt skola blifva större eller friare än förr.

Magnus godes Saga.

Magnus gode blef Norges konung år 1035 och dog år 1047; under sitt sista år hade han halffarbrodern Harald Sigurdsson hårdråde till medregent. Med afseende på vissa tilldragelser under hans regering är tideräkningen osäker, men Snorre synes i allmänhet hafva den riktigaste framställningen.

Ágrip behandlar konung Magni historia i kap. 28—32, men är här mycket kortfattad och framställer allenast de allmänna förhållanden, så att man icke kan *bevisa*, att Snorre begagnat denna saga, hvilket dock är troligt, då han tydligen begagnat de föregående delarne. I tvenne fall råder dock en stor skilnad mellan Ágrip och Konungaboken. Ágrip låter Sven Estridsson i spetsen för Venderne kämpa på Lyrskogsheden och låter Magnus efter denna drabbning i ro innehafva Danmark. Alla hans strider med Sven omtalas icke.

Fagrskinna kap. 119—146 innehåller de vigtigaste af de tilldragelser, som Konungaboken omtalar, och berättar dem i det närmaste i samma ordning; den vigtigaste skilnaden gäller striden vid Re. Någon ordagrann likhet finnes icke, intet antyder att någondera redaktionens upphofsmän vetat af den andre eller att de båda stått uti ett närmare beroende af någon äldre, för båda tillgänglig saga.

I *Fornmannasögur* delen VI förekommer en Magnus den godes saga, tryckt förnämligast efter tvenne pergamentshandskrifter, en uti den Arne-Magnesenska samlingen (Köpenhamn), en annan i Kongl. Bibliotheket i samma stad, hvilken senare handskrift (från 1300-talet) är känd under namnet Hrokkinskinna [1]).

---

[1]) Då jag icke varit i tillfälle att se handskrifterna håller jag mig här allenast till den tryckta sagan.

Denna sagoredaktion har tydligen uppstått på Island[1]). Mycket, som här förekommer, är nytt[2]), men mycket återfinnes i andra redaktioner. Så ega kap. 12—14, 17, 22, 23 (början), 26, 28, en bit af 42 stor likhet med Fagrskinna, ja öfverensstämmelsen är på vissa ställen ordagrann[3]). Deremot äro kapitlen 21 (nästan hela), 36—41 (till och med visan «Och har på Fyn härjat») ordagrant lika med framställningen i Snorres Magnus-saga kap. 29 (slutet)—35. Dessa kapitel behandla utförligt striderna med Sven, ett ämne, som fått ett mycket litet utrymme i Fagrskinna. Således har sagan om Magnus gode i FmS. (d. v. s. i Hrokkinskinna) en bestämd eklektisk pregel, hvilken allra bjärtast förråder sig deri, att sedan efter Fagrskinna upptagits i kap. 28 striden vid Re mot vikingarne före Lyrskogsslaget, intages Snorres version (strid mot Sven efter Lyrskogsslaget) i kap. 37. Å båda ställena anföres Arnor jarlaskalds visa. Såsom ett ytterligare bevis må anföras, att Magni brefvexling med Edvard confessor sättes i FmS. sist, såsom hos Snorre, men brefvens text är upptagen ur Fagrskinna, hvarigenom uppgifterna om Edvards slägtförhållande till Harald och Harda-Knut blifvit riktigare än hos Snorre.

Denna upplaga af Magnus godes saga är således yngre än Snorres Magnus-saga.

I den handskrift från förra hälften af 1200-talet, som fått namnet *Morkinskinna*, finnes en början till Magnus godes saga (ett blad). Detta företer den största öfverensstämmelse med den inledande berättelsen i Hrokkinskinna.

Dessutom finnes i *Flatöboken* en saga om Magnus gode, hvilken tydligen är kopierad efter Hrokkinskinna redaktionen, ehuru på några ställen uteslutningar företagits. Så återfinner man icke här historien om Vendakonungen Reggbus (se längre fram anm. 1 sid. 330), ej heller den andra berättelsen om Re-slaget.

I *Knytlinga*-sagan förekommer några kortfattade uppgifter om Magni konungsdöme i Danmark samt hans strider med Sven. Det har icke varit sagoförfattarens mening att lemna mer än en

---

[1]) Jfr t. ex. orden FmS. VI s. 62, 63: sá maðr íslenzkr var þar með Magnúsi konúnge, er Oddr hèt, hann var Gellis son, hann hefir sagt flest út hingat frá þessum tíðindum.

[2]) Jfr kap. 1—10 (utom slutet), 15, 18—20, (21), 24, (27), 30, (31), 33, 35.

[3]) I kap. 14 är texten i FmS. rättare, der det talas om fördraget mellan Knut och Edmund af år 1016: Fagrskinna har Knut och *Edvard*.

kort öfversigt och han hänvisar sina läsare tvenne gånger till ett arbete kalladt æfi Noregs konunga (FmS. IX s. 206) samt en gång till Magnus godes saga (s. 208). Som de med dessa citater bestyrkta uppgifterna förekomma i Snorres Magnus godes saga, samt derjämte här förekommer Snorres berättelse om striden vid Re (Erri) mot Sven, synes det vara ganska troligt, att alla tre citaterna gälla Snorres Konungabok.

I den större Olofssagan förekommer, såsom kändt är, en del af de berättelser, som i Konungaboken föras till Magnus godes saga. I Magni saga upptaga dessa berättelser kap. 1—4 (i största korthet), (6, 7), 9, 11, 12, (13), 14, 15, (16), 17.

I Skaldetalet uppräknas såsom Magnus godes skalder: Tord Kolbensson, Skafte Toruddsson, Arnor jarlaskald, Udd Kikinaskald, Räf skald, Tjodulf skald och Sigvat skald.

1. Efter julen började Magnus Olofsson sin färd östan från Holmgård till Aldegjoborg. De redde der sina skepp, när isarne smälte om våren [1035]. Derom säger Arnor jarlaskald i Magnusdråpan:

Nu vet jag, stridslysten skarpa
svärdens färgare rådde
för männen — mig det ej säges,
mer än väl jag nu vet det.
Var ej ännu elfva
ormbäddshatarn vintrar,
då rask härskeppen hade
Hördars vän ut ur Gårdar.

Konung Magnus höll om våren östan till Svitjod. Så säger Arnor:

Till ting böd ut den unge
eggfärgarn folken,
örnfödarns hird till hamlan
härväder ifrigt frambar.
Saltet tjodkungen skar med
skeppen istäckta östan,
förde skumlågens skingrar'
stormigt väder till Sigtuna[1]).

Här säger han, hur konung Magnus, då han for östan ur Gårdarike, seglade först till Svitjod, upp till Sigtuna. Då var konung i Svitjod Emund Olofsson[2]). Der var den tiden

[1]) Skummets låge, guldet.

[2]) Så heter det åtminstone i Codex Frisianus och härmed sammanstämmer den omständigheten, att äfven i kap. 9 och 26, omnämnes Emund före 1035 och år 1043. På grund häraf torde man vara nödsakad antaga, att Anund var död redan i början af året 1035. Något som hindrar detta antagande, känner jag icke, och något bestämt bevis för hans långa regeringstid (till 1051 e. d.) torde svårligen finnas.

drottning Estrid, som den helge konung Olof hade haft; hon fägnade mycket väl sin stjufson Magnus och lät stämma ett stort ting vid Hångra[1]), hvarest Estrid talade så: «Här har nu kommit till oss den helge konung Olofs son, som heter Magnus. Han ämnar nu fara till Norge att söka sitt fadersarf och har jag mycken skyldighet att styrka honom till denna färd, ty han är min stjufson, såsom kunnigt är för alle både Svear och Nordmän. Ej heller skall jag spara något, som står i mitt fång, till att hans kraft må varda som störst, både med det folk, som jag har att råda för, och gods. Alle de, som följa honom på denna färd, skola ega min fullkomna vänskap. Det vill jag ock uppenbara, att jag skall gifva mig på denna färd med honom, och kunna då alle se, att jag icke sparar annat heller, som jag kan lemna till hans hjelp». Sedan talade hon långt och väl, men när hon slutade, svarade månge så, att Svearne hade liten hedersfärd, när de följde hans fader konung Olof till Norge, och icke är det bättre utsigt med denne konungen; derföre äro männen obenägne till denna färd. Estrid svarade: «alle de män, i hvilke finnes något manligt, torde icke afhållas af sådant. Och om några mist sine fränder med den helge konung Olof eller sjelfve fått sår, då är det mannamod att nu fara till Norge att hämna det». Hon kom det med sina ord och sin hjelp derhän, att mycket folk jämte henne följde Magnus till Norge. Derom säger Sigvat skald:

Med lofvet vårt löna
låtom oss för mängd af skatter
Olofs dotter, som egde
jofvurn segerrike digre.
Ting myckne hären i Hångra
hade i Svea-landet
öster, när Estrid förde
Olof-sonens talan.

Snarfyndig ej hon skulle
med Svear de manlige talat
mer, om Magnus varit

[1]) At «Höngrum». Hvar detta ställe är att söka, känner jag icke.

mångdjerf sonen hennes.
Orsak är här, att arfvet
allt Haralds kunde
— mest är dock makten Kristi —
Magnus konung taga.

Gifmild har Magnus att gälda
godhet hennes — vi fröjdas;
det gaf Virda-vännen
vidt landen — Estrid.
Så har hon främjat stjufson
sin, att få bland qvinnor
— sanning henne jag hembär —
haft så kloka rådslag [1]).

Tjodulf skald säger i Magnusflocken:

Ut lät du, sikling, skjuta
snäckan — rån skälfde —
och svårt är på haf att skrida
för skepp af trettio åror.
Vildt ej vädret skonar
väldigt böjda masten.
Sänkte hirdmän stolte
i Sigtuna hunskrift [2]).

2. Magnus Olofsson började sin färd från Sigtuna med ett stort följe, som Svearne hade lemnat honom. De gingo till fots genom Svitjod och vidare till Helsingaland. Så säger Arnor jarlaskald:

Röde sköldar bar du sedan,
stridens Ygg, kring svenska bygder,
icke fick du liten lidmängd;
landsfolket gick dig till handa.
Östan ila, med hvita
— ulfvatungor du färgat —

---

1) Virdar är ett af namnen för menniskor.

2) Hunens (masttoppens) skrift, det broderade seglet.

sköldar och spjut förgylda
till strid korade kämpar[1]).

Sedan for Magnus Olofsson östan om Jämtaland och öfver Kölen ned i Trondhem, der allt landsfolket genast tog väl emot honom. Men så snart konung Svens män sporde, att konung Olofs son Magnus var kommen i landet, flydde de alle långt undan att rädda sig och man gjorde Magnus intet motstånd. Konung Sven var söder i landet. Så säger Arnor jarlaskald:

Östan kom du med allra högsta
Ögehjelmen i Tronda-bygder
— Yggsmåsens fjädrar du färgat —
fienden bleknat, det säges.
Vidgas ovänner visste
våndan sin och rädde
— sårflödets gam du föder —
att frälsa lifvet skynda[2]).

3. Magnus Olofsson for nu med sitt följe ut till köpingen, der man fägnade honom väl. Sedan kallade han till Örating och när bönderne kommo dit, togs han till konung öfver allt landet, lika vidt som hans fader konung Olof hade varit. Derpå tog han sig hird, gjorde ländemän och satte årmän och syslemän i häraden. Samme höst böd han ut ledung öfver hela Trondhem, fick mycket folk och höll sedan med hären åt söder utmed landet.

4. Konung Sven Alfifvoson var i Sunn-Hördaland, när han fick höra om denna härfärd, och lät då genast uppskära härarv och sände henne ut från sig åt alla fyra hållen. Han stämde till sig bondefolket med bud, att allmänningen skulle komma ut med folk och skepp att värja landet med honom. Allt det folk, som var honom närmast, kom till honom, och konungen höll då ting med bönderne, hvarvid han frambar sitt ärende, sägande, att han ville gå Magnus, konung Olofs son till mötes och strida mot honom, om bönderne ville

---

1) Ygg, ett af Odins binamn. Lid, krigsfolk. I FmS. VI s. 23 uppgifves denna visa vara tagen ur dikten Hrúnhenda, i större Olofssagan ur Hermandin.

2) Den skräckingifvande Ögeshjelmen bars egentligen af Fafne.

följa honom. Han talade ganska kort och bönderne gjorde obetydligt bifallssorl vid hans ord. Sedan talade de danske höfdingar, som voro hos konungen, långt och ledigt, men bönderne svarade och talade emot hvarandra; månge sade, att de ville följa konung Sven och strida å hans sida, men andre nekade, några tego med allo, några sade sig skola uppsöka konung Magnus, så snart de kommo åt. Då svarade konung Sven: «så synes mig, som hafva icke kommit hit månge af de bönder, till hvilke vi sändt bud, men här äro bönder, som säga oss sjelfve, att de vilja följa konung Magnus, och till lika mycken nytta torde de vara, som säga sig vilja hålla sig stilla, och likaledes de som tiga. Och af dem, som säga sig vilja följa oss, torde hvarannan eller flere icke vara oss till någon fromma, om vi inlåta oss i strid med Magnus. Derföre är det mitt råd, att vi icke bygga något på desse bönders trohet, utan hellre fara dit, der folket är pålitligt och troget och der vi hafva styrka nog att lägga under oss detta land». Så snart konungen så afgjort, följde alle detta hans råd, de vände stammarne och hissade sina segel. Han seglade då i öster utmed landet och stadnade icke förr än han kom till Danmark, der man fägnade honom väl. Då han kom till sin broder Hardaknut, böd denne honom att hafva rike med sig i Danmark och det antog Sven.

5, 6. Om hösten [1035] for konung Magnus i öster till landsänden och togs till konung i hela landet; allt landsfolket fröjdades deröfver. Samme höst dog konung Knut den store i England idus Novembris [den 13 November] vid fyratio vintrars ålder, och jordades i Vincester. Han hade då varit konung öfver Danmark tjugosju vintrar, både öfver Danmark och England tjugofyra, derjämte öfver Norge sju. I England tog man då hans son Harald till konung. Samme vinter [1036] dog Sven Alfifvoson i Danmark.

Tjodulf qvad om konung Magnus:

Jorden trampade du östan
— örnfot du färgat — från Svitjod;
här följde dig, herre,
hjeltemodig till Norge.
Flydde Sven sedan
i sanning förrådd på landet;

utländes hör jag undan
Alfifvas son ilat.

Bjärne guldbråskald diktade om Kalf Arneson:

Hafva lät du unge jofrar
arf, som rätt de hade,
sant är att sitta kunde
Sven i Danmark ensamt.
Ledde du, Kalf, till landet
lystne till striden Magnus
— orsak är du att stillarn
jord fick — ur Gårdar.

Den vintern [1036] var Magnus konung öfver Norge, Harda-Knut öfver Danmark.

7. Följande vår [1036] bödo båda konungarne ut ledung, och det sades, att de skulle lägga till strids vid Elfven. Men då härarne gingo mot hvarandre, sände ländemännen i hvardera flocken bud till fränder och vänner, att de skulle göra frid mellan konungarne. Som desse voro barnslige och unge, styrde för dem stormän, tagne dertill ur båda flockarne, och man åstadkom en sämjestämma mellan konungarne. De möttes sjelfve, man talade om sämja och man kom öfver ens, att konungarne svuro brödraskap och satte frid mellan sig, så länge båda lefde, men om endera dog sonlös, skulle den efterlefvande taga efter honom land och folk. Tolf män, de ypperste ur hvart riket, svuro med konungarne, att denna sämja skulle hållas, medan någon af dem lefde. Så skildes de åt och for hvar hem i sitt rike; sämjan hölls medan de lefde.

8. Drottning Estrid, konung Olofs enka, kom till Norge med sin stjufson konung Magnus och var med honom i bästa fägnad, som billigt var. Då kom ock till hirden konung Magni moder Alfhild; konungen mottog henne med största kärlek och gaf henne hedersrum. Men med Alfhild gick som med månge, som vinna makt, att deras anspråk ökas icke mindre; henne likade illa, att drottning Estrid hedrades till plats eller annan tjenst mera än hon; Alfhild ville sitta nära konungen, men Estrid kallade henne för sin trälqvinna, såsom det var förut, när konung Olof rådde för landet och Estrid var drott-

ning öfver Norge. Estrid ville alls icke sitta nära Alfhild; de kunde icke vara i samma härberge.

9. Sigvat skald hade farit till Rom, när striden stod vid Stiklastad. Han var på väg ur södern, när han sporde konung Olofs fall; det vår honom den störste sorg. Han qvad då:

Stod jag på Munt och mindes,
en morgon nära borgen,
hvar sköldar breda i sönder
skuros och långa brynjor.
Mindes jag honom, som älskat
jorden i början af tiden
fordom; Tord, min fader,
hos fylkarn denne lefde.

Han gick en dag förbi ett torp och hörde en husbonde klaga bittert derföre att han hade mist sin hustru, slå sig för bröstet, rifva kläderna af sig, gråta mycket och säga, att han gerna ville dö. Sigvat qvad då:

Att dö var mannen, som mistat
möns famn, sade han, lysten.
Dyr är älskog, när efter
afliden vän man gråter.
Och fullhugad fäller
den flyktskygge, som kär hade drottnen,
vig-tår; synes vår sorg
värre för konungsmännen [1]).

Sigvat kom hem till Norge; han hade bo och barn i Trondhem. Då han for sunnan utmed landet på en börding och låg i Hillsund, såg han en mängd korpar flyga. Han qvad då:

Hamnen ser jag söka
— säkert leken de minnas —
korpar, der fordom flöto
farkoster Nordmannakungens.

---

[1]) Flyktskygg kallas den som afskyr att fly. Vigtår, tår, som fälles öfver någons vig (mord). — I en annan redaktion af Olofs saga (FmS.) berättas, att Sigvat, vid underrättelsen om Olofs död, fält tårar, och att man hade förebrått honom detta såsom omanligt. Han skall då hafva svarat: «vigtårar kallas de tårar, som vi fälla vid slika underrättelser».

Högt inom Hill nu skria
hvar dag lystne örnar.
Olof egga plägat
ofta deras hunger.

Då han kom i norr till köpingen, var konung Sven der och bjöd honom komma till sig, ty Sigvat hade förut varit hos hans fader Knut den store, men Sigvat sade, att han ville fara hem till sitt. En dag, då han gick på gatan, såg han konungens män leka och qvad:

Går jag tvärt från tengilns
tappre hirdmäns lekar;
i hjertat — blek är jag som björkens
bark — nu sorgen sväller.
Mins jag, hur månde fordom
min drotten med oss leka
ofta å odalstomter,
den ordsälle, sine männers.

sedan for han till sin gård.

Han hörde af mänge förebråelser, att han hade lupit ifrån konung Olof, och qvad då:

Hvite Krist mig hete
elden låte hafva
till straff, om jag Olof
— är jag ren — lemnat i sticket.
Väl många har jag vitnen;
var jag i Rom, när fara
— jag det för ingen döljer —
de andre männen hade.

Han trifdes icke väl hemma. En dag gick han ut och qvad:

Logo, medan Olof lefde,
lustigt de sluttande, höga
— förr var jag känd å knarrar —
kullar i hela Norge
Nu tyckes mig mycket
— min sorg är det — de höjder
— all gunst af jofvurn jag minnes —
oblidare sedan.

I början af vintern for han öster om Kölen till Jämtaland och vidare till Helsingaland. Han kom fram i Svitjod och for genast till drottning Estrid, hos hvilken han var länge i god fägnad. Han var äfven hos hennes broder konung Emund och fick af honom tio marker brändt silfver, såsom det säges i Knutsdråpan. Ofta sporde han köpmän, som foro på Holmgård, hvad de visste att säga honom om Magnus Olofsson. Han qvad:

Än lyster mig östan
— är ej sparadt lofvet
ofta började om unge
ädling — ur Gårdar spörja.
Om ock de minsta flyktiga foglar
fara mellan, jag redan
— längtan stillas — sport att
sonen af försten nalkas.

10. Då Magnus Olofsson kom ur Gårdarike till Svitjod, var Sigvat der hos drottning Estrid och de blefvo alle mycket glade. Då qvad han:

Hem i händer våra
har du kommit; väl må
— din stöder jag makten — männen,
Magnus, och landet du helsa.
För visso satt jag var att
vårda fränkan; ej i Gårdar
— beskärs skirenamnen
skrift — tjodkonung, kom jag[1]).

Sedan sällade han sig till drottningen, när hon följde Magnus till Norge. Han qvad:

Min hog säger jag, Magnus,
männen å tinget, att jag
— Guds lån är det — glädes
godt, att du lefver.
Skulle drängars drotten
dyre fadren likna,

---

[1]) Skrift, aflösning. Skirenamnen, den som vid dopet (skirandet) gaf namnet (jfr OH. kap. 131).

få skulle folk då födas
att fröjdas åt sådan konung.

Då Magnus var vorden konung i Norge, följde Sigvat skald honom och var honom kärast. Då drottning Estrid och konungens moder Alfhild en gång hade gnabbats, qvad han:

Estrid låt du aktas,
Alfhild, före dig sjelf;
dock har din lott mycket
— det ville Gud — förbättrats.

11. Konung Magnus lät göra ett skrin, som han prydde med guld, silfver och insatte stenar. Det var i storlek och annars till formen som en likkista; nedtill voro svaler och upptill ett lock liksom ett hustak med hufvud och borst. På lockets baksida voro band med haspar för och det låstes med nyckel [1]). I det skrinet lät konung Magnus sedan lägga konung Olofs heliga qvarlefvor och vid det skedde många järtecken. Derom säger Sigvat skald:

Gjordt är honom, som godt bar hjerta,
gyllne skrin, åt drottnen
min; hylla vill jag helge
— han sökte gud — kungen.
Arla går från ädle
jofvurns lik, hvars död vi
sörja, mången med synen
stark, som blind dit kommit.

Då sattes det i lagarne öfver hela Norge, att man skulle hålla helig konung Olofs högtid, och man höll då genast den

[1]) Förklaringen af detta ställe vållar någon svårighet, men jag föreställer mig det hela på samma sätt som tvenne ganska gamla reliqvarier i Skara stift, af hvilka det ena nu förvaras i Skara museum. Jag skulle snarare vilja beskrifva det som en kyrkbyggnad än som en kista, men Olofs skrin kan i detta hafva varit olika. Kring de upprättstående väggarne löper en rad af rundbågar, hvilka, om de voro djupa eller kanske framskjutande och fria, kunde kallas svaler. Öfverdelen var formad som ett tak, som öfverst slutade i en uppstående takkam (burst), vid hvars båda ändar funnos två uppstående (t. ex. drak-) hufvud. Den sidan, som icke syntes och som förmodligen saknade prydnader, användes till låsapparatens anbringande. Från locket nedgingo jernribbor, som fasthöllos vid den nedre delen med haspar, hvarjämte skrinet låstes med nyckel.

dagen som de förnämsta högtiderna. Derom säger Sigvat skald:

Oss duger att Olofs messa
— jofvurn styrker gud — fira
menlöst i mino
— Magni faders — huse.
Skyldig är jag att skuldfritt
af skilfving, hvars död väcker sorgen,
heligt hålla minnet,
hans, som mig ringar skänkte.

12. Litet efter konung Olofs fall for Tore hund bort ur landet, till Jorsala. Det säges allmänt, att han aldrig kommit åter. Hans son Sigurd var fader till Ranveg, som var gift med Johan, en son af Arne Arneson. De hade barnen Vidkunn på Björkö och Sigurd hund, Erling och Gertrud [Jordtrud] [1]).

13. Hårek på Tjotta satt på sina bon ända till dess Magnus Olofsson kom i landet och vard konung. Hårek for då söderut till Trondhem att träffa honom. Åsmund Grankelsson var då hos konungen.

När Hårek gick upp från skeppet, sedan han kommit till Nidaros, stod Åsmund i loftsvalarne bredvid konungen. De sågo och igenkände Hårek, hvarvid Åsmund sade till konungen: «nu vill jag betala Hårek min faders dråp». Han hade i handen en liten och tunn bredyx. Konungen såg på honom och sade: «tag hellre min yxa». Hon var hamrad som en vigge och tjock. «Jag menar, Åsmund», tillade konungen, «att benen äro hårda i den karlen» [2]). Åsmund tog yxan och gick ned ur gården; när han kom ned i tvärgatan, gick Hårek med de sine upp emot honom. Åsmund högg honom då i

[1]) Om desse se längre fram. Arne Arneson var gift med Erling Skälgssons dotter Gertrud. Derföre upptogos både Erlings och Gertruds namn af Johan.

[2]) Enligt FmS. VI s. 29 satt Magnus vid spelbordet, när Åsmund sade honom sin afsigt att hämnas fadrens död. «Åsmund hade i handen en liten tunneggad yxa. Konungen satt och lekte näfvetafvel och motspelaren nämnde konungens tafvel, när Åsmund kom fram. Konungen höll i en annan yxa, tjock och hvass; han såg icke till Åsmund, så att denne såg det, men sade: «vill du hafva min?» Tafvelmannen (medspelaren) trodde, att konungen talade om taflet, som han hade slagit, men Åsmund tog yxan ur konungens hand» o. s. v.

hufvudet, så att yxan genast gick ned i hjernen, och det vard Håreks bane; Åsmund gick åter upp i gården till konungen. Hela eggen var förstörd. Då sade konungen: «hur hade nu den tunna yxan hulpit; mig synes, som om denna icke duger mer». Sedan gaf konung Magnus åt Åsmund län och sysla i Hålogaland. Det finnes många, stora sägner om hans och Håreks söners skiften.

14. Kalf Arneson hade för en tid största inflytandet på styrelsen hos konung Magnus. Men då påminte man konungen, hvar Kalf hade varit vid Stiklastad, och hade han då något svårare att akta sig för konungens lynne. En gång, då mycket folk var hos konungen och man bar fram sina käromål, kom inför honom med ett vigtigt ärende en man, som förut är nämnd, Torger från Sula i Veradalen. Konungen gaf icke akt på hans ord, utan lyddes på dem, som voro honom närmare. Då sade Torger till konungen högt, så att alle de närvarande hörde det:

Mäl [tala] du med mig,
Magnus konung,
jag var i följe
med fader dinom;
då bar jag huggen
hjessan min dädan,
när de öfver döde
dagling stego.
Du älskar
det usla folket,
drottensvikarne,
som djeflar tjente.

Då gjorde man oljud och några bådo Torger gå ut, men konungen kallade honom till sig och afgjorde hans ärender så, att det likade honom väl, och lofvade honom sin vänskap.

15. Kort derefter var konung Magnus på vetsla på Hög i Veradal. Då han satt vid matbordet, satt å hans ena sida Kalf Arneson, på den andra Enar tambskälfvarn. Då var det kommet derhän, att konungen var föga vänlig mot Kalf och bevisade Enar mera heder. Till honom sade han nu: «i dag skola vi rida till Stiklastad, ty jag vill se märkena efter det,

som timat der». Enar svarade: «icke kan jag säga något derom; låt du din fostre Kalf fara, han torde kunna berätta för dig».

När borden voro uppe [borttagna], redde konungen sig till färd och sade till Kalf: «du skall fara med mig till Stiklastad». Kalf svarade, att det icke var nödigt, men då stod konungen upp och sade ganska vredgad: «fara skall du, Kalf!» Konungen gick nu, Kalf klädde sig hastigt och sade till sin sven: «du skall rida in till Egg och tillsäga mine huskarlar, att de hafva allting å skeppet före solens nedgång». Konungen och Kalf med honom redo till Stiklastad, stego sedan af hästarne och gingo dit, der striden hade stått. Då sade konungen till Kalf: «hvar är stället, der konungen föll?» Kalf svarade, sträckande fram spjutskaftet: «här låg han fallen». Konungen sporde: «hvar var du då, Kalf?» Han svarade: «här, der jag nu står». Konungen var röd som blod och sade: «då kunde din yxa nå honom». Kalf svarade: «icke nådde min yxa honom», hvarefter han gick bort till sin häst, sprang upp på hans rygg och red sin väg med alle sine män. Konungen red tillbaka till Hög.

Om qvällen kom Kalf in till Egg. Hans skepp låg färdigt vid bryggan, all lös egendom var om bord och huskarlarne utgjorde besättning. Samma natt höllo de ut efter fjärden och Kalf for sedan dag och natt, som han fick vind, seglade så åt vester öfver hafvet och dröjde länge derborta, härjande Skottland, Irland och Söderöarna. Derom talar Bjärne guldbråskald i Kalfsflocken:

Dig hör jag, Torbergs broder,
— deraf gjorde du dig värdig;
höll det, tills hären det spilde —
Haralds brorson älskat.
Väckte afundsmän edre
idelig strid er emellan.
Otarf [skada] såg jag för Olofs
arfving i sak denna.

16. Konung Magnus tog som sin egendom Vigg, som Rut hade haft, och Qviststad, som Torger hade egt, och likaledes Egg och allt det gods, som Kalf qvarlemnat; många

andra stora egor lät han falla i konungens gård, hvilka hade tillhört dem, som vid Stiklastad föllo i bondahären. Han gaf ock mänge de män, som hade varit i den striden mot konung Olof stor näpst, somme vrok han ur landet, af andre tog han mycket gods, för andre lät han hugga ned boskapen. Då började bönderne knota och säga mellan sig: «hvad kan den här konungen ämna, då han bryter den lag, som konung Håkan den gode gaf oss? Minnes han ej, att vi aldrig tålt orätt? Det torde gå honom, som det gått hans fader och andre höfdingar, som vi tagit af lifvet, när vi vordo lede vid deras öfvermod och laglösa». Så knotade man vida i landet. Sygnerne samlade en här och sade, att de skulle strida mot konung Magnus, om han komme dit. Han var då i Hördaland, der han hade hållit sig mycket länge. Han hade mycket folk hos sig och lät som han då och då skulle fara till Sogn. Hans vänner märkte detta och tolf af dem möttes, hvarvid de kommo öfverens att med lott bestämma en man till att förtälja för konungen detta knot; det gick så, att Sigvat skald fick lotten.

17. Sigvat diktade en flock, som kallades Bartaglighetsvisorna[1]), i hvilka han begynner dermed, att de tyckte konungen alltför mycket öfverväga, hur han skulle undertrycka bönderne, som hotade att resa ofrid mot honom. Han qvad:

Hör jag oro i söder med Sygner;
Sigvat har gramen afrådt
folkörlig att fresta;
far jag, om dock det skall stridas.
Farom i vapen och värjom,
väl, kung, lystne till mötet —
landet skall det väl länge
ligga i oro? — med svärden.

I samma qväde äro dessa visor:

Kallades han, som föll vid Fitja,
folklig och visste dock straffa
hatfulla rån, och honom,
Håkan, älskade folket.

[1]) Bersöglis-visur. Visor, i hvilka sanningen framställdes bar, utan smink.

Fast höllos Etelstansfostres,
den fridsammes, lagar sedan,
än att hans minne ära
äro bönderne trogne.

Rätt tror jag kora kunde
karlfolk, ty männeus egor
Olafvar två och jarlar
alltid frid gåfvo.
Haralds son den hulde
hålla lät, liksom Trygves,
de goda lagar, som landet
lemnat hade de båda.

Ej skola rådgifvar' edre
afsky bartalighet, konung;
drottens heder, dagling,
duger slikt att öka.
Hafva säga sig lag, om ej ljuger
landshär, bönder värre
än i Ulfvasunden
uppehålla du lofvat.

Hvem eggar dig, herre
hämndstränge, att gånga
tvärt mot löftet; tager
tunna stålen [1]) du ofta.
Ordhållig skulle alltid
örlig-glad tengil vara;
höfves löften att lossa,
larmväckare, dig aldrig.

Hvem eggar dig att hugga,
härstyrare, bönders boskap.
Öfvervåld är det att jofvurn
öfvar slikt i landet.
Ingen hade så annars
unge bragningen tillrådt

---

[1]) Svärden.

rån menar jag männen dine —
mot dig är hären — hata.

Gif akt du, tjufvars ovän,
på orden, som bland männen löpa;
handen hofsamt endast,
härförste, stympa bör man.
Vän är han, som vill att
varsam du är, ty han lyssnat
— sårens tårhök du tröstat —
till hvad bönder vilja [1]).

Illa är, att hota alle
— är att bot söka nödigt —
höldar med håren gråa,
hör jag, sköldung att motstå.
Samman nu hufvuden hålla
höldar och näsan sänka
i fällen ned, har fallit
farlig tystnad på männen.

Allra värst är ett, att bönder
ädle säga: min drotten
under sig lägger som eget
odal, som tegnar besitta.
Rån månde männen räkna
med rätt, när han lemnar på grund af
i fläng fälde domar
fadersarf åt kungens grefvar.

Efter denna påminnelse rättade konungen sig väl, också var det månge, som förde dessa ord för honom. Konungen hade samtal med sine klokaste män och de kommo då öfverens om lagen. Sedan lät konung Magnus skrifva den lagbok, som kallas Grågås och ännu finnes i Trondhem [2]). Efter detta

[1]) Man bör med hofsamhet stympa handen, d. v. s. man bör vara hofsam i straffen. Sårens tårars, blodens, hök, roffogeln.

[2]) D. v. s. Frostatingslagen. Namnet grågås har på 1500-talet blifvit oriktigt tillagdt den isländska republikens lagbok och har sedan bevarats i denna betydelse. Denne konung Magni grågås torde utgöra hufvudstommen i den äldre

var han vänsäll och omtyckt af allt folket och kallades derföre Magnus den gode.

18. Engla-konungen Harald dog fem vintrar efter sin fader Knut den stores död [1040] och jordades vid hans sida i Vincester. Efter honom tog hans broder Knut[1]), en andre son af den gamle Knut, vid konungsdömet i England och var då konung öfver både England och Danaväldet. Han styrde i tvenne vintrar, vard så sotdöd i England och jordades i Vincester hos sin fader [1042]. Efter hans död tog man till konung i England Jedvard den gode, son af Englakonungen Adalråd och drottning Emma, Rikard Rudujarls dotter[2]). Konung Jedvard var sammödre med Harald och Harda-Knut. Knut den gamle och Emma hade en dotter Gunhild, som giftes med kejsar Henrik i Saksland, som kallades Henrik milde. Gunhild var tre vintrar i Saksland innan hon vard sjuk, och hon dog fem vintrar efter sin fader konung Knuts död[3]).

19. När konung Magnus Olofsson sporde Harda-Knuts död, sände han genast några män till Danmark med bud till dem, som hade edligen förbundit sig med honom, när sämjan och öfverenskommelsen gjordes mellan honom och Harda-Knut. Han påminte dem nu om deras ord och tillade, att han genast om sommaren [1042] skulle komma till Danmark med sitt följe. Till sist sade han sig skola underlägga sig allt Danaväldet, efter öfverenskommelsen och eden, eller ock falla i striden med sin här. Så säger Arnor jarlaskald:

Ifriga vordo jarlars
ord, som gåfvos drottnen;
följde fullbordan det som
fröjdarn af ulfven sade:

Frostatingslagen, som begagnades intill dess Magnus lagbättrarn gaf gemensam lag för hela Norge.

1) Harda-Knut.

2) Emma var dotter af hertig Richard den orädde (993—996) och en nordisk qvinna.

3) Gunhild förmäldes med Henrik, sedermera kejsar Henrik III år 1036 och hon afled den 18 Juli 1038 (se Giesebrecht, Kaiser-Geschichte II s. 337). Enligt Snorre skulle hon deremot icke hafva aflidit förr än år 1040. I Tyskland kallades Gunhild vanligen Kunigunda.

i ingrafda sköldens grymma
gny, under klor af foglar,
lysten i fejden var att falla
försten — eller Danmark ega[1]).

20. Han samlade sedan en här, stämde till sig ländemän och storbönder samt skaffade sig långskepp. När hären kom samman, var han den fridaste och väl rustad. Han hade sjuttio skepp, när han seglade från Norge. Så säger Tjodulf:

Djerft nyttjar du, drotten
drabbningsglade, långskepp,
af det att inbyggarne hade
öster sjuttio fartyg.
I söder brusade skeppen,
seglen i toppen sjöngo,
viken skar väldiga eken,
Visund reling sänkte.

Här talar han om, att konung Magnus hade då den stora Visunden, som den helge konung Olof hade låtit göra. Han hade mer än trettio rum, på framstammen var ett bisonhufvud och baktill en stjert; hufvudet, stjerten och båda svirarne voro helt guldbelagda. Arnor jarlaskald säger:

Skummig lyftingen sköljde
strömmen, bäfvade guldet röda
— stark ilande furan sänkte
skeppshund — kring skejdens styre.
Höll du ned om Stavanger med starka
stäfvar, bäfvade djupen,
uppe glödde ögehäst-toppar,
elden lika, i Danaväldet[2]).

Konung Magnus höll från Agder öfver till Jutland. Arnor säger:

Säga må jag, hvi Sygners
stridsnare tengil bar nu
åt läsidan lutande, Visund,
löddrig af skum, nordan.

---

[1]) Ingrafd, d. v. s. försedd med inristade figurer.

[2]) Vinden (skeppens hund) sänkte det furobygda skeppet. Skeppens (Öges hästars) förgylda toppar glänste som guld.

Satte brynjetings bjudarn
vid breda Jutlandet stäfvar;
eggarn af skarpa svärden
sågo alle med glädje.

21. Då konung Magnus kom till Danmark, fägnades honom väl der. Han hade brådt ting och stämmor med landets män och fordrade, att man skulle, enligt öfverenskommelsen, mottaga honom. Och som de ypperste landshöfdingarne i Danmark voro af sina eder bundne vid honom och de ville hålla sina ord och eder, förordade de detta mycket inför folket. Dertill kom ock, att då var Knut den store och hans afkomma döde. För det tredje hade konung Olofs helighet och hans järtecken blifvit kända i alla land.

22. Konung Magnus hopkallade sedan Viborgs ting, vid hvilket Danerne förr och ännu taga sig konung, och vid det tinget vard Magnus Olofsson tagen till konung öfver allt Danaväldet. Han var om sommaren [1042] länge i Danmark och hvar han kom, fägnade folket honom väl och hembar honom lydnad. Han ordnade då allt landet, syslor och härad, och gaf stormännen vetslor. Men när hösten kom, drog han med sitt följe till Norge och dröjde någon tid i Elfven.

23. Det var en man, som het Sven, en son af jarlen Ulf sprakalägg Torkilsson och Estrid, en dotter af konung Sven tjugeskägg; hon var syster till Knut den store af samma fader, men till Sveakonungen Olof Eriksson af samma moder, drottning Sigrid den storsinta, Skagål-Tostes dotter. Sven Ulfsson hade då lång tid vistats hos sine fränder Sveakonungarne, alltsedan hans fader Ulf jarl hade fallit. I Knut den gamles saga är skrifvet, huru han lät dräpa sin svåger Ulf i Roeskälla; för den saken var Sven icke i Danmark sedan. Sven Ulfsson var fridare än andre män, större och starkare, en väldig idrottsman och mycket fyndig; det var allmänt tal bland hans bekante, att han hade allt det, som pryder en god höfdinge[1]).

[1]) Enligt Mäster Adam från Bremen hade Sven Estridsson tillbragt 12 vintrar hos Anund. Då enligt codex Frisianus Anund var död redan 1035, blir det knapt utrymme för de tolf vintrarne. Man kan dock möjligen förklara detta så, att Sven icke tillbragte alle vintrarne hos Anund. Han kunde ändock vara i Sverige, t. ex. å de gods, som han torde hafva ärft efter sin mormoder.

När konung Magnus var i Elfven, såsom redan är skrifvet, kom Sven Ulfsson till honom och vard väl mottagen. Månge voro der, som främjade honom häri, ty Sven var den vänsällaste man. Han talade ock sjelf sin sak för konungen fagert och raskt. Kom det så, att Sven gick konung Magnus till handa och vard hans man. De talade sedan mycket med hvarandra i ensamhet.

24. En dag då konung Magnus satt i högsätet — månge voro då omkring honom — och Sven Ulfsson satt på fotbrädet framför konungen, sade denne: «jag vill för höfdingarne och all menigheten kungöra det råd, som jag har fattat. Till mig har här kommit Sven Ulfsson, en gäf man både till ätt och i sig sjelf; han har nu blifvit min man och gifvit mig sin tro dertill. Som J veten, hafva alle Daner i sommar blifvit mine män; landet är nu, då jag farit bort, utan höfdinge, men der härjas mycket, såsom J veten, af Vender, Kurer och andre Östervägsmän samt af Saksar. Jag lofvade att gifva dem en höfdinge till att värna och styra landet. Dertill ser jag ingen i alla afseenden så passande som Sven Ulfsson; ätt har han också till att vara höfdinge. Nu vill jag göra honom till min jarl och sätta honom öfver Danaväldet, medan jag är i Norge, såsom Knut den store satte hans fader Ulf jarl till höfdinge öfver Danmark, medan han sjelf var i England». Enar tambskälfvarn svarade: «för stor jarl, fostre, för stor jarl!» Konungen svarade vredgad: «litet ansen J mig förstå; några, tycker jag, räknen J för store jarlar, andre icke som män». Derefter stod han upp, tog ett svärd och fäste det vid Svens bälte, tog sedan skölden och fäste å hans axel, satte sedan hjelm å hans hufvud samt gaf honom jarlsnamn och sådana vetslor i Danmark, som hans fader Ulf jarl hade haft der förut. Man frambar nu ett skrin med helgedomar [reliker], Sven lade sina händer derpå och svor konung Magnus trohetsed, hvarefter konungen ledde jarlen att sitta med sig i högsätet. Tjodulf säger:

Sjelf var öster vid Elfven
Ulfs son; han lofvade fagert.
Der lade Sven att svärja
sina händer å skrinet;
styrde Olofs son för eden,

skånungars gram; för honom
egde deras endrägt
ålder mindre att höfdes.

Sven jarl for då till Danmark och vard väl mottagen af allmogen. Han tog sig hird och vard snart en stor höfdinge. Om vintern [1043] for han vida om landet och gjorde sig stormännen till vänner. Han var ock vänsäll hos menigheten.

25. Konung Magnus drog med de sine till Norge och var der öfver vintern [1043]. När våren kom, hade han en stor här ute och drog dermed i söder till Danmark. Dit kommen, sporde han från Vendland, att Venderne hade undandragit honom sin lydnad i Jomsborg, hvarest Danakonungarne hade haft ett stort jarlsrike. De hade från början uppfört Jomsborg, som hade blifvit ett mycket starkt fäste. Då konung Magnus hörde slikt, böd han ut från Danmark en stor skeppshär och höll om sommaren med mycket folk till Vendland. Derom säger Arnor jarlaskald:

Höra skall du, hur härsköld bar du,
hilmens son, till Vendalandet,
fröjdfull fick du af jämna lunnen
fuktigt skepp — i äredikten.
Aldrig hör jag, vise — du vållat
Vender sorg — att dagling skickat
— af skejderna vard då hafvet skuret —
skepp flera till deras bygder.

Då han kom till Vendland, belade han Jomsborg och vann genast fästet, drap der mycket folk, brände borgen och landet vida derifrån och härjade på det värsta. Arnor jarlaskald säger:

Sköldung, kom du till ondt folk med elden;
ödet skänkte männen döden.
Vid Jom tände du — röfvare tämjdes —
tindrande elden hög, i söder.
Hade mod ej hedna folket
hallen i virket breda att värja;
budlung, fick du hos borgens skara
med bjärta elden hjertat att skälfva.

Mycket folk i Vendland gick konung Magnus till handa, men mycket mera flydde undan. Han vände då åter till Danmark, der han redde sig till vintersittning, och sände från sig den danske hären och mycket folk, som hade följt honom från Norge.

26. Samme vinter, som Sven Ulfsson hade fått Danaväldet att råda öfver [1043] och han hade slutit vänskap med månge stormän och vunnit allmogens lof, lät han gifva sig konungsnamn. Månge höfdingar stodo honom bi häruti. Men när han om våren sporde, att konung Magnus kom från Norge med en stor här, flydde han till Skånö och dädan upp i Götaland samt vidare till Svitjod, till sin frände konung Emund. Hos honom var han om sommaren och hade nys i Danmark om konung Magni färd och folkstyrka. Så snart han sporde, att konung Magnus låtit en stor del af sitt folk fara från sig samt att han var söderut på Jutland, red han ned ur Svitjod med ett stort följe, som Sveakonungen gaf honom. När han kom ut i Skånö, togo Skånöingarne väl mot honom och höllo honom som konung; mycket folk strömmade der till honom. Sedan for han ut till Seland, vard väl mottagen och lade landet under sig. Derefter gick han till Fyn och lade under sig alla öarna. Folket gick under honom, så att han hade stor här och många skepp.

27. Konung Magnus sporde detta, och samtidigt att Venderne hade en här ute. Han kallade då folk till sig och en här samlades brådt till honom från hela Jutland. Till honom kom ock hertig Otto af Saksland från Brunsvik[1]), som var gift med Ulfhild, konung Olof helges dotter och konung Magni syster; han hade mycket folk med sig. Danahöfdingarne eggade konung Magnus att fara mot Vendahären och icke låta ett hedet folk gå öfver landet och öda; han beslöt ock att gå med sin här i söder å leden till Hedaby. Då han låg vid Skotborgså å Lyrskogsheden, fick han nys om Vendahären, samt bud, att de hade en oräknelig här, så att han icke hade folk nog, utan honom återstode intet annat val än att fly. Han ville dock strida, som männen tyckte det

[1]) Ottos rätta namn var Ordulf; han var en son af hertig Bernhard af Saksen.

vara någon utsigt till seger, men de fleste afstyrkte, sägande med en mun, att Venderne hade en oöfvervinnelig här. Hertig Otto uppmanade dock till strid och konungen lät då sammanblåsa hele hären och böd folket att härkläda sig. De lågo om natten ute under sine sköldar, ty det var dem sagdt, att Vendahären var kommen nära. Konungen var mycket hugsjuk och tycktes det honom illa, om han skulle nödgas att fly, ty det hade han aldrig förr försökt. Han sof litet om natten, utan sjöng i stället sina böner.

28. Följande dag var det Michaelsmessoafton [den 28 September]. I gryningen somnade konungen och drömde, att han såg sin fader den helge konung Olof, som sade: «du är nu mycket hugsjuk och rädd, derföre att Venderne fara mot dig med en stor här. Men icke skall du rädas en heden här, fast de äro månge. Jag skall följa dig i denna strid. Gån i kampen mot Venderne, när J hören min lur». När konungen vaknade, berättade han sin dröm. Det började då lysa af dagen och allt folket hörde uppe i luften klockljud och de af konung Magni män, som hade varit i Nidaros, tyckte att det var Glad, som ringdes. Den klockan hade konung Olof gifvit Clemenskyrkan i köpingen.

29. Då stod konung Magnus upp och befalte, att man skulle blåsa härblåsning. Vendahären gick då sunnan öfver ån till dem, all konungshären lopp då upp och gick mot hedningarne. Konung Magnus tog af sig ringbrynjan och hade ytterst en röd silkeskjorta; han tog i handen yxan Hel, som konung Olof hade haft. Konung Magnus skyndade före alle sine män mot hären och fälde å båda sidor den ene efter den andra. Arnor jarlaskald säger:

Otrött med yxan breda
ut i striden gick kungen,
— vard kring Hörda-hilmen
härlarm — han kastade brynjan.
Då om skaftet — styrde
för segern vårdarn af himlen;
Hel klöf bleka hjessor —
händren båda, jofvurns, slöto.

Striden var icke lång; konungens män gingo fram med största ifver. Hvar de kommo samman, föllo Venderne så tätt, som

tången å hafsstranden. De som sedan ännu stodo, vände sig att fly och höggos ned som boskap. Konungen förföljde sjelf de flyende öster öfver heden och folket föll allestädes. Så säger Tjodulf:

Vet jag i hundrads hären[1])
Haralds broderson stånda
— korpen kraftig vänte
kost — bland män den främste.
Vidt lågo flyktige Vender.
Kom, der som Magnus stridde,
huggen val att hölja
heden en rast breda.

Det säges allmänt, att under kristna tiden har intet manfall varit så stort i Nordlanden som Vendernes å Lyrskogsheden. Af konung Magni här föll icke mycket, men månge sårades. Efter slaget lät konungen binda sine mäns sår, men det var icke så månge läkare i hären, som det behöfdes. Konungen gick då till de män, som honom tycktes för godt och trefvade kring deras händer. När han tagit i deras handlofvar och strukit öfver dem, utvalde han de tolf, som tycktes honom hafva de mjukaste händerna, och sade, att de skulle binda såren. Ingen af dem hade förut bundit ett sår, men alle vordo efter detta store läkare. Bland dem voro två isländske män, Torkel Gerason från Lynga och Atle, fader till Bård svarte från Sälådal; från dem härstamma månge läkare[2]). Efter striden vard vidfrägdadt kring landet det järtecken, som den helge konung Olof hade gjort, och alle sade, att ingen tordes strida mot konung Magnus Olofsson, då hans fader var honom så nära, att hans ovänner för den skuld icke kunde stå honom mot.

30. Konung Magnus vände sig då genast med sin här mot Sven, hvilken han kallade sin jarl, fast Danerne kallade honom konung. Konung Magnus skaffade då skepp och redde hären; båda fingo mycket folk. I Svens här voro månge höf-

---

[1]) Att märka är uttrycket hundrads-hären, hvilket synes antyda en viss betydelse för hären hos hundratalet.

[2]) Torkel läkare, son af Gere på Lunda (eller Löga) omtalas i Landnama. Om Atles ättling Ramn Svenbjörnsson se teckningen af Snorres lif i del I.

dingar, Skånungar, Hallands- och Sjölandsfarar och Fynbor. Konung Magnus hade mest Fynbor och Jutar. Han for nu mot Sven och de möttes utanför Vestland vid Re [1]). Striden vard stor, men slöts så, att konung Magnus fick seger. Sven flydde, efter stor manspillan, åter till Skånö, ty han hade gömslen uppe i Götaland, om han behöfde söka dem. Konung Magnus for då åter till Jutland och satt der om vintern [1044] med mycket folk och lät vakta sina skepp. Arnor jarlaskald säger:

Häftig lät vid Re höfding
höra Glamme-tinget.
Välska klingor för vida
Vestland gramen färjat [2]).

31. Så snart Sven Ulfsson sporde, att konung Magnus gått af sina skepp, besteg han genast sina, drog till sig hvad folk han fick och for så om vintern öfver Seland, Fyn och öarna. När det drog mot julen, styrde han söder ut till Jutland och först till Limafjärden, der många gingo under honom; af några tog han gäld, andre foro till konung Magnus. När denne sporde, hvad Sven hade för sig, gick han till skeppen med den Nordmannahär, som då var i Danmark och någon Danahär och styrde sunnan längs landet. Sven var i Åros med mycket folk, när han sporde om konung Magni här, lade då ur byn och redde sig till strid. Då konung Magnus förnummit, hvar Sven var, och han visste, att afståndet dem emellan icke var stort, höll han husting och talade till sitt folk, sägande: «vi hafva nu sport, att jarlen ligger med sin här framför oss och man har sagt mig, att de äro många. Nu vill jag yppa för er min afsigt att fara jarlen till mötes och strida mot honom, fastän vi hafva något mindre styrka. Vi kunna hafva vår hjelp nu som förr hos Gud sjelf och hos

---

1) Enligt Fagrskinna kämpade Magnus vid Re icke mot Sven, utan med några vikingar, hvilket uppgifves hafva skett på återvägen från Jomsborg. Efter Lyrskogshedslaget omtalar Fagrskinna slaget vid Åros (Aarhus).

2) Glammes (vikingens) ting, striden. I FmS. VI s. 55 hänföres striden vid Re icke till oenigheten med Sven; konung Magnus, heter det der, mötte några vikingar, när han återvände från Vendland. Men s. 75 hänföres visan till striden mot Sven.

den helge konung Olof, min fader; han har redan några gånger gifvit oss seger, när vi hafva stridt, och ofta hafva vi haft mindre här än våre ovänner. Nu vill jag, att J reden er så, att vi uppsöka dem, och så snart vi mötas, skola vi ro fram och genast begynna striden; vare då alle mine män färdige att kämpa». Sedan härklädde de sig, hvar man redde sig och sitt rum och rodde de så fram, till dess de sågo jarlens här; de rodde då fram till anfall. Svens män väpnade sig och bundo samman skeppen; det vard då genast en hård strid. Så säger Tjodulf:

Nyligen samman stötte
sköldar jarl och gramen;
der blef lek af skarpa svärden,
skar hafsglöds träden,
så att örlig mera icke
önskade de som färgade Hedins
mötings skjortor; männen
mäktigt spjutgny gjorde [1]).

De kämpade i stäfvarne; allenast de, som stodo i stäfven kunde komma åt att hugga. De som stodo i förrummet, kastade kesjor, och alle som stodo längre bak, sköto med snörespjut, gaflaker eller vigarvar, några kastade stenar eller skäfteflättor [2]); de som stodo bakom masten, sköto med bågar. Derom säger Tjodulf:

Sköts der, hör jag, med skäfteflättor
snabbt och spjuten många
å breda sköldar; byte
bragtes korpen i larmet.
Nyttjade, som de mest mäkta,
männen i vapensorlet
sten och pilar; nu sträcktes
stammar ringars till marken [3]).

---

[1]) Hafvets glöds (guldets) träd, kämpen. Hedins mös (valkyrjan Hilds) tings (stridens) skjortor, brynjorna.

[2]) Jfr anmärkningen vid delens slut om vapnen.

[3]) Ringarnas stammar, träden.

Uddar de ej egde flere
att från strängen sända;
slutade ej förr med skotten
starke Tronder den dagen.
Så tätt flögo sedan
snörespjut i striden,
ifrigt pilskuren sändes,
illa satt du i mellan.

Han säger här, hur het skottstriden var. Konung Magnus stod först i början af slaget inom en sköldborg, men när det tycktes honom, att det gick långsamt, lopp han fram ur sköldborgen och längs skeppet, ropande högt och eggande sine män; han gick ända fram i stäfven i huggstriden. Då hans män sågo det, eggade de hvarandre och det hördes då höga maningsrop i hela hären. Tjodulf säger:

Mycket bad Magnus kämpar,
och männen ifrigt hvarandre,
— fast hölls sköld der de fäkta —
fram med stridsskyn tränga[1]).

Striden blef nu brinnande. Svens skepp afröddes framme i stäfven och saxarne. Konung Magnus sjelf med sin svejt gick upp derpå och sedan konungens män hvar efter annan; striden vard så hård, att Svens män ryggade undan och konung Magnus rödde det skeppet och sedan ett efter annat. Sven flydde med en stor del af sitt folk, en stor mängd föll och månge fingo grid. Tjodulf säger:

Vårdarn af kölars vagnar
väldigt i striden framgick,
det var fräjdadt, i fager
framstam på hafsfogel, Magnus.
Här af huskarlar minskning
hade jarlen, men tengiln
starke i striden vann byte;
skejder att rödja man lärde.

Jarlens flock på flykten
farit allt, när dyre

[1]) Stridens sky, skölden.

minskarn af svanmarks-solen
skänkte frid åt svärdsträn [1]).

Denna strid stod söndagen näst före jul. Tjodulf säger:

Hårdt var örlig, som Odins-
ilens den hårdas stammar
— hären gick snar i striden —
söndagen hade att föra.
När svärdens gnystafvar lifvet
släppte i dödens timme,
bar då lik hvar bölja,
bragtes i vattnet männen [2]).

Konung Magnus tog der sju skepp från Svens män. Tjodulf säger:

Afrödde son af Olof
— jofvurn vann seger — den digre
sju skepp; icke med sorg det
i Sogn qvinnorna höra.

Och vidare qvad han:

Sakna Svens för visso,
svärdgöt, följeslagar
hemkomst; mycket hård är
höldars färd nu vorden.
Å sandig botten böljan
bragt i oro af stormen,
— brusar det kring skatters svenner —
skallar och ben nu vräker [3]).

Sven flydde genast samma natt till Seland med de män, som hade kommit undan och ville följa honom. Men konung Magnus lade sina skepp vid landet och lät genast sitt folk landstiga. Tidigt följande morgon kommo de ned med stora strandhugg. Derom säger Tjodulf:

I går såg jag store stenar
— slagen krossade hjessor —

---

[1]) När den på guld gifmilde försten skänkt frid åt kämparne.

[2]) Odins storms (stridens) stammar, kämparne. Svärdens gnystafvar, kämparne.

[3]) Svärdets Göt eller Odin, kämpen (här konung Magnus).

kraftigt kastas i striden;
kom det i deras fylking.
Ofvan körde vi — med orden
jorden månde Sven ej värja —
strandhugg — nu har stammen
stannat vid midt af landet.

32. Konung Magnus höll genast sunnan med sin här till Seland efter Sven, men så snart han kom dit, flydde Sven upp åt land med alle sine män. Konung Magnus förföljde dem och hans män dråpo allt hvad de nådde. Tjodulf säger:

Sporde samfäldt alle
Selands mör, ho den var
som bar blodfärgad skölden;
sant är, att månge så hade.
Enkorna [qvinnorna] ödet beskärde
öfver skogen att trafva;
ofta kom otalig skara
allt till Ringstad i flykten.

Snart Skånungars herre
smutsbestänkt bar nacken;
under är om Lunds enherrskare,
den ålderstolte, stånd håller.
I går flögo öfver mull och myrar
märken jarlens den starkes
fram till flödet; trampat
flygtens spjut väg öfver högar[1]).

Sven flydde då öfver till Fyn. Konung Magnus gick med härsköld öfver Seland och brände vidt och bredt för dem, som om hösten sällat sig till Svens flock. Tjodulf säger:

Jarlen fick öfvergifva
jofvurs-sätet om vintern;
lät du icke litet
landvärn af dig öfvas.
Måtte du, Magnus, hätta,
milde, i strid under skölden.

---

[1]) Ålderstolt, den som kan vara stolt öfver sitt lif. Flödet, hafvet. Det bevingade spjutet har farit o. s. v.

Knuts frände var nära
att falla i oväns händer.

Sköldar, Tronders sikling,
stympa väl du tordes;
husen lät du elden hafva;
hvart uppbrändt tog du.
Grufligt ville du gälda,
gäfve mäns vän, för skadan
— ifrigt rände de undan —
jarls följare, och för hatet.

33. Så snart konung Magnus fått nys om Sven, gick han med sin här öfver till Fyn. När Sven sporde det, gick han om bord och seglade till Skånö, hvarifrån han for till Götaland och sedan till Sveakonungen. Men konung Magnus gick upp på Fyn och lät der bränna och råna för många. Alle Svens män, som voro der, flydde långt bort. Tjodulf säger:

Sprider i sturskhetslandet
stormen från ekeväggar
— liflig i söder leker
lågen — glöder i luften.
Byn lågar hälften högre,
hjonen när, å Fyn-ön,
nöd lida tak och näfver,
Nordmännen salar bränna.

Hafva Svens män att minnas
möten, sedan de stridde,
väfmö, trenne med män af
mandomens Frös skara.
Fager å Fyn man träffar
flicka — vapnen vi färga! —
vi må med folket fylkadt
framgå i vapenbullret [1]).

Efter detta gick allt folk i Danmark under konung Magnus. Under senare delen af vintern var det god frid och han satte

[1]) Näfverbeklädnaden på taket. Väfmö, qvinna.

sine män att styra för allt landet der i Danmark. När våren led fram [1045], for han med sin här norrut till Norge och dröjde der mycket länge om sommaren.

34. När Sven sporde det, red han genast ut till Skåne med mycket folk från Sveaväldet. Skånöingarne togo väl emot honom och hans flock ökades. Sedan for han ut till Seland och lade under sig detta, Fyn och alla öarna. När konung Magnus sporde detta, samlade han folk och skepp och styrde i söder till Danmark. När han fått veta, hvar Sven låg med sin här, for han mot honom och de möttes en qväll vid Helganäs. När striden började, hade konung Magnus mindre folk, men större och bättre rustade skepp. Arnor jarlaskald säger:

Vida har jag hört, att heter
Helganäs, der, fräjdad
vida, vargfröjdarn låtit
vågelgar många rödja.
Rygs skeppsträd bad i skymning
sköldar samman läggas;
strömmade regn ur stridens
skyar höstnatt igenom [1]).

Striden var ytterst skarp och när natten led, vard manfallet stort. Konung Magnus sköt hela natten med handskott. Tjodulf säger derom:

Här föllo, der det heter
Helgenäs, för kesjor
— sönko såre kämpar —
Svens män, döden värde.
Månget spjut höll mäktig
Mörars gram i snöret;
udd vid askträ fästad
ifrig försten färgat.

Det är kortast att säga om detta slag, att konung Magnus fick seger och Sven flydde; hans eget skepp röddes mellan stammarne liksom alla hans andra skepp. Tjodulf säger:

---

[1]) Vågens elg, skeppet. Rygs skeppsträd, Magnus. Skeppsträd återgifver det isländska ordet *reggbuss*, hvilket synes hafva gifvit anledning till en episod i FmS. (Hrokkinskinna) om Venda-konungen Regbus!

Flydde jarl från öde,
ättvän, skeppet egna,
der Magnus mordet gjorde
menligt för Svens skara.
Fick härkungen hölja
huggarns egg med bloden;
stänktes blod å brynda
svärdet; gram vann landen [1]).

Och Arnor säger:

Skejder tog från Björns broder
bittre för Skånungar gramen
— tjoden rodde den tiden
ditåt — alla samman [2]).

Månge af Svens män föllo der; konung Magnus och hans män fingo stort byte att skifta. Tjodulf säger:

Sköld bar jag hem från hilden
— hade till byte — en götisk
— hårdt var i söder i sommar
svärddån — derjämte brynja.
Vapen bekom jag frida — flickan
förr sade jag det, den stilla —
der fick jag hjelm; der hilmen
hårdt Daner nedgjorde.

Sven flydde då upp åt Skåne med allt sitt folk, som kunde komma undan, men konung Magnus och hans män förföljde långt upp åt landet, utan att Svens män eller bönderne gjorde mycket motstånd. Tjodulf säger:

Böd Olofs son den ädle
upp i land att gånga;
gick med mandom mycken
Magnus vred från skejder.
Snar bad hilmen härja
— här är larm i Danmark —
flöjer i hast öfver höjder
häst vestan öfver Skånö.

---

1) Ättens vän, konungen.

2) Sven Estridsson hade en broder vid namn Björn, som vistades till en tid i England och upphöjdes der till earl.

Sedan gick konung Magnus med härsköld öfver hela bygden. Tjodulf säger:

Nu bära Nordmän hastigt
— när gånga vi stången —
Magni märke; ej bär jag
min sköld sällan å armen.
Skrider ej med skefva [stapplande] fötter,
Skånö genom, en lätting
— få vägar jag funnit
fagrare — till Lund i söder.

Sedan brände de bygden och allt folket flydde långt undan. Tjodulf säger:

Buru vi iskalla jernet
öfvernog vid kungens sida,
för Skånungar fristad smyckad
sjunker nu hastigt samman.
Röd leker kring by breda
bråd, på vår tillställning,
elden; vålla jämmer
otalige män; som eld uppblåsa.

Sveder nu mensko-städer
— sikling med här mycken
öder bygden — som brådast
bjärt eld i Danaväldet.
stridsmätt kämpen släpar
sköld öfver Danmarks hedar.
Vi fingo seger, men såre
Svens män före löpa.

Fjärders fylkare trampa
forntrådd mo lät på Fyn-ö;
föga vi skylas — skaror
sköldungars äro nära.
Svens män ej skola
— för Magnus de flykta — bestrida
— upp fara många i morgon
märken — de stora verken.

Sven flydde då åt öster för Skåne, men konung Magnus gick då om bord och styrde öster om Skånö-kusten; man hade då redt sig i stor hast. Då qvad Tjodulf detta:

Jag har icke att dricka
annat än sjön denne,
sög jag ur salt öge
svalkdryck, när jag jofvurn följde.
Ligger för oss — vi ängslas
intet för Svens karlar;
drygt var verket för visen —
vid Skånö-sidan.

Sven flydde uppåt Götaland och sedan till Sveakonungen, hos hvilken han vistades öfver vintern [1046] i god fägnad.

35. Konung Magnus vände om, efter att hafva underlagt sig hela Skåne, och for då först till Falster, der han gick i land och härjade; han drap mycket folk, som förut hade gått under Sven. Arnor säger härom:

Svek alls icke litet
jofvurn Daner gälda;
Falsterbyggar lät falla
fullhugad i strid förste.
Fälde — högligt hulpo
hirdmän örnamättarn —
ödens träd, för örnar,
det unga likhögar tunge[1]).

Sedan höll konungen med sin här till Fyn, der han härjade och gjorde mycket härverk. Arnor jarlaskald säger:

Och har på Fyn färgat
— fiendeland hemsökte gramen,
rån led hären af honom —
ringsärksblodarn märken.
Minnes folk, hur fylde
försten åren tjugo
— gifmildt var hilmens hjerta —
hugnades blåe korpen.

---

[1]) Alls icke litet, mycket. Ödens (rikedomens) träd, den gifmilde konungen.

36. Den vintern [1046] satt konung Magnus i Danmark och der var då god frid. Han hade der haft många strider och segrat i alla. Udd kikinaskald säger:

Höjdes före Mikaelsmessa
malmens hårda stormar,
föllo Vender, och vandes
vid vapenbullret folket.
Men före jul stod en annan
otillräcklig något
— upphofs svår med de starke
strid — sunnan för Åros.

Och Arnor säger:

Olofs son, gaf du ämne
— om det jag sjunger — åt skalden.
Lacks hökar låter du dricka
liksjö; nu månde qvädet ökas.
Fyra hafver du, skölda-stafvens
sätes-bärare, på en vinter
— jofvur örligssam du kallas —
arvstormar rask främjat [1]).

Tre strider hade konung Magnus med Sven Ulfsson. Tjodulf säger så:

Fördes med god framgång
fejder, som Magnus ville.
Ger om seger att sjunga
stridshöjarn mig tillfälle.
Svärd färgat Tronders sikling;
sedan bär idligt
han efter härstrider trenne
högre, till straff, skölden.

37, 38. Konung Magnus rådde då både för Danmark och Norge. När han hade underlagt sig Danaväldet, sände han män i vester till England till konung Jedvard, hvilken de lemnade konung Magni bref och insegel. I brefvet stod med hans helsning: «J månden hafva sport det fördrag, som

---

1) Likens sjö, blod. Sköldens stafs (svärdets) säte, skölden. Arvens eller pilens storm, striden.

jag och Harda-Knut gjorde mellan oss, att den af oss som lefde när den andre dött sonlös, skulle öfvertaga land och tegnar, som den andre egt. Nu har skett så, hvilket jag vet er hafva sport, att jag har tagit Danaväldet i arf efter Harda-Knut. Men eftersom han vid sin död egde England lika mycket som Danmark, anser jag mig nu ega England efter giltig öfverenskommelse. Derföre vill jag, att du uppgifver mig det riket, annars skall jag söka det med här både från Danaväldet och Norge. Då skall den råda för landet, hvilken seger varder beskärd».

39. När konung Jedvard hade läst detta bref, svarade han så: «det är alla menniskor här i landet kunnigt, att Adalråd min fader var odalboren till detta rike både af fornt och nytt. Vi voro fyra söner af honom [1]). Då han gick bort från landet, öfvertogos rike och konungsdöme af min broder Edmund, ty han var den äldste af oss bröder. Dermed var jag väl nöjd, medan han lefde. Efter honom tog min stjuffader Knut riket och icke var det godt att kräfva det medan han lefde. Efter honom var min broder Harald, så länge det var honom beskärdt att lefva. Vid hans död rådde min broder Harda-Knut för Danaväldet och intet annat tycktes honom vara ett rätt brödraskifte mellan oss, än att han var konung öfver både England och Danmark, under det jag icke hade något rike. Nu dog han och förenade sig då alle ländemännen här och togo mig till konung i England. Så länge jag icke bar tignnamn, tjente jag mine höfdingar lika ödmjukt som de, hvilke ingen börd hade här till rike. Men nu då jag har här blifvit vigd till lika fullt konungsdöme som min fader hade före mig, ämnar jag icke, medan jag är i lifvet, uppgifva mitt konungsnamn. Om konung Magnus kommer hit i landet med sin här, ämnar jag icke samla folk mot honom, utan må det stå honom fritt att tillegna sig England, sedan

---

[1]) Det låter i det följande nästan, som om Snorre antoge, att äfven Harald och Harda-Knut varit söner af Etelred II. Edmund var Knut den stores samkonung för en del af året 1026. Edvard confessor blef konung efter Harda-Knut år 1042. Han hade månge bröder. Fagrskinna talar ock om brefsändningen till England, men gör sig icke skyldig till samma misstag. Äfven i engelska källor omtalas beskickningen, men der låter man Magnus endast betyga Edvard sin vördnad.

han tagit mig af lifvet. Sägen honom så från mig». Sändemännen foro då åter och sade, när de kommo till konung Magnus, allt som händt. Konungen svarade i lugn: «jag menar det torde vara rättast och lämpligast att låta konung Jedvard hafva sitt rike i ro för mig och att jag behåller detta rike, som Gud låtit mig få».

BIHANG.

I.

Klädedrägten enligt Konungaboken.

Liksom uti första delen de uppgifter, som Konungaboken innehåller om de gamles hus och skepp, blifvit på ett ställe sammanförda, så meddelar jag här det, som kan tjena till belysning af de gamles klädedrägt, försåvidt denna omtalas af Snorre. Uti ett enda arbete kan man naturligtvis icke vänta fullständiga upplysningar; men det vigtigaste angående männens drägt förekommer dock i detta. Om qvinnornas nämnes så godt som intet. Kapitlet om de gamles klädedrägt har förut blifvit behandladt af Keyser och Weinhold[1]).

Närmast kroppen bar man en *skjorta* eller *särk* (skyrta, serkr). Det ser ut som om man åtminstone understundom hade särskild *nattsärk* (HHe. kap. 13). I äldre tider hade skjortan långe ärmar (ME. kap. 37).

På benen hade man *byxor* eller *broker* (brók, pl. brœkr). Man band ibland till dem nere vid fötterna (OH. kap. 153). Såsom material nämnes linne. En annan benbeklädnad kallades *hosor*, hvilka hade utseende af höga strumpor; de voro ibland gjorda af *karduanskinn*. När under Olof kyrres tid yppigheten steg, hade man trånga hosor, som lerkades upp på benet. *Blåa* byxor och *gråa* och *blåa* hosor omtalas. Den delen af byxorna, på hvilken man satt, kallades *setgeiri*.

På fötterna hade man *skor*. De voro väl i de flesta fall arbetade af läder; särskildt omtalas skor gjorda af *fit*, d. v. s. huden mellan klöfvarne på renar, kor o. s. v. Gammalmodigt var att bära

[1]) Keyser, Nordmændenes private Liv i Oldtiden. Weinhold, Altnordisches Leben.

mycket höga skor (ME. kap. 37) och bundna om benet (OH. kap. 31). Dock voro de eleganta skorna på Olof kyrres tid höga; de voro dessutom silkesömmade, till en del guldbelagda. Uttrycket *skokläder* torde kunna beteckna icke blott skorna, utan äfven hosorna.

Den vanliga beklädnaden för lifvet hette *kjortel* (kyrtill). *Blåa, röda* och *bruna* omtalas. På Olof kyrres tid voro männens kjortlar släpande (drag-kyrtill), tillsnörde i sidan (?), med fem alnar långe ärmar, så trånge, att man skulle draga dem med en rem och lerka ända upp till axeln. Enligt ME. kap. 37 hörde dock de ärmarne till den gammalmodiga klädedrägten. Till denna hörde äfven långa öfverstycken (upphlutir).

Om lifvet hade man ett *bälte* (lindi), vid hvilket man bar knifven (OT. kap. 55). Vid detta torde äfven varit fästade de *pungar* (sjóðr), som understundom omtalas.

Öfverklädnaden kallades med ett gemensamt namn *öfverhamn* (yfirhöfn) och tyckes i allmänhet hafva varit så lång, att man kunde, utan att rödjas, derunder bära ett svärd. Öfverkläderna voro af olika slag: *skickja* eller *mantel* (möttul)[1], *vesel* eller *slagning*[2], som icke hade ärmar (MBa. kap. 8), *slödor* (slœður), släpande klädnad af dyrbar pell, sömmad med guld och försedd med sidenband, *hjup* (hjúpr) eller *kasung* (kösungr), äfven armlös[3], ibland fodrad med skinn, och då kallad *skinnhjup, kåpa*, i hvardagslag grå, vid högtider af skarlakan, ibland fodrad med skinn (loðkápa) och då liktydig med *fäll, gråfäll, varfäll* (feldr, gráfeldr, vararfeldr)[4], *hekla*, försedd med capuchon (grön). Särskildt omtalas en mantel med *tyglar* eller band, hvarmed den tyckes hafva varit fästad om halsen (MBl. kap. 16). Det synes hafva varit sed, att slå eller draga upp flikarne af skickjan (ME. kap. 13).

På hufvudet hade man en *hatt* (höttr). MBa. kap. 8 omtalas en *skålhatt* (skålformig hatt?), hvilken på det motsvarande stället af Morkinskinna kallas en dansk hatt. IB. kap. 11 omtalas såsom hufvudbonad en *silkehufva*.

---

[1]) Skickja af brun purpur med hvitt skinn. H. Hd. kap. 24. En välsk skickja. ME. kap. 37.

[2]) En vesel var i Estland värd lika mycket som tvenne trälpojkar eller en bock. En blå vesel, buren öfver röd skarlakanskjortel, omtalas MBa. kap. 8.

[3]) En silkehjup med lejon i gult silke fram och bak. MBa. kap. 26.

[4]) Man «skickte» fällen, d. v. s. begagnade den som en skickja.

På handen hade man *vantar* (vöttr), ibland stoppade med dun (dunfulla). I handen tyckes man vanligen haft en staf, med eller utan yxa o. s. v.

Såsom dyrbarare materialier omtalas *pell* (fint siden, byssus) — sådant köptes i Holmgård OH. kap. 64 — *gudväf, skarlakan.* Tygena utsömmades med silke och guld och kantades ofta med guldstickade band (*hlað*).

Bland smycken nämnes följande. De vanligaste voro ringar af ädel metall, *halsringar* eller *men, armringar* (de af guld vägde oftast en half mark), hvilka ibland buros ofvanför armbågen, *benringar* (OK. kap. 2), fingerringar eller *fingerguld.* Ett guldmen säges hafva varit hopfästadt bakpå halsen med ett band (OH. kap. 140). Dessutom omtalas ett spänne, kalladt *fälldalk* (feldardálkr).

II.

Vapnen enligt Konungaboken.

Vapnen räknades bland Nordbons vigtigaste egendom och största dyrbarheter. De spela också en stor rol uti sagorna.

Till vapendrägten hafva vi först att räkna *brynjan*, oftast bildad af hopfästade jernringar (*ringväfd* brynja, ringbrynja). En gång omtalas en *spangabrynja*, sannolikt bildad af jernskifvor i stället för ringar. Ibland var brynjan så kort, att ett stygn, som träffade nedanför henne, gick in i magen; ibland gick hon ända ned till midten af benet. En jarl i England var så fullständigt klädd i brynja, att endast ögonen voro blottade på honom. *Brynstuka* hette brynjans ärm (OT. kap. 117). Under brynjan bars skjortan, öfver brynjan hade man ofta en kort kjortel eller en hjup.

På hufvudet hade man *hjelmen* (hjálmr), försedd med *nässkydd* (nefbjörg), en jernribba, som gick nedåt och betäckte näsan. Hjelmarne voro ofta förgylde eller guldbelagde. Midt fram förságos de understundom med ett märke (herkuml, t. ex. ett kors. OH. kap. 47, 216). *Välska* hjelmar omtalas å samma ställe. Ofta skyldes hjelmen af en sid hatt.

Vid axeln (MG. kap. 24) hängde och vid sidan bar man *skölden*, af skalderna kallad *rönd* och *targa*. Oftare än hjelmen hade skölden ett märke. Det omtalas hvita sköldar, förgylda, röda, röda med förgylda nitnaglar, hvita med guldkors, röda och blå, röda med guldlejon, hvita med guldkors.

På hälen hade man *sporren* (spori), troligen blott en tagg, ty man kunde köra in sporren i en menniskas bröst.

Bland anfallsvapnen hafva vi att märka

1. Den primitiva *klubban*, äfven kallad *rudda*.

2. *Svärdet*, äfven kalladt, fast sällan i prosa, *mäke* (mækir); ensamt till poesien hör namnet *hjür* (hjörr). Svärdet bestod af *klingan* (brandr) med *udden* (bloðrefill), och *fästet*, som var sammansatt af de båda *hjältena* (hjalt) och den mellanliggande *mellankaflen*

(meðalkafli). Fästet var ofta smyckadt med guld. Skidan kallades *omgjord* (umgjörð). Svärdet hängde vid bältet (MG. kap. 24). Man gaf de ryktbaraste svärden namn, såsom Qvarnbitarn, Fjätbred, Nete (Hneitir), Läggbitarn, hvars hjälten voro skurna i hvalrosstand, och Bastard. Välska svärd omtalas.

Såsom biform till det tveeggade svärdet nämnes *saxen, handsaxen,* en eneggad huggare, äfven kallad *saxknif* eller *rytning.*

3. Svärdet ersattes ofta af *yxan* (öxi); till och med pojkar gingo i hvardagslag med yxan i hand (OT. kap. 7). Det talas om tunna och små bredyxor, om tjocka, viggformade yxor. Baksidan kallades *yxhammarn,* eggens ändar *yxhörnen.*

Refde (refði) var en yxa med långt, käpplikt skaft (OT. kap. 76. OH. kap. 153). Refden var någon gång smyckad med guld och silfver. *Sparda* var en irländsk yxa.

4. Jämte svärdet eller yxan brukades vanligen, när man skulle vara fullt beväpnad *spjutet,* af skalderne kalladt *ger* (geirr) eller *darrad* (darraðr). Olika slag nämnas, såsom *kesjor, huggspjut, målaspjut* med kort tvärstång å hvardera sidan af bladets nedre ända, *gaflaker* (jfr fr. javelot), *snörespjut,* som kastades med tillhjelp af ett vid spjutet fästadt snöre.

5. Man skilde mellan *bågskott* och *handskott.* Bågen var ofta af alm. Pilen kallades *arv* (ör). Ett slags pil hette *flen* (fleinn. HG. kap. 31). *Backekolf* kallades en pil, som var trubbig i bakändan. Pilarne voro ibland försedda med hullingar eller *krokar.* Poetiskt begagnas namnen *broddar* och *böslar. Skaftet* bestod åtminstone understundom af *rör* och spetsen var ibland medelst *rörband* fästad dervid.

Såsom kastvapen förekomma äfven *pålstafvar, skäftelättor* och *vigarvar.* Om skilnaden mellan de olika kastvapnen — stenar användes ofta i striderna — jfr t. ex. MG. kap. 31.

I sammanhang med vapnen må nämnas *märkena,* den tidens fanor och standar — ett märke beskrifves OH. kap. 47 (en hvit orm); märket uppbars af en stång, som ofta var förgyld — samt *lurarne,* med hvilka tecken gåfvos till stridens början.

INNEHÅLL.

Rättelser till Första delen.

Sid.	XIX	raden	11	står:	der Sturla	läs:	der Tord
»	XXIX	»	38	»	blikjá	»	blikja
»	XXXIV	»	29	»	OT	»	OH
»	»	»	31	»	Orkenöjarlens	»	Orkenöjarlarnes
»	»	»	35	»	Tjotta	»	på Tjotta
»	XLVI	»	8	»	tjärnet	»	tjärnen
»	XLVIII	»	31	»	antagas,	»	antagas
»	LXVI	»	35	»	Tromösund	»	Tromsösund
»	30	»	14	»	reste	»	rest sten
»	53	»	11	»	Nornors	»	Norners
»	74	»	26	»	sorlade	»	sorlade,
»	76	»	13	»	Fjäler	»	Fjälar
»	85	»	7	»	Öda	»	Öd
»	91	»	26	»	Nornor	»	Norner
»	120	»	23	»	vielt	»	viets
»	125	»	11	»	broderns	»	broderns,
»	153	»	1	»	svärdstormen eggares	»	svärdstormens eggare.
»	210	»	6	»	skinn	»	pell
»	302	»	12	»	Olof helges	»	Knut stores
»	»	»	30	»	skinn	»	pell
»	304	»	8	»	ljurð	»	hurð
»	313	»	12	»	skinn	»	pell
»	317	»	22	»	stafvarne	»	stäfvarne
»	318	»	24	»	femtonsätig.	»	fjortonsätig.

